

BU SAYIDA...

Rekabet Dergisinin bu sayısı; kamu teşebbüslerinin, yasal tekellerin ve devletin rekabet kurallarıyla çelişen bir takım düzenlemelerinin, rekabet düzeni üzerindeki etkisinin tartışıldığı makale ve çalışmalara ayrılmış bulunmaktadır.

Birinci makale Rekabet Kurulu eski üyesi Dr. Yavuz EGE'nin 5 Mart 2002 tarihinde Rekabet Kurumu tarafından düzenlenen "Kamu Teşebbüsleri, Yasal Tekeller ve Rekabet" konulu sempozyumda sunduğu tebliğin gözden geçirilmiş metnidir. Dr. EGE, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Kamu Teşebbüsleri, Yasal Tekeller ve Rekabet" başlıklı makalesinde öncelikle mehz mevzuat olan AB Rekabet Hukuku çerçevesinde konunun ele alınış tarzına değindikten sonra, Türk rekabet hukuku ve uygulaması bağlamında konuyu irdlemiştir. AB mevzuatında temel hukuki normlara değinen Dr. EGE, bu düzenlemeler kapsamında 'genel ekonomik yarar', 'inhisari hak', 'gelir üreten tekeller' gibi temel kavramları açıklamış ve uygulamada bu kavramların belirlenmesinde esas alınan kriterleri ortaya koymuştur.

Makalenin ikinci bölümünü Türkiye'de kamu teşebbüsleri ve yasal tekellere ayıran Dr. EGE, Gümrük Birliğine ilişkin 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile başlayan gelişmeleri, 4054 sayılı Kanunun kamu teşebbüslerine uygulanmasında karşılaşılan sorunları ve Helsinki Zirvesi sonrası Türkiye'nin AB adaylığı sonrası gelişmeleri özetlemiştir. Dr. EGE makalesinin sonuç bölümünde ise, AB rekabet hukukunun 40 yılı aşkın bir geçmişi olduğunu, bugün Türkiye'de tartışılan konuların pek çoğunun ancak 1990'ların başında AB'de tartışılmaya başlandığını, dolayısıyla Türkiye'de yapılan tartışmaların geç olmadığını vurgulamaktadır.

İkinci makale, ana konunun bir sektör bağlamında daha detaylı olarak ele alınması niteliğindedir. Uğur EMEK tarafından kaleme alınan çalışma "Posta Hizmetlerinde Özelleştirme, Regülasyon ve Rekabet" başlığını taşımaktadır. EMEK makalesinde, posta hizmetlerinin tanımına, Türkiyede'ki hukuki yapıya değindikten sonra posta hizmetlerinin doğal

tekel olup-olmadığı sorusuna cevap arıyor. Evrensel hizmet zorunluluğu kavramını irdeleyen EMEK, bu zorunluluğun posta tekeli yoluyla finansmanının gerekip-gerekmediği sorusunu ortaya atarak, buna ilişkin görüşlerini ortaya koyuyor. Sonuç olarak makalede, posta hizmetlerinin doğal tekeli ve rekabetçi hizmetler diye ayrıştırılabileceği ve dikey ya da yatay ayrıştırma yöntemleri ile bazı hizmetlerin rekabete açılacağı, ancak evrensel hizmet sunumu ve etkinlik adına Türkiye’de altyapı hizmetlerinin planlanması ve koordinasyonunun zorunlu olduğu vurgulanmaktadır.

Bu sayımızda yer alan “Rekabet Kuralları ile Çelişen Mevzuat Listesi (I)” başlıklı çalışma, Rekabet Uzmanlarından oluşan bir grup tarafından hazırlandı. Bu çalışmada, özellikle 4054 sayılı Kanun’dan önce yürürlüğe giren mevzuatta bulunan ve doğrudan 4054 sayılı Kanunla veya rekabet hukukunun genel ilkeleri ile çelişen hükümlere yer verildi.

Rekabet Dergisinin “Seçilmiş Kararlar” bölümünde yine Rekabet Kurulunun aldığı kararlardan bir seçme yapılmıştır. Dergimizin bu sayısının da konunun ilgilileri tarafından dikkatle inceleneceğine ve gerekli katkılar yapılacağına inanıyoruz.

Saygılarımızla...

AVRUPA BİRLİĞİ ve TÜRKİYE'DE KAMU TEŞEBBÜSLERİ, YASAL TEKELLER ve REKABET¹

Dr. Yavuz EGE²

I. GİRİŞ

Türkiye, son bir kaç yıldır yeniden yapılanmaya zorlanıyor. Cumhuriyet'in kuruluş evresi bir yana bırakılırsa, bu daha önceki yeniden yapılanma ya da yeniden yapılanma girişimlerinin en ciddi ve de en zorlusu. Özellikle de ekonomik alandaki yeniden yapılanma girişimleri ülkeyi bir baştan bir başa sarsıyor. Varılmak istenen, "serbest piyasa ekonomisi"nin tüm kurum ve kurallarıyla egemen olduğu ve uluslararası sisteme entegre olmuş bir yeni ekonomik yapıdır. Bunu zorlayan faktörler ise, en az ülkenin iç dinamikleri kadar, Türkiye'nin altına imza attığı uluslararası sözleşme, anlaşma ve kararların içinde de bulunabilir. Bu ikinci gruptakilerin başlıcaları Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması, Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliğini yaşama geçiren Ortaklık Konseyi Kararı ile AB'ye tam üye olmanın Türkiye açısından yerine getirilmesi gereken ön koşulları olarak "Kopenhag Kriterleri", Helsinki Zirvesi Sonuçları ve Katılım Ortaklığı Belgesi (diğer koşullar müzakere sürecinde ortaya çıkacak) ve en son olarak da Uluslararası Para Fonu (IMF) ile üzerinde anlaşılan ve 2002-2004 dönemini kapsayan son stand-by anlaşmasıdır.

Bu yeniden yapılanma girişiminin sonucunda siyasi otoritenin beklediği ya da umduğu ise içinde bulunulan ağır ekonomik bunalımdan çıkmak, AB'ye tam üye olmak ve uluslararası camianın sağlıklı ve güçlü bir üyesi olmak ya da bir başka deyişle gelişmiş dünyanın bir parçası olmaktır. İşte bu amaçla altına imza atılıp, yükümlülükler üstlenilen anlaşma, sözleşme ve kararlar kapsamında son zamanlarda üzerinde en çok konuşulup tartışılanlar kuşkusuz IMF ile yapılan son stand-by anlaşmasının getirdiklerinin yanısıra hatta galiba ondan da çok Türkiye'nin AB ile olan ilişkileridir. Sanıyorum bu sonuncusunun giderek gündemde daha ön planda ve ağırlıklı biçimde yer alıyor olmasının

¹ 5 Mart 2002 tarihinde Rekabet Kurumu tarafından düzenlenen "Kamu Teşebbüsleri, Yasal Tekeller ve Rekabet" konulu sempozyumda sunulan tebliğ metnidir.

² Rekabet Kurulu eski üyesi.

nedeni ise, en azından bazılarınca, bunalımdan çıkışın ve de bunalımdan çıktıktan sonra orada, yani bunalımsız alanda kalmanın tek yolu olarak AB üyeliğinin görülüyor olmasıdır.

AB ile özellikle ekonomik entegrasyonun belki de en önemli boyutunu ise AB'ninki ile benzeyen bir ekonomik yapılanma, bir başka deyişle AB'nin bugün anladığı ve uyguladığı anlamda bir rekabet düzeni ve bunun egemen olduğu bir piyasa yapısı oluşturmaktadır. İşte bu amaçla, Türkiye, AB ile olan Gümrük Birliğini gerçekleştirmeden önce, Türk mevzuatının Avrupa Toplulukları(AT) mevzuatına yaklaştırılması çerçevesinde öncelikle yapılanlardan birisi de 7 Aralık 1994 tarih ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'un yasalaşması olmuştur. Yasayı uygulayacak organ olan Rekabet Kurulu'nun oluşturulup göreve başlaması ise bu tarihten oldukça sonra 5 Mart 1997'de, yani bundan tam beş yıl önce gerçekleşmiştir.

Türk Rekabet Kurumu'nun henüz daha kurumlaşmanın başlangıç aşamasında olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu alandaki kurumlaşma, bir yasanın çıkarılmış olması, Rekabet Kurulu ve ilgili örgütün oluşturulmuş olması, kararların üretiliyor olmaya başlaması, Rekabet Kurumu tarafından görev alanı ile ilgili çeşitli çalışmaların yürütülüyor olmasının yanısıra, Rekabet Hukuku ve uygulamaya aktarılması ile doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan herkesin, başta akademik çevreler ve ilgili yargı mercii olan Danıştay olmak üzere gösterecekleri çaba ve yapacakları çalışmalarla gerçekleşecektir. Toplum olarak işin özünü kavramaya başladığımızda ise kurumlaşma istikametinde çok önemli bir aşama kaydetmiş olacağız.

Bir süredir, kalkınma planlarında, plan çalışmaları çerçevesinde hazırlanan özel ihtisas komisyonu raporları arasında ve planların uygulama dilimlerini oluşturan yıllık programlarda, Rekabet Hukuku ve Politikaları ayrı bir bölüm halinde yer almaktadır. Bunun, konunun önem ve öncelik kazanmasına koşut bir gelişme, ama bunun da ötesinde bu konuda artan kamuoyu bilincinin bir göstergesi olduğunu memnuniyetle ifade etmek isterim.

Bugünkü toplantının konusunu oluşturan "kamu teşebbüsleri ve yasal tekeller" meselesi, ekonomide yeniden yapılanma girişimlerinin de katkısıyla daha da önem kazanmış ve kalkınma planları ve yıllık programlarda giderek daha fazla altı çizilir hale gelmiştir. Örneğin Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2002 Yılı Programı'nda, rekabet hukuku ve politikasına ilişkin bölümde "*Kendilerine kanunla özel veya inhisari haklar verilen kamu kurumlarının faaliyetlerinin rekabet kuralları*

ile denetlenmesi ve bu alanlarda daha fazla serbestleşmeye gidilmesi için gereken hazırlıklar yapılacaktır.”³ denilmektedir.

Bu ifadeden anlaşılması gerekenler herhalde şunlar olmaktadır:

i) Kendilerine kanunla özel veya inhisari haklar verilen kamu kurumlarının faaliyetleri rekabet kuralları çerçevesinde denetlenmemektedir, dolayısıyla bunlar piyasalarda rekabetçi bir yapının oluşmasının önünde bir engel oluşturmaktadırlar; bunları rekabet kurallarının geçerli olduğu bir piyasa işleyişinin içine sokacak şekilde denetlemek için gerekli ne ise yapılsın;

ii) Söz konusu kamu kurumlarının faaliyet gösterdiği alanlarda daha fazla serbestleşmeye gidilsin, yani yasa ile verilen özel veya inhisari haklar olabildiğince kaldırılınsın.

Yakın zamanlarda, özellikle de Rekabet Kurulu'nun aldığı bazı kararlar vesilesiyle kamu teşebbüslerinin rekabet kuralları içine çekilmesi konusu medyada, bazan da Rekabet Kurulu'nu sorumlu tutar tarzda, gündeme getirilmiştir.⁴

Kamu teşebbüslerinin, özellikle de kendilerine yasayla özel veya inhisari haklar verilmiş olanlarının yaygın bir şekilde mevcut oluşu, yalnızca ülkemize has bir durum oluşturmamakta, AB üyesi ülkelerde de benzeri bir yapılanma gözlenmektedir. İşte bu nedenledir ki, önce Türk rekabet hukukuna kaynak teşkil eden AB rekabet hukuku çerçevesinde konunun ele alınış tarzına değindikten sonra, Türk rekabet hukuku ve uygulaması bağlamında konuyu irdelemek istiyorum.

II. AB VE TÜRKİYE'DE KAMU TEŞEBBÜSLERİ, YASAL TEKELLER VE REKABET

II.1. AB'de Kamu Teşebbüsleri, Yasal Tekeller ve Rekabet

Meselenin özüne doğrudan girmek bakımından, işe Roma Antlaşması'nın (Antlaşma) (Amsterdam Antlaşması'ndan sonraki bütünleştirilmiş hali anlaşılmalıdır), 86'ncı maddesinin birinci fıkrasını (86/1) zikrederek başlamak istiyorum:

“Kamu teşebbüsleri ve kendilerine özel veya inhisari haklar verilen teşebbüslerle ilgili olarak Üye Devletler, bu Antlaşma'nın kurallarına, özellikle 12'nci ve 81'den 89'a kadar olan maddelerde öngörülenlere aykırı hiçbir önlem alamaz ve mevcut olanları da sürdüremez.”

³ Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2002 Yılı Programı, 28 Ekim 2001 tarihli Mükerrer Sayılı Resmi Gazete, s. 273.

⁴ Örneğin bakınız Katurcioğlu, E., Rekabet Kurumu, Radikal, 5 Ocak 2002, s. 11.

81'den 89'a kadar olan maddeler, Antlaşma'nın "Rekabet Kuralları" başlığını taşıyan kısmı oluşturan maddelerdir. 12'nci madde ise "uyrukluk esasına dayalı ayrımcılığı" yasaklamaktadır.

Madde metnindeki kavramların ne anlama geldiğini kısaca da olsa hatırlamakta yarar bulunmaktadır. Bu tanımlara, çok uzun tartışmalardan sonra varıldığını ve rekabet hukuku bakımından bağlayıcılığı olan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (Adalet Divanı) Kararları, Avrupa Toplulukları Komisyonu (Komisyon) Direktifleri gibi metinlerde yer alan en son halleriyle burada verilmeye çalışıldığını hatırlatmak isterim. Örneğin "Teşebbüs" kavramı için AB ile ilgili farklı antlaşmalarda farklı tanımlar bulunmaktadır. AB rekabet hukuku çerçevesinde, genel kabul gören tanıma göre teşebbüs, piyasa için ekonomik aktivitede bulunan bir varlık, kamu teşebbüsü ise, bir ekonomik aktivitede bulunan ve bir Üye Devlet tarafından kontrol edilen bir teşebbüştür.⁵ Üye Devlet kavramı ise her düzeydeki kamu otoritesini içermektedir.⁶ Bu tanımlar çerçevesinde, bir kamu teşebbüsünden, hukuken herhangi bir şekilde olabilen, merkezi hükümet, bölgesel ya da yerel yönetimler veya kamu otoritesi kapsamına giren bir başka merci tarafından doğrudan ya da dolaylı biçimde kontrol edilen teşebbüs anlaşılmaktadır, yeter ki bir ekonomik aktivitede bulunuyor olsun.

Üzerinde çok tartışma çıkmış olan ekonomik aktivite kavramına birazdan dönmek üzere, şimdi 86/1'deki diğer kavramlara, yani özel haklar ve inhisari haklar kavramlarına AB rekabet hukuku çerçevesinde nasıl bakıldığına kısaca değinmek istiyorum. Başlangıçta, Komisyon'un özel hak ve inhisari hak kavramlarını eş anlamlı olarak aldığı anlaşılmaktadır; ne zamanki Adalet Divanı bu ikisinin farklı kavramlar olduğu konusunda Komisyonu uyarılmış⁷, bunun üzerine Komisyon, 1994'den başlayarak bu iki kavramı birbirinden ayıran tanımlar içeren direktifler yayınlamıştır. Önce kısaca "özel haklar" kavramını Komisyon'un nasıl tanımladığına bakıp, asıl konumuzu oluşturan "inhisari haklar"la ilgili meselelere dönelim.

Komisyon, 1994'de yayınladığı uydu haberleşmeleri ile ilgili direktifinde⁸ "özel haklar"ı şu şekilde tanımlamıştır:

⁵ *Sierra, J.L.B., Exclusive Rights and State Monopolies Under EC Law, Oxford University Press, New York, 1999, s.32, 35.*

⁶ *Commission Directive (EEC) 80/723 [1980] OJ L 195/35.*

⁷ *Sierra, a.g.e., s.5.*

⁸ *Commission Directive (EC) 94/46 [1994] OJ L268/15-21.*

“özel haklar, bir Üye Devlet tarafından, herhangi bir yasal, düzenleyici veya idari yolla, sınırlı sayıda teşebbüse, belirli bir coğrafi alan içinde olmak üzere verilen haklar olup,

- objektif olma, orantılı olma ve ayrımcı olmama kriterlerine uygun olmayan şekilde, bir hizmetin sağlanması veya bir aktivitenin gerçekleştirilmesini iki ya da daha çok sayıda teşebbüsle sınırlandırır, veya

- söz konusu kriterlere uygun olmayan şekilde, bir kaç rakip teşebbüse tahsis eder, veya

- yine söz konusu kriterlere uygun olmayan şekilde, herhangi bir başka teşebbüsün, aynı coğrafi alanda, büyük ölçüde eşit koşullar altında, aynı telekomünikasyon hizmetini sağlama veya aynı aktiviteyi yürütme yeteneğini önemli ölçüde etkileyecek yasal veya düzenleyici avantajlar sağlar.”

Genel bir söylemle, “inhisari haklar” “tekel”e, “özel haklar” ise “oligopol”e tekabül etmektedir. AB rekabet hukukunun kapsadığı diğer konular gibi pek çok tartışma yaratmış olan “özel haklar” konusunu şimdilik bir kenara bırakıp, asıl konumuzu oluşturan “inhisari haklar”la ilgili tanıma dönelim.

Az önce sözünü ettiğim, Komisyon’un, uydu haberleşmesi ile ilgili direktifindeki inhisari hak tanımından hareketle şu şekilde genelleştirilmiş bir tanım elde edilebilmektedir⁹:

“Bir inhisari hak, belirli bir ekonomik aktivitenin, belirli bir süre, belirli bir coğrafi alanda yürütülmesi için, kamu ya da özel, tek bir teşebbüs lehine, herhangi bir hukuki araç vasıtasıyla, kamu otoritesi olarak fonksiyonlarını kullanan bir Üye Devlet tarafından bir inhisarın tesis edilmesi kararıdır.”

Komisyon’un bu tanımı, muhtemelen 86/1 düşünülerek yapılmıştır. Ancak, inhisari haklar Antlaşma’nın başka bir maddesinde daha, madde 31’de de yer almaktadır. 31’nci maddenin ilk iki fıkrası aşağıdaki şekildedir:

“1. Üye Devletler ticari nitelik taşıyan ulusal tekellerini, Üye Devletler uyrukluları arasında, malların temini ve pazarlanması koşullarında herhangi bir ayrımcılık yapılmamasını sağlayacak şekilde düzenlerler.

Bu madde hükümleri, bir Üye Devlet’in, Üye Devletler arasındaki ithalatı ya da ihracatı hukuken veya fiilen, doğrudan ya da dolaylı olarak

⁹ Sierra, a.g.e., s.6.

denetlemesine, belirlemesine veya hissedilir biçimde etkilemesine vasıta olan bütün kuruluşlara uygulanır. Bu hükümler aynı şekilde, Devlet tarafından üçüncü kişilerin yetkisine bırakılan tekellere de uygulanır.

2. Üye Devletler, 1. paragrafta yer alan ilkelere aykırı olan ya da Üye Devletler arasındaki gümrük vergilerinin ve miktar kısıtlamalarının yasaklanmasına ilişkin maddeler'in kapsamını daraltan yeni önlemler almaktan kaçınır.”

Görüldüğü gibi, 31'nci madde, inhisari hakların özel bir durumunu ele almaktadır. Bu defa 86'nci maddedeki "inhisari haklar" (exclusive rights) terimi yerine doğrudan "ticari nitelikteki devlet tekelleri" (state monopolies of a commercial character) kavramı kullanılmıştır.

Bu madde çerçevesindeki devlet tekelleri, doğrudan ya da dolaylı olarak dış ticaret ve/veya dış ticaretle ilgili herhangi bir dağıtım faaliyeti içinde olan teşebbüslerdir. Bu maddenin amacı son derece açıktır ve Üye Devletlerin herhangi bir şekilde aralarındaki ticareti kısıtlayıcı bir davranış içinde olmalarını önlemeye matuftur. Burada iki husus önem taşımaktadır; söz konusu teşebbüs, Üye Devlet'le belirli bir ilişki içinde olmalı ve ithalat ve ihracatı önemli ölçüde etkileyebiliyor olmalıdır. Bu bağlamda kurumsal niteliğin değil, işlevin belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Bir başka deyişle, 31'nci maddedeki düzenleme, özel hukuk çerçevesinde kurulmuş kamu ya da özel teşebbüsleri de kapsamaktadır. Ayrıca, kendi ayrı hukuki tüzel kişiliği olmaksızın bir Devlet kurumunun bir birimi de eğer 31'nci maddede içerilen bir aktiviteyi yürütüyorsa aynı kapsamda mütalaa edilmektedir¹⁰. 31'nci madde ile ilgili olarak dikkatten uzak tutulmaması gereken bir başka husus da düzenlemenin "iç pazar"la ilgili olduğudur. Bir başka deyişle, söz konusu madde Üye Devletler arasındaki ticaret açısından meseleye yaklaşmaktadır, yoksa üçüncü ülkelerle ticareti kapsamamaktadır.

Bir inhisari hak bir özel teşebbüse verildiğinde, örneğin Üye Devlet'in kamu otoritesi olarak rolü ile bu hakkı elde eden ve bir ekonomik aktivite yoluyla kullanan teşebbüs arasındaki ayrımı yapmak herhangi bir tereddüte yol açmadığı gibi, birazdan üzerinde duracağımız "ekonomik aktivite" kavramı bakımından da, en azından şimdilik, bir sorun çıkmamaktadır. Ancak, bir inhisari haktan yararlanan bir kamu teşebbüsü olduğunda bazı komplikasyonlar ortaya çıkmaktadır.

AB hukuku, kamu otoritesi olan Devlet'le, kamu teşebbüsü olan Devlet'i birbirinden ayırmaktadır. Eğer kamu teşebbüsü, kamu

¹⁰ Sierra, a.g.e., s.60 ve s.81.

otoritesinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahipse iş biraz daha kolaylaşmaktadır. Ancak, bu ayrımın yapılamadığı durumda, yani inhisari hakkı verenle kullanan kamu otoritesi aynıysa durum biraz daha karışık hale gelmekle birlikte, sonuç değişmemekte, 31 ve 86'ncı maddeler kamu teşebbüsü olan ya da sayılan Devlet'e ilke olarak uygulanabilmektedir.

Burada kritik olan konu, daha önce de değindiğim gibi, "teşebbüs"ün tanımında kullanılan "ekonomik aktivite" kavramı ile ilişkilidir. Adalet Divanı, 1991 yılında aldığı bir kararda, "... rekabet hukuku çerçevesinde ekonomik aktivite sürdüren her varlık ... bir teşebbüstür. Hukuki statüsünün ne olduğu ya da nasıl finanse edildiği önemli değildir..."¹¹ demektedir. AB rekabet hukuku çerçevesinde genel kabul gören yaklaşıma göre, özel varlıklar-teşekküller tarafından kar amacıyla yürütülebilecek her aktivite bir ekonomik aktivite olma potansiyeline sahiptir. Ekonomik olmayan nitelikteki Devlet aktivitelerinin ise sadece özel kesim tarafından yürütülemeyecek olanlar olduğu ifade edilmekte ve özel kesim tarafından yürütülemeyecek olmanın nedeni olarak, hizmeti arz edenle yararlanan arasında bir sözleşme ilişkisinin kurulamayışı ileri sürülmektedir¹². Bu ise, bu tür aktivitelerin, bölünemeyen, toplumun bir bütün olarak yararlandığı hizmetler olmasından, bunların her birey için ayrı ayrı değerlendirilmesinin güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Burada, devletin ekonomik ve ekonomik olmayan aktiviteleri şeklinde bir ayırım ve de kriter karşımıza çıkmaktadır. Bunun önemi ise, Devlet'in ekonomik olmayan aktivitelerinin rekabet kurallarının uygulanması kapsamına girmemesinden kaynaklanmaktadır. Adalet Divanı, 1993 yılında aldığı bir kararla, Devlet'in ekonomik olmayan aktivitelerinin kapsamını genişletmiştir. Bu kararında Adalet Divanı, her bireyin yararının ölçülebildiği durumlarda da bir ayırım yapma yoluna gitmiş ve bazı durumlarda "dayanışma ilkesi"nin belirleyiciliğine işaret etmiştir¹³. Belirli bir Devlet hizmeti, her birey için hesaplanabilir ve özel kesim tarafından ikame edilebilir olmakla birlikte, eğer bireylerin ödemeleri gelirleriyle orantılı, ama buna karşılık elde ettikleri yarar aynıysa, bu durumda bir "ulusal dayanışma"dan söz etmek gerekmektedir¹⁴. İşte bu çerçevede Adalet Divanı, sosyal güvenlik

¹¹ Case C - 41/90 Klaus Höfner and Fritz Elser v. Macrotron GmbH [1991] ECR at I - 1979 - 2022.

¹² Sierra, a.g.e., s.48.

¹³ Joined Cases C - 159/91 and C - 160/91 Christian Poucet v. Assurances Générales de France and Caisse Mutuelle Régionale du Languedoc - Roussillon [1993] ECR at I - 637 - 671.

¹⁴ Dayanışma ve çeşitli dayanışma kavramlarının ele alındığı ve bu çerçevede sosyal güvenliğin rekabet hukuku açısından tartışıldığı bir çalışma için bakınız A. Winterstein, Nailing the Jellyfish:

kuruluşlarının inhisari bir toplumsal işlev yerine getirdiklerine, bu aktivitenin ulusal dayanışma ilkesi üzerine oturduğuna ve kar amacı gütmeye, bunların yaptığı ödemelerin kanuni ödemeler olup, üyelerinin katkıları ile bir ilişkisinin bulunmadığına, dolayısıyla bu tür bir aktivitenin ekonomik bir aktivite olmadığına ve sosyal güvenlik kuruluşlarının rekabet kuralları anlamında teşebbüs olmadıklarına karar vermiştir¹⁵. Ekonomik aktivite tanımının, dolayısıyla rekabet kurallarının uygulama alanını daraltan bu kararlar birlikte, doğaldır ki pek çok tartışma başlamıştır. Ancak, Adalet Divanı'nın 1991 kararı çerçevesinde anlaşılan ekonomik aktivite tanımı da, Devlet'in ekonomik olmayan aktivitelerini, bazılarının göre, XIX. Yüzyılın polis devletinin işlevleri ile sınırlamaktadır; bir başka açıdan, refah devletine has işlevlerin tümü ekonomik aktivite tanımı içine girmektedir¹⁶. Bu tartışmaların daha uzun süre devam edeceği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, inhisari haklar çerçevesinde yürütülen, ancak ekonomik olmayan ya da sayılmayan bir aktivite, AB rekabet hukukunun kapsamı dışında kalmaktadır. Kamu otoritesi, ekonomik olmayan aktivitelerde inhisari bir yetkiyi kamu ya da özel bir teşebbüse verebilir. Her iki halde de Antlaşma'nın rekabetle ilgili kuralları geçerli olmayacaktır.

Kamu Tekelleriyle İlgili İstisnalar

Kamu tekellerinin faaliyetlerini AB rekabet kurallarının dışında tutan haller, Antlaşma'nın 86'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında yer almaktadır. Madde 86/2 aynen şöyle demektedir:

“Genel ekonomi yararına işleyen hizmetleri yönetmekle görevli ya da gelir üreten tekel niteliğindeki teşebbüsler, bu tür kuralların uygulanması, kendilerine verilen özel görevlerin yerine getirilmesini hukuken veya fiilen engellemediği ölçüde, bu Antlaşma'nın kurallarına tabi tutulur. Ticaretin gelişimi Topluluğun yararına aykırı olabilecek ölçüde etkilenmemelidir.”

Bu madde hükmünün lafzından hemen anlaşılacağı üzere, iki tür teşebbüs bu istisnanın kapsamına girmektedir: Genel ekonomik yarara ilişkin hizmetlerin yürütülmesiyle görevlendirilen teşebbüsler ve mali nitelikli yani gelir üreten tekeller şeklindeki teşebbüsler.

Social Security and Competition Law, E.C.L.R., Issue 6, Sweet & Maxwell, London, 1999, s. 324-333.

¹⁵ *Joined Cases C - 159/91 and C - 160/91 Christian Poucet v. Assurances Générales de France and Caisse Mutuelle Régionale du Languedoc - Roussillon [1993] ECR at I - 637 - 671.*

¹⁶ *Sierra, a.g.e., s.57.*

AB hukuku çerçevesinde ikinci tür teşebbüslerle ilgili tartışmalar sona ermiş benzerdir. Bu tür teşebbüsler, normal olarak kamu teşebbüsü şeklinde örgütlenmiş olmakla birlikte, özel de olabilmektedirler. Bunların ana amacı hizmet sunmaktan çok, Devlet'e gelir sağlamaktır. Bazan varlık nedeni olarak, tütün ve alkol tekellerinde olduğu gibi, kamu sağlığı gerekçesinin ileri sürüldüğü de olmuştur. Ama çoğu zaman genel ekonomik yarar ve gelir amacının birlikte olduğu görülmektedir. AB'de salt gelir amaçlı tekel fikri artık pek taraftar bulamamaktadır. Genellikle ifade edilen, Devlet'in gelir amacıyla piyasayı bozmak yerine vergi toplayabileceğidir. AB'de, tek başına gelir amaçlı tekel, artık toplum karşısında savunulur olmaktan büyük ölçüde çıkmıştır. Komisyon, bu tür tekellerin 31'nci madde çerçevesinde düzenlenmesini tavsiye etmektedir¹⁷. Bu durumda, 86/2'deki mali tekellerin haklı görülmesi olasılığı oldukça azdır.

Birinci tür teşebbüslerle ilgili kritik kavram, "genel ekonomik yarar" kavramıdır. Bugüne kadar, Adalet Divanı veya Komisyon tarafından genel ekonomik yarar kapsamında mütalaa edilen aktivitelerden bazıları şunlardır¹⁸:

- . Temel posta hizmetleri,
- . Su dağıtımı,
- . Elektrik dağıtımı,
- . Kırsal alanda posta hizmet ağının işletimi,
- . Bir Üye Devlet içinde bölgesel kalkınma,
- . İş bulma,
- . Belirli ulaşım hatlarının işletimi,
- . Televizyon hizmetlerinin işletimi,
- . Bir kamu telekomünikasyon ağının tesisi ve işletilmesi.

Bunlar konu hakkında bir fikir vermekle birlikte, bazan çelişen durumlara da dikkat çekilmektedir. Örneğin, Adalet Divanı 1971'de Lüksemburg'daki Mertert nehir limanının hizmetlerini genel ekonomik yarar kapsamında bulurken, 1991'deki kararında İtalya'daki Cenova limanının hizmetlerini genel ekonomik yarar kapsamında bulmamıştır¹⁹.

---

¹⁷ *Recommendation de la Commission a la République française au sujet de l'aménagement du monopole national a caractere commercial des tabacs manufacturés [1962] JO 48/1500 ve Recommendation de la Commission a la République française au sujet de l'aménagement du monopole des allumettes [1962] JO 48/1502.*

^{18,19} *Sierra, a.g.e., s.283.*

²⁰ *Case C - 18/88 Régie des télégraph et des téléphones v. GB - Inno - BM SA [1991] ECR at I - 5979.*

Aslında, genel ekonomik yarar kavramı, çeşitli faktörlere bağlı olarak değişen oldukça dinamik bir kavramdır. Adalet Divanı da bu kavramın dinamik karakterini kabul etmiştir²⁰. Özellikle teknolojideki değişimler, toplumun Devlet tarafından sağlanması gerektiğine inandığı ihtiyaçlardaki değişimler, bu kavramın kapsamını etkilemektedir.

Genel ekonomik yarar kavramı çerçevesinde inhisari hakların mevcudiyetini haklı gösteren en yaygın argüman, “evrensel hizmet” argümanıdır. Burada söz konusu olan, tüm bireylere, ikametgahları nerede olursa olsun, temel bir hizmetten, makul bir fiyat karşılığı yararlanma olanağının garanti edilmesidir. Pek çok durumda, Devlet tarafından, böyle bir hizmet karşılığı olarak tüm ülkede uygulanmak üzere tek bir fiyatın empoze edildiği görülmektedir. Buna karşılık, bu evrensel hizmeti sunacak teşebbüse de bununla ilgili inhisari hak verilmektedir.

Genel ekonomik yarar kavramı çerçevesinde inhisari hakların bir diğer uygulaması ise, “doğal tekeller”le ilgilidir. Gerçi özellikle teknolojideki ve ekonomideki gelişmelerle birlikte doğal tekellerin varlığı giderek tartışmalı hale gelmişse de, toplum için zararlı olacak bir rekabeti önlemek adına, bunlara da zaman zaman inhisari haklar sağlandığı görülebilmektedir²¹.

Genel ekonomik yararın, hangi şartlarda geçerli olacağı, bir başka deyişle, inhisari haktan yararlanan teşebbüsü, hangi şartlarda rekabet kurallarının dışında tutacağı konusunda üç koşulun birlikte yerine getirilmesinden söz edilmekte ve bu koşullar şöyle sıralanmaktadır²²:

- i) Teşebbüsün, Üye Devlet tarafından genel ekonomik yarara ilişkin bir hizmetin yürütülmesiyle görevlendirilmesi,
- ii) Bu istisnanın, görevlendirilen teşebbüs tarafından görevin yerine getirilmesi bakımından gerekli olması (Bu koşul “oransal olma” ya da “oransallık ilkesi” olarak adlandırılmaktadır.),
- iii) Topluluk yararına aykırı bir etki yaratmaması.

Burada en kritik olan ve de üzerinde en çok durulan, “oransallık ilkesi” olarak adlandırılan koşuldur. Bu koşul, istisnanın görevlendirilen teşebbüs tarafından, görevin yerine getirilmesi bakımından ne kadar

²¹ Bakınız Y.Ege, *Dünyadaki Uygulamalar Işığında Rekabet Politikası ve Özelleştirme*, Hazine Dergisi, 2000/1, Ocak 2000, Sayı:13,s.52.

^{22,23} Sierra, a.g.e., s. 299.

gerekli olduğu ile ilgilidir. Bu koşulun yerine gelip gelmediği, oransallık testi denilen ve AB hukukunun diğer alanlarında da kullanılan bir test vasıtasıyla anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu, esas itibarıyla şu üç koşulun yerine getirilip getirilmediğinin test edilmesiyle ilgilidir²³.

- i) Nedensellik koşulu: genel ekonomik yarara ilişkin görev ile alınan tedbir arasında bir nedensellik ilişkisi olmalıdır;
- ii) “En katı anlamında” oransallık koşulu: umulan yararlar, rekabet veya Antlaşma'nın içerdiği temel özgürlükler üzerindeki kısıtlamaları haklı kılabilecek ölçüde olmalıdır;
- iii) Gereklilik koşulu: serbest rekabet ve topluluk içi ticarete daha az zarar verecek tedbirler aracılığı ile söz konusu amaçlara ulaşılması olanak dışı olmalıdır.

86/2'ye tabi olma bakımından haklılığı kanıtlamak üzere, bir ekonomik analizin de yapılması gerektiğine işaret edilmektedir. Böyle bir analiz için ise, şu türden verilere ihtiyaç olacağı ifade edilmektedir²⁴:

- . Genel ekonomik yararlarla ilgili hizmet yükümlülüğünün getirdiği ek maliyet,
- . Bu hizmetle ilgili olarak alınan inhisari hakkın sağladığı ekonomik getiriler,
- . Yine bu hizmetle ilgili olarak teşebbüsün elde ettiği devlet yardımı ve diğer getiriler.

Bu yolla, bir inhisari hak karşılığı, genel ekonomik yararlarla ilgili bir hizmet yükümlülüğü altına giren teşebbüsün, bu faaliyetinin ekonomik bakımdan bir analizi yapılmaya çalışılmaktadır.

Bu kısımda son olarak, kısaca 86/2'deki “Topluluk yararı” konusuna değinmek istiyorum. Madde metninde açıkça, genel ekonomik yarar nedeniyle sağlanacak istisnanın Topluluk yararına aykırı bir etki yaratmaması gerektiği ifade edilmektedir. Burada, 86/2'nin son cümlesi üzerindeki uzun hukuki tartışmaları sizlere aktarmaya çalışacak değilim. Komisyon'un bu kavramın anlamı konusunda bugüne kadar aydınlatıcı bir açıklaması olmamıştır.

Bu kısımda son olarak ifade etmek istediğim bir nokta da, rekabet kurallarının kamu teşebbüslerine uygulanmasının, AB siyasetinde önde gelen bir mesele haline ancak 1990'larda gelmiş olduğudur²⁵.

II.2. Türkiye'de Kamu Teşebbüsleri, Yasal Tekeller ve Rekabet

²⁴ Sierra, a.g.e., s. 335-336.

²⁵ Sierra, a.g.e., s. 46.

Gümrük Birliği ile Başlayan Gelişmeler

Bilindiği gibi, 22 Aralık 1995 tarih ve 1/95 sayılı AT-Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı ile Gümrük Birliği'nin son aşamasının uygulamasına geçilmiştir. 1 Ocak 1996 tarihinden geçerli olan bu Karar'ın Rekabet Hukuku ve bu çerçevede Kamu Teşebbüsleri ile Yasal Tekeller bağlamında önemli yansımaları bulunmaktadır.

Söz konusu Karar'ın, "Yasaların Yakınlaştırılması" başlıklı IV. Bölümünün II. Kısmı "Rekabet" başlığını taşımakta ve 32'nci madde ile 43'üncü maddeler (bu maddeler dahil) arasındaki 12 maddeyi içermektedir. Bu maddelerden 41'inci ve 42'nci maddeler, doğrudan kamu teşebbüsleri ve yasal tekeller/inhisari haklarla ilgilidir. 41'inci madde de aynen şöyle denilmektedir:

"Kamu teşebbüsleri ve kendilerine özel veya inhisari haklar verilen teşebbüsler açısından, Türkiye, Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesini takip eden ilk yılın sonuna kadar, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Antlaşma ve özellikle de 90'ncı (yeni 86'ncı) madde ile getirilen ilkelere ve bunun yanısıra ikincil mevzuatın ve bu temel üzerinde geliştirilen içtihat hukukunun içerdiği ilkelere uyulmasını sağlayacaktır."

41'inci madde çok açık bir biçimde Antlaşma'nın 86'ncı maddesi ve bu madde kapsamındaki ikincil mevzuat ile içtihat kararlarına atıfta bulunmaktadır. Gerçi 4054 sayılı yasa ile Gümrük Birliği ile ilgili Ortaklık Konseyi Kararı'ndan önce rekabet hukuku alanında AB'dekine paralel düzenlemeler yapılmışsa da, kamu teşebbüsleri ile ilgili alanda, Antlaşma'nın 86'ncı maddesi paralelinde bir uygulamayı neredeyse olanaksız kılan bir durum bulunmaktadır. Bu, bazı değerli hukuk ve bilim adamımızın da işaret ettiği gibi, esas itibarıyla ülkemizdeki kamu teşebbüsleri ile ilgili sınırlayıcı ve hacimli bir mevzuatın mevcudiyetinden kaynaklanmaktadır²⁶. Kanunlar hiyerarşisinde özel olanın genel olanın önüne geçmesi, pek çok durumda kamu teşebbüslerini 4054 sayılı yasanın kapsamı dışında bırakmaktadır. 4054 sayılı Yasa'nın tanıma ilişkin maddesinin yorumu ile ilgili olarak ortaya çıkan birazdan değineceğim husus da buna eklendiğinde, kamu teşebbüsleri bütünüyle söz konusu yasanın kapsamı dışında kalmaktadır.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 42'nci maddesinde ise, şu hüküm yer almaktadır:

²⁶ Bu konudaki tartışmalarla ilgili etraflı bir gözden geçirme için bakınız Köksal,T., Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukuku Çerçevesinde Kamu Teşebbüsleri ve Inhisari Haklar, Rekabet Kurumu, Lisansüstü Tez Serisi No:8, Ankara, 2002, s.145-154.

“Türkiye, Ortaklık Konseyi tarafından belirlenecek koşullar ve takvim çerçevesinde, bu Karar’ın yürürlüğe girmesinden itibaren ikinci yılın sonuna kadar aşamalı olarak her türlü ticari nitelikli Devlet tekeli, Üye Devletler’inkiler ile Türkiye vatandaşları arasında, malların tedarik edildiği ve pazarlandığı koşullar açısından ayırım yapılmayacak şekilde düzenleyecektir.”

Bu madde ile, doğrudan atıfta bulunulmamakla birlikte, Türkiye’nin Antlaşma’nın 31’nci maddesindeki esaslar çerçevesinde bir düzenleme yapması öngörülmektedir. Daha sonra yayımlanan ve birzandan dağineceğim bazı AB belgelerinden, Ortaklık Konseyi Kararı’nın bu maddesi ile esas itibariyle TEKEL İdaresi’nin hedef alındığı anlaşılmaktadır.

4054 Sayılı Kanun’un Kamu Teşebbüslerine Uygulanmasındaki Sorunlar

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun, bilindiği gibi 13 Aralık 1994 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Gümrük Birliği’ne ilişkin müzakereler AB paralelinde bir rekabet yasanın da çıkarılmasını öngördüğünden, 4054 sayılı yasanın çıkışı Gümrük Birliği’ne ilişkin Karar’a tekaddüm etmiştir. Bu yasa esas itibariyle AB rekabet hukuku paralelinde hazırlanmış olmakla birlikte, uygulamada tartışma yaratan ve bazılarına göre yasaı uygulanmaz hale getiren bazı sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır. Bunlardan en başta geleni, “teşebbüs” kavramının tanımından ve bunun kamu teşebbüsleri bakımından doğurduğu sonuçtan kaynaklanmaktadır. Gerçi yasa, “Kapsam” başlıklı 2’nci maddesinde “teşebbüs” kavramını kamu-özel ayrımı yapmadan kullanmakla kamu teşebbüslerini de kapsamış bulunmaktadır, ama tanımların yer aldığı yasanın 3’ncü maddesindeki “teşebbüs” kavramının tanımı, bu durumun kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımda yer alan “bağımsız karar verebilen” ifadesi, başta KİT’lerle ilgili düzenlemeleri içeren 233 sayılı KHK olmak üzere, mevzuattaki çeşitli düzenlemeler dikkate alındığında, lafzi ve katı bir yorumla kamu teşebbüslerini neredeyse bütünüyle 4054 sayılı yasanın, dolayısıyla rekabet kurallarının dışında bırakabilmektedir. Zira, kamu teşebbüsleri ile ilgili söz konusu mevzuat hükümleri, bu teşebbüslerin pek çok kritik konuda bağımsızca karar alabilmelerine olanak tanımamaktadır²⁷. Bu konuyla ilgili olarak, yasanın gerekçesinden de hareketle, kamu teşebbüslerinin, tanımdaki söz konusu ifadeye bakılmaksızın, yasa kapsamında mütalaa edilmesi gerektiği şeklinde

²⁷ Köksal, a.g.e., s.142-143.

farklı bir görüş de ortaya çıkmıştır²⁸. Ancak, Rekabet Kurulu'nun bugüne kadarki kararları "bağımsız karar veremeyen" kamu teşebbüslerini 4054 sayılı yasa kapsamı dışında mütalaa etmek şeklinde olmuştur²⁹.

Helsinki Zirvesi ve Türkiye'nin AB Adaylığı Sonrasındaki Gelişmeler

Bilindiği gibi, 10-11 Aralık 1999 tarihinde toplanan Avrupa Konseyi, Türkiye'yi AB'ne aday ülke olarak kabul etmiştir. Bu kararı takiben, Komisyon tarafından Türkiye için hazırlanan ve AB Konseyi tarafından 8 Mart 2001'de onaylanan Katılım Ortaklığı Belgesi'nin "Orta Vadeli Öncelikler"i arasındaki "Rekabet" bölümünde "tekeller ve özel haklardan faydalanan teşebbüsler ile ilgili mevzuatın uyumlaştırılması" bir orta vadeli öncelikli hedef olarak yer almaktadır³⁰.

Türkiye'nin AB adaylığı ile ilgili olarak hazırladığı Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ise 24 Mart 2001 tarihli Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu programda, rekabet politikası ile ilgili "nihai hedef", "Türkiye'nin nihai hedefi mal ve hizmet piyasalarında "işleyebilir rekabeti" sağlamak, toplumda rekabet kültürünü ve Türkiye'de istikrarlı ve düzenli işleyen bir rekabet politikasını oluşturmaktır" şeklinde ifade edilmiş ve yine Ulusal Program'da, "Mevcut Durum" başlığı altında, şu hususlara yer verilmiştir³¹:

"1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararınının 41'inci maddesinin getirdiği yükümlülükleri üstlenme çerçevesinde, Rekabet Kanunu rekabet kurallarının kamu ya da özel olmalarına bakılmaksızın tüm teşebbüslere uygulanacağını öngörmektedir. Bununla birlikte, 41'inci maddeye tam olarak uyum sağlanabilmesi için kendilerine özel veya inhisari haklar verilmiş kamu teşebbüsleriyle ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kendilerine özel haklar verilmiş olan teşebbüslerin kanunlarını değiştirme yetkisi münhasıran bu kuruluşlara ya da bakanlıklara aittir. Rekabet Kurumu, yapılan değişikliklerin, rekabet

²⁸ İnan, N., *Rekabet Hukukunun Diğer Disiplinlerle İlişkisi, Perşembe Konferansları (Ekim 1999) Rekabet Kurumu Yayın No: 39, Ankara, 1999, s.20 ve Köksal, a.g.e. s.238-240.*

²⁹ *Kararların topluca ele alındığı ve yorumlandığı bir çalışma için bakınız Köksal, a.g.e., s.154-229.*

³⁰ *Council Decision of 3 March 2001 on the principles, priorities, intermediate objectives and conditions contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey, (2001/235/EC), Official Journal of the European Communities, 24.3.2001, L85/20.*

³¹ *Bakanlar Kurulu Kararı, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, 24 Mart 2001 tarihli ve Mükerrer Sayılı Resmi Gazete, s.137.*

kurallarına uygun olup olmadığı hakkındaki fikirlerini değişiklikleri içeren kanun taslağı üzerinde belirtir.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 42'inci maddesinin getirdiği ticari tekellerle ilgili yükümlülükleri üstlenme çerçevesinde, bazı devlet tekellerinin hukuki yapısı incelenmekte ve değişiklikler yapılmaktadır. Tekel Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 4250 sayılı İspirto ve İspirto İçkiler İnhisarı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı 11 Ocak 2001 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiştir.

Diğer taraftan, 1177 sayılı Tütün ve Tütün Mamulleri Kanun Tasarısı üzerindeki çalışmalar devam etmektedir."

Komisyon'un Düzenli İlerleme Raporları

Komisyon'un Türkiye için hazırladığı yıllık düzenli ilerleme raporları, Türkiye'nin adaylık statüsü kazanmasından kısa bir süre önce (1998'de) çıkarılmaya başlanmıştır. 13 Kasım 2001 tarihini taşıyan en son "Düzenli İlerleme Raporu", bu raporların dördüncüsüdür. Bu raporun, "Rekabet Politikası" başlıklı 6'ncı bölümünde, üzerinde konuştuğumuz konu kapsamında sırasıyla şu ifadelere yer verilmiştir³²:

"Türkiye, geriye kalan ticari nitelikteki Devlet tekelleri ile inhisari haklara sahip olan şirketlerin bir listesini hazırlamış; bu liste Nisan 2001'de Komisyon'a verilmiştir. ... Alkol ve tütünde tekel düzenlemesine ilişkin güçlükler sürmektedir. ... 1997'de çalışmaya başlamış olan bağımsız Türk Rekabet Kurumu, mevzuatı oluşturan pek çok tebliği kabul etmiş ve yayımlamış, ayrıca antitröst ve birleşmeler konusundaki AB çerçeve mevzuatındaki gelişmeleri de yakından izlemeye devam etmiştir. Bununla birlikte, bu Kurum'un, kamu teşebbüsleri, devlet tekelleri ve özel haklara sahip şirketlere rekabet hukukunu etkili bir şekilde uygulayacak uygun yetkilerle donatılıp donatılmadığı konusundaki kuşkular sürmektedir. Bu bakımdan, bu Kurum'un yetkisinin(competence) tam olarak ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. ...Alkol ve tütün(TEKEL) tekeli düzenlemesi açısından durum endişe verici olmaya devam etmektedir. Gümrük Birliği Kararı'na göre, gerekli düzenlemenin 1998'e kadar yapılmış olması gerekiyordu. Ocak 2001'de kabul edilen yeni yasa, Türkiye'nin Gümrük Birliği yükümlülükleri ile ters düşmektedir. Sonuç olarak, TEKEL'in niteliği kamu kuruluşu olmaktan bir ticari işletmeye dönüştürülmüş olmakla birlikte, alkollü içkiler ve tütün ürünleri ticaretinde tekel olmaya devam etmektedir."

³² Commission of the European Communities, 2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, Brussels, 13 November 2001, s.56-57.

III. GENEL BİR DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Herşeyden önce vurgulanması gereken husus, AB rekabet politikalarının, AB toplumunun, bir başka ifade ile AB yurttaşlarının bir bütün olarak refahını maksimize etmeye yönelik olduğudur. Piyasaların rekabeti artırma, rekabetçi bir şekilde yeniden yapılanma istikametinde yönlendirilmeye çalışılması bu amaçla birlikte düşünüldüğünde bir anlam ifade edecektir.

Yakın zamanlarda, AB'de liberalleşme ile özelleştirmenin giderek daha fazla paralellik arzeder hale geldiği dikkat çekmektedir³³. Bundan hareketle, kamu mülkiyetindeki kurumlar aracılığı ile kamu müdahalesinin yaşandığı sektörlerin zamanla özel girişimlerin yer aldığı rekabet piyasalarına dönüşebileceği söylenebilir. Ancak gelişmelerin daha çok, bilinen nedenlerden ötürü, "doğal tekeller" alanında ya da eskiden doğal tekele konu olan sektörlerde yaşanmakta olduğunu söyleyebiliriz³⁴. Kaldı ki, AB'nin kamu teşebbüslerine karşı bir önyargı içinde olduğunu söylemek de mümkün değildir. Nitekim, Antlaşma'nın 295'nci maddesi, mülkiyet konusunda Üye Devletleri serbest bırakmaktadır. Ancak, mülkiyet kimde olursa olsun teşebbüsler Antlaşma'ya aykırı bir davranış içinde olmamalıdır.

Antlaşma, toplumsal refah açısından rekabetin getireceği katkıları sağlamayı öngörürken, piyasanın temin edemeyeceği ve yine toplumsal refahı artırmak üzere Devlet müdahalesi ile sağlanabilecek düzenlemeleri de ayakta tutmaya çalışmaktadır. Bu sonucunun, özellikle Antlaşma'nın 86/2 maddesinde de yer alan "genel ekonomik yarara ilişkin hizmetler" kavramında somutlaştığını görüyoruz. Antlaşma'nın 16'ncı maddesinde, bu kavram özel olarak ele alınmakta ve toplum ve bölge olarak kaynaşmada oynayacağı rolün önemine işaret edildikten sonra, bu hizmetlerin misyonlarını yerine getirmesini sağlamada hem Topluluğun hem de Üye Devletlerin her birisinin gerekli dikkati göstermeleri istenmektedir. Komisyon'un Laeken'de toplanan Avrupa Konseyi'ne sunduğu 17 Ekim 2001 tarihli Genel Yararla İlgili Hizmetler Raporunda, şu ifadeler yer verilmiştir³⁵: "*genel yarara ilişkin hizmetler, Avrupa toplum modelinin temel taşıdır. Avrupa yurttaşları ve işletmeleri, genel yarara ilişkin hizmetlerin, geniş bir spektrumda, yüksek nitelikte ve ödenebilir fiyatlardan kendilerine sunulmasını*

³³ *Ege, a.g.m., s.56.*

³⁴ *Ege, a.g.m., s. 52-53.*

³⁵ *Commission of the European Communities, Services of General Interest, Report to the Laeken European Council, Brussels, 17 October 2001, s.3.*

beklemektedirler. Bu hizmetler, yaşam kalitesini yükselttiği ve temel haklardan yurttaşların tam olarak yararlanmasını sağladığı gibi, Avrupa sanayiinin rekabet gücünü artırmakta, AB'nin toplumsal ve bölgesel kaynaşmasına güç katmaktadır.”

Bu çerçeveden Türkiye'ye baktığımızda, gerek mevzuat itibariyle ve gerekse uygulamada henüz alınması gereken çok mesafe olduğunu söylemek doğru olacaktır. Eksikliklerin giderilmesi, özellikle mevzuat açısından zor olmamakla birlikte, çabayı gerektirmektedir. 4054 sayılı yasanın uygulanmasını kolaylaştırmak bakımından, bir taraftan Ulusal Program'da da ifadesini bulan diğer kurum ve kuruluşlarca yapılması gereken mevzuat değişikliklerinin yapılması, diğer taraftan da 4054 sayılı yasanın AB'ye uyumlu bir şekilde uygulanması bakımından gerekli değişikliklerin yapılması yerinde olacaktır. Bu sonuncusu ile, özellikle hem “teşebbüs” kavramına AB mevzuatının benimsediği anlamı verecek değişikliği, hem de “genel ekonomik yarara ilişkin hizmetler” kavramının da Antlaşma'nın 86/2 nci maddesi bağlamında, esasen 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 41'nci maddesinde de öngörülmüş olduğu üzere, yasa metnine eklenmesini kastediyorum.

Şimdi de, özel olarak Rekabet Kurulu'na ve genelde Türkiye'ye yönelik eleştirilere kısaca da olsa değinmek istiyorum. 4054 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girişinden bu tarafa yaklaşık yedi yıl, Rekabet Kurulu'nun göreve başlamasından bu tarafa beş yıl, Kurum'un işlevsel hale gelmesinden bu tarafa ise dört yılı biraz aşkın bir süre geçmiş bulunuyor. Bilebildiğim kadarıyla, Adalet Divanı'nın bugün üzerinde konuştuğumuz konu ile ilgili kararları 1960'lı yılların başlarına kadar uzanmaktadır. Bu konularda yarım yüzyıla yakın bir geçmişi olan Avrupa, bugün Türkiye'de tartıştığımız konuların pek çoğunu ancak 1990'ların başında tartışmaya başlamıştır. Komisyon'un inhisari hak-özel hak ayrımını, Adalet Divanı'nın da zorlamasıyla 1994 yılında, yani Türk rekabet yasasının yürürlüğe girdiği yıl yapabildiğini unutmamalıyız. Son olarak sizlere, sunuşumun içinde de yer yer kendisine atıflar olan Sierra'ya ait bazı sözleri aktarmak istiyorum³⁶: “AB üyesi Devletler, bugün hala, Antlaşma'nın getirdiği yasaklardan kaçınmak için “tekel”, “inhisari hak”, “münhasır” gibi kelimeleri yasal metinlerden çıkartmakta ve bunların yerine zor anlaşılır, karmaşık ifadeler kullanmakta ya da “imtiyaz”, “franchise”, “lisans”, “yetkilendirme” gibi kelimeler ikame etmektedirler. Bunun nedeni ise, bir tekelci durumun sağladığı yararları son vermek istememeleridir.”

³⁶ Sierra, a.g.e., s.8.

POSTA HİZMETLERİNDE ÖZELLEŞTİRME, REGÜLASYON VE REKABET*

Uğur EMEK**

GİRİŞ

Gelişmiş ya da gelişen çoğu ülkede ağ sanayilerinde serbestleşme girişimi başlatılmasına rağmen posta hizmetlerinde devlet işletmeciliği altında yasal tekeller korunmaya devam etmektedir. World Bank (1996) “*reformlar adına diğer kamu hizmeti sektörlerinde önemli adımlar atılmasına rağmen, posta hizmetlerinin eski düzenin son bastonlarından birisi olduğunu*” ileri sürmektedir. Sidak ve Spulber (1995) ise “*Amerikan ekonomisinde genel kural olarak tekelciliğe kalkışmanın; oysa, mektup postasında rekabete kalkışmanın suç olduğunu*” bildirerek bir ironiyi işaret etmektedir.

---

* Bu çalışma, Rekabet Kurumunca 27/12/2001 tarihinde düzenlenen Perşembe Konferansı için hazırlanan metnin, konferansta ve sonraki dönemde yöneltilen değerli yorumların da katkısıyla, gözden geçirilerek güncelleştirilmiş ve genişletilmiş halidir. Çalışma, DPT'nin görüşlerini yansıtmaz, sorumluluğu yazarına aittir.

** DPT-Planlama Uzmanı [uemek@dpt.gov.tr]

Diğer ağ sanayilerinde serbestleşmenin getirdiği etkinlik ve yenilik; telefon, faks, internet ve elektronik posta gibi teknolojik hizmetlerin mektup taşımacılığına rakip olması ve rekabette mektup postasının açık ara önünde gitmesi; mevcut devlet tekellerinin sahip olduğu ayrıcalıkların sektörün rekabete açık bileşenindeki rakiplerin haklı ve giderek artan şikayetine neden olması; regülasyon iktisadının dikkatini posta hizmetlerine çevirmesinde etkili olmuştur. Bir çok OECD ülkesi farklı yöntemlerle de olsa posta hizmetlerinde serbestleşme girişimlerine başlamıştır.

I. POSTA HİZMETLERİNİN TANIMI

Teknolojik açıdan bakıldığında posta hizmeti, gönderiyi bir noktadan diğerine *taşıyan* (carrying) *nakliye* (transportation) ve *dağıtım* (delivery) hizmetleri bütünüdür. Bu açıdan bakıldığında posta hizmetlerinin nakliye ve dağıtımın diğer türleri olan gemi ve kamyon taşımacılığı, evlere dağıtılan el ilanlarından bir farkının bulunmadığı görülmektedir.

Ancak, posta hizmetlerini diğer nakliye/dağıtım hizmetlerinden ayıran özellikler de bulunmaktadır. Posta hizmetlerinin esası, üzerinde adres bulunan gönderiyi *kamusal bir ağ içerisinde düzenli ve programlı olarak dağıtmaktır*. Bir ağ içerisinde düzenli ve programlı gönderi dağıtımının yaratmış olduğu ölçek ve kapsam tasarrufları posta hizmetlerini diğer nakliye/dağıtım hizmetlerinden ayırmaktadır. Posta hizmetlerinin özünü, kişisel mektuplar, tebrik kartları, fatura ve el ilanları ile diğer yazılı kişisel iletişim araçları gibi gönderiler oluşturmaktadır (OECD, 1999).

Diğer posta hizmetleri arasında ise *koli taşımacılığı*, *acele posta servisi* (APS) ve *havale* gönderileri sayılabilir. Zamana duyarlı APS gönderilerinin küçük hacimli olması nedeniyle bu alanda düzenli ve programlı bir kamusal ağın desteklenmesi iktisaden rasyonel değildir. Bu nedenle, çekirdek posta hizmetlerinden ayrı tutulmalıdır. Aynı şekilde, çoğu hane halkı düzenli ve programlı koli ve havale almadığından; bu hizmetler için de kamusal bir ağ oluşturmak rasyonel değildir. Bu yönleriyle bakıldığında havale ve koli taşımacılığının, standart mektup gönderilerinden farklı oldukları görülmektedir.

II. TÜRKİYE'DE POSTA PİYASALARININ HUKUKİ YAPISI

5584 sayılı Posta Kanununa göre, "açık ve kapalı mektuplar" ile "üzerlerinde haberleşme mahiyetinde yazı bulunan kartlar" *posta tekeli* kabul edilmiş ve tekel hizmetinin görülmesi görevi PTT'ye verilmiştir (m.,

2). Tablo:1'de de görüleceği gibi, OECD ülkelerinin büyük çoğunluğu çekirdek posta gönderileri için, genellikle de bir kamu iktisadi teşebbüsüne yasal tekel ayrıcalığı vermektedir. AB uygulamasında 350 gramdan az olmak kaydıyla, birinci sınıf mektup tarifesinin beş katından az bir fiyat tarifesi uygulanan posta gönderileri posta tekeli kapsamında tutulmuştur. Evrensel hizmetin finansmanını sağlamak zorunluluğu kaydıyla uluslararası ve doğrudan gönderiler için de bu limitler dahilinde koruma sağlanabilmektedir (EC Postal Directive, 97/67/EC: m., 7).⁵

Posta Tüzüğü'nün 10'uncu maddesine göre "kişiye ve içinde bulunulan zamana ilişkin haberleşme yazıları taşıyan kağıtlarla benzerlerine mektup denilmektedir. Bunların zarf içinde bulunup bulunmaması niteliklerini değiştirmemektedir". Mektup Postası Gönderileri Yönetmeliğinin 5'inci maddesine göre ise, "mektup postası gönderilerinden açık ve kapalı mektuplarla üzerlerinde haberleşme niteliğinde yazılar bulunan posta kartlarının kabul, taşıma ve dağıtımını

⁵ Ungerer (1999) bu oranlarla AB içinde 50 milyar Euro tutarındaki mektup postası pazarının yaklaşık sadece yüzde 3'ünün serbestleştirildiğini bildirmektedir. 97/67/EC AB Posta Direktifi Topluluk posta hizmetleri piyasalarını aşamalı ve kontrollü olarak daha fazla rekabete açmak konusunda Komisyona öneri (proposal) getirme görevi de vermiştir. Komisyon, 30 Mayıs 2000 tarihinde uluslararası ve doğrudan gönderilerin daha fazla rekabete açılması ile yasal tekel hakkı tanınan alanlarda fiyat ve ağırlık limitlerinin gözden geçirildiği bir öneri hazırlamıştır. Konferansın düzenlendiği tarihte (27 Aralık 2001) "ortak karar sürecinde" (co-decision procedure) ilgili birimlerce değerlendirilen Komisyon önerisi, Mayıs/2002 tarihinde yeni bir Direktif (Directive) olarak kabul edilmiştir (EC 2002a ve b). Tebliğin sunulduğu tarihte hala taslak (draft) olan öneriye Metnin sunumunda ayrıntılı olarak yer verilmemiştir. Öneri, Avrupa Parlamentosunca 14 Mart 2002 tarihinde ikinci gözden geçirme sonucunda onanmasından sonra Konsey tarafından Direktif kabul edilmiştir. Türkiye'nin, Ulusal Programda kendi posta mevzuatını orta vadede uyumlaştırmayı taahhüt ettiği AB posta piyasalarını düzenleyen mevzuattaki son gelişmeleri okuyucuya aktarmak amacıyla, Haziran 2002 tarihi itibarıyla metne bu gelişmelerin ilave edilmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

Yeni direktif ile mevcut direktifte şu değişiklikler yapılmıştır:

- 2003 yılından itibaren:
  - üye devletler 100 gr'ın üzerindeki (veya standart mektup fiyatının üç katının üzerindeki fiyattan ücretlendirilen) gönderileri rekabete açacaktır.
  - Evrensel hizmetin finansmanı için uluslararası gönderi geliri finansmanına ihtiyaç duyanlar dışındaki bütün üye devletler uluslararası gönderi piyasasının tamamını rekabete açacaktır.
- 2006 yılından itibaren,
  - üye devletler 50 gr'ın üzerindeki (veya standart mektup fiyatının iki-buçuk katının üzerindeki fiyattan ücretlendirilen) gönderileri rekabete açacaktır.

Ayrıca, Direktif, Komisyonu 2009 yılında AB posta piyasalarının tamamen serbestleştirilmesinin evrensel hizmet sunumu üzerindeki etkilerini değerlendiren bir çalışma yapılması ve bir sonraki adımın belirlenmesi için de öneri getirilmesi konusunda görevlendirmiştir.

PTT'nin tekeli altındadır. *Kapalı zarf ve kapalı ambalaj* içindeki gönderilerin tümü mektup" sayılmaktadır.

Bu hükümler çerçevesinde Danıştay 10'uncu Dairesi 1998/1581 Esas ve 2000/5799 Karar Nolu kararında "kapalı bir mektup zarfının içinde fotokopi, belge, mektup, gizli evrak veya bir fotoğrafın bulunması itibariyle bu gönderinin mektup niteliğini bozmayacağını; böyle bir gönderinin mektup kabul edileceğini" hüküm altına almıştır. Diğer bir deyişle, Yüksek Mahkeme sadece yazılı gönderileri değil fotokopi ve bilgisayar çıktısı gibi kolayca çoğaltılabilecek ve kişisel haberleşme özelliği taşımayan basılı gönderileri de kişisel haberleşme sayarak; dünya uygulamalarıyla karşılaştırıldığında mektup tanımının [ya da tekelin] kapsamını genişletmiştir.

III. POSTA TEKELİNİN GEREKÇESİ

Ağ sanayilerinde en azından bir bileşen doğal tekel niteliği taşıdığı için; etkin çıktı temini açısından sektörde geleneksel *tam rekabetin* tesisi, teknolojik olarak, en azından şu an için imkansızdır. Dikey bütünleşik sektörlerde doğal tekel hizmetlerinin ortak gerekçesi *geleneksel ölçek tasarruflarıdır*. Ölçek tasarruflarının bulunduğu durumlarda, iki ya da daha fazla teşebbüs ile karşılaştırıldığında *bir teşebbüs* (doğal tekel) piyasa talebini daha etkin bir şekilde karşılamaktadır.

Bu sektörleri dikey bütünleşik tutmanın bir nedeni de "ağ dışsallıkları" (network externalities); ya da *talep yanlı ölçek tasarrufudur* (demand side economies of scale). Ağ etkisi, özellikle iletişim sektöründe, bir teşebbüsün hizmetine olan talebin hizmetin tüketimiyle beraber artması neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Talep ve maliyet koşullarına ilave olarak bir faaliyet yasal olarak da rekabete kapatılabilir. (Örneğin, teşebbüsün ticari olmayan faaliyetlerine fon sağlayabilmesi için çapraz sübvansiyon uygulaması). Posta hizmetlerinde, teşebbüsün maliyeti yüksek kırsal alanlara yaptığı mektup taşımacılığına çapraz destek uygulayabilmesi için *yasal mektup tekeli* tesis edilmektedir.

IV. POSTA HİZMETLERİ DOĞAL TEKEL MİDİR?

Denge seviyesinde bir firmanın iki veya daha fazla firmayla karşılaştırıldığında daha ucuza üretim yaptığı durumlarda; bu sektörün maliyet yapısı *ölçeğe göre artan getiri* içermekte ve *doğal tekel* niteliği taşımaktadır. Bu tür durumlarda, teşebbüsün maliyet yapısının yıpranmaması amacıyla piyasalardaki rekabet disiplini yerine regülatörce yapılacak *ekonomik düzenleme disiplini* tercih edilmektedir.

Posta sektörünün alt bileşenlerinde ölçüğe göre artan getirinin mevcudiyetini test edebilmek için öncelikle *alt bileşenlerin* tespit edilmesi gerekmektedir. AB Posta Direktifi (97/67/EC) posta hizmetlerini; *toplama* (clearance), *tasnif* (sorting), *nakliye* (transport) ve *dağıtım* (delivery) olarak dört başlık altında toplamaktadır. Tasnif işlemi nakliye öncesi dağıtımın yapılacağı şehirlere doğru (outward sorting) ve dağıtım öncesi adreslere doğru (inward sorting) ikiye ayrıldığında bileşen sayısı beşe çıkmaktadır. Ancak, PTT posta kutularından mektup toplama hizmeti vermemekte; gönderileri çoğunlukla kendi işletmelerinde kabul etmektedir. Bu nedenle, *Türkiye örneğinde posta hizmetlerini nakliye, tasnif ve dağıtım şeklinde üç başlık altında toplamak mümkün olacaktır.*

IV.1 Nakliye

Uzun mesafeli nakliye hizmetlerinin doğal tekel niteliği bulunmamaktadır. Nakliye şirketleri nakliye hizmetlerini kendileri koordine edebilecek kadar teknolojik yeterliliğe sahiptir. Bu nedenle, özel firmalar da *posta taşıma hizmetini* rekabetçi bir yapıda etkin olarak sağlayabilecektir. Nitekim, 5584 sayılı Posta Kanununa göre PTT posta ulaştırmalarını düzenlemek için gerçek ve tüzel kişilerle sözleşme yapmaya yetkili kılınmıştır (m., 10).

IV.2. Tasnif

Gönderi tasnifi hem elle hem de bar kod veya optik okuyucu kullanan otomatik tasnif makinaları tarafından yapılmaktadır. Tasnif işleminde otomasyonun artması mektup tasnifinde ölçek tasarrufunu artırmasına rağmen, otomatik tasnif makinelerinin kapasitesi piyasanın toplam büyüklüğünden daha aşağı seviyelerde ölçek tasarruflarını tüketebilir. Sidak ve Spulber (1995) "etkinlik kaybına yol açmadan tasnif işleminin posta çalışanları arasında dağıtıldığı gibi teşebbüsler arasında da dağıtılabileceğini; ABD'de büyük göndericilerin tasnif öncesi indirimden yararlanabilmek için kendi gönderilerini tasnif ettiğini" bildirmektedir.

IV.3. Kapı-Kapı Dağıtım

Posta dağıtım işleminde ölçek tasarrufları, dağıtım alanındaki dağıtım noktaları ve posta hacmiyle ilişkilidir. Gönderi hacmi ve dağıtım noktalarının yoğunluğunun düşük olduğu noktalarda ölçek tasarrufları da düşük olacaktır. Bu durumda, dağıtım hattına, *yeni dağıtım noktalarını* eklemek, nakliye maliyetlerini de artıracaktır. Ancak, nüfus yoğunluğu ve gönderi hacminin olağan olduğu dağıtım sürecinde her noktaya uğranıldığı durumlarda; posta hacminin artmasıyla, bu dağıtım

noktalarında ilave edilecek gönderi adedinin maliyeti giderek düşecektir (OECD, 1999).

Ancak, dağıtım bölgelerine ulaşan gönderi miktarı bir seviyeye ulaştığında posta arabaları ve postacı çantalarının hacim ve ağırlık limitleri *ölçeğe göre azalan getiri* (decreasing returns to scale) içerecektir. Nüfus yoğunluğunun düşük olduğu kırsal yerleşim birimlerinde bile modern nakliye araçları geniş bir alanda taşıma ve dağıtım yapmaya imkan tanımaktadır. Kısacası, ulaşım teknolojisinde yaşanan hızlı değişim mektup postası tekelinin haklılığını tartışmaya açmaktadır.

OECD (1999) çoğu çalışmanın ortak olarak, mektup taşımacılığında ölçek tasarrufunun varlığını teyit ettiğini bildirmektedir. Üzerinde kesin bir uzlaşma olmamakla beraber, ABD'de mektup postasının ölçek tasarrufu içerdiği ve maliyet esnekliğinin 0,6 ve 0,8 arasında olduğu yönünde yaygın bir ittifak bulunmaktadır. Buna göre, mektup postası hacminde yüzde 10 oranındaki bir artış, maliyetleri yüzde 6-8 arasında artıracaktır (OECD, 1999).

APS hizmetlerinde, zaman kısıtı, olağan mektuplarla kıyaslandığında göreceli olarak daha fazladır. Bu nedenle PTT, APS hizmetlerinde dağıtım yoğunluğundan kaynaklanan ölçek tasarrufu avantajını elde edemeyecektir. Aynı şekilde, veri taşıma gününde *koli* hacminin yoğunluğu da ölçek ve/veya kapsam tasarrufundan yararlanmak için çok düşüktür. APS ve koli müşterileri, doğal olarak *hızlı servis* almak isteyecektir. Ancak, bu gönderilerin hacim yoğunluğu düşük olduğundan; ölçek tasarrufu elde etmek için dağıtım sıklığını düşürmek gerekcek bu da hizmet kalitesinin düşmesi ve müşteri memnuniyetsizliğine yol açacaktır.

Bu bölümde yapılan analiz çerçevesinde nakliye ve tasnif hizmetlerinde ölçek tasarrufu bulunmadığı; dağıtım aşamasında gönderi hacminin yüksek ve gönderinin zamana duyarsız olduğu [bekletilebildiği] durumlarda ölçek tasarruflarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

V. AĞ DIŞSALLIĞI NEDENİYLE POSTA TEKELİ ÖLÇEK TASARRUFU SAĞLAYABİLİR Mİ?

Ağ dışsallığı, bir fazla müşteri veya erişim noktasının ağa eklenmesinin, ağın mevcut müşterilerinin faydasını artırıp ve/veya maliyetini azaltması durumlarında ortaya çıkmaktadır (Cremer vd., 1998a). Örneğin, telefon aboneleri daha fazla insana ulaşabileceğinden ya da daha çok insan kendilerine ulaşabileceğinden, teşebbüsün ağa ilave abone kayıt etmesinden fayda sağlayacaktır. Ancak, posta

hizmetlerinde ağ dışsallığının olması tek bir ağın varlığını gerektirmemektedir. Ağ dışsallığının olumlu etkileri birden fazla ağ birbirine bağlayarak da elde edilebilir. Ulusal veya bölgesel ağların birbirine sözleşmeyle bağlanması durumunda ağın belirli bölümlerinin sahipliği ayrıştırılabilir. Yerel posta hizmetleri ağı ile telekomünikasyon ve demiryolu gibi ağlar arasındaki benzerlik çok azdır. Çünkü, posta hizmetleri telekomünikasyon sektöründeki özel konumlu iletim hattı veya demiryolu rayları gibi yüksek sermaye yatırımı gerektirmemektedir. Postacıların takip ettiği dağıtım güzergahları, düşük sermaye harcamalarıyla diğer bir teşebbüs tarafından da kolayca tekrarlanabilir.

VI. EVRENSEL HİZMETİN POSTA TEKELİYLE FİNANSMANI ZORUNLU MUDUR?

VI.1. Evrensel Hizmet Tanımı ve Gerekçesi

Evrensel hizmet zorunluluğu (EHZ) ülke ve sektöre göre değişen özellikler içermektedir. Ancak, ağ sanayilerinin ortak özellikleri göz önünde bulundurulduğunda; EHZ teşebbüsün servisin tamamı veya bir kısmını tüm kullanıcılara kaliteli ve makul bir fiyatla sunması şeklinde tanımlanabilir. 5584 sayılı Posta Kanununda EHZ tanımı bulunmamaktadır.⁶ AB Direktifine (97/67/EC) göre posta hizmetlerinde EHZ şunları kapsamaktadır: *"2 kg'a kadar posta gönderileri ve 20 kg'a kadar kolilerin günde bir kez ve haftada en az beş gün toplanması, tasnifi, nakliyesi ve dağıtımı ile taahhütlü ve sigortalı posta hizmeti sunumu (m., 3)"*. AB EHZ finansmanını garanti altına almak için daha önce de belirtildiği gibi posta sektörünün bir kısmını posta tekeli kapsamına almaktadır. Direktif maksimum koruma alanını belirleyerek üye devletlerin, bu limitler dahilinde kalmak kaydıyla EHZ finansmanını sağlama alacak kadar posta tekelinin korunacağı alanları tespit etmelerine olanak sağlamaktadır.

Cremer vd. (1998a ve 1998b) EHZ uygulamasında *tek fiyat* uygulamasının ilave *gereklilik* olduğunu ileri sürmektedir. EHZ uygulamasında teşebbüsün fiyatlarını coğrafi olarak veya müşteri grupları arasında (örneğin, işyerleri ve hane halkı arasında)

⁶ EHZ tanımı Türk mevzuatına 406 sayılı *Telgraf ve Telefon Kanununun 1'inci maddesinde değişiklik yapan 4502 sayılı Kanunla girmiştir. 406 sayılı Kanunun 1'inci maddesinde EHZ "asgari hizmet" başlığı altında şu şekilde tanımlanmıştır: "Asgari hizmet: Bakanlık tarafından Kurumun ve işletmecilerin görüşleri alınmak suretiyle konu ve kapsamı belirlenen, coğrafi konularından bağımsız olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde herkes tarafından erişilebilir, belirlenmiş kaliteyi haiz ve herkesin karşılaşılabileceği şekilde makul bedel karşılığında sunulacak olan ve ankesörlü telefon, acil telekomünikasyon hizmetleri ve telefon rehber hizmetlerini de ihtiva eden asgari evrensel hizmet türlerini" ifade eder.*

farklılaştırmasına müsaade edilmemektedir.⁷ EHZ'nun gerçek tanımı ne olursa olsun esas teşebbüs üzerine konulan tek fiyat uygulaması zorunluluğudur. *Teşebbüsün fiyatları serbestçe belirlemesinin mümkün olduğu durumlarda EHZ boş bir koşul olurdu.* Bu durumda, teşebbüs her hangi bir tüketici topluluğuna yüksek fiyat uygulayarak ya maliyetini karşılar ya da talebi sıfıra indirirdi. Bu nedenle, EHZ uygulamasında fiyatlar tüm tüketiciler için eşit ve makul düzeyde tutulmaktadır. Bu durumda, hizmet bazı tüketici gruplarına maliyetinin altında sunulmaktadır.⁸ Bu özelliği ile EHZ aynı zamanda bir fiyat regülasyonu olarak görülmelidir (Cremer vd., 1998a).

VI.2. Evrensel Hizmet Zorunluluğunun Finansmanı

Posta hizmetlerinde EHZ sosyal refah kaygılarıyla savunulabilir. Ancak, EHZ'nun finansman yönteminin de bizzat toplam sosyal refah üzerinde tahribat etkisinin olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

EHZ finansmanı *Doğrudan Transferler* (Direct Transfers), *Ortak Fon* (Financing Fund), *Çapraz Sübvansiyon* (Cross-Subsidies) ve *Franchising* şeklinde dört başlık altında toplanabilir:

i) Bütçeden Doğrudan Transferler

EHZ'nun desteklenmesi için bütçeden yapılan doğrudan transferler ekonomideki görelî fiyatları etkilemeyeceği için, iktisadi etkinlik adına en iyi sonucu vereceği ileri sürülmektedir. Ancak, doğrudan gelir desteğini hak edenler arasında yapılacak *ters seçim* (adverse selection); ve gelir desteği alanların sonradan harcama biçimlerini değiştirmelerine yol açan *ahlaki riziko* (moral hazard) bu sistemin güçlüklerini oluşturmaktadır (Chisari ve Estache, 1999). Diğer taraftan Laffont (1998) gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında gelişen ülkelerde etkin işlemeyen vergi sistemi yüzünden, kamu gelirlerinin maliyetinin bir hayli yüksek olduğunu⁹; bu nedenle de doğrudan gelir desteğinin gelişen ülkelerde, gelişmiş ülkelerdeki gibi etkin sonuç ver[e]meyebileceğini bildirmektedir.

⁷ 5584 sayılı Posta Kanununda ücret belirleme politikası ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. PTT fiyat ayarlamalarını 233 sayılı KHK hükümleri çerçevesinde yapmaktadır. Ancak, yürürlükteki fiyat tarifelerinden de görüleceği gibi PTT, geleneksel olarak mektup postasında bölge/müşteri grupları arasında fiyat farklılaştırmasına gitmeyerek, ülke genelinde tek fiyat politikası izlemiştir. PTT taşıma fiyatları gönderinin ağırlıklarına göre değişmektedir.

⁸ Sidak ve Spulber (1995) bir Amerikan Mahkemesi kararında "posta tekelinin EHZ misyonunu yerine getirmek amacıyla, gelir koruma aracı olarak ihdas edildiğini" belirtildiğini bildirmektedir (s., 16).

⁹ Gelişmiş ülkelerin çoğunda kamu fonlarının maliyeti 0,3-0,5 arasında iken; bu oran Malezya'da 1,20; Filipinlerde 2,48; Tayland'da da 1,19-1,54 arasındadır (Laffont, 1998).

ii) Ortak Fon

Fon, EH Zorunluluğu bulunan firmaya aktarılmak için diğer piyasa aktörlerinden toplanan katkı paylarından oluşmaktadır. Posta piyasalarında serbestleşme neticesinde birden çok firmanın faaliyet gösterdiği ve tek firmanın da EH Zorunluluğunun bulunduğu böyle bir piyasa yapısında; EH Zorunluluğu bulunmayan teşebbüsler *pastayı kapma* (cream skimming) yarışına girebilecektir. Böylece etkin faaliyet gösteremeyen firmalar karlı piyasalarda faaliyet gösterebilecek; bu da *toplam refah* üzerinde tahribata neden olabilecektir.

iii) Çapraz Sübvansiyon

Çapraz sübvansiyon esas olarak bölgeler/tüketiciler arasında gelir aktarımı için kullanılmaktadır. Mektup postasının yasal olarak tekel kabul edildiği posta sektöründe, PTT birden fazla hizmet sağladığı için ürünler arasında da çapraz sübvansiyon uygulaması mümkündür.

PTT mektup postasında tekel ayrıcalığına sahip olmakla beraber yukarıda da belirtildiği gibi APS, koli ve havale hizmetleri gibi rekabete açık piyasalarda da hizmet sunmaktadır. PTT rekabete açık faaliyetlerinden elde ettiği kar ile tekel hizmetlerini desteklediği sürece toplam refah üzerinde tahribat yaratmamakta; sadece kendi karından vazgeçmektedir. Ancak tersi olursa, yani PTT tekel ayrıcalığına sahip olduğu mektup postasından elde ettiği karları ile rekabete dayalı sektörlerde sunduğu hizmetlerin maliyetini desteklerse; bir taraftan rekabete aykırı davranarak hakim durumunu kötüye kullanmış olacak, diğer taraftan da toplam sosyal refaha olumsuz etkide bulunacaktır.

Fiyatın maliyetin altında sürekli tutulması *tahribatçı* (distortionary), kısa bir süre için tutulması ise *yıkıcı* (predatory) fiyatlandırma olarak tanımlanabilir. Tahribatçı fiyatlandırma gelecekte maliyetin üzerinde bir fiyat artışı için yapılmasa bile üretim etkinliği üzerinde olumsuz etkide bulunacağından, kamu politikası açısından önemini korumaktadır. Çünkü, tahribatçı fiyatlandırma daha etkin bir teşebbüsün pazarı terk etmesine veya pazara girmemesine neden olabilir.

Hizmette etkinliği sağlamak ve tüketicileri tahribatçı etkilerden korumak amacıyla rekabet kurallarının posta hizmetlerine uygulanması usulünü açıklayan AB Duyurusu (EC Notice, 98/C39/02), haksız rekabete yol açan çapraz sübvansiyondan kaçınmanın önemli olduğunu vurgulamaktadır. Posta tekellerinin, rekabetçi piyasalarda rakiplerine etkinlik ve/veya başarı ile üstünlük sağlaması yerine, tekel hizmetlerinden

kaynaklanan çapraz sübvansiyon ile alt etmesi rekabeti bozacaktır. Duyuru, rekabetçi hizmetlerden tekel hizmetlerine sağlanan desteğin rekabeti bozmayacağını; bazen bunun gerekli bile olduğunu ileri sürmektedir. Bunun da ötesinde, rekabete açık alanlardaki hizmetler arasında uygulanan çapraz destek tek başına kötü değildir. Rekabete açık piyasalarda sunulan hizmetlerin fiyatları sistematik olarak ortalama maliyetin altında tutulduğunda; Komisyon olay bazında, Roma Anlaşmasının 82, 86 (1) ve 88'inci [eski 86, 90(1) ve 92'] maddelerine göre soruşturma başlatmaktadır (98/C39/02).

iv) Franchising

EHZ'nun tek bir teşebbüse verilmesi genel bir yaklaşımdır. Ancak, posta ağının nüfusun yoğun olduğu şehir içi kısmı rekabete açıldıktan sonra; yüksek maliyetli kırsal alanlarda posta hizmeti gördürme işi ihaleye çıkarılabilir ve katılımcıların bu bölge[er]de hizmet vermek için talep ettikleri sübvansiyon için en düşük teklifi vermeleri istenebilir.

VI.3. Posta Hizmetleri Özelleştirilebilir mi?

5584 sayılı Posta Kanunu ile mektup ve tebrik kartı gönderisi hizmetlerinin gördürülmesi işi Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğüne verilmiştir. PTT, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde faaliyet gösteren bir kamu iktisadi kuruluşudur¹⁰. Bu düzenlemelerle posta hizmetleri *kamu hizmeti imtiyazı* kabul edilmiş ve posta tekeli PTT'ye verilmiştir.

Yargıtay Onbirinci Hukuk Dairesinin 1997/2001 Esas ve 1997/5618 Karar ve Danıştay Onuncu Dairesinin 1998/1581 Esas ve 2000/5799 Karar sayılı Kararlarında Anayasanın "*haberleşme gizliliğini esas*" alan 22'nci maddesinden hareketle; "*Anayasa ile haberleşmenin her türlü müdahale ve baskıdan uzak, güvenli bir ortamda yapılmasının amaçlandığı; böyle bir ortamında ya doğrudan devletçe ya da devletin büyük payına sahip olduğu iktisadi devlet teşebbüsleri ve devlet denetimi ile gerçekleştirilebileceği*" hükmüne varılmıştır. Her iki Yüksek Mahkemenin kararları ışığında; *Türkiye'de posta tekelinin iktisadi ve sosyal kaygılar (EHZ, çapraz destekleme vs.) yerine haberleşmenin gizliliği gibi kişisel haklara dayandırıldığı* söylenebilir.

¹⁰ *Kamu İktisadi Kuruluşu: kuruluş sermayesinin tamamı devlete ait olup tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsüdür (233 s., KHK: m., 2/3).*

Bugüne değin posta hizmetlerinin devlet işletmeciliğinde yürütülmesinin iki temel nedenini evrensel hizmet zorunluluğu ve posta gönderilerinin güvenliği kaygısı oluşturmuştur. Tarihi süreç içerisinde, posta hizmetlerinde devlet işletmeciliğini savunmak için; askeri istihbarat bilgilerinin taşınması, sansür, ticari ve kişisel haberleşmenin desteklenmesi ve ulusal birlik gibi gerekçeler ileri sürülmüştür. Geçmişte sadece iki tür haberleşme aracı bulunuyordu: bunlardan birincisi *yüz-yüze konuşma*, ikincisi de *yazılı metinlerin nakliyesiydi*. Teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler alternatif haberleşme tekniklerini ortaya çıkararak, posta hizmetlerinde devlet işletmeciliğini savunan gerekçelerin çoğunu anlamsız kılmıştır (Sidak ve Spulber, 1995: s., 80).

Kar en çoklaması amacıyla çalışan *katı bütçe kısıtlı* özel şirketlerin yöneticileri şirket sahiplerine karşı olan sorumlulukları çerçevesinde, *gevşek bütçe kısıtlı* kamu teşebbüslerinden daha etkin ve güvenli bir posta hizmeti verebilir. EHZ'nun finansman yöntemi net bir biçimde ortaya konulduğunda; ülke çapında evrensel hizmet sunumu için sadece devlet işletmeciliğine güvenmeye gerek kalmayacaktır. Bu nedenle mektup postası hizmetinin rekabet koşullarında sunulması EHZ ile uzlaşmaz değildir (Sidak ve Spulber, 1995: s., 80).

Vickers ve Yarrow (1988), İngiltere örneğinden hareketle, piyasada hakim durumda olan firmaların özelleştirilmesinin *firma içi etkinliği* (internal efficiency) artırdığını; ancak, bu firmaların kar arayışlarının rekabet ve regülasyon kısıtlarıyla denetlenmediği takdirde *taahhüt etkinliğinin* bozulabilme riskinin bulunduğunu ileri sürmektedir. Aynı şekilde, Kwoka (1996) da özelleştirmenin *maliyet* (firma içi) *etkinliğini* artırdığını; ancak rekabetin bulunmadığı piyasalarda fiyatlar üzerindeki etkisinin belirsiz [muhtemelen olumsuz u.e.] olduğunu ileri sürmektedir.

Serbest piyasa koşullarında haberleşme sisteminde etkinliğin sağlanması mümkün olmakla beraber; hem ulusal posta ağının koordinasyonu hem de güvenlik hizmet standartlarının belirlenmesi için devletin işletmecilik faaliyetinden çekildikten sonra düzenleyici bir faaliyete geçmesi gerekmektedir. Nitekim, Avrupa Birliği piyasalarında posta hizmetlerinde serbestleşmeyi öngören AB Direktifi üye ülkelerin, haberleşmenin gizliliği; posta ağının güvenliği; tehlikeli eşyanın nakli; data ve çevrenin korunması; ile bölgesel planlama konularında ulusal posta işletmelerine zorunlu görevler verebileceğini öngörmektedir. Direktif, üye ülkelerin bağımsız posta işletmelerinden yasal olarak ayrılmış; posta piyasalarında faaliyet gösteren özel teşebbüslere lisans vermek ve bunların piyasa davranışlarını düzenleyip denetleyen

bağımsız bir kurum kurmalarını da istemektedir (97/67/EC). Böylece, ulusal düzenleyici kurumlar bir taraftan hizmet kalitesi ve güvenliği için gereken standartları düzenleyecek diğer taraftan da posta piyasalarında rekabetçi bir yapıda etkin hizmet sağlanmasının önünü açacaktır.

VII. GENEL DEĞERLENDİRME VE POLİTİKA ÖNERMELERİ

Haberleşmenin vazgeçilmez aracı olan posta hizmetleri ekonomik ve sosyal faaliyetler için hayati bir önem taşımaktadır. Tüketici haklarının son derece gelişmiş olduğu günümüz dünyasında, tüketiciler hak ve isteklerini daha fazla seslendirmektedir. Diğer taraftan, Dünya genelinde yaşanan rekabet, teşebbüsleri rakiplerinden daha etkin hizmet sağlamaya zorlamaktadır. Faks, teleks ve elektronik posta gibi yeni yazılı haberleşme araçları posta piyasalarında istihdam ile ekonomik ve sosyal bütünlüğün geleceği adına endişelere yol açmaktadır. Posta piyasaları topluma sunduğu haberleşme hizmeti neticesinde yaşam kalitesi ve sosyal birlikteliğe önemli ölçüde katkıda bulunduğu için, bu hizmetleri modernize etmek ve geliştirmek aynı zamanda da kamu yararına sahiptir.

Yeni posta hizmet türlerinin hızla geliştiği bir ortamda, sektörde yeni yatırım ve istihdamı desteklemek için piyasa disiplininin sağlanması gerekmektedir. Kamu ve özel posta işletmelerinin yeni hizmet türlerini sunmaya başlamasıyla ivme kazanan posta piyasalarında, başta AB ülkeleri olmak üzere çoğu gelişmiş ve gelişen ülke posta tekelini sınırlandırmak ve sektörü rekabete açmak için düzenlemeler yapmaya başlamıştır.

Ungerer (1998b) "tekelci bir teşebbüsün her zaman serbest ve etkin işleyen piyasalar üzerinde tehdit oluşturduğunun unutulmaması gerektiğini; tekel sürdürdüğü sürece başka hiç kimsenin tüketici için aynı hizmeti daha iyi sunabileceğini ispat etmesinin mümkün olmadığını" ileri sürmektedir. Bu nedenle tekel hizmetleri piyasalarda kural değil istisna olmalıdır.

Yukarıda yapılan analiz çerçevesinde, posta hizmetlerinde *posta tekelini* haklı çıkaran tek gerekçe evrensel hizmet zorunluluğudur. Posta hizmetlerinin bileşenlerine bakıldığında sadece yerleşim yoğunluğunun düşük olduğu bölgelerde mektup dağıtımının doğal tekel niteliği taşıdığı görülmektedir. Bunun dışında posta gönderilerinin tasnifi ve nakliyesi ile zamana duyarlı APS, koli ve havale gönderileri rekabete dayalı piyasalarda etkin bir biçimde sağlanabilecek hizmetlerdir.

Posta piyasalarının serbestleştirilmesi üzerinde uzlaşıldıktan sonra atılması gereken adım sektörün yeniden nasıl yapılandırılacağı

yönünde olacaktır. Posta sektörünün yeniden yapılandırılmasında ayrıştırma önemli bir konudur. Posta piyasalarında ticari ayrıştırmaya geçilmeden önce PTT'nin işletmeci ve düzenleyici faaliyetlerinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Elektrik, doğal gaz ve telekomünikasyon sektörlerinde olduğu gibi posta hizmeti sunan işletmeci birimler öncelikle Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösterecek ve yöneticileri basiretli bir tacir gibi çalışacak profesyonellerden oluşacak özerk bir anonim şirket haline dönüştürülmelidir. Aynı şekilde, posta piyasalarında haberleşme güvenliği ve kalitesi konusunda standartlar belirleyecek ve piyasa aktörlerini denetleyecek bağımsız ve uzman bir denetçi kurum oluşturulmalıdır.

VII.1. PTT'nin Tekelci ve Rekabetçi Hizmetlerinin Ayrıştırılması

Posta piyasalarında öncelikle yapılması gereken üretim etkinliğini bozan haksız çapraz sübvansiyonun önüne geçmektir. Diğer bir deyişle, PTT'nin kendisine verilen tekel ayrıcalığı ile elde ettiği karlardan oluşan fonlarıyla rekabetçi piyasalarda sunduğu hizmetlerini desteklemesinin yapısal olarak engellenmesi gerekmektedir.

Bu tür bir ayrıştırma, PTT'nin tekel ayrıcalığıyla sağladığı hizmetlerden elde ettiği karlarından rekabetçi piyasalarda sunduğu hizmetleri fonlamasını engelleyecektir. Nitekim, ABD'de telekomünikasyon sektöründe yapısal ayrıştırmaya gidildiğinde; AT&T'nin bölünmesinin temel gerekçelerinden bir tanesini de haksız çapraz sübvansiyonu önlemek çabası oluşturmuştur. Kanada ve Almanya'da da posta piyasalarında bu tür bir ayrıştırma yapılması talebi giderek artan bir destek bulmaktadır (OECD, 1999).

AB Posta Direktifi tekelci ve rekabetçi hizmetlerin ayrıştırılması için, yapısal ayrıştırma yerine muhasebe ayrıştırması yöntemini benimsemiştir. Ek 1'de posta piyasalarında tekelci ve rekabete açık hizmetler arasında muhasebe ayrıştırması yapıldığında bile çapraz desteklemenin mümkün olduğunun ispatı verilmektedir. Bu nedenle, muhasebe ayrıştırması haksız çapraz sübvansiyonla mücadele etmek için etkin bir yöntem olmayacaktır. Nitekim, Ungerer (1998a)'de "posta işletmelerinin önemli ölçüde rekabetçi piyasalarda da faaliyet göstermesi nedeniyle muhasebe ayrıştırmasının da ötesine gidilmesi gerektiğini; yapısal bir ayrıştırma için artık zamanın geldiğini" vurgulamaktadır.

Şekil: 1'de PTT'nin muhasebe veya yapısal ayrıştırılması neticesinde posta piyasalarında oluşacak rekabetçi ve tekelci yapının bir gösterimi verilmektedir. Gösterimde PTT'nin APS, koli/kurye taşımacılığı

ve havale işlemleri rekabete açılmaktadır. Mektup ve telgraf tekelleri ise ayrı şirketler halinde faaliyetini sürdürmekte; ancak, bu şirketlerin faaliyetleri konusunda uzman ve bağımsız bir kamu kurumu tarafından denetlenmektedir.

VII.2. Dikey Ayrıştırma

Elektrik piyasalarında üretim, iletim ve dağıtım bileşenlerinin ayrıştırıldığı gibi; dikey ayrıştırma yapılırken posta piyasalarında da mektup kabulü, tasnifi, nakliyesi ve yerel dağıtımını birbirinden ayrılabilir. Hatta, diğer bileşenler rekabete zaten açık olduğu için posta gönderisinin sadece yerel dağıtımını ve diğer bileşenleri ayrıştırılabilir. Yerel dağıtım şirketi posta gönderisini toplama/tasnif/nakliye firması/firmalarından eşit koşullar altında alıp dağıtmalıdır. Bu uygulama, toplama/tasnif/nakliye bileşenlerinde rekabete izin verildiği ve yerel taşımanın posta tekelinde olduğu bir sistemde *erişim düzenlemesi*¹¹ olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan, yerel tekel hizmetlerinde EHZ'nun çapraz sübvansiyonla finansmanı için dağıtım şirketlerine ülke çapında tekel hakkı verilebilir. Ya da dağıtım tekeli bir kaç teşebbüs arasında coğrafi olarak bölünebilir.

İsveç ve yeni Zelanda dışında hiç bir OECD ülkesinin, mektup postanın yerel dağıtımını rekabete açmamasına rağmen, mektup tasnifi ve nakliyesinde rekabete izin verdiği görülmektedir. Mektup tasnif edilip, taşındıktan sonra yerel dağıtım için posta idaresine verilmektedir. Hemen hemen bütün OECD ülkeleri önceden tasnif edilmiş ve alıcının adresine taşınmış mektup gönderilerine indirim uygulamaktadır (OECD, 1999). PTT ise posta tekeli kapsamındaki hizmetlerde ücret indirimi uygulamamaktadır (PTT 2001 yılı İşletme Bütçesi: s., 24).

Şekil 2'de mektup postası piyasalarının dikey olarak toplama, nakliye, tasnif ve dağıtım bileşenlerine ayrıştırılmasının gösterimi verilmektedir. Şekilde, toplama, nakliye ve tasnif bileşenleri rekabete açılmakta; dağıtım bileşeni ise, ölçek tasarrufları adına, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu bölgelerde acil olmayan posta gönderisi için tekel olarak muhafaza edilmekte; diğer bölgelerde ise rekabete açılmaktadır. Bağımsız denetçi kurum ise tekel bileşenindeki şirketin faaliyetleri konusunda erişim düzenlemesi yapmakta ve sektörde asgari hizmetin temini için güvenlik ve kalite standartlarını belirlemektedir.

¹¹ Erişim düzenlemesi (*access regulation*): *Düzenleyicinin rekabete açık bileşendeki rakip teşebbüslerin, dikey bütünlük teşebbüsün doğal tekel hizmetine erişim koşullarını belirleyerek rekabeti sürdürmesidir. Taraflar, düzenleyiciye başvurmadan erişim koşullarını anlaşarak da belirleyebilir. Regülatör ayrıca, erişim isteklerinin tamamının karşılanabileceği şekilde, doğal tekel faaliyetinin kullanılabilir kapasitesini de değerlendirir ve gerekli yatırımın yapılmasını temin eder.*

VII.3. Yatay Ayrıştırma

Yukarıda da söz edildiği gibi gelişmekte olan ülkelerde kamu fonlarının maliyetinin yüksek olması nedeniyle; EHZ'nun doğrudan gelir desteği ya da hizmet maliyetinin yüksek olduğu kırsal alanlarda *en düşük sübvansiyon ihalesiyle* gördürülmesi etkin bir sonuç vermeyecektir. Kamu fonlarının yüksekliğinin yanı sıra, EHZ'nun maliyetinin tam olarak hesaplanamaması ve ihalelerde rekabetin tesis edilememesi toplam iktisadi refah üzerinde olumsuz etkide bulunabilecektir.

Bu çerçeveden bakıldığında, Türkiye uygulamasında da posta piyasalarında ağ genişlemesinin finansmanının çapraz sübvansiyon ile sağlanmasının etkin bir sonuç vereceği ileri sürülebilir. PTT'nin rekabete açık faaliyetlerini sahiplik ayrıştırmasıyla mektup tekelinden ayrıştırdıktan sonra; teşebbüsün şehirlerdeki görelî olarak varlıklı müşterilerden sağladığı karlar ile kırsal alandaki görelî olarak daha az varlıklı olan müşterilerine sağladığı pahalı hizmeti desteklemesine imkan verilmelidir. Fonları teşebbüsün bünyesinde bırakmak bir taraftan vergi sistemindeki etkisizlikten kaçınmaya yardımcı olacak diğer taraftan da regülatörün fiyatlandırma düzenlemeleri yapmasına imkan sağlayacaktır. Finansman açısından bakıldığından çapraz sübvansiyonun daha etkin bir sonuç vereceği görülmektedir. Ancak, hizmetin serbestleştirilmesiyle beraber şehirlerde yaşanan rekabet, kırsal alandaki maliyetleri destekleyecek olan karların erimesine (*pastanın kapılmasına-cream skimming*) neden olabilecektir. Bu nedenle posta hizmetlerinde evrensel hizmet zorunlu olduğu sürece mektup tekelinden vazgeçilmemesi gerekmektedir.

Mektup postası tekelinden vazgeçilmemesi, özelleştirme ve serbestleşmeden beklenen faydalardan vazgeçilmesi anlamına gelmemelidir. Mektup tekeli sürdürülerek hem özelleştirme yapmak hem de alternatif yöntemlerle mektup postasında rekabeti tesis etmek mümkündür.

Bu çerçevede, çapraz sübvansiyonu sürdürmenin en uygun yolu; posta piyasalarında Türkiye'yi birden çok coğrafi bölgeye ayırmak ve oluşturulan bölgesel tekellerin işletme imtiyazlarını rekabetçi ihalelerle özel teşebbüslere vermektir. Bu yöntem çerçevesinde;

- i) Bölgeler göreceli olarak zengin ve fakir müşterilerin ikamet ettiği uygun şehir ve kırsal alanlardan oluşturularak teşebbüsün bölge içerisinde *çapraz sübvansiyon* uygulamasına imkan verilir.
- ii) Etkin ihale tasarımı ile *pazar için rekabet* tesis edilir.

- iii) Düzenleyici kurallar çerçevesinde bağımsız bir regülatör hizmetin güvenliği, gizliliği ve kalitesini denetler.
- iv) Regülatör aynı zamanda ağ genişlemesinin koordinasyonunu sağlar.
- v) İhaleler ile *ex ante* pazar için rekabetin tesisinden sonra *ex post* olarak bir sonraki ihale dönemine kadar bölgesel tekeller arasında *görelî rekabet*¹² sağlanır.

Posta hizmetlerinin bölgesel tekeller tarafından gördürülmesi karşısında ileri sürülebilecek iki temel iddia;

- i) Bölgesel tekellerin birbirlerinin ağına erişiminde ortaya çıkabilecek darboğaz ve
- ii) Regülatörün düzenleme tuzağına düşmesidir.

Vekalet (agency) teorisi çerçevesinde düzenlenen teşebbüs ile düzenleyen arasında ve öncekinin lehine oluşan bilgi asimetrisinin, ikincinin düzenleme ve denetim sürecinde hatalar yapmasına yol açabileceğini ileri sürülmektedir. Ancak, bu süreç sadece posta hizmetleri için değil düzenlenen tüm piyasa faaliyetleri için geçerlidir. Posta hizmetlerinin telekomünikasyon ve enerji gibi sektörlerle karşılaştırıldığında batık maliyet ve teknolojik yatırımlarının daha az olması posta regülatörünün işini daha da kolaylaştıracaktır. Ayrıca, kamu gelirlerinin maliyetini düşürecek vergi idaresi reformuyla karşılaştırıldığında düzenleyici idarenin daha kısa sürede etkinleşebileceği ileri sürülebilir.

Bölgesel tekellerin birbirinin ağına erişimi;esasinda milli posta idarelerinin küresel düzeyde birbirlerine olan erişiminden farklı değildir. Örneğin, AB ülkeleri arasında ağ erişimini düzenleyen REIMS Anlaşması *varış giderleri* (terminal dues) konusunda da düzenlemeler yapmaktadır. Anlaşmaya göre mektubu kabul eden ülkenin posta idaresi bir diğer ülkenin posta ağına erişebilmek için; dağıtımın yapıldığı ülkenin posta

¹² Görelî rekabet (*yardstick competition*): Görelî rekabette, bölgesel bir tekelin fiyatı diğer bölgenin tekelinin maliyetine göre belirlenir. Bölgelerin tam olarak karşılaştırılmasının mümkün olduğu durumlarda; her bir bölge için sektörün ortalama maliyeti seviyesinde fiyat belirlenmesi bölgelere maliyetlerini düşürmek için güçlü bir müşevvik verecektir. Böylece, tüm sektörde maliyet ve fiyatların düşmesi beklenir. Coğrafi nedenlerle maliyet yapısının farklılık gösterdiği durumlarda; düzenleyici, teşebbüsün denetimi dışındaki görünen açık maliyet farklılıklarına göre bölgesel fiyatları ayarlar. Maliyet farklılıklarının etkisizlik veya teşebbüsün denetiminin dışında faktörlerden kaynaklandığının kesinlikle ayırt edilememesi durumunda; maliyet ayrıştırmasında ekonometri teknikleri kullanılır.

idaresinin uyguladığı ücret tarifesinin yüzde 80'i oranında ödeme yapmak durumundadır. Bu nedenle, mektubu kabul eden idare uluslararası mektup tarifesine postanın gönderildiği ülkenin tarifesini yansıtmaktadır. Türkiye düzeyinde bölgesel tekellerinin birbirlerine olan erişim koşulları kendi anlaşmalarına bırakılabileceği gibi bu koşullar (erişim düzenlemesi) regülatör tarafından da belirlenebilir. Böylece tarifeler her bir bölgenin öznel piyasa koşullarının maliyet yapısını yansıtmış olacaktır.

Şekil :3'deki gösterimde PTT coğrafi olarak Türkiye genelinde üç bölgeye ayrılmaktadır. Doğu, Orta ve Batı Anadolu şeklinde üç ayrı dikey bütünselik tekel şirketinin faaliyetleri görelî rekabet ve erişim düzenlemesi kuralları aracılığıyla bağımsız denetçi kurum tarafından düzenlenmektedir.

VII.4. Sonuç

Altyapı hizmetlerinin özelleştirilmesi ve rekabetçi bileşenlerde rekabetin tesisi için, düzenleyici kural ve kurumların oluşturulması *düzenlemelerde reform* programının önemli bir parçasıdır. Ancak, bu kural ve kurumlar özelleştirme uygulamalarından önce oluşturulmalıdır. Çünkü, düzenleme kurallarının özelleştirme işlemi gerçekleştirildikten sonra ihdas edilmesi durumunda; düzenlenen özel teşebbüsler düzenleyici kural ve kurumların oluşumu aşamasında kendi çıkarları adına [doğal olarak tüketici çıkarlarının aksine] lobicilik yapabilecek ve bunda da başarılı olabilecektir.

Her bir altyapı hizmeti için olduğu gibi posta piyasalarında da düzenleyici kurum iktisadi ortamın bir parçası durumundadır. İdari ve mali açıdan bağımsız olması gereken bu kurum; posta piyasalarında hakim durumun kötüye kullanılmasına karşı tüketiciyi korumalı; düzenlemeye tabi tekelci teşebbüslerin yeterli ve güvenli bir biçimde hizmet sunmalarını sağlamalı; doğal tekel hizmetinin erişim koşullarını düzenleyerek arz darboğazı oluşmasına engel olmalı ve rekabetçi bileşenlerde rekabetin etkin işlemesine katkı sunmalı; ve tekelin müşterileri arasında makul olmayan bir ayırım yapmasına ve/veya haksız çapraz sübvansiyon uygulamasına engel olmalıdır. Bu denli önemli işlev görmesi beklenen düzenleyici kurumun *gerekli uzmanlık ve kapasiteye sahip olması, şeffaf çalışması* ve çalışmalarını hakkında *ex post hesap vermesi* gerekmektedir.

Dünya uygulamalarına bakıldığında dikey ayrıştırmadan çok yatay ayrıştırmaya öne çıktığı görülmektedir. Yatay ayrıştırma konusuna ilk öne çıkan husus ise posta tekellerinin rekabetçi faaliyetlerinin ayrıştırılması; ve tekel hizmetlerinden elde edilen kar ile rekabetçi piyasa

faaliyetlerini desteklemelerini (haksız çapraz sübvansiyon) ve dolayısıyla rekabeti bozmalarını önleme düşüncesidir.

Yeni Zelanda ve İsveç dışındaki diğer OECD ülkelerinin posta piyasalarında rekabeti sağlamak için; posta tekelini bölgesel dikey bütünleşik tekellere veya dağıtım hizmetini diğer bileşenlerden ayırıştırılmamasına rağmen böyle bir ayırıştırma uluslararası düzeyde bulunmaktadır. Örneğin AB posta piyasası bir bütün olarak alındığında; piyasanın bölgesel dikey bütünleşik teşebbüslerden (ulusal mektup tekelleri) oluştuğu görülmektedir.

Ağlar arası rekabet nedeniyle elektronik posta, teleks faks vs. gibi hizmetlerle karşılaştırıldığında posta hizmetlerinin göreceli önemi giderek azalmaktadır. Bunun yanı sıra diğer ülkelerle karşılaştırıldığında PTT'nin etkin çalışmadığı da görülmektedir. Bir taraftan sektörde etkinliği artırmak diğer taraftan da posta hizmetlerinin göreceli önemi azalmandan iyi bir gelir sağlayabilmek amacıyla sektörde özelleştirme ve serbestleştirme uygulamalarına bir an önce hız verilmelidir. Çünkü, posta piyasalarında ülke çapında bir devlet tekelinin varlığını haklı çıkaracak iktisadi bir argüman bulunmamaktadır. Posta hizmetleri rekabetçi piyasa koşullarında özel teşebbüsler tarafından etkin bir biçimde ifa edilebilecek faaliyetlerdir.

Ancak, gelir dağılımı bozuk, işsizlik oranı ve dolayısıyla iç göç oranı yüksek gelişen ülkelerde altyapı hizmetlerinde *evrensel hizmet* sunumuna önem veren kamu idareleri bu sektörlerde gereken yatırımların yapılması için sadece piyasa dinamiklerine güvenmemeli; düzenleyici kurumların ve devletin diğer organlarının yatırımların koordinasyonu konusunda aktif bir rol üstlenmesini sağlamalıdır. DİE verilerine göre, Türkiye'de 1999 yılı itibariyle *işsizlik+eksik istihdam* nedeniyle oluşan *atıl işgücü oranı* yüzde 14,2 civarındadır. 1999 yılı itibariyle AB (yüzde 9,2) ve ABD (yüzde 4,2) işsizlik oranlarıyla karşılaştırıldığında, bu oranın bir hayli yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, potansiyel işsizlik üzerinde önemli bir baskı oluşturan sivil istihdam içindeki yüzde 45 oranındaki *tarımsal istihdam* (9,7 milyon) ve yaklaşık 9 milyon civarındaki *ev kadını nüfusundaki* bir çözümlenmeyle yaşanabilecek potansiyel işsizlik ve ülke içi göç dalgası (yaklaşık 18,7 milyon) *evrensel hizmet sunumu* ve *etkinlik* adına Türkiye'de altyapı hizmetlerinin planlaması ve koordinasyonunu zorunlu kılmaktadır.

EK 1^φ

^φ OECD (1999)'dan uyarlanmıştır.

EC Direktifinin öngördüğü muhasebe ayrıştırmasının yapıldığı durumlarda dahi çapraz sübvansiyon yapmak mümkündür.

Bir teşebbüsün X, Y ve Z gibi üç mal ürettiğini varsayalım. Her bir malın *tek başına maliyeti* (stand-alone cost) : M(X), M(Y) ve M(Z) olsun. X ve Y'yi bir arada üretmenin maliyeti ya da tek başına esasına göre: M(XY), M(XZ) ve M(YZ). Üç hizmet bir arada üretmenin maliyeti ise: M(XYZ) olsun. X'in *artan* (incremental) maliyeti:

$$AM(X) = M(XYZ) - M(YZ)$$

Aynı şekilde bu ürünlerden elde edilen gelirler de şu şekilde tanımlanabilir: G(X), G(Y) ve G(Z). Teşebbüs başa baş (break even) noktasında çalıştığı için, $G(XYZ) = M(XYZ)$

Baş baş noktasında çalışan bir teşebbüsün çapraz sübvansiyon yapmaması için; her bir bileşenin geliri kendi artan maliyetini karşılamalıdır (Combinatorial Test).

Teşebbüsün X, Y ve Z şeklinde üç hizmet sunduğunu varsayalım. X korunan tekel hizmeti; Y koli gibi rekabete açık bir hizmet; Z' de ticari olmayan herhangi bir tür hizmet olsun. Kolaylık açısından maliyet yapısının aşağıdaki gibi olduğunu kabul edelim.

$$(XYZ)=600; M(XY)=350; M(XZ)=450$$

(Üç hizmet üretmenin maliyeti 600; sadece X ve Y üretmenin ise 350)

$$\text{Üç hizmetten elde edilen gelir: } G(X)=300; G(Y)=100; G(Z)=200.$$

Teşebbüs başa baş çalıştığı için; $[G(X) + G(Y) + G(Z)] = 600 = M(XYZ)$. Ticari olmayan faaliyetin (Z) geliri maliyeti karşılamadığından bu hizmetin başka bir yerden çapraz destek aldığını söyleyebiliriz. $[AM(Z|XY)] = M(XYZ) - M(XY) = 600 - 350 = 250$

EC Direktifinde olduğu gibi firmanın korunan hizmetini diğer hizmetlerinden ayırt etmesini gerektiren bir muhasebe sistemi olduğunu kabul edelim. Hesaplar, tekel hizmetinin kendi maliyetine dayalı olarak işletildiğini gösterecek şekilde hazırlanması durumunda $G(X) = 300 = M(X)$ olacaktır. Ancak, yukarıdan da görüleceği gibi rekabetçi hizmetin geliri maliyetini karşılamamakta ve firma *tahribatçı* (distortionary) bir fiyatlandırmaya gitmektedir:

$$G(Y) = 100 \leq AM(Y|XY) = M(XYZ) - M(XY) = 600 - 450 = 150$$

Baş baş noktasında çalışan bir teşebbüste; X ve Z den elde edilen gelirlerin bu hizmetlerin kendi maliyetlerinden düşük olması

durumunda Y'den gelen gelir kendi artan maliyetini karşılamaya yetecektir: $G(X) + G(Z) \leq M(XZ) \Leftrightarrow G(X) + G(Y) + G(Z) \leq M(XZ) + G(Y)$
 $\Leftrightarrow M(XYZ) - M(XZ) \leq G(Y)$
 $\Leftrightarrow G(Y) \geq AM(Y \setminus XZ)$

**TABLO: 1- OECD ÜYESİ ÜLKELERDE
POSTA HİZMETLERİNDE KORUNAN ALANLAR**

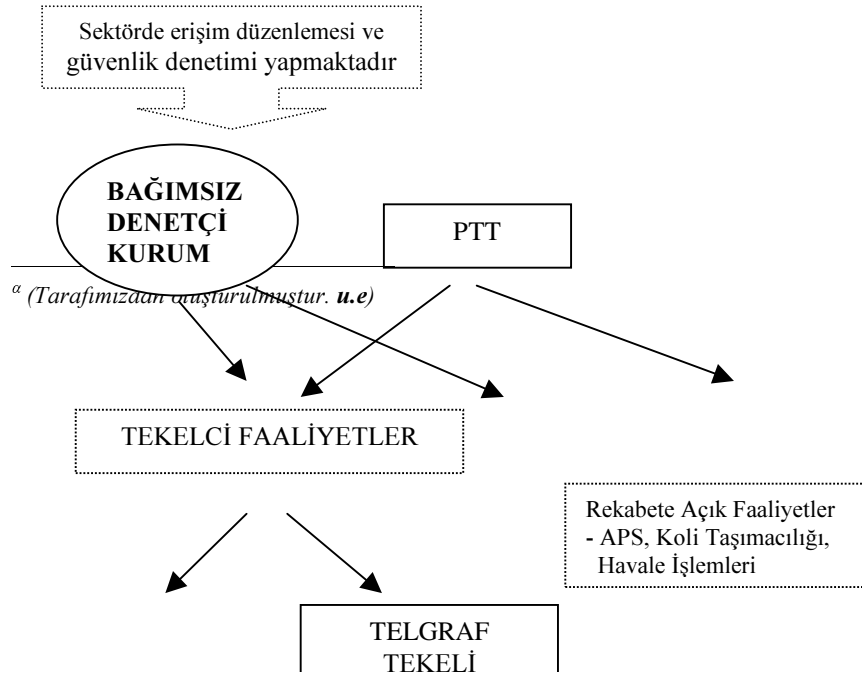
ÜYE ÜLKE	KORUNAN ALAN
ABD	US Postal Service, "Private Express Status" çerçevesinde mektup taşımacılığında münhasır hak sahibidir. Ancak, münhasır hak tanımına önemli derecede istisnalar getirilmiş; ve acele ve yurtdışı gönderiler için bu hak askıya alınmıştır.
Almanya	10 DM' a kadar olan gönderiler ve 100 grama kadar olan <i>doğrudan gönderiler</i> ϕ tekel hizmetidir. Tekelin 31 Aralık 2002'de kaldırılması planlanmaktadır.
Avustralya	Avustralya Posta İşletmesi standart mektup tarifesinin 1/4 'ünden az olmak kaydıyla; 250 grama kadar olan posta gönderileri üzerinde tekel hakkına sahiptir. Gelen ve giden uluslararası posta gönderileri korunmamaktadır.
Avusturya	Yazılı fakat basılı kağıt olmayan kişisel posta gönderileri tekel hizmetidir.

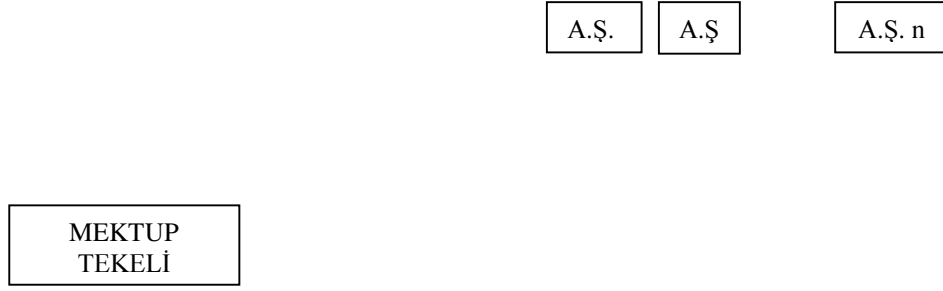
Belçika	La Poste, 1 kg'a kadar olan ve alıcının adresini taşıyan açık ve kapalı mektuplar, reklam gönderileri vs.'nin toplanması, nakliyesi ve dağıtımı üzerinde tekel hakkına sahiptir.
Çek Cumhuriyeti	1 kg'a kadar olan kapalı mektuplar tekel hizmetidir.
Danimarka	Ülke içi ve yurtdışından gelen gönderiler için korunan alan 250 gramdır.
Finlandiya	Finlandiya'da posta hizmetleri korunmamaktadır. Ancak, mektup taşımacılığı için lisans almak gerekmektedir.
Fransa	Yerel ve uluslararası düzeyde 1 kg.'a kadar olana mektup ve diğer posta gönderilerinin (doğrudan gönderi dahil) taşıma ve dağıtımı korunmaktadır.
Güney Kore	Kore Posta İşletmesi mektup gönderisi üzerinde tekel hakkına sahiptir. (koliler, basılı kağıtlar ve matbuat hizmetleri tekel değildir.)
İsveç	Korunan alan yoktur. Posta hizmetleri tam rekabete açılmıştır.
İsviçre	500 grama kadar olan mektuplar ve 2 kg'a kadar olan koliler tekel hizmetidir.
İspanya	Şehirlerarası mektup ve tebrik kartı gönderileri tekel hizmetidir. Şehir içi gönderiler korunmamaktadır.
Hollanda	50 grama kadar olan mektup postası hizmeti imtiyaz sözleşmesi ile özel tekele verilmiştir.
İngiltere	Bazı istisnalarla beraber İngiliz Posta İşletmesi 1 sterlinin altındaki mektup gönderileri üzerinde tekeldir.
İrlanda	İrlanda içi ve yurt dışına; APS, koli ve matbuat dışındaki posta gönderileri tekel hizmetidir.
İtalya	2 kg'a kadar olan standart, sigortalı ve taahhütlü mektupları toplanması ve taşınması ile telgraf ve telex hizmetleri tekel hizmetidir.
Japonya	Mektup taşımacılığını Japon Posta İşletmesi yapmaktadır.
Lüksemburg	Mektup ve tebrik kartlarının iletimi ve dağıtımı tekel hizmetidir.
Kanada	Kanada Posta İşletmesi, Kanada içinde 500 grama kadar olan mektupların gönderiminde münhasır hakka sahiptir. Münhasır hak, 50 gram ağırlığındaki mektupların tarifesinin 3 katından fazlaya taşınan acil gönderiler için geçerli değildir.
Meksika	1 Kg' a kadar olan mektup postası tekel hizmetidir.
Norveç	Norveç Posta İşletmesi 350 grama kadar ya da yerel asgari tarifinin 5 katına kadar olan mektuplarda tekel hakkına sahiptir.
Polonya	2 kg'a kadar olan mektupların kabulü, iletimi ve dağıtımı tekel hizmetidir.
Portekiz	Tüm kapalı mektupların kabulü, iletimi ve dağıtımı ile; kişisel nitelikteki açık gönderiler;pul basımı ve satışı tekel hizmetidir.
Türkiye	Kapalı/açık mektup ve tebrik kartları posta tekeldir.
Yeni Zelanda	Korunan alan yoktur. Posta hizmetleri tam rekabete açılmıştır.
Yunanistan	Hellenic Posta İşletmesi açık/ kapalı mektup ve tebrik kartlarının dağıtımında tekel hakkına sahiptir.

φ *Doğrudan gönderi* (direct mail): Alıcının adı ve adresi dışında, sadece reklam, pazarlama ve benzeri bilgileri içeren; göndericinin belirttiği dikkate değer miktarda adrese taşınan ve dağıtılan gönderidir. Fatura ve mali raporlar gibi birbirine benzerlik göstermeyen posta *doğrudan gönderi* kabul edilmez (EC Directive; 97/67/EC).

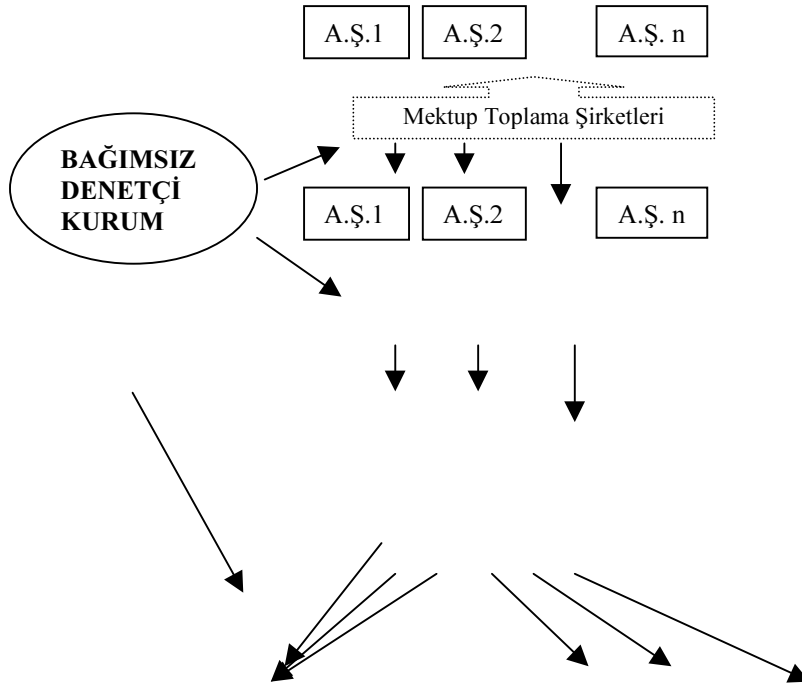
KAYNAK: Universal Postal Union (UPU)

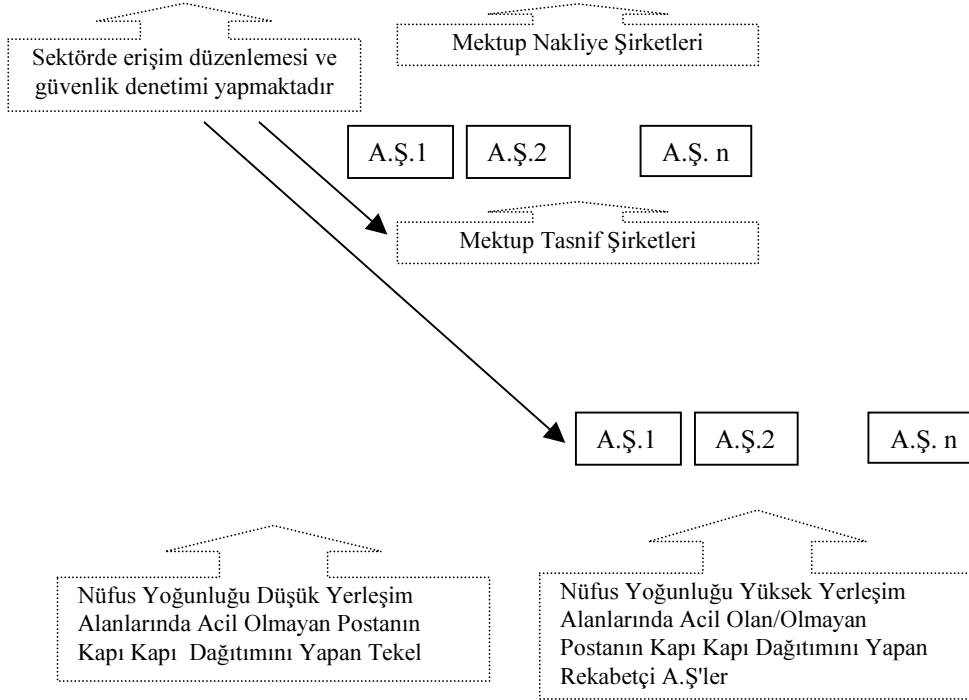

ŞEKİL: 1- PTT'NİN TEKELCİ VE REKABETÇİ HİZMETLERİNİN AYRIŞTIRILMASI^α

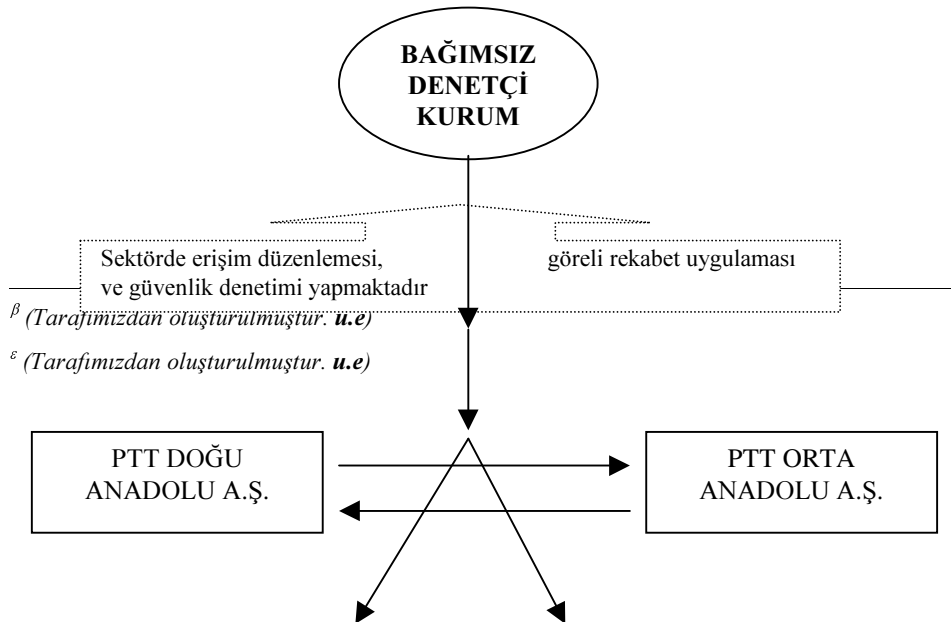

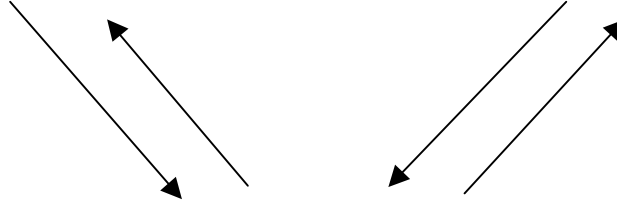
ŞEKİL: 2- TEKEL HİZMETLERİNİN DİKEY AYRIŞTIRILMASI ^β

ŞEKİL: 3- TEKEL HİZMETLERİNİN YATAY AYRIŞTIRILMASI ⁸

KAYNAKÇA

- Alexander, I. ve Estache A. (2000), *Infrastructure Restructuring and Regulation-Building a Base for Sustainable Growth*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 2415.
- Baily, M.N. (1993), *Competition, Regulation and Efficiency in Service Industries*, Brooking Papers: Microeconomics 2, s., 71-159.
- Baker, B. ve Tremolet, S. (2000), *Regulating Quality*, World Bank Public Policy for the Private Sector, N., 221.
- Baumol, W.J., (1982), *Contestable Markets: An Uprising in the Theory of Industrial Structure*, American Economic Review, 60, s., 265-283.

- Burns, P. ve Estache, A. (1999), *Infrastructure Concessions, Information Flows, and Regulatory Risk*, World Bank Public Policy for the Private Sector, N., 203.
- (1998), *Information, Accounting and the Regulation of Concessioned Infrastructure Monopolies*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 2034.
- Charles, D.J. ve Tarr, J.A. (1993), *Ownership and Financing of Infrastructure: Historical Perspectives*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 1466.
- Chisari, O. ve Estache, A. (1999), *Universal Service Obligations in Utility Concession Contracts and the Needs of the Poor in Argentina's Privatizations*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 2250.
- Crampes, C. ve Estache, A. (1997), *Regulatory trade-offs in the Design of Concession Contracts*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 1854.
- Cremer, H., Gasmi, F., Grimaud, A., ve Laffont J.J. (1998a), *The Economics of Universal Service: Theory*, the Economic Development Institute of the World Bank.
- (1998b), *The Economics of Universal Service: Practice*, the Economic Development Institute of the World Bank.
- Defeuilley, C. (1999), *Competition and Public Service Obligations: Regulatory Rules and Industry Games*, Annals of Public and Cooperative Economics, 70:1, s., 25-48.
- Demzets, H (1968), *Why Regulate Utilities*, Journal of Law and Economics, V.11, s., 55-65.
- *EC Directive on Common Rules for the Development of the Internal Market of Community Postal Services and Improvement of Quality of Service*, (97/67/EC), 15 Aralık 1997.
- *EC Notice From the Commission on the Application of the Competition Rules to Postal Sector and on the Assessment of Certain State Measures Relating to Postal Services*, (98/C39/02), 6 Şubat 1998.
- Emek, U. (2001a), *Piyasaların Oluşumunda İhale Düzenlemeleri ve Rekabet Politikaları*, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansında Sunulan Tebliğ, Ankara, 25 Ocak 2001.

----- (2001b), *Altyapı Hizmetlerinde Özelleştirme, Rekabet ve Regülasyon*, İktisat, İşletme ve Finans, N. 184, Temmuz, 2001, s. 42-53.

----- (2001c), "*Dikey Bütünleşik Altyapı Sektörlerinde Özelleştirme, Rekabet Ve Regülasyon: Posta Hizmetleri Nereye Kadar Tekel Kalabilir?*" 2001 Türkiye İktisat Kongresi, Sektörel Gelişme Stratejileri Bölümü için hazırlanan Tebliğ.

----- (2001d) "*The Role of Auction Design in Awarding Spectrum Concessions: Turkish GSM Experience*", Tebliğ Global Business and Technology Association, 2001 International Conference 11-15 Temmuz 2001, İstanbul ve ERC/METU International Conference in Economics V, 10-13 Eylül 2001, Ankara'da sunuldu.

----- (2000), *Özelleştirme Uygulamalarında Kamu Hizmeti İmtiyazı Devrinden, Doğal Tekellerin Düzenlenmesine*, İktisat, İşletme ve Finans, Nisan, N., 169, s., 74-86.

- Estache, A. ve Martimort, D. (1999), *Politics, Transaction Costs, and the Design of Regulatory Institutions*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 2073.

- Gonenc, R., Maher, M. ve Nicoletti, G. (2000), *The Implementation and the Effects of Regulatory Reform: Past Experience and Current Issues*, OECD Economic Department Working Paper, N. 251.

- Irwin, T. (1997), *Price Structures, Cross-Subsidies, and Competition in Infrastructure*, World Bank Public Policy for the Private Sector, N., 107.

- Jacobson, C.D. ve Tarr, J. A. (1993), *Ownership and Financing of Infrastructure: Historical Perspective*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 1466.

- Joskow, L.P., (1998), *Regulatory Priorities for Reforming Infrastructure Sectors in Developing Countries*, Annual World Bank Conference on Development Economics, Washington D.C.

- Klein, M. (1996), *Competition in Network Industries*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 1591.

- Klein, M. ve Gray P.(1997), *Competition in Network Industries: Where and How to Introduce It*, World Bank Public Policy for the Private Sector, N., 104.

- Kliengebiel, D. ve Ruster J. (2000), *Why Infrastructure Facilities Often Fall Short of Their Objectives*, World Bank Policy Research Working Paper, N., 2358.
- Kwoka, J.E. (1996), *Privatization, Deregulation and Competition*, World Bank PSD Occasional Paper, N., 27.
- Laffont, J.J. (1998), *Competition, Information, and Development*, Annual World Bank Conference on Development Economics, Washington D.C.
- (1994), *The New Economics of Regulation Ten Years After*, *Econometrica*, Vol. 62, No.3 s., 507-537.
- Laffont, J.J. ve Tirole , J. (1991), *The Politics of Government Decision-Making: A Theory of Regulatory Capture*, *Quarterly Journal of Economics*, 106, s., 1089-1127.
- Noll, R.G. (2000) *Notes of Privatizing Infrastructure Industries*, içinde, *World Development Report 2001: Institutions for Markets*.
- OECD (1999), *Promoting Competition in Postal Services*.
- Peltzman, S. (1989), *The Economic Theory of Regulation after a Decade of Deregulation*, *Brooking Papers: Microeconomics*, s., 1-59.
- (1976), *Toward a More General Theory of Regulation*, *The Journal of Law and Economics*, 19(2), s., 211-240.
- Posner, R. (1974), *Theories of Economic Regulation*, *Bell Journal of Economics*, 5., s., 35-358.
- Sidak, J.G. ve Spulber, D.F (1995), Protecting Competition from the Postal Monopoly, AEI Press.
- Stigler, G.J. (1971), *The Theory of Economic Regulation*, *Bell Journal of Economics*, s., 3-19.
- Stiglitz, J. (1999), *Promoting Competition and Regulatory Policy: With Examples from Network Industries*, Speech, The World Bank, Beijing, China, July 25, 1999.
- (1998), *The Private Uses of Public Interests: Incentives and Institutions*, *Journal of Economic Perspectives*, V. 12, Spring, s., 3-22.
- Ungerer, H. (1999), *Developing Competition*, Annual Conference on Postal Services, Liberalization and EC Competition Law, 11 Haziran 1999.

----- (1998a), *The Commission Notice on Postal Services*, Conference on Postal Services, Liberalization and EC Competition Law: Preparing for a New Era in Postal Services, 12 Haziran 1998.

----- (1998b), *Contribution to Roundtable on the Future of Universal Service*, the European Union Joint postal Committee Colloquium on the Postal sector in Europe, 29 Ekim 1998.

- Universal Postal Union (1999), *"Let's Talk Terminal Dues"*, Union postale: UPU Quarterly Review, 99/4.

- Vickers, J. (1995), *Concepts of Competition*, Oxford Economic Papers, 47, s., 1-23.

- Vickers, J. ve Yarrow, G.(1988), Privatization: An Economic Analysis, MIT Press.

- Winston, C. (1993), *Economic Deregulation: Days of Reckoning for Microeconomists*, Journal of Economic Literature, V. XXXI, s., 1263-1289.

- World Bank (1997), State in a Changing World, World Development Report, Oxford University Press.

----- (1996a), From Plan to Market, World Development Report, Oxford University Press.

----- (1996b), Redirecting The Mail: Postal Sector Reform, The World Bank.

----- (1995), Bureaucrats in Business, World Bank Policy Research Report, Oxford University Press.

REKABET KURALLARI İLE UYUMLU OLMAYAN MEVZUAT LİSTESİ (I)*

Rekabet Kurumu'nun 5 Kasım 1997'de faaliyete geçişini duyurmasından bu yana, rekabet hukuku alanındaki gelişmelerin daha çok 4054 sayılı Kanun'un 4-9. maddeleri çerçevesinde, bir başka deyişle rekabet ihlalleri ve birleşme/ devralmalar alanında yoğunlaştığını söylemek mümkündür. İkincil mevzuat çalışmaları da aynı kategori içinde değerlendirilebilir.

Ancak, Rekabet Kurumu'nun görevinin geniş anlamda, 4054 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasından ve ikincil mevzuat oluşturulmasından ibaret olmadığı açıktır. Özellikle Rekabetin Korunması

---

* Bu çalışma, Rekabet Uzmanları Barış EKDİ, E.Ebru ÖZTÜRK, Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Kürşat ÜNLÜSOY ve Serpil ÇINAROĞLU'ndan oluşan bir çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Çalışma, Rekabet Kurulunun görüşlerini yansıtmaz.

Hakkında Kanun'un kabul edilmesinden önce yürürlüğe giren mevzuatta yer alan bazı hükümlerin ya doğrudan 4054 sayılı Kanun'un hükümleri ile ya da piyasa ekonomisinin, dolayısıyla rekabet hukukunun genel ilkeleri ile çeliştiği görülmektedir. Rekabet Kurumu'nun bu bağlamdaki görevi, rekabet hukuku ile çelişen mevzuatın tespit edilerek bunların ilgili mercilere bildirilmesidir.

Bu amaçla, Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan bütün mevzuatın taranarak 4054 sayılı Kanun ile veya rekabet hukukunun genel ilkeleri ile çelişen mevzuatın tespit edilmesini hedefleyen uzun soluklu bir proje başlatılmış olup, projenin ilk etabını oluşturan bu çalışma Rekabet Kurumu'nda bugüne dek değerlendirmeye alınmış olan dosyalarda doğrudan veya dolaylı olarak karşılaşılan mevzuatla sınırlıdır.

Bu çalışmada, söz konusu mevzuat hükümlerinin hangi açılardan Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile veya rekabet hukukunun genel ilkeleri ile çeliştiğinin belirtilmesi ile yetinilmiştir. İlgili, piyasanın niteliği gereği zorunlu düzenleme (regulation) ihtiyacı çerçevesinde çeşitli kurumlara bazı yetkiler veren mevzuat da bu listede yer almaktadır. Aynı durum, kamu yararı açısından uygulanmasında yarar görülen bir kısım mevzuat hükümleri için de geçerlidir. Ancak, rekabet politikası çerçevesinde bu tür mevzuata ilişkin ayrıca değerlendirme yapılacağından, söz konusu mevzuat hükümlerine de bu aşamada listede yer verilmiştir.

**1. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu (Değişik: 02/05/2001 - 4667);
Madde 168**

*MADDE 168 - Baronun yönetim kurulları, her yıl Eylül ayı içerisinde, yargı yerlerindeki işlemler ile diğer işlemlerden alınacak **avukatlık ücretinin asgarî hadlerini gösteren birer tarife** hazırlayarak Türkiye Barolar Birliğine gönderirler.*

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca, baro yönetim kurullarının teklifleri de göz önüne alınmak suretiyle uygulanacak tarife o yılın Ekim ayı sonuna kadar hazırlanarak Adalet Bakanlığına gönderilir. Bu tarife Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya tarife onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı tarifeyi bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu tarife, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar

Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir. 8 inci maddenin altıncı fıkrası hükümleri kıyasen uygulanır.

*Avukatlık ücretinin takdirinde, hukukî yardımın tamamlandığı veya dava sonunda hüküm verildiği tarihte **yürürlükte olan tarife** esas alınır”.*

Bu maddede yer alan avukatlık ücretinin asgarî hadlerini gösteren birer tarife öngörülmesine ilişkin hükümler 4054 sayılı Kanun ile çelişmektedir.

2. **4389 sayılı Bankalar Kanunu (Değişik: 12/05/2001 - 4672);
Madde 18**

*MADDE 18 - (Değişik: 4672 s. ve 12.05.2001 t.) (...) Bankaların bu Kanun hükümlerine göre birleşme ve devirlerinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeye konu bankaların **toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının yüzde yirmiye geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 7, 10 ve 11 inci maddeleri hükümleri uygulanmaz.***

4389 sayılı Kanun'un ilgili maddesi ile toplam aktiflerinin sektör içindeki payları yüzde yirmiye geçmeyen bankaların, bankacılık sektörü dışındaki bağlı ortaklıklarının da devralmaya konu olduğu durumlar dışındaki birleşme ve devirlerinde Rekabet Kanunu'nun uygulanmasına istisna getirmiş olmaktadır.

3. **1580 sayılı Belediye Kanunu; (Değişik: 02/12/1960 - 150);
Madde 15**

MADDE 15 - (...)

*3) (Değişik: 2/12/1960 - 150/1 md.) Umumun yiyip içmesine yatıp kalkmasına, taranıp temizlenmesine, eğlenmesine mahsus lokanta, birahane, gazino, kahvehane, kıraathane, meyhane, han, otel, hamam, sinema, tiyatro, bar, dansing ve emsali yerlerin **ücret tarifelerini tanzim ve tasdik etmek,***

*Ütücüler, kolacılar, lekeçiler, giyim ve ev eşyası temizleyici ve boyacıları, ayakkabı tamirci ve boyacıları ve emsallerine ait **ücret tarifelerini** mesleki teşekküllerin de mütalaasını almak suretiyle **tanzim ve tasdik etmek”** yer almaktadır.*

16) (Değişik:2/12/1960 - 150/1 md.) Tespit edilen toptan ve perakende azami satış fiyatlarına veya kar hadlerine ve ücret

tarifelerine ve alınan kararlar veya yapılan ilanlar hükümlerine riayeti temin ve kontrol etmek

Azami satış fiyatları ve kar hadleri tespit edilen maddelerin, satışa arzedilmemesini veya satıştan imtina edilmesini, kaçırılmasını, saklanmalarını veya satılmadığı halde satılmış gibi gösterilmesini menetmek

43) (Değişik: 2/12/1960 - 150/1 md.) Ete, ekmeğe, yaş meyve ve yaş sebze ile odun ve mangal kömürüne doğrudan doğruya ve **kati lüzum halinde** mahalli idare kurullarınca tasdik edilmek şartıyla diğer gıda ve zaruri ihtiyaç maddelerine **toptan ve perakende azami satış fiyatları** ve yaş meyve ve sebze mahasır olmak üzere **kar hadleri tesbit etmek** ve icabında 2490 ve 1050 sayılı kanunlar hükümlerine bağlı olmaksızın bu maddeleri satın almak, satmak, stok etmek veya belirli bir kar haddi dahilinde satın aldirmek, sattırmak ve ihtiyacı olanlara maksada göre dağıtmak üzere bir fon tesis ederek tanzim satış mağazaları kurmak ve hayatı ucuzlatacak sair tedbirleri almak.

Bu maddenin yukarıda belirtilen fıkralarında, belediyenin görevleri arasında sayılan ve fiyat tespitini mümkün kılan hükümler bulunmaktadır. Bunun yanısıra, bir takım meslek gruplarının ücret tarifelerinin düzenlenmesi ve onaylanması belediyenin görevleri arasında sayılmaktadır. Teşebbüslerin uygulayacakları ücretleri serbestçe belirleme iradelerini kısıtlayan bu hüküm rekabet kuralları ile çelişmektedir.

4. 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun; Madde 7

MADDE 7 - (...)

Büyük şehir dahilindeki alt yapı hizmetleri ile kara ve deniz taşımacılığı hizmetlerinin bir koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyük şehir belediye başkanının başkanlığında yönetmelik ile tespit edilecek kamu kurum ve kuruluşları temsilcilerinin katılacağı bir 'Alt Yapı Koordinasyon Merkezi' ile bir 'Ulaşım Koordinasyon Merkezi' kurulur. İlçe belediye başkanları kendi görev sahalarını ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye sıfatıyla katılırlar.

(...)

Ulaşım Koordinasyon Merkezi, şehrin ulaşım planına göre toplu taşıma araçlarının zaman, güzergâh ve bilet tarifelerini yapmaya ve bu tarifeleri uygulamaya yetkilidir. Bu işlemler yapılırken il trafik komisyonları ile gerekli koordinasyon sağlanır.

Yukarıdaki madde uyarınca, Ulaşım Koordinasyon Merkezi şehrin ulaşım planına göre toplu taşıma araçlarının güzergâh, zaman ve bilet tarifelerini yapmaya ve bu tarifeleri uygulamaya yetkilidir. Dolayısıyla, ulaşım araçları, ücretleri açısından ilgili komisyonun tarifelerine bağlı olup, serbestçe ücret talep edememektedirler.

5. Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri ve Fon Yönetmeliği; Madde 25 ve 26

MADDE 25 - (Ulaşım Koordinasyon Merkezi) Ulaşım, trafik ve toplu taşıma konularında üst düzeyde yönlendirici karar alma, uygulama, uygulattırma ve ilgili mevzuattaki usulüne göre gereken tesisleri kurma, kurdurma, işletme veya işletirme hak ve yetkilerini haizdir

*MADDE 26 - (Ulaşım Koordinasyon Merkezi) ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini almak suretiyle; şehrin ulaşım planına göre toplu taşıma araçlarının **güzergah, zaman ve bilet tarifeleri yapar ve tarifeleri uygular, uygulattırır.***

Ulaşım koordinasyon merkezine, ulaşım ve toplu taşıma konularında tesis kurma, işletme ve işletirme ile toplu taşıma araçlarının bilet tarifelerini yapma ve uygulama yetkisi verilmektedir.

6. 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun, Madde 2 ve 3213 sayılı Maden Kanunu; Madde 49

MADDE 2 - Bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesi Devlet eliyle yapılır. Bu madenler için 6309 sayılı Maden Kanunu gereğince gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine verilmiş olan ruhsatlar iptal edilmiştir.

Ayrıca, bor tuzlarıyla ilgili olarak, 04.06.1985 tarihinde kabul edilen 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 49 uncu maddesinde aşağıdaki düzenleme yer almaktadır:

MADDE 49 - 2840 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Ancak, bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra bulunacak bor, trona ve asfaltit madenlerinin aranması ve işletilmesi bu Kanun hükümlerine tabidir. Bunların ihracına ait usul ve esaslar Bakanlar Kurulunca tesbit edilir.

2840 ve 3213 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; 04.06.1985 tarihinden önce bulunan bor madenlerinin aranması ve işletilmesi hakkının Devlet'e (Eti Holding'e) ait olduğu, ancak 04.06.1985 tarihinden sonra bulunacak yeni bor medeni yataklarının özel işletme konusu olabileceği ortaya çıkmaktadır. Özel işletme konusu olabilecek bor ürünlerinin ihracatıyla ilgili olarak Bakanlar Kurulu, bazı sınırlamalar getirebilecektir. Bu tarihten sonra yeni bor yatakları bulunmadığından Bakanlar Kurulu'nun özel işletme konusu olabilecek olan bor ürünlerinin ihracatı konusunda nasıl bir düzenleme yapacağı belli değildir.

04.06.1985 tarihinden sonra mevcut bor madeni yataklarının dışında başka bor madeni yatağı bulunmadığından söz konusu tarihten önceki durum değişmemiştir. Yani mevcut durumda 2840 sayılı Kanun gereği Eti Holding, bor madeninin topraktan çıkarılmasından nihai ürün üretimine ve bunların pazarlanmasına kadar olan süreçte yasal bir tekel hakkına sahip olduğundan, ilgili pazarda başka bir teşebbüsün faaliyette bulunması mümkün olmamaktadır.

7. **4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu; Geçici Madde 10 ve 2**

GEÇİCİ MADDE 10 - (...) Ayrıca, BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkeler dışındaki ülkelere yapılacak ithalat için yapılacak müracaatlarda Kurul, piyasada rekabet ortamının oluşturulması, mevcut sözleşmelerden doğan yükümlülükleri ve ihracat bağlantılarını dikkate alarak belirleyeceği usul ve esaslar dahilinde müracaatları değerlendirerek ithalata müsaade edebilir. Ancak, BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkeler ile bu sözleşme süreleri sona erinceye kadar bu ülkeler ile hiçbir ithalatçı şirket tarafından yeni gaz alım sözleşmeleri yapılamaz. Söz konusu mevcut sözleşmelerin sona erdiği tarihten itibaren aynı miktarlar için yeni ithalat sözleşmeleri yapılabilir. Ancak, ihraç amaçlı veya kurumca tespit edilecek yurt içi doğal gaz arz açığının olması durumunda söz konusu ülkelere yeni gaz alım bağlantıları yapılabilir

397 sayılı KHK yürürlükten kaldırıldığı için, Botaş'a tanınan ithalat tekeli son bulmuştur. Ancak 4646 sayılı Kanun'un geçici hükümleriyle getirilen düzenleme, ithalat serbestisinin fiilen uygulanmasını engellemektedir.

Yine Geçici 2 nci Madde'ye göre;

GEÇİCİ MADDE 2 - (...) BOTAŞ, bu Kanunun yayımlandığı tarihten sonra ithalatı ulusal tüketimin yüzde yirmisi oranına düşüncüye kadar yeni doğal gaz alım sözleşmesi yapamaz. Hazırlık döneminden sonra başlamak üzere her yıl en geç 2009 yılına kadar toplam yıllık ithalat miktarını yıllık ulusal tüketimin yüzde yirmisine düşürüncüye kadar, mevcut doğal gaz alım veya satış sözleşmelerinin kısmi veya bütün olarak tüm hak ve yükümlülükleri ile birlikte devredilmesi için istekli olan diğer ithalat lisans yeterlik sahibi şirketlerin katılacağı devir için BOTAŞ tarafından ihale yapılır. İhaleyi kazanan tüzel kişiye, söz konusu devir için BOTAŞ'ca muvafakat verilir.

Bu kanunla getirilen sistem, kısa dönemde ithalatta rekabetin sağlanması ve fiyatın aşağı çekilmesi amacına hizmet etmekten uzaktır. Tam tersine yasal bir zorunluluk olan devir işlemleri neticesinde, Türkiye sınırında Botaş'tan doğalgaz devralabilecek toptan satıcıların uygulayacakları kar marjları nedeniyle fiyatlarda yükselme olasılığı gündeme gelmektedir.

8. 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu; Madde 125

MADDE 125 - Bu kanuna tabi esnaf ve sanatkarlarca üretilen mal ve hizmetlerin ücret tarifeleri, bağlı buldukları derneklerce hazırlanır ve mensubu oldukları Birlik Başkanlar Meclisince onandıktan sonra yürürlüğe girer. Başkanlar Meclisi gerekli gördüğünde bu yetkisini birlik yönetim kuruluna devredebilir. Belediyeler ve/veya o yerin en büyük mülki amiri tespit edilen bu tarifeleri uygun bulmadıkları takdirde esnaf teşekkülü ile anlaşmaya varamazlarsa 15 gün içinde o yerin mülki amirinin görevlendireceği sanayi ve ticaret müdürünün başkanlığında, ticaret ve sanayi odasından bir temsilci ile esnaf dernekleri birliği başkanından teşekkül edecek bir komisyona itiraz edebilirler. Komisyon kararına karşı ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren 10 gün içinde ticari davaları görmeye yetkili mahkeme nezdinde itirazda bulunabilirler. Bu mahkemenin kararları kesindir. Ücret tarifelerinin düzenleme usul ve esasları Konfederasyonca çıkarılacak ve Bakanlıkça onaylanacak bir yönetmelikle tayin ve tespit olunur..

Bu maddeyle Esnaf Odaları'na ücret tarifelerini belirleme yetkisi verilmektedir.

9. 4250 sayılı İspirto ve İspirto lu İçkiler İnhisarı Kanunu (Değişik: 11/01/2001 - 4619); Madde 1

MADDE 1- (...) İthalatçı firmaların, ülke genelinde kuruluş yeri neresi olursa olsun her satıcının sipariş verdiği ürünleri yerinde teslim etmeleri, üretici firmaların ise en az bir milyon litre yıl kapasiteli yeni teknoloji ile kurulmuş entegre tesis kurmaları şarttır. Yıllık en az bir milyon litre yıl ayrı ayrı üretim, satış veya dış alım miktarına ulaşan firmalar, bu faaliyetlerini yürütmek ve fiyat belirlemede serbesttir. Bu şartları yerine getiremeyen firmaların ürettikleri veya ithal ettikleri ispiroto ve ispiroto içkilerin fiyatlandırılması, satış ve dağıtımını Tekel Genel Müdürlüğü eliyle yapılır. Yurt içinde üretilen veya ithal edilen ürünler arasında ayırım yapılmaz.

İspiroto, ispiroto içki, bira ve şarap üretecek fabrikaların haiz olmaları gereken teknik şartlar, kurulmaları, işletilmeleri ve denetlenmeleri ile Tekel Genel Müdürlüğü tarafından satışı yapılan ürünlerin fiyatlandırılmasına ilişkin esaslar, Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Üçüncü fıkrada belirlenen şartların yerine getirilip getirilmediğinin tespiti ve takibi doğrudan Tekel Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

Bira ve her türlü şarap ve meyve şaraplarının üretimi, fiyatlandırılması, dağıtılması ve satılması bu maddede öngörülen şartlar aranmaksızın, bu Kanun hükümlerine göre serbesttir.

Söz konusu hüküm (bira, her türlü şarap ve meyveli şarap hariç) rekabet hukuku perspektifinden iki açıdan sıkıntı doğurmaktadır:

Öncelikle, piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin rakibi konumunda olan Tekel'e piyasaya düzenleme, bir başka deyişle rakiplerini denetleme yetkisi verilmesi rekabetçi piyasa mantığı ile çelişmektedir.

Bunun yanısıra, üreticilere getirilen bir milyon litre/yıl ve ithalatçı firmalara dolaylı olarak getirilen dağıtım teşkilatı kurma koşullarının piyasaya giriş engeli yaratması muhtemeldir. Yine yalnızca sözkonusu koşulları sağlayan firmalara fiyat belirleme serbestisi tanınması rekabetçi piyasa mantığı ile uyumsuzdur.

10. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (Değişik: 17/10/1996-4199/7); Madde 12

MADDE 12 - (...)

b) Görev ve yetkiler:

3. Karayolu taşımacılığına ait mevzuat hükümleri saklı kalmak üzere, trafik düzeni ve güvenliği yönünden belediye sınırları içinde ticari amaçla çalıştırılacak yolcu ve yük taşıtları ile motorsuz taşıtların

çalışma şekil ve şartları, çalıştırılabileceği yerler ile güzergahlarını tespit etmek ve sayılarını belirlemek, (...)

İl sınırları içinde mahalli ihtiyaç ve şartlara göre trafik düzeni ve güvenliği bakımından Yönetmelikte gösterilen konular ve esaslar çerçevesinde, illerde vali veya yardımcısının başkanlığında, belediye, emniyet, jandarma, milli eğitim, karayolları ve Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonuna bağlı ilgili odanın temsilcileri; Valilikçe uygun görülen trafikle ilgili üniversite, oda, vakıf ve kamuya yararlı dernek veya kuruluşların birer temsilcisinden oluşan İl Trafik Komisyonuna yukarıda anılan maddeye istinaden çıkarılan Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin İl ve İlçe Trafik Komisyonlarının Kuruluşu İle Görev ve Yetkilerini düzenleyen 17. ve 18. maddeleri de yukarıda bahsedilen hususları düzenlemektedir. Bir güzergahta çalışacak araçların sayılarının sınırlanması ve bunlara ilişkin tarifelerin vb. koşulların belirlenmesi piyasaya doğrudan müdahale anlamına gelmektedir.

**11. 6831 sayılı Orman Kanunu (Değişik: 30/05/2000 - 4570/1);
Madde 34**

*MADDE 34 -... Hane adedinin en az yüzde ellibiri tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin, birim fiyat usulü ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık ve kesme kaplamalık tomrukların ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadari, istedikleri takdirde satış istif yerlerinden, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından **yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedelle** kendilerine satılır.*

Orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine farklı fiyat uygulaması ayrımcılık olarak değerlendirilebilir.

12. 6326 sayılı Petrol Kanunu; Madde 13/1

MADDE 13 - Petrol hakkı sahipleri, 1 Ocak 1980 tarihinden sonra keşfettikleri petrol sahalarında ürettikleri ham petrol ve tabii gazın tamamı üzerinden kara sahalarında %35'ini ve deniz sahalarında %45'ini ham veya mahsul olarak ihraç etmek hakkına sahiptirler, geri kalan kısım ile 1 Ocak 1980 tarihinden önce bulunmuş sahalardan üretilen ham petrol ve gazın tamamı ve bunlardan elde edilen petrol memleket ihtiyacına ayrılır.

Yukarıda yer verilen madde gereğince yerli petrol üreticileri, 1980 tarihinden önce keşfettikleri petrol sahalarında ürettikleri ham petrolün tamamını ve 1980'den sonra keşfettikleri petrol sahalarında ürettikleri petrolün %65'ini yurtiçindeki rafinerilere satmak zorundadırlar. Bu yasal

düzenlemelere ilaveten, dünya ham petrol piyasasının belirli ekonomik ölçeklerde faaliyet gösteren firmalardan oluşmasından kaynaklanan ölçek ekonomisi, yerli üreticilerin yurtdışı piyasalara ham petrol vermesini zorlaştırmaktadır.

13. 5584 sayılı Posta Kanunu; Madde 2

MADDE 2 - P.T.T. İdaresinin tekeli altında olan maddeler şunlardır:

A) Açık ve kapalı mektuplar;

B) Üzerlerinde haberleşme mahiyetinde yazı bulunan kartlar.

PTT'ye posta hizmetleri konusunda tekel yetkisi veren bu madde, rekabet hukukunun genel amaçlarıyla çelişmektedir. Doğal tekeller hariç olmak üzere, bir malın ya da hizmetin bir tek satıcısının olması durumunun rekabet politikasının korumayı amaçladığı menfaatlere aykırı olduğu açıktır.

14. 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu; Madde 3/c

MADDE 3 - (...)

*c) Bütün sağlık kurum ve kuruluşları ile sağlık personelinin ülke sathında dengeli dağılımı ve yaygınlaştırılması esastır. Sağlık kurum ve kuruluşlarının kurulması ve işletilmesi bu esas içerisinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca düzenlenir. Bu düzenleme ilgili Bakanlığın görüşü alınarak yapılır. **Gerek görüldüğünde özel sağlık kuruluşlarının her türlü ücret tarifeleri sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca onaylanır.** Kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin fiyatları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit ve ilan edilir.”*

3. maddenin (c) bendi, gerek görüldüğünde özel sağlık kuruluşlarının her türlü ücret tarifeleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca onaylanacağını belirtmekte ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık kuruluşları veya sağlık işletmelerinde verilen her türlü hizmetin ücretlerinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nca tespit ve ilan edileceğini düzenlemektedir.

15. 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebe Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu; Madde 46

*MADDE 46 - Ücret meslek mensuplarının hizmetlerine karşılık olan meblağı ifade eder. **Ücretin asgari miktarı tarife ile belirlenir.** Tarifedeki asgari miktar altında ücret karşılığında iş kabulü yasak olup, aksine hareket disiplin cezasını gerektirir. Her odanın yönetim kurulu, her yıl ocak ayından geçerli olmak üzere serbest*

muhasebeciler, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin yapacakları iş ve işlemler karşılığında alacakları ücretleri gösterir birer tarife hazırlayarak Birliğe gönderir. Birlik yönetim kurulu, oda yönetim kurullarının tekliflerini de gözönüne almak suretiyle çeşitli odaları içine alacak grupları tespit ve gruplarda uygulanacak tarifeleri hazırlayarak Maliye ve Gümrük Bakanlığına gönderir. Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarifeyi aynen veya gerekli gördüğü değişikliklerle tasdik eder. Tarifeler Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer. Yeni tarifenin tasdikine kadar mevcut tarife hükmü uygulanır.

Meslek mensuplarının hizmetlerinin karşılığı olan ücretin asgari miktarının tarife ile belirleneceği ifade edilmektedir.

16. 4634 sayılı Şeker Kanunu; Madde 3, 8 ve 9

MADDE 3 - Şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak amacıyla pazarlanacak şeker miktarı, sakaroz kökenli ve diğer şekerler için ayrı ayrı olmak üzere şeker türlerine göre, gerektiğinde dönemsel olarak kotalar ile belirlenir. Nişasta kökenli şekerler için belirlenecek toplam A kotası, ülke toplam A kotasının %10'unu geçemez. Bakanlar Kurulu bu oranı, Kurumun görüşünü alarak %50'sine kadar artırmaya, %50'sine kadar eksiltmeye yetkilidir.

Sakaroz kökenli şekerler dışındaki depolanabilir nitelikte olmayan diğer şekerler için B kotası belirlenmez.

Kotalar fabrikaların üretim süreleri ile son üç yıllık ortalama fiili günlük işleme kapasiteleri ve/veya üretim miktarları ve randımanları esas alınmak suretiyle hesaplanır. İlk kez üretime geçecek ve üç yaşın altındaki şeker fabrikaları ile bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kapasite artırım izni almış olan fabrikalar için kota belirlenmesinde nominal üretim verileri esas alınır.

Yeni fabrika kurulabilmesi ve/veya mevcut fabrikaların kapasitelerini artırabilmeleri için kota temin etmeleri zorunludur.

Söz konusu hüküm ile, hem pancar ve kamış kökenli hem de birçok sanayi mamulüne girdi teşkil eden nişasta kökenli şeker için üretim kotası getirilmesi rekabetçi piyasa mantığına aykırıdır. Bununla birlikte üretilen şeker veya şeker pancarının devlet tarafından alım garantisinin bulunduğu dönemde, üretim fazlası sorununun ortadan kaldırılması amacına koşut olarak, kota uygulamasını anlamak mümkündür. Ancak sözkonusu Kanun'un 5'nci maddesi aynı zamanda, şeker ve şeker pancarı fiyatlarının piyasada arz-talep koşulları doğrultusunda belirlenmesini öngörmektedir. Şeker üretiminde piyasa

mekanizmasının hakim kılınmasına karşın kota uygulaması öngörmek çelişkili bir tutumdur.

MADDE 8 - "... Bakanlar Kurulu; Bakanlık, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ile Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlık sakaroz kökenli şeker üreten ve sermayesi **kamuya ait olan Şirket** ile pancar kooperatiflerinin oluşturduğu üst birliğin göstereceği ikişer aday sakaroz ve nişasta kökenli şeker üreten şirketlerin her grubundan Türkiye'deki fabrikalarından nominal üretim kapasitesinin **son üç yıl ortalama üretimi en fazla olan iki şirketin** ayrı ayrı önerecekleri ikişer aday arasından birer üye olmak üzere bir Başkan ve altı üye seçer ve atar..."

MADDE 9 - (...) Kurul,

- a) A ve B kotalarının tespiti iptal ve tamsferleri hakkında kararlar alır ve uygular.
- b) Şirket ve bünyesindeki fabrikalarda, görevleri ile ilgili konularda araştırma ve denetimde bulunabilir.

Kurulun yapısı dikkate alındığında ilgili hükmün firmalararası rekabeti olumsuz etkileyeceği açıktır. Zira Kanuna göre (madde 8) 7 üyeli Şeker Kurulu'nun üç üyesi, sakaroz kökenli şeker üreten ve sermayesi Kamuya ait olan Şirket ile sakaroz ve nişasta kökenli şeker üreten şirketlerin her grubundan Türkiye'deki fabrikalarından nominal üretim kapasitesinin son üç yıl ortalama üretimi en fazla olan iki şirketin önerecekleri adaylar arasından seçilecektir. Dolayısıyla şeker kotalarını belirleme yetkisini haiz Kurulun üç üyesi piyasa aktörleri arasından seçilmiş olacak, kendileri ve rakipleri için belirlenecek kotalar üzerinde söz sahibi olacaktır.

Bunun yanısıra, Şeker Kurulu bünyesinde toplanılacak her türlü bilginin Kurul'da yer alan ve aynı zamanda pazarda faaliyet gösteren firmaların temsilcileri aracılığıyla değişim riski bulunmaktadır. Bu bakımdan öngörülen yapıyla rekabetin koordinasyonuna yol açacak bilgi değişiminin önü açılmış olmaktadır.

17. 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu (Değişik: 27/1/2000-4502 ve 12/5/2001-4673); Madde 2/c, 29

Madde 2 - (Değişik: 27/1/2000-4502/2 md.)

(...)

- c) Türk Telekom; telekomünikasyon şebekeleri üzerinden sunulan ulusal ve uluslararası ses iletimini ihtiva eden telefon hizmetlerini,

31.12.2003 tarihine kadar bu Kanun ve görev sözleşmesi çerçevesinde tekel olarak yürütür. Kişisel telekomünikasyon tesisleri ile telekomünikasyon hizmetlerine ilişkin imtiyaz sözleşmeleri veya telekomünikasyon ruhsatları veya genel izinlerinde ilgili işletmeci tarafından kurulması öngörülen telekomünikasyon altyapısı hariç olmak üzere, tüm telekomünikasyon altyapısının kurulması ve işletilmesi de tekel kapsamına dahildir. (Ek cümle: 12/5/2001-4673/2 md.) Ancak, Türk Telekomdaki kamu payı % 50'nin altına düştüğünde, Türk Telekomun tüm tekel hakları 31.12.2003 tarihinden önce de olsa ortadan kalkmış olur.

Türk Telekom'a ses iletimi konusunda tekel yetkisi veren bu madde, rekabet hukukunun genel amaçlarıyla çelişmektedir. Doğal tekeller hariç olmak üzere, bir malın ya da hizmetin bir tek satıcısının olması durumunun rekabet politikasının korumayı amaçladığı menfaatlere aykırı olduğu açıktır.

MADDE 29 - (Mülga:18/5/1935-2722/8 md.; Yeniden Düzenleme: 27/1/2000-4502/9 md.)

İşletmeciler, telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesi ve/veya altyapı işletilmesi karşılığında alacakları ücretleri ilgili mevzuat, tabii oldukları görev veya imtiyaz sözleşmesi, telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin ile Kurum düzenlemelerine aykırı olmayacak şekilde serbestçe belirleyebilirler. Aşağıdaki hallerde Kurum, hat ve devre kiralaları da dahil olmak üzere ücretlerin hesaplanma yöntemlerini ve üst sınırlarını, makul ve ayırım gözetmeyen şartlarla, 30'uncu maddede belirlenen genel ilkeler çerçevesinde çıkarılacak yönetmelikler, tebliğler ve sair idarî düzenlemeler, imtiyaz sözleşmeleri ve telekomünikasyon ruhsatlarının hüküm ve şartları da gözetilerek tayin ve tespit etmeye yetkilidir:

a) Türk Telekom veya başka bir işletmecinin, kamu hizmeti ilkeleri çerçevesinde vermekle yükümlü olduğu asgari hizmetler dahil, bazı hizmetlerin maliyetini başka hizmetlerin ücretlerinden karşılamak zorunda olduğu haller,

b) *İlgili telekomünikasyon hizmetlerinde, bir işletmecinin hukuki veya fiili bir tekel olduğunun veya ilgili hizmet veya coğrafi piyasada hâkim konumda bulunduğu Kurum tarafından belirlendiği haller (...)"*

4054 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesine göre "Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve

kararlar ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukukî işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler bu Kanun kapsamına girer." Doğaldır ki bir teşebbüsün hakim durumunu kötüye kullandığının saptanabilmesi için öncelikle hakim durumda olduğunun tespit edilmesi gerekir. 4054 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde de hakim durumun hangi kriterlere göre belirlendiği açıklanmaktadır. Dolayısıyla telekomünikasyon hizmetlerinde bir işletmecinin hakim konumda bulunduğunu belirleme yetkisini Telekomünikasyon Kurumu'na veren ilgili kanun maddesinin Rekabet Kanunu ile çeliştiği düşünülmektedir.

18. 2813 sayılı Telsiz Kanunu (Değişik: 27/1/2000-4502); Madde 7

MADDE 7 - (Birinci fıkra mülga:28/5/1986-3293/2 md.)

h) (Değişik: 27/1/2000-4502/16 md.) Telekomünikasyon hizmetlerinden ve altyapısından yararlanacak kullanıcılara ve telekomünikasyon şebekeleri arasındaki ara bağlantılar bakımından diğer işletmecilere uygulanacak ücret tarifelerine ve sözleşme hükümlerine ve teknik hususlara ilişkin genel kriterleri ve görev alanına giren diğer konularda uygulama usul ve esaslarını belirlemek, tarifeleri incelemek, değerlendirmek, gerekenleri onaylamak ve bunların uygulanmasını izlemek.

Piyasa ekonomisinde her teşebbüsün ürettiği malların ve sunduğu hizmetlerinin fiyatını/ücretini kendi iradesi doğrultusunda belirlemesi esastır. Ancak, telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren teşebbüslerin fiyat politikalarının bir kamu otoritesinin onayına tabi olması bu ilke ile çelişmektedir.

MADDE 7 - (...)

(Ek: 27/1/2000-4502/16 md.) Kurum telekomünikasyon hizmetlerinin yürütülmesi ve alt yapısının işletilmesi ile ilgili hususları ve ayrıca hem bu hizmetlerde hem de genel olarak telekomünikasyon sektöründe rekabete aykırı davranış, plan ve uygulamaları re`sen veya şikayet üzerine incelemeye ve görev alanına giren konularda bilgi ve dokümanların sağlanmasını talep etmeye yetkilidir. Kurum, telekomünikasyon hizmetleri ve altyapısı ile ilgili yönetmeliklerin ve diğer genel idari işlemlerin yayınlanmasından önce ilgili tarafların kamuya açıklanacak olan ve üzerinde ilgili tarafların yorum yapabileceği görüşlerini bildirmesine imkan verebilmek için gerekli

tedbirleri alabilir. Kurum tüketici menfaatlerinin korunması için de gerekli tedbirleri alır.

(Ek: 27/1/2000-4502/16 md.) Rekabet Kurulu, telekomünikasyon sektörüne ilişkin olarak yapacağı inceleme ve tetkiklerde ve birleşme ve devralmalara ilişkin olarak vereceği kararlar da dahil olmak üzere telekomünikasyon sektörüne ilişkin olarak vereceği tüm kararlarda, öncelikle Kurum'un görüşünü ve Kurum'un yapmış olduğu genel düzenleyici işlemleri dikkate alır.

4054 sayılı Kanun'un "Kurulun Görev ve Yetkileri" başlıklı 27'nci maddesinin a bendinde teşebbüslerin rekabete aykırı karar ve eylemlerini inceleme, araştırma ve soruşturma yetkisi Rekabet Kurulu'na tanınmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu kanun ile telekomünikasyon sektöründe Rekabet Kurulu'nun görev ve yetkileri ile çelişen bir durum yaratılmıştır.

19. 3224 sayılı Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu; Madde 11

MADDE 11 - Oda Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır

e) Diş Hekimlerinin, hastalarla diş hekimleri arasında aracılık yapmayı meslek edinenlerle işbirliği yapmasını, Merkez Yönetim Kurulunca şekli belirlenmiş örneğe uymayan tabelaların kullanılmasını ve her türlü araçla veya kişiyle reklam yapılmasını; meslektaşlar arasında gayrimeşru menfaat sağlanmasını önlemek,

f) Faaliyet alanı içerisinde uygulanacak asgari muayene ve tedavi ücret tarife tekliflerini düzenleyip, Birlik Merkez Yönetim Kuruluna göndermek,

Bu kanunla diş hekimleri odalarına muayene ve tedavi ücretlerinin asgari miktarını belirleme yetkisi verilmektedir.

20. 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu; Madde 4, 20 ve 39

MADDE 4 - (...)Türk Eczacıları Birliğinin vazifeleri şunlardır:

e) Hususi ihtisas komisyonlarına hazırlattıracağı ilaç fiyat tarifelerini Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'nin tensip ve tasdikine arz etmek ve tasdik edilen tarifelerin tatbik olup olunmadığını kontrol etmek,

(...)

i) Yerli tıbbi müstahzarların revacını temin edecek tedbirleri almak

Türk Eczacılar Birliği Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (e) bendi uyarınca TEB'e azami satış fiyatı belirleme yetkisi verilmiştir.

Aynı maddenin (i) bendi ile TEB'in yerli ilacın korunmasıyla ilgili görevlendirilmesi; yabancı ilaç firmaları ile yerli ilaç firmaları arasında ayrımcılık yapılmasına neden olabileceği için rekabet hukukunun amaç ve ilkeleriyle çelişmektedir.

MADDE 20 - [Türk Eczacıları Birliği] İdare heyetinin diğer vazifeleri şunlardır: (...)

*b) Meslektaşların Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'nce kabul ve tasdik edilen formül, imal tarzı ve fiyatlar dışında ilaç yapmalarını, kanunun müsaadesine aykırı olarak başka şahıs ve müesseselere ilaç satmalarını, ruhsatnameye haiz yerli ve yabancı müstahzaratın isim, marka, ambalajlarını taklit veya kopya ederek veyahut iltibasa meydan verecek şekilde isim veya marka koyarak halkı istismar etmelerini, **konulan kar hadlerine riayet etmeyerek** intikara tevessül eylemlerini, eczaneler ve müstahzarlar hakkında meslek adabına ve bu husustaki kanun hükümlerine uymayacak şekilde reklam, ilan ve propaganda yapmalarını önlemek.*

Bu şekilde, TEB İdare Heyeti'nin, belirlenen bir üretim şekli ve fiyatın uygulanmasına, belirlenen kar haddine uyulmasına yönelik önlemler almak zorunda olduğu anlaşılmaktadır¹³.

Madde 39 - (Değişik: 23/2/1995 -4078/6 md.)

Merkez Heyetinin görevleri şunlardır:

j) Eczanelerden sağlık hizmeti satın alacak bütün kamu ve özel kurum ve kuruluşlarla anlaşmalar yapmak, imzalanan protokole uygun tip sözleşmeleri bastırmak ve belirleyeceği bedel karşılığı eczanelere dağıtmak...

Bu ifadeden, özel ve resmi kuruluşlara yapılacak ilaç satışı koşullarının, TEB ve ilgili resmi veya özel kurumun yapacağı anlaşma ile şekilleneceği anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, eczane satışlarının önemli bir kısmını oluşturan "kurumlara yapılan ilaç satışlarında", eczanelerin uygulayacağı koşulların esasların belirlenmesinde, eczaneleri temsilen TEB'in anlaşmanın taraflarından biri olacağı hükme

¹³ Ayrıca aynı Kanun'un 22'nci maddesinde;

"MADDE 22 - 20 nci maddenin a, b, c, d ve e bentlerinin şümulüne giren fiil ve hareketler idare heyetlerince hal ve tavsiye edilmediği takdirde meslek adabı ile telafisi mümkün olmayan hallere kalkıştıkları görülen meslek mensuplarını deontolojiye veya amme hizmet ve selametine aykırı hareketleri delillerle tespit olunarak müdafaaları istenir.

Yapılan tebligata onbeş gün içinde cevap vermeyen azanın evrakı doğrudan doğruya, cevap verenlerinki, müdafaalarıyla birlikte haysiyet divanına tevdi olunur."

denilerek, meslek ettiğine uygun hareket edilmesinin yanı sıra yukarıda sayılan rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara uyulmasının sağlanması için yaptırımlar düzenlenmiştir.

bağlanmıştır. Bu doğrultuda, kurumlar ile TEB Merkez Heyeti arasında bir protokol düzenlenmekte ve kurumlarla eczanelerin yaptığı anlaşmalar ise bu protokol çerçevesinde yapılmaktadır.

21. Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü; Madde 8, 9 ve 12

MADDE 8 - Eczacı (...) hediye vermek suretiyle satış yapamaz.

Bu hüküm ile; eczanelerin satış artırıcı etkinliklerine yönelik sınırlama getirilmiştir.

MADDE 9 - (...) Eczacı yazı veya sözle veya her ne şekilde ve suretle olursa olsun kendi reklamını yapamaz; iş kağıtlarına ve faturalara reklam mahiyetinde ibareler koyamaz...

Bu fıkra ile, önemli bir pazarlama aracı olan reklamın eczacılar tarafından kullanılması yasaklanmıştır.

MADDE 12 - (Değişik: 30/11/1973 - 7/7521 K.)

Eczane sahibi eczacı, tıbbi müstahzarat ve majistral formülleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilmiş olan fiyatı tarife değeri üstünde satamaz.

Majistral ilaçlar; eczanelerde hazırlanan ilaçlardır. Bu ilaçların satışlarının toplam eczane satışları içindeki payı oldukça düşüktür. 12'nci maddenin birinci fıkrasında yer alan hüküm, eczanelerin serbestçe fiyat tespit etmesini engelleyebilecek niteliktedir. Ancak bu hükmün uygulaması, Sağlık Bakanlığınca onaylanan azami fiyatların aşılmasına yöneliktir. Böylece, majistral ilaçlarda da, tavan fiyatın altında fiyat uygulayarak rekabet etme olanağı bulunmaktadır.

22. 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu; Madde 6, 31 ve 49

MADDE 6 - Uçuşa elverişli olmak şartıyla aşağıda sayılan hava araçları Türk hava sahasında uçuş yapabilirler.

- a) Türk Devlet hava araçları,
- b) Türk uçak siciline kayıtlı Türk sivil hava araçları,
- c) Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar uyarınca Türk Hava Sahasında uçmalarına müsaade edilen hava araçları,

MADDE 31 - Türkiye Cumhuriyeti ülkesi içinde, iki nokta arasında havayolu ile ticari amaçla yolcu, posta ve yük taşımaları Türk hava araçları ile yapılır.

MADDE 49 - Bir sivil hava aracı aşağıda belirtilen durumlarda da Türk sivil hava aracı sayılır. Türk kanunları uyarınca kurulup da; a) Kamu

kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşlar, dernekler, siyasi partiler, sendikalar veya vakıfların mülkiyetinde bulunan hava araçları, idari organını oluşturan kişilerin çoğunluğunun Türk vatandaşı olması, b) Türk Ticaret Siciline kaydedilmiş ticari şirketler, kooperatifler ve bunların birliklerinin mülkiyetinde bulunan hava araçları, şirketi idare ve temsil etmeye yetkili olanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması ve şirket ana sözleşmesine göre oy çoğunluğunun Türk ortaklarda bulunması.

Sivil Havacılık Kanunu'nun yukarıda belirtilen 6'ncı maddesi ve Şikago Konvansiyonu gereğince tarifeli dış hat yolcu ve yük taşımacılığı pazarında yer alabilmek için ise, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından imzalanan ikili ve çok taraflı anlaşmalar belirleyicidir.

Bu düzenlemeler doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti diğer ülkelerle akdettiği ikili hava ulaştırma anlaşmaları uyarınca anlaşmaya taraf ülkelere tarifeli havayolu taşımacılığında tek veya birden fazla taşıyıcı tayin etmektedir. **Bu itibarla; toplam 80 ülke ile akdedilen anlaşmaların 29'unda karşılıklı anlaşma şartları gereği THY tek taşıyıcı olarak tayin edilmiştir.**

23. 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu; Madde 28

MADDE 28 - İdare Heyetinin diğer vazifeleri şunlardır:

.....II - (Değişik: 7/6/1985 - 3224/54 md.) Tabip odalarının veya birlik teşekküllerinden herhangi birisinin göstereceği lüzum üzerine bazı mıntıklalarda odalarla tabip tedavisi ücretlerinin enaz miktarlarını gösteren tarifeler düzenlemek (Bu tarifeler Merkez Konseyince tasdik edildikten sonra bilgi edinilmek üzere Sağlık ve Sosyal Yardım Vekaletine gönderilir.)

Tabipler Odası'na tabip tedavi ücretlerinin asgari miktarını belirleme yetkisi vermektedir.

24. 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcraı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun; Madde 1-3

MADDE 1 - Türkiye sahillerinin bir noktasından diğerine emtia ve yolcu alıp nakletmek ve sahillerde limanlar dahilinde veya beyinde cer ve kılavuzluk ve her hangi mahiyette olursa olsun bilcümle liman hidematını ifa etmek yalnız Türkiye sancağını hamil sefain ve merakibe munhasırdır. Ecnebi sefaini ancak memaliki ecnebiyeden almış oldukları yolcu ve hamuleyi Türk liman ve limanlarına ihraç

ederler ve Türk liman ve limanlarından ecnebi liman ve limanlarına gidecek yolcu ve hamuleyi de alırlar.

MADDE 2 - Nehirler ve göller ve marmara havzasıyla boğazlarda bilumum kara sularıyla kara sularına dahil bulunan körfez, liman koy ve sairede vapur, romorkör istimbot, motörbot, mavna, salapurya, sandal, kayıt velhasıl makine, yelken, kürek ile müteharrik merakibi kebire ve sagire ile tarak, prizman, maçuna, algarina, şat ve her nevi nakliye ve su dubaları limyo, sefaini tahlisiye ve emsali ile şamandıra, sal gibi sabit ve sabih vesait bulundurmak ve bunlarla seyrüsefer ve nakliyat icra etmek suretleriyle ticaret hakkı Türkiye tebaasına munhasırdır.

MADDE 3 - Kara suları dahilinde balık, istridye, midye, sünger, inci, mercan, sedef ve saire saydı, kum ve çakıl ve saire ihracı ve gerek sathı bahirde ve gerek ka'rı bahirde mevcut kazazede sefain ve merakiple enkazı metrukenin ihraç ve tahlisi dalgıçlık, arayıcılık, kılavuzluk, deniz bakkallığı, bilcümle Türk vesait ve merakibi bahriyesi derununda kaptanlık, çarkçılık, katiplik, tayfalık ve amelelik ve saire icrası ve iskele, rıhtım hammallığı ve bilumum deniz esnaflığı icrası Türkiye tebaasına munhasırdır.”

Bu kanun gereğince Türk limanları arasında deniz taşımacılığı yapma hakkı yalnızca Türk bayraklı gemilere tanınması yerli ve yabancı teşebbüsler arasında ayrımcılık yapılması ihtimalini doğurabilecektir.

25. 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün Mamullerini Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun; Madde 6/2

MADDE 6 - (...)

Türkiye'de tütün mamulleri üretmek isteyenlerin; yıllık üretim kapasitesi tek vardiyada, sigara için iki milyar adet, diğer tütün mamulleri için ise onbeş tondan az olmayan, tütün hazırlama bölümleri dahil tam ve yeni teknoloji ile tesisler kurmaları şarttır.

Bu şartları yerine getirenler, ürettikleri tütün mamullerini serbestçe satabilir, fiyatlandırabilir ve dağıtabilirler...

İşlendikten sonra ihraç amacıyla olsa dahi tütün ithali ancak, üretim ihtiyaçlarıyla sınırlı olarak bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen tütün mamulleri üretenler tarafından yapılabilir.

Firmaların ülke genelinde kuruluş yeri ne olursa olsun her satıcının sipariş verdikleri ürünleri yerinde teslim etmeleri şarttır.

Türkiye’de marka bazında sigara için yıllık en az iki milyar adet, diğer tütün mamulleri için yıllık en az onbeş ton üretenler, aynı markadan olmak üzere serbestçe ithalat yapabilirler, fiyatlandırabilirler ve satabilirler. Bu fıkrada belirtilen üretim miktarlarına ilişkin şartları yerine getiremeyenlerce yapılacak sigara ve diğer tütün mamulleri ithalatı, ithal edilen tütün mamullerinin fiyatının belirlenmesi ve yurt içinde pazarlanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurumun önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. Bu maddede belirtilen şartlarla ilgili işlemlerin tespit ve takibi Kurum tarafından yürütülür.

Söz konusu hüküm, sigara üretimi ve ithalini belirli koşullara bağlaması yönüyle, piyasaya giriş engeli yaratacak niteliktedir. İkinci fıkrada sayılan şartları yerine getiremeyen firmalar tarafından gerçekleştirilecek sigara ithalatına ilişkin usul ve esasların içeriği de, ayrıca, üzerinde dikkatle durulması gereken bir noktadır. Her ne kadar Kanunun geçici birinci maddesinin (g) bendinde ithalat için belirlenmiş 2 milyar/yıl adet sigara üretimi ve diğer ürünler için on beş ton fiili üretim önkoşulunun 5 yıl boyunca aşamalı olarak azaltılacağı ve bu sürenin sonunda Bakanlar Kurulu kararı ile sifıra indirilebileceği belirtilse de, Kurumun önerisi üzerine Bakanlar Kurulu’nun yapacağı düzenlemenin ağır koşullar içermesi durumunda, piyasada faaliyet gösteren firma sayısı sınırlanacak ayrıca piyasada faaliyet gösteren az sayıda büyük ölçekli firma, oligopolistik davranış gösterme eğilimine girebilecektir.

26. 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; Madde 41

*MADDE 41 - Tasarım başvurusu veya tescilli tasarım hakkından doğan kullanma yetkisi ulusal sınırların bütünü içinde veya bir kısmında geçerli olacak şekilde, lisans sözleşmesine konu olabilir. Lisans, **inhisari lisans** veya **inhisari olmayan lisans** şeklinde verilebilir...*

Yukarıda yer alan kararnamenin ilgili hükmünde belirtilen münhasırlık RKHK ile çelişmektedir.

27. 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; Madde 35

MADDE 35 -

1. Teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklıklar, işletmelerinde üretilen mal ve hizmet fiyatlarını tespit etmekte serbesttirler.

2. Üretilen mal ve hizmetlerin fiyatları, gerektiğinde Bakanlar Kurulunca tespit edilebilir.

3. Bakanlar Kurulunca tespit olunan fiyatlar maliyetlerin altında bulunduğu takdirde

Zarar ile birlikte, mahrum kalınan kar ait olduğu veya ait olduğu yılı izleyen yılın genel bütçesine konulacak ödenekle karşılanır.

b) Mahrum kalınan kar miktarı, mal ve hizmetin satış maliyeti üzerinden % 10 kar payı tahakkuk ettirilerek belirlenir.

c) Zararın miktarı, ilgili bakanlık ve Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca teşebbüs muhasebe kayıtları esas alınarak birlikte tespit edilir.

4. Teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklıklara konuları ile ilgili olarak Bakanlar Kurulunca görev verilebilir. Gerektiğinde bu görev için yapılacak ödeme miktarı Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilir. Bu görevden doğan zarar ve mahrum kalınan kar yukarıdaki esaslar dahilinde Hazine'ce karşılanır.

Anılan maddenin 2. fıkrası ile Bakanlar Kurulu'na KİT'lerin ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatını tespit etme yetkisi verilmekte; bunun yanısıra Bakanlar Kurulu'nun maliyetin altında fiyat tespit edebilmesine olanak tanınmaktadır.

Bakanlar Kurulu'nun bu şekilde fiyat tespit etmesi piyasa ekonomisinin ilkeleri ile çelişmektedir. Bunun yanısıra, maliyetinin altında fiyat tespit edilebilmesi ise, aynı pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin piyasa dışına itilmesi riskini içermektedir.

28. 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; Madde 21

MADDE 21 - Lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebilir.

Yukarıda yer alan kararnamenin ilgili hükümünde belirtilen münhasırlık RKHK ile çelişmektedir.

**29. 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun
Hükmünde Kararname; Madde 88**

*MADDE 88 - Patent başvurusunun veya patentin kullanma hakkı, milli sınırların bütünü içinde veya bir kısmında geçerli olacak şekilde, lisans sözleşmesine konu olabilir. Lisans, **inhisari lisans** veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebilir.*

Yukarıda yer alan kararnamenin ilgili hükmünde belirtilen münhasırlık RKHK ile çelişmektedir.

**30. Fikir ve Sanat Eserlerinin Radyo ve Televizyon Yayınlarında
Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik;
Madde 1, 2, 6 ve 7**

MADDE 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan fikir ve sanat eserlerinin yayın kuruluşlarınca yayınlarında kullanılmasına ve bu kullanımlardan kaynaklanan ödemelerin yapılmasına ilişkin usul ve esasların tespit edilmesidir.

MADDE 2 - Bu Yönetmelik, fikir ve sanat eserlerinin yayın kuruluşlarınca yayınlarında kullanılmasına ve bu kullanımlardan kaynaklanan ödemelerin yapılmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Mal ve hizmet piyasalarına kamu tarafından yapılacak müdahaleler ancak bir gerekliliğin bulunması durumunda gerçekleştirilmelidir. Buradaki zorluk kullanıcıların çok fazla sayıda hak sahibi ile muhatap olması ve çok fazla sayıda sözleşme yapılması zorunluluğunu doğurmasıdır. FSEK ile kullanıcılara hak sahiplerinin kurdukları meslek birlikleri ile bu birliklerin repertuarlarında bulunan eserlerin tamamı veya bir kısmına ilişkin sözleşme yapma olanağı tanınmaktadır. Eserlerin fiyatlarının oluşmasına ilişkin serbest piyasa koşulları altında çözülmesi mümkün olmayan bir sorun bulunmamaktadır.

MADDE 6 - Yayın kuruluşları tarafından eserlerin ve/veya fonogramların kullanılmasına ilişkin olarak topluca yapılacak sözleşmelerde, ilgili meslek birlikleri ve yayın kuruluşları aralarında kendilerini temsil edecek, sözleşme görüşmelerini yürütecek ve imzalayacak bir temsilci heyeti oluşturur.

Bu maddede birden fazla meslek birliği tarafından topluca yapılacak sözleşmelerde ilgili meslek birlikleri ve kullanıcılar arası ilişkilerin usulü düzenlenmektedir. Meslek birliklerinin ve yayıncıların

toplu olarak biraraya gelmek suretiyle fikir ve sanat eserlerinin kullanım fiyatını belirlemeleri Kanunun 4üncü maddesiyle çelişen bir durumdur.

MADDE 7 - (...)

Yapılan bu başvuru üzerine eser sahipleri ve/veya eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı hak sahipleri veya meslek birlikleri ile fikir ve sanat eserlerini kullanan yayın kuruluşları arasında bu kullanımlardan kaynaklanan ödemelerin veya diğer hususların tespit edilmesinde veya yapılan sözleşmelerin ya da alınan kararların uygulanması konularında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların kamu yararı gözetilerek çözümlenmesine yönelik ilkeleri belirlemek üzere Bakanlık bünyesinde bir Hak İdareleri Uzlaştırma Kurulu oluşturulur.

Bir sözleşme maddesi taraflar arası uyumsuzluğa konu olduğunda aynı madde nedeniyle eş zamanlı olarak rekabet ihlali oluşturduğu iddiasıyla Rekabet Kurumu'na başvurulabilecektir. Bu durumda taraflar Rekabet Kurulu tarafından Rekabet Kanununa aykırı bulunan ilişkilerinin 5846 sayılı Kanun'a uygun olduğunun Hak İdareleri Uzlaştırma Kurulu tarafından teyit edildiğini ileri sürmek suretiyle Rekabet Kurulu kararını uygulamaktan imtina edebilecektir.

**31. Kılavuzluk ve Römorkörcülük Hizmetleri Teşkilatları
Yönetmeliği; Madde 14 ve 3 Numaralı Ek'in B/2. Maddesi**

MADDE 14 - İdare, her bir kılavuzluk/römorkörcülük teşkilatı bölgesi içinde,

a) Bölgenin özelliğini göz önünde tutarak, kılavuzluk ve römorkörcülük izinlerini tek bir teşkilata verebileceği gibi, kılavuzluk iznini bir teşkilata, römorkörcülük iznini ayrı bir teşkilata veya birden fazla teşkilata verebilir.

Bu yönetmeliğin 3 numaralı ekinde yer alan Kılavuzluk/Römorkörcülük Teşkilatı İzni Taahhütnamesi'nin B-İdari ve Mali Şartlar bölümünde yer alan 2'nci maddesi şöyledir:

2) Hizmetlere uygulanacak tarifelerin TCDD ve TDİ tarifelerinden yüksek olmayacağını, TCDD ve TDİ bu hizmetlerden çekildiği takdirde tarifelerin İdarece tespit edileceğini,

(...) kabul ve taahhüt ederiz.”

Kılavuzculuk ve Römorkörcülük Teşkilatları Yönetmeliği ve bu yönetmelik gereğince T.C. Denizcilik Müsteşarlığı ile hizmet sunmaya talip teşebbüsler arasında imzalanan sözleşme uyarınca hizmet sunan özel teşebbüsler gerek pilotaj gerekse römorkaj hizmetlerinde TDİ ve TCDD tarafından pilotaj ve römorkaj hizmetleri karşılığı uygulanan fiyatları aşmamakla yükümlü olduklarından anılan kamu kuruluşları tarafından uygulanan ve hizmet maliyetlerini dahi karşılayamayacak düzeyde bulunan römorkaj hizmet bedelleri fiili olarak sabit fiyat anlamına gelmektedir.

32. TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik; Madde 12

MADDE 12 - "TMMOB üyeleri mesleki faaliyetleri karşılığı alacakları ücretleri, Odalarca hazırlanacak tip sözleşmelerde belirtmek ve belgelemekle yükümlüdürler. Bu tür hizmetler karşılığı alınacak ücret, Odalarca belirlenen asgari ücretten aşağı olamaz

Bu ve aşağıda yer verilen diğer yönetmelikler aracılığı ile doğrudan yasal dayanağı olmadığı halde, genel kurullarında alınan kararlara dayalı olarak serbest mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin asgari ücretleri tesbit edilmektedir

33. TMMOB Mimar Mühendislik Hizmetleri ve Asgari Ücret-Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği

Asgari ücret belirlenmektedir.

34. TMMOB Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği, TMMOB Disiplin Yönetmeliği

Asgari ücret belirlenmektedir.

35. Sanayi Mallarının Satış Sonrası Hizmetleri Hakkında Tebliğ; Md.12

MADDE 12 - "Servis istasyonları imalatçı ve/veya ithalatçı firmalar tarafından bildirilen "yedek parça fiyat listesi"ni tüketicilerin görebileceği bir yere asmak veya katalog halinde ya da bilgi işlem ortamında ise tüketiciye göstermek zorundadır."

Anılan Tebliğ'in 12 nci maddesinde yedek parça fiyatlarının imalatçı ve/veya ithalatçı firmalar tarafından belirleneceği belirtilmekte ve 4077 sayılı Kanun'da yer almayan ancak 4054 sayılı Kanun'u ihlal eder nitelikte olan bir düzenlemeye yer verilmektedir. Bilindiği üzere mal ve hizmetlerin alım ya da satım şartlarının tespit edilmesi Kanununun 4üncü maddesinde yasaklanan hallerdendir.

36. 12.01.1996 tarihli Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Kararı

Özel sektör havayollarının iç hatlarda sefer düzenleyebilmeleri 12.01.1996 tarihli Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün kararı ile aşağıda belirtilen şartların yerine getirilmesine bağlanmıştır:

1. *İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Dalaman, Adana, Trabzon havaalanlarından bir veya bir kaç iç hat tarifeli seferler yapan hava taşıyıcılarının bu meydanların dışında kalan Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinden en az bir meydana daha seferler düzenlemesi,*
2. *Yaz sezonunda tarifeli olarak açılan bir hatta kışın da tarifeli seferler düzenlenmesi,*
3. *Yukarıdaki maddelere uymayan hava taşıyıcılarına birbirini takip eden 2 tarife döneminde iç hat tarifeli sefer yapmasına müsaade edilmemesi,*
4. *Özel sektör hava taşıma işletmelerine,*
  - a. *THY AO'nun hiç sefer yapmadığı iç hatlarda,*
  - b. *Sefer yaptığı hatlarda, seferin olmadığı günlerde,*
  - c. *Seferin olduğu günlerde ise THY AO'nun talep karşısında yetersiz kaldığı durumlarda müsaade edilmesi,*

(.....)

Yukarıda yer evrilen Karar metninde de görüldüğü üzere, özel havayolu şirketlerinin belirli bölgelere sefer düzenlemeleri aynı zamanda Doğu ve Güneydoğu bölgelerine de sefer düzenlenmesi, yaz sezonu için açılan tarifleri hatlar için kışın da tarifeli seferler düzenlenmesi şartlarına bağlanmış ve ayrıca özel sektör havayolu işletmelerinin ancak Türk Havayolları Anonim Ortaklığı'nın sefer yapmadığı hatlarda, zamanlarda veya yetersiz kaldığı durumlarda izin verilmesi gibi koşullara bağlanmıştır. Bu karar, özel işletmelerin ülke içinde havayolu taşımacılığı sektörüne girmelerini zorlaştırmakta, THY ile özel işletmeler arasında doğacak rekabeti THY lehine engellemekte ve THY'nin hakim durumunu pekiştirmektedir.

REKABET KURALLARI İLE ÇELİŞEN MEVZUAT TABLOSU						
Sıra No	MEVZUAT					
	Adı	Türü	No	RG Tarih	RG Sayısı	İlgili Madde
1	Avukatlık Kanunu (4667 s. ve 02.05.2001 t. Kanunla Değişik)	Kanun	1136	19.03.1969	13168	m. 168
2	Bankalar Kanunu (4672 s. ve 12.05.2001 t. Kanunla Değişik)	Kanun	4389	23.06.1999	23734	m.18
3	Belediye Kanunu	Kanun	1580	14.04.1930	1471	m.15(16); m.15(43)
4	Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun	Kanun	3030	09.07.1984	18453	m. 7
5	Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri ve Fon Yönetmeliği	Yönetmelik		15.04.1985	18726	m. 25 ve 26
6	Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun	Kanun	2840	13.06.1983	18076	m.2
7	Doğalgaz Piyasası Kanunu	Kanun	4646	02.05.2001	24390	Geç.m.2 ve 10
8	Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu	Kanun	507	01.08.1964	11769	m. 125
9	İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu (4619 s. ve 11.01.2001 t. Kanunla Değişik)	Kanun	4250	12.06.1942	5130	m.1
10	Karayolları Trafik Kanunu	Kanun	2918	18.10.1983	18195	m. 12
11	Orman Kanunu (4570 s. ve 30.05.2000 t. Kanunla Değişik)	Kanun	6831	31.08.1956	9402	m. 34
12	Petrol Kanunu	Kanun	6326	19799	8659	M 13/1
13	Posta Kanunu	Kanun	5584	08.03.1950	7451	m.2
14	Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu	Kanun	3359	15.05.1987	19461	m. 3 /c
15	Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebe Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu	Kanun	3568	13.06.1989	20194	m. 46

16	Şeker Kanunu	Kanun	4634	19.04.2001	24378	m. 3; m.8 ve m.9
17	Telgraf ve Telefon Kanunu (Değişik: 27/1/2000-4502 ve 12/5/2001-4673)	Kanun	406	21.02.1924	59	m.2/c ve m. 29
18	Telsiz Kanunu (Değişik: 27/1/2000-4502)	Kanun	2813	07.04.1983	18011	m. 7
19	Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu	Kanun	3224	25.06.1985	18792	m. 11
20	Türk Eczacıları Birliği Kanunu	Kanun	6643	02.02.1956	9223	m.4(e,i); m.20(b,m);. 39
21	Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü	Tüzük	61031 4	27.07.1968	12961	m. 8/2; m.9/2; m.12.
22	Türk Sivil Havacılık Kanunu	Kanun	2920	19.10.1983	18196	m.6,m. 31,m. 49.
23	Türk Tabipleri Birliği Kanunu	Kanun	6023	31.01.1953	8323	m. 28
24	Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrai San'at ve Ticaret Hakkında Kanun (Kabotaj kanunu)	Kanun	815	29.04.1926	359	m.1, m.2, m.3
25	Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün Mamullerini Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıname Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Kanun	4733	03.01.2002		m.6/2
26	Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararıname	KHK	554	27.06.1995	22326	m. 41
27	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararıname	KHK	233	18.06.1984	18435	m. 35
28	Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararıname	KHK	556	27.06.1995	22326	m. 21
29	Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararıname	KHK	551	27.06.1995	22326	m. 88

30	Fikir ve Sanat Eserlerinin Radyo ve Televizyon Yayınlarında Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	Yönetmelik				m.1; m.2; m.6 ve m.7
31	Kılavuzluk ve Römorkörcülük Hizmetleri Teşkilatları Yönetmeliği (3 No.lu Ek)	Yönetmelik		15.02.2002	24672	
32	TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik	6235 K. İstinaden				m. 12
33	TMMOB Mimar Mühendislik Hizmetleri ve Asgari Ücret-Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği	6235 K. İstinaden				
34	TMMOB Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği, TMMOB Disiplin Yönetmeliği	6235 K. İstinaden				
35	Sanayi Mallarının Satış Sonrası Hizmetleri Hakkında TRKGM-95/137-138 sayılı Tebliğ	4077 K. İstinaden Tebliğ	TRKG M-95/137-138			m.12
36	12.01.1996 tarihli Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Kararı					

ULUSLARARASI GELİŞMELER

- AB'den Haberler
- Microsoft
- Birleşme ve Devralmalar

- **AB'den HABERLER**

- 1 Ocak 2002 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı görevini İspanya devralmış ve aynı tarihte Euro dolaşımına girmiştir.¹⁴
- Türkiye-AB Ortaklık Komitesi'nin 110. Toplantısı 24 Ocak 2002 tarihinde Brüksel'de yapılmıştır.¹⁵
- Türkiye 15 Mart 2002 tarihinde AB Komisyonu'nun aday ülkelerde mevzuat uyumlaştırma çalışmalarına teknik destek veren TAİEX ('Technical Assistance Information Exchange') Ofisi'nin bütçesine katılmıştır. Böylece, Türkiye TAİEX'den diğer aday ülkeler gibi eşit şartlarda faydalanabilecektir.¹⁶
- Nice Sonuç Bildirgesi'nde yer alan Avrupa vatandaşları için Birliğin işleyişinin daha basit hale getirilmesi, Temel Haklar Şartı'nın statüsü, ulusal parlamentoların AB içerisindeki rolü ve yetki ikamesi ile diğer konu başlıkları kapsamında şekillenecek olan Avrupa Konvansiyonu, Türkiye'nin de temsil edildiği ilk toplantısını 28 Şubat 2002 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirmiştir.¹⁷

AB Konvansiyonu'nun İkinci Toplantısı ise 21-22 Mart 2002 tarihleri arasında yapılmıştır.¹⁸

- 2002-2004 dönemini kapsayan yeni Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Komisyonu, adı geçen sistemin amacının dünyadaki en az gelişmiş ülkelerin ticarete ilişkin kaygılarının dikkate alınması ve söz konusu ülkelerin Avrupa Birliğine giren ürün miktarlarını artırarak dünya ekonomisiyle bütünleşmelerinin desteklenmesi olduğunu belirtmiştir.¹⁹
- Avrupa Konseyi'nin 15-16 Mart 2002 tarihlerinde Barcelona'da gerçekleştirdiği Bahar Zirvesi'nde ekonomi ve dış politika konuları ağırlıklı olarak ele alınmış ve Avrupa Konseyi Sonuç Bildirgesi'ni açıklamıştır. Bu çerçevede Komisyon'dan, Sevilla Zirvesi'ne devlet yardımları yönlendirici ilkeleri konusunda bir rapor hazırlaması ve gerekirse blok muafiyet ile ilgili bir tüzük önerisi sunması bununla beraber ekonomik koordinasyonu güçlendirmeyi hedefleyen bir öneri paketini de 2003 Bahar Zirvesi'nden önce sunması istenmiştir. Konsey ayrıca üye ülkeleri, KOBİ'lere ilişkin Avrupa Şartı'nı yürürlüğe koymaya

¹⁴ *İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) Bülteni, 1-15 Ocak 2002 s.2-3.*

¹⁵ *İKV Bülteni, 16-31 Ocak 2002, s.1.*

¹⁶ *Brüksel'de Bir Hafta, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, 25 Mart-1 Nisan 2002, no:2002/13, s.1.*

¹⁷ *İKV Bülteni, 15-28 Şubat 2002, s.1.*

¹⁸ *İKV Bülteni, 16-31 Mart 2002, s.3.*

¹⁹ *İKV Bülteni, 16-31 Ocak 2002, s.6.*

ve bu alanda en iyi uygulamaları desteklemeye davet etmiş, üye ülkelerin iç pazar mevzuatının tamamını 2003 Bahar Zirvesi'ne kadar tamamlaması gerektiğini belirtmiş ve Bakanlar Konseyi'nden de kamu ihaleleri konusundaki mevzuat paketini Mayıs ayındaki toplantısında ele almasını ve 2002 yılında onaylamasını beklediğini belirtmiştir. Zirve'de ayrıca çeşitli konular ile birlikte 2010 yılına kadar düzenlenecek olan toplantılar ve gerçekleştirilecek faaliyetler de belirlenmiştir.²⁰

• AB Komisyonu rakip teşebbüslerin fiyat tespiti yapmaları, üretim veya satış miktarlarını belirlemeleri ile ihalelere fesat karıştırılması ya da ithalatın veya ihracatın kısıtlanması ve pazar paylaşımını öngören anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliği kararları konularında bilgi veren ve soruşturmanın yürütülmesine yardımcı olan firmalara yönelik uygulamaları belirleyen bir bildirge onaylamıştır. 1996 yılından bu yana geçerli olan düzenlemeleri güncelleştirecek olan bildirge, ilgili firmaları para cezasından muaf tutma ya da firmaların cezalarının azaltılması yönünde hükümler içeriyor. Buna göre, kartel oluşumunu AB Komisyonu'na bildiren ilk firmaya ceza muafiyeti sağlanması öngörülerek, ihlal dosyasının oluşturulmasına yardımcı olan firmaların ise kartelde ceza muafiyeti sağlamış başka bir firma olmaması halinde bu haktan yararlanabileceği belirtiliyor. Bildirge eski düzenlemeden farklı olarak kartel oluşumunun lideri olan firmaları ceza muafiyetinin dışında tutuyor ve soruşturmanın yürütülmesinde önemli kanıtlar sağlayan firmaların cezasının azaltılmasını öngörüyor.²¹

• AB İcra Komisyonu, AB ülkelerine sefer yapan üçüncü ülkelerin bu ülkelere ait havayolları bilet fiyatlarını istedikleri oranda ayarlamalarına engel olmak amacıyla 12 Mart 2002'de bir yönetmelik çıkartmıştır. Yönetmeliğe göre birlik üyesi olmayan bir ülkenin havayolu şirketi, bilet fiyatlarında istediği oranda düzenleme yapamayacak. AB, havayolu şirketinin belirlenen fiyatın altından bilet satması durumunda o şirket hakkında haksız rekabet ettiği gerekçesiyle antidamping soruşturması başlatacak. Kurallara uymayanlara yüksek miktarda para cezası ve uçuş kısıtlanması getirileceği de belirtilmiştir.²²

• AB Komisyonu 13 Şubat 2002 tarihinde Avrupa Birliği'nde devlet yardımları konusunda önemli bir reform gerçekleştirmiştir. "Büyük Projelere Yönelik Çok Sektörlü Yeni Bölgesel Yardım Çerçeve Düzenlemesi" 1 Ocak 2004 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecektir. 31 Aralık 2009 tarihine kadar geçerli olacağı belirtilen yönetmeliğin otomobil ve

²⁰ İKV Bülteni, 16-31 Mart 2002, s.1.

²¹ Brüksel'de Bir Hafta, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, 11-18 Şubat 2002, no:2002/7, s.3.

²² Radikal Gazetesi, 13 Mart 2002, s.16.

sentetik elyaf sektörlerinde ise 1 Ocak 2003 tarihi itibarıyla yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Rekabet Genel Müdürlüğü'nün yaptığı açıklamaya göre yeni çerçeve düzenleme ile temel olarak büyük yatırım projelerini çekmek için yapılan bölgelerarası devlet yardımı yarışını sınırlandırmak amaçlanmıştır. Yeni düzenlemenin Topluluğun tüm bölgelerinde geçerli olacağı ve büyük projelere yönelik yardım miktarları arasındaki farkın yol açacağı etkileri sınırlandıracak şekilde kademeli bir indirim öngördüğü ifade edilmiştir.

Yeni çerçeve düzenleme ile devlet yardımı miktarlarının, üye ülkeler ve Komisyon tarafından kabul edilmiş olan bölgesel yardım tavanlarının yer aldığı çizelgelere göre belirleneceği açıklanmıştır. 2006 yılına kadar geçerli olan çizelgelerde ulusal ya da bölgesel yetkililer tarafından yatırımcılara verilen devlet yardımı yoğunluğu açıklanmıştır. Buna göre 50 milyon Euro'nun altındaki projeler için devlet yardımlarında bir indirim öngörülmemiş, en çok % 100'e kadar yardım yapılabileceği, buna karşılık 50 ile 100 milyon Euro arasındaki projeler için en çok % 50 oranında devlet yardımı tavanı olacağı belirlenmiştir. 100 milyon Euro üzerindeki projelerde ise en çok % 34 oranında devlet yardımı yapılabileceği açıklanmıştır.

Yapılan devlet yardımlarının bildirilmesi hususunda, yatırımların tutarının ölçü olarak alındığı, buna göre 100 milyon Euro'nun altındaki yatırımların tebliğ edilmesine gerek olmadığı, buna karşılık Komisyon'un yeni düzenleme ile belirlenen kuralların uygulanıp uygulanmadığını raporlar ile denetleyeceği belirtilmiştir. 100 milyon Euro üzerindeki yatırımlara ilişkin devlet yardımlarının ise belirli durumlarda tebliğ edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

31 Aralık 2003 tarihine kadar yapısal sorunlar yaşayan sektörleri içeren bir listenin oluşturulacağı ve bu sektörlerle hiçbir devlet yardımı yapılmayacağı açıklanmıştır. Bunun yanı sıra 2003 yılından itibaren otomobil ve sentetik elyaf sektörlerinde sıkı sektörel kuralların uygulanacağı belirtilmiştir. Sentetik elyaf sektöründe hiçbir projenin yatırım yardımından yararlanamayacağı, otomobil sektöründe ise projelerin 2003 yılı için % 30'luk bölgesel tavan çerçevesinde rekabet yardımından yararlanabileceği vurgulanmıştır. 2004 yılından itibaren söz konusu iki sektöre yönelik özel kuralların ortadan kalkacağı ve yeni çerçeve düzenlemeye tabi olacakları ifade edilmiştir.²³

• Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik mali yardımlarının yönetimine ilişkin bir anlaşma imzalanmıştır. AB mali yardımlarının yönetimi ile ilgili

²³ İKV Bülteni, 1-15 Şubat 2002, s.4.

olarak 14 Şubat 2002 tarihinde AB Komisyonu ile Türk Hükümeti arasında imzalanan Mutabakat Zaptları ile Ulusal Fon ve Merkezi Finans ve İhale Biriminin yapısı, işleyişi ve sorumlulukları belirlenmiştir. Buna göre Avrupa Birliği'nden sağlanacak mali yardımlar Hazine Müsteşarlığı tarafından açılacak ve yönetilecek bir Ulusal Fonda toplanacak, mali işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilecek projelerin ihaleleri, ödemeleri ve raporlama işlemleri ise Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından yürütülecektir.²⁴

• AB Komisyonu aday ülkelerdeki rekabet gücünü ve girişimciliği arttırmaya yönelik en iyi deneyimleri içeren BEST CC ("Candidate Countries") raporunu tamamlamıştır. AB ülkeleri için düzenlenen BEST raporunun, içlerinde Türkiye'nin de bulunduğu 13 aday ülkeye uyarlaması olan BEST CC ("Candidate Countries") raporu şu başlıkları taşımaktadır:

- Girişimci bir toplum için eğitim ve meslek içi eğitim,
- Finansman sağlanması,
- Araştırma ve yenilikçiliğe ulaşım,
- KOBİ'lerin patentlerden daha iyi faydalanabilmesi,
- Destek hizmetlerine ulaşımın kolaylaştırılması,
- Kamu idaresinin iyileştirilmesi,
- İstihdam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi.

Aday ülkelerin BEST raporunda, bu ülkelerdeki şirketlerin özellikle KOBİ'lerin finansman sağlamakta zorluk çektikleri belirtilmiştir.

*BEST CC Raporu'na,
www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/enlargement/best.htm. adresinden ulaşmak mümkündür.²⁵

• AB rekabet politikalarının yeniden gözden geçirilmesi kapsamında AB Komisyonu, küçük çaplı anlaşmaları içeren, 1997 tarihli tebliği ("de Minimis Notice") yenileyen tebliği onaylamış ve yayınlamıştır.

Yeni tebliğ yatay ve dikey anlaşmaları içeriyor. Buna göre AB anlaşmasının yasak saymadığı anlaşmalar tanımlanarak küçük çaplı girişimlerin incelenmesinin kolaylaştırılmasıyla birlikte daha önemli davalara zaman ayrılmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Tebliğin ana maddeleri şu şekildedir:

²⁴ İKV Bülteni, 1-15 Mart 2002, s.1.

²⁵ Brüksel'de Bir Hafta, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, 7-14 Ocak 2002, no:2002/2, s.2.

- Rakip firmalar arasında yapılan anlaşmalarda pazar payı tavan oranlarının % 5'ten % 10'a, rakip olmayanlar için % 10'dan % 15'e çıkması,
- Kümülatif etki durumunda pazar payı tavan oranlarının %5 olması,
- Yatay ve dikey toplu istisnalar düzenlemelerindeki kısıtlamalar listesi ve listenin açıklığa kavuşturulması,
- Genel olarak tebliğe dahil sayılan KOBİ'ler arası anlaşmalar.

*Tebliğ için, <http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/deminimis> adresine bakılabilir.²⁶

• AB Komisyonu, AB sınırları içinde motorlu araçların dağıtımını daha fazla rekabete açmayı ve tüketicilerin daha düşük fiyatlardan yararlanmasını amaçlayan yeni yönetmelik taslağını Avrupa Parlamentosu'na sunmuştur. Halihazırda otomotiv sektörüne blok muafiyeti sağlayan düzenlemenin yerini alacak yönetmelik şu başlıkları içermektedir:

- Otomobil üreticileri münhasır dağıtım ('exclusive distribution') veya seçici dağıtım ('selective distribution') arasında seçim yapabilecek,
- Dağıtımıcılar birden çok üreticinin ürünlerini satabilecek böylece üreticilerinden bağımsız olabilecekler,
- Bir aracın satın alınmasında tüketicileri temsil eden aracılara uygulanan kısıtlamalar kaldırılacak böylece tüketiciler diğer AB ülkelerindeki daha düşük fiyatlardan yararlanabilecek,
- Dağıtım ağının parçası olan dağıtımıcıların diğer AB ülkelerinde ikincil satış noktaları kurmaları mümkün olacak,
- Bayiler, satış sonrası bakım ve tamir alanlarındaki hizmetleri kendilerinin veya yan sözleşmeli tamircilerin gerçekleştirmesi arasında seçim yapabilecekler. Ayrıca, bağımsız tamirciler ve bayiler yeni araç satma zorunluluğu olmadan üreticinin ağı içinde yer alabilecekler,
- Bağımsız kalmak isteyen tamircilerin teknik bilgilere ulaşması güvence altına alınacak,
- Orijinal yedek parça tekeline son verilecek. Tamirciler, bazı durumlar dışında aynı kalitedeki yedek parçaları kullanabilecekler,
- Üreticilerin bayilere uyguladığı engeller kaldırılarak bayilerin ticari bağımsızlığı arttırılacak.

²⁶ *Brüksel'de Bir Hafta, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, 7-14 Ocak 2002, no:2002/2, s.4.*

Nisan ayı sonuna kadar konuyla ilgili AB dışındaki kurumların da yorumları alınarak AB Komisyonu'nun taslağı Temmuz ayında onaylaması ile birlikte yönetmeliğin 1 Ekim 2002 tarihinde yürürlüğe girmesi bekleniyor.²⁷

• AB Komisyonu'nun aday ülkelere yönelik değerlendirme raporları 16 Ekim 2002'de tamamlanmış olacak. Raporların ilk taslağının tamamlanması ve Türkiye'den bilgi alınması için son tarihin Haziran ortası olacağı belirtiliyor.

24-25 Ekim tarihlerinde AB Bakanlar Konseyi'ne sunulacak olan ilerleme raporlarının önceki raporlardan farklı olarak dört yıllık dönemi içeren bir değerlendirmeyi de kapsayacağı belirtiliyor.²⁸

▪ MICROSOFT

• Microsoft'un antitröst davasında Adalet Bakanlığı'yla vardığı anlaşmayı yeterli bulmayan ABD'deki eyalet savcıları, Microsoft yönetiminin Windows işletim sisteminin kodunun test edilmesine izin vermemesini eleştirerek Windows'un kaynak kodunu gizlemeyi sürdürmesi halinde hukuki sorunların çözümünün mümkün olmayacağını belirtmişlerdir. Eyalet savcıları antitröst davasına bakan yargıç Colleen Kollar-Kotelly'e yaptıkları başvuruda Microsoft'un Internet Explorer tarayıcısını içermeyen, Windows'un daha basit bir türünü sunması gerektiğini de ifade etmişlerdir.²⁹ Bunun üzerine, Microsoft ile ABD Adalet Bakanlığı, eyalet savcılarından gelen eleştirileri bertaraf etmek amacıyla antitröst anlaşmasında bazı düzenlemeler yapmayı kabul etmişlerdir. Eyaletlerden gelen tepkileri göz önüne alan Microsoft yetkilileri ile dava yargıç Colleen Kollar-Kotelly, PC üreticilerinin, fikri mülkiyet haklarının kullanımı için Microsoft'tan izin almalarını şart koşan maddeyi anlaşmadan çıkarmışlardır. Eyalet savcıları ise değişiklikleri yeterli bulmayarak, yazılım şirketinin hala sektörde tek el oluşturduğunu belirtmişler ve dava yargıcından şirkete daha sert yaptırımların uygulanmasını talep etmişlerdir. Savcılar iddialarında Microsoft'un Real Networks'e gerekli bilgileri vermeyerek Real Networks'ün audio ve video sistemlerinin çalışmasını engellediğini ifade etmişler aynı zamanda, Microsoft'un iç yazışmalarından yola çıkarak, bazı bilgisayarlarda kullandığı Linux işletim sisteminin kodunu şeffaf hale getirmesini

²⁷ *Brüksel'de Bir Hafta, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, 4-11 Şubat 2002, no:2002/6, s.2-3.*

²⁸ *Brüksel'de Bir Hafta, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, 25 Mart-1 Nisan 2002, no:2002/13, s.1.*

²⁹ *Finansal Forum Gazetesi, 15 Şubat 2002, s.13.*

önlemek için Dell'in Microsoft tarafından baskı gördüğünü de iddia etmişlerdir.³⁰

ABD'li bilgisayar üreticisi Gateway şirketinin yöneticisi Anthony Fama, Microsoft'un, tüketicilerin Windows işletim sistemi için ödeme yapmadan bilgisayar almalarına izin vermediğini ayrıca Gateway ile diğer bilgisayar imalatçısı şirketlerin bilgisayarlarına rakip şirketlerin yazılımlarını koymalarını Windows telif/imtiyaz haklarında indirimler sunarak engellediğini savunmuştur.³¹

Microsoft'un piyasaya yeni sürdüğü Windows XP sisteminin Sun'ın Java program diline uygun olmaması sebebiyle dünyanın önde gelen yazılım firmalarından biri olan Sun Microsystem firması, Microsoft'a rekabet dışı davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle 1 milyar dolar tutarında tazminat davası açmıştır.³²

▪ BİRLEŞME ve DEVRALMALAR

- Hollanda yatırım şirketi Mackley International B. V.'nin 1999 yılında Porcan Holding'e stratejik ortaklığı ve Barkod'un Mackley International'ın tamamına sahip olan Datamedia S.A. ile 1992'den beri süregelen iş ortaklığı, Porcan Bilgisayar ve Barkod şirketinin birleşmesi kararı ile sonuçlanmıştır.³³
- Swissair'in dış hat uçuşlarını devralmış bulunan ayrıca Swiss'in kuruluş çalışmalarını yürüten Crossair'in yaptığı açıklamaya göre; İsviçre'de geçen yıl iflas eden ulusal havayolu şirketi Swissair'in yerini alacak olan Swiss ile American Airlines şirketlerinin ABD ve İsviçre'deki uçuş kodlarını paylaşmaya karar verdikleri belirtilmiştir.³⁴
- İngiliz-Hollanda ortaklığındaki Shell petrol şirketi, ABD'li Pennzoil Quaker State Co. adlı petrol ve motoryağı firmasını borçlarıyla beraber 2.9 milyar dolara satın almıştır. Anlaşmayla ilgili işlemlerin 2002 yılının ikinci yarısında tamamlanmasının beklendiği belirtiliyor.³⁵
- Pepsi Bottling Group (PBG), Türkiye'deki tek Pepsi şişeleme şirketi Fruko A.Ş.'yi 100 milyon dolara satın alma kararı vermiştir.³⁶

³⁰ *Finansal Forum Gazetesi*, 20 Mart 2002, s.15.

³¹ *Finansal Forum Gazetesi*, 27 Mart 2002, s.19.

³² *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Mart 2002, s.7.

³³ *Finansal Forum Gazetesi*, 29 Mart 2002, s.15.

³⁴ *Türkiye Gazetesi*, 27 Mart 2002, s.6.

³⁵ *Finansal Forum Gazetesi*, 27 Mart 2002, s.19.

³⁶ *Dünya Gazetesi*, 14 Mart 2002, s.2.

- Royal Dutch/Shell grup şirketleri bünyesinde faaliyet gösteren Butagaz International B.V., Türkiye'de faaliyet gösteren LPG sektörü şirketlerinden biri olan Sihirgaz A.Ş.'yi satın alma kararı vermiştir.³⁷
- Rözmaş Metal Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile Japon Chuo firması arasında otomotiv yan sanayi sektörüne ilişkin yüzde 50-50 oranında ortaklık anlaşması imzalanmasına karar verilmiştir.³⁸
- Amerikan mali danışmanlık şirketi Andersen'in ABD dışındaki birimleri, dünyanın en büyük beş danışmanlık şirketinden KPMG ile birleşiyor. Yapılan açıklamada anlaşmanın Andersen'in Avrupa, Afrika, Ortadoğu, Kanada, Asya ve Latin Amerika'daki faaliyetlerini kapsadığı ve girişimin başarılı olması halinde oluşacak yeni grubun, 2 milyar dolarlık geliri ve 28 bini aşkın çalışanı ile Asya'nın en büyük mali danışmanlık şirketi olacağı belirtiliyor.³⁹

Andersen'in Avustralya'daki birimi ise Ernst&Young ile birleşme kararı almıştır. Ernst&Young Australia adıyla anılacak olan şirket, yıllık 371 milyon dolar civarındaki geliri ile ülkenin ikinci büyük profesyonel hizmet kuruluşu olacak.⁴⁰

- Hewlett Packard-Compaq birleşme anlaşması, ABD'li ve Avrupalı yetkili mercilerin ardından hissedarlarından da evet oyu almıştır. HP hissedarları yapılan oylamada birleşmeye destek verirken, Compaq hissedarları da birleşmenin lehinde oy kullanmışlardır.⁴¹
- Procter and Gamble 1.6 milyar dolar cirosu olan saç boyası ve saç bakımı uzmanı Clairol'u bünyesine katmıştır.⁴²
- Nanterre Ticari Mahkemesi, beyaz eşya üreticisi Brandt grubunu satın almak isteyen aralarında Arçelik Beko'nun da bulunduğu dört firmadan, İsraili Elco Grubu'nu seçmiştir. Talip olan şirketler arasında Amerikan Whirlpool ile birlikte İtalyan Candy de bulunuyordu.⁴³
- Uçak Servisi A.Ş.'nin (Usaş) % 70'ine sahip olan İsviçreli Swissair Grubu'na ait Gate Gourmet Holding AG'nin % 100'ü, Amerikalı Texas Pacific Group Ltd.'ye satılmıştır.⁴⁴

³⁷ *Milliyet Gazetesi*, 1 Mart 2002, s.6.

³⁸ *Dünya Gazetesi*, 11 Mart 2002, s.1.

³⁹ *Dünya Gazetesi*, 20 Mart 2002, s.5.

⁴⁰ *Finansal Forum Gazetesi*, 29 Mart 2002, s.15.

⁴¹ *Dünya Gazetesi*, 22 Mart 2002, s.5.

⁴² *Akşam Gazetesi*, 6 Ocak 2002, s.7.

⁴³ *Milliyet Gazetesi*, 16 Ocak 2002, s.6.

⁴⁴ *Dünya Gazetesi Borsa Eki*, 28 Mart 2002, s.1.

REKABET KURULU NİHAİ KARAR ÖZETLERİ
(01.01.2002 - 31.03.2002)

REKABET KURULU NİHAİ KARAR ÖZETLERİ

REKABET İHLALLERİ

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
1	02-02/24-7	Bilecik ilindeki bazı fırın sahipleri tarafından kurulan Bilecik Ekmek Dağıtım Şirketi'nin ve başka bazı fırınların ekmek fiyatlarında oynamalar yaparak 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiasına ilişkin T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın başvurusuna yönelik olarak, 4054 sayılı Kanun kapsamında	15-01-2002

		harhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	
2	02-02/25-8	Antalya'nın Kemer ilçesinde dağıtım yapan fırıncıların, bir fırının satış yaptığı işletmeye başka bir fırının satışını yasaklayan bir anlaşma yaparak 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiklerine ilişkin Uysal Manav Market'in şikayetine ilişkin olarak, 4054 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı, ilgisi dolayısıyla konunun Antalya Valiliği'ne bildirilmesi.	15-01-2002
3	02-02/26-9	Balnak Nakliyat Dep. ve Dağ. Hiz. A.Ş.'nin taşımacılık yaptırnan firmalara nakliye ve mal sigortasının bedelsiz olduğu yönündeki reklamına rağmen, hasarlı mal teslimlerinde ödeme yapmamasına ilişkin Birtuğ Dış Ticaret Ltd. Şti.'nin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	15-01-2002
4	02-02/27-10	Anka Bilgisayar ve İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin uluslararası geçerliliği olan bilgisayar sertifikaları için yapılan sınav ücretlerinden %18 oranındaki KDV'yi almayacağı şeklindeki reklamının haksız rekabete neden olduğuna ilişkin Yüce Bilgi Akademisi'nin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı., ilgisi dolayısıyla konunun Maliye Bakanlığı'na bildirilmesi.	15-01-2002
5	02-02/28-11	Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği Derneği'nin, Banvit T.A.Ş ve Türk Kalp Vakfı hakkında, Banvit T.A.Ş.'nin ürünlerinin üzerinde yazan "Türk Kalp Vakfı Öneriyor" ibaresinin haksız rekabete yol açtığı yönündeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	15-01-2002
6	02-02/29-12	Şahin Yüksel'in, Coca Cola İçecek Üretim A.Ş.'nin düzenlediği kampanyalar çerçevesinde vermeyi taahhüt ettiği ürünlerden bayi ve dağıtıcılarına yeterli miktarda temin etmeyerek haksız rekabete yol açtığı şeklindeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	15-01-2002
7	02-02/30-13	Tega Mühendislik San. ve Tic. A.Ş.'nin, İstanbul Gaz Dağıtım San. ve Tic. A.Ş. (İGDAŞ)'nin İstanbul doğalgaz ve içme suyu piyasasında çeşitli tarihlerde açtığı alt yapı ihalelerine yerli firmaları davet etmemek suretiyle hakim durumunu kötüye kullandığı şeklindeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	15-01-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
8	02-03/33-14	Ankara'da Yaysat bayisi olarak çalışan Mahmut BAŞER'in, Yaysat'ın Batıkent Ana Dağıtım bayisi olan Gürses Dağıtım ve Pazarlama Ltd. Şti'nin çalışmakta olduğu büfesinin karşısına büfe açarak kendisine yayın vermeyi durdurması sebebiyle mağdur durumda kaldığına ilişkin şikayeti hakkında 4054 sayılı Kanun kapsamında bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	22-01-2002
9	02-03/34-15	T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün almış olduğu bir karar ile 2001 yılından itibaren özel sağlık kuruluşlarına yaptığı ödemeleri %25 oranında düşük bedeller ile gerçekleştirerek, aynı hizmeti vermekte olan kamu kuruluşları ile özel sağlık kuruluşları arasında haksız rekabete neden olduğuna ilişkin Sano Nükleer Özel Teşhis Merkezi Ltd. Şti'nin şikayetinin 4054	22-01-2002

		sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	
10	02-03/35-16	Hakkı ÇARPA'nın, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nin 2001 yılı için Maliye Bakanlığı'na bildirmesi gereken ücret tarifesini vermemiş olmakla ve 2002 yılı için de vermeyeceğini beyan etmekle fikri çalışmanın karşılığı olan ücretin alınamamasına yol açarak başka meslek mensupları tarafından ve meslek mensuplarının, iş sahiplerinin bağlı olduğu ticaret, sanayi ve esnaf odaları gibi kuruluşlarca yaratılan haksız rekabete maruz kaldıkları şeklindeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	22-01-2002
11	02-03/36-17	Ersun Bener'in, TSK İstanbul İç Tedarik Bölge Başkanlığı 2 Nolu Satınalma Komisyonu'nun "uyku tulumu altlığı" için yapmış olduğu ihalede yanlış karar verildiği şeklindeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	22-01-2002
12	02-03/37-18	Muammer Ersin COŞKUNER'in, Tekin ACAR Parfümeri tarafından 100 milyon TL'lik alışverişe 50 milyon TL'lik hediye çeki verilmek suretiyle uygulanan promosyonun aynı alanda faaliyet gösteren diğer teşebbüsleri zarara uğrattığı şeklindeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında bir ihlal oluşturmadığı.	22-01-2002
13	02-03/38-19	T.C. Ulaştırma Bakanlığı Kara Ulaştırması Genel Müdürlüğü'nün, Aksaray Birlik Turizm Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'nin firmalar ile seyahat eden her yolcuya, Aksaray Yimpaş Mağazası'nın kampanyası dahilinde mağazanın alışveriş kuponlarından vermesine ilişkin başvurusu hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	22-01-2002
14	02-04/39-20	Bodrum içmesuyu pazarında faaliyet gösteren 14 teşebbüsün 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiasına yönelik yürütülen soruşturma sonucunda: 14 teşebbüsün aralarında imzaladığı 05.04.2000 tarihli protokolün fiyat belirleme ve pazar paylaşımı haricindeki hükümlerinin, mesleğin müşterek menfaatlerine	22-01-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		yönelik kurallar koyduğu ve kaçak su satışını engellemenin yanısıra halk sağlığını ilgilendiren meslek içi hususları da düzenlediği dikkate alınarak, söz konusu protokoldeki ifadelerin teşebbüsler arası bir anlaşmadan ziyade teşebbüs birliği kararı niteliğinin ağırlık taşıdığı ve bu nedenle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 3 üncü maddesinde belirtildiği şekilde tüzel kişiliği olmayan bir teşebbüs birliği kararı olduğu, söz konusu protokole yer alan fiyat tespiti ve pazar paylaşımı yapılmasına yönelik ifadelerin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesi uyarınca rekabet ihlali oluşturduğu, sözkonusu ihlale yol açan 14 teşebbüsün, yine aynı Kanun'un 16. maddesinin 2. fıkrası gereğince idari para cezası ile cezalandırılmalarının gerektiği; protokole katılan tarafların meslek kurallarını ön plana almaları, uygulamanın kısa süreli olduğunun tespit edilmesi, rekabeti bozucu niteliğinin asgari seviyede olması ve daha sonra Bodrum Belediye Encümeni tarafından belirlenen satış fiyatına uyulması hafifletici nedenler	

		olarak dikkate alınmak suretiyle takdiren, karar tarihindeki asgari ceza olan 5.816.109.312.- (beşmilyarsekizyüzonaltımilyon yüzdokuzbinüçyüzoniki) TL. para cezasının, soruşturma muhatabı 14 teşebbüsün oluşturduğu, tüzel kişiliği bulunmayan teşebbüs birliğine verilmesi ve söz konusu teşebbüs birliği üyelerinin verilen cezadan müştereken ve müteselsilen sorumlu olmaları; söz konusu protokolün 1 ay içinde Kurumumuza bildirilmiş olması gerekmele beraber, protokol tarihi ile Bodrum Belediye Encümeni'nin fiyat belirlemesi arasında 22 gün bulunduğu ve Bodrum Belediye Encümeni'nin belirlediği fiyatın uygulanması dolayısıyla ihlal konusu kararın ve bildirim mükellefiyetinin ortadan kalktığı göz önüne alınarak, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanununun 16 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının "c" bendinde öngörülen bildirimde bulunmama cezasının verilmesine gerek bulunmadığı.	
15	02-04/40-21	Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği ve TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiasına yönelik olarak yürütülen soruşturma sonucunda: I- A) Meslek Odalarına üye olan ve mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı gibi alanlarda hizmet üreten serbest meslek mensuplarının her birinin 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesi anlamında "teşebbüs" olduğu; B) Haklarında soruşturma yürütülen Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ile TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın ihlal konusu eylemler bakımından 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesi anlamında birer "teşebbüs birliği" olduğu; II- A) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'nin;	22-01-2002

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		1-a) "TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tesbit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik", "TMMOB Mimarlık-Mühendislik Hizmetleri ve Asgari Ücret-Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği", "TMMOB Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği" ve "TMMOB Disiplin Yönetmeliği" gibi yönetmelikler aracılığı ile doğrudan yasal dayanağı olmadığı halde, genel kurullarında alınan kararlara dayalı olarak serbest mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin asgari ücretlerini tesbit esaslarını belirlemesi, bağlı odaların asgari ücretleri tesbit ve denetleme sistemini getirmesi ve uygulamada asgari ücretlere riayet edilmesini sağlamaya yönelik eylemlerde bulunması ve bu teşebbüs birliği kararlarını 4054 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden ve Rekabet Kurulu'nun teşkilatını oluşturduğunu 1997/6 sayılı Tebliğ ile bildirmesinden sonra da ortadan kaldırmayarak devam ettirmesi suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiği, b) bu eylemi nedeniyle, aynı Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrası ve 2002/1 sayılı Tebliğ gereğince idari para cezası ile cezalandırılması; 2- 4054 sayılı Kanun'un 10. maddesi ve 1997/6 sayılı Rekabet Kurulu Tebliği'nin 3. maddesi gereğince Rekabet Kurulu'na bildirilmesi gereken söz konusu	

		teşebbüs birliği kararlarını bildirmemiş olması nedeniyle, Kanun'un 16. maddesi birinci fıkrası (c) bendi ve 2002/1 sayılı Tebliğ uyarınca idari para cezası verilmesi; 3- ayrıca Kanun'un 16. maddesi üçüncü fıkrası uyarınca, bildirim süresi sonu olan 5.4.1998 tarihinde Yönetim Kurulu'nda görevli bulunanlara da, herbirine ayrı ayrı olmak üzere, bu cezanın % 5'i tutarında idari para cezası verilmesi 4- bağlı odaların üyesi olan teşebbüslerin verdikleri hizmetlere karşılık alacakları bedellerin en alt sınırının belirlenmesini ve buna aykırı davranışların cezalandırılmasını öngören karar, düzenleme ve uygulamalarının, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal etmesi nedeniyle, aynı Kanun'un 9. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, rekabetin tesisini ve ihlalin giderilmesini temin etmek üzere a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin yasal dayanağı olmaksızın, kendisine bağlı Odalar aracılığıyla Odaya üye olan teşebbüslerin asgari hizmet bedellerinin belirlenmesini zorunlu kılan ve bunun altında ücretle hizmet verilmesini yasaklayan karar ve uygulamalarına derhal son vermesi, b) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğu için hukuken yasaklanmış ve aynı Kanun'un 56. maddesi açık hükmüne göre de geçersiz olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin asgari ücret belirlemeye ilişkin her türlü kararının uygulanamaz olduğu hususunun TMMOB tarafından bağlı Odalara duyurulmasına ve bu hususun gerekçeli kararın tebliğinden	
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		itibaren 60 gün içinde belgelendirilerek Rekabet Kurulu'na bildirmesi, c) aksi takdirde, 60 günlük süre bitiminden itibaren her geçen gün için 4054 sayılı Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve 2002/1 sayılı Tebliğ uyarınca süreli para cezası ile cezalandırılacağı bildirilmesi; B) TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın; 1-a) "TMMOB Şehir Plancıları Odası Serbest Şehircilik Hizmetleri Büro Tescil, Mesleki Denetim ve En Az Ücret Yönetmeliği" ve "TMMOB Şehir Plancıları Odası Mesleki Denetim Yönergesi" gibi, asgari ücretleri belirlemeye ilişkin karar ve uygulamalarının 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğu, b) ancak, bu karar ve uygulamalarının kendi bağımsız davranışı olmadığı, bağlı olduğu Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği yönetmeliklerine uyma zorunluluğundan kaynaklandığı göz önüne alınarak TMMOB Şehir Plancıları Odası hakkında ayrıca idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığı; 2- ceza uygulanmamış olmakla birlikte, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğu tespit edilen TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın yönetmelik, karar ve uygulamalarının, sona erdirilmesini temin etmek için 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca, a) Kanun'a aykırı bu uygulamaya neden olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin zorlayıcı nitelikteki yönetmelik, karar ve uygulamalarının sona erdirildiği göz önüne alınarak, TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın da asgari ücret belirlemeye yönelik yönetmelik, karar ve uygulamalarına derhal	

		son vermesi, b) açıkça 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine ve hukuka aykırı ve yasaklanmış bulunan, yine aynı Kanun'un 56. maddesi uyarınca geçersiz olan asgari ücret belirlemeye ilişkin her türlü karar ve uygulamanın sona erdirildiğinin, üyesi olan tüm teşebbüslere duyurulmasına ve bu hususun gerekçeli kararın TMMOB Şehir Plancıları Odası'na tebliğinden itibaren 60 gün içinde belgelendirilerek Rekabet Kurulu'na bildirilmesi, c) aksi takdirde, 60 günlük sürenin bitiminden itibaren her geçen gün için 4054 sayılı Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve 2002/1 sayılı Tebliğ uyarınca süreli para cezası uygulanacağını bildirilmesi.	
16	02-05/43-22	Medya Pazarlama Organizasyon Hizmetleri İth. Tic. A.Ş.'nin gazete ve dergi yayıncılığı piyasasında 4054 sayılı Kanun'u ihlal edip etmediğine ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde herhangi bir ihlal bulunmadığı ve bu nedenle soruşturma açılmasına gerek olmadığı; bununla birlikte, Medya Pazarlama Org. Hiz. İth. Tic. A.Ş.'nin tali bayileriyle yapacağı sözleşmelere yönelik olarak; "gazete ve dergi dağıtım piyasasında yapılacak olan sözleşmelerin, "rakip malları satmama veya dağıtmama" gibi münhasırlık sağlayan bir hüküm içermesi durumunda Rekabet Kurulu tebliğleri ile sağlanan	22-01-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		muafiyetten yararlanamayacaklarına" ilişkin kararın tebliğ edilmesi.	
17	02-06/51-24	Marmara, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde faaliyet gösteren çimento fabrikalarının 4054 sayılı Kanun'u ihlal edip etmediklerinin tespitine yönelik olarak yürütülen soruşturma sonucunda: Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. , Ado Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. , Afyon Çimento Sanayii T.A.Ş. , Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. , Anadolu Çimentoları T.A.Ş. , BAŞTAŞ Başkent Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. , Batıçim Batı Anadolu Çimento Sanayi A.Ş. , Bolu Çimento Sanayii A.Ş. , Bursa Çimento Fabrikası A.Ş. , Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. , ESÇİM Eskişehir Çimento Fabrikası T.A.Ş. , Konya Çimento Sanayii A.Ş. , Lafarge Aslan Çimento A.Ş. , Nuh Çimento Sanayi A.Ş. , OYSA İskenderun Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. , OYSA Niğde Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş. , Set Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Yibitaş Lafarge Orta Anadolu Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş unvanlı çimento üreticisi firmaların 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal eden eylemlerde buldukları ve bu eylemlerinden dolayı idari para cezası ile cezalandırılmaları; rekabetin tesisi ve ihlalden önceki durumun korunmasını teminen yerine getirilmesi ya da kaçınılması gereken davranışların ve ihlale son verilmesi gereğinin, aynı yasanın 9'uncu maddesi uyarınca, soruşturma kapsamındaki teşebbüslere bildirilmesi.	01-02-2002
18	02-08/67-28	Seyitgazi İlçesi Sulama Birliği Başkanlığı'nın, akaryakıt ihtiyaçlarını karşıladığı Erçelebi Petrol ve Tarım Ürünleri Ticaret'in uyguladığı pompa satış fiyatlarının, Seyitgazi	12-02-2002

		ilçesindeki pompa satış fiyatlarının üzerinde olduğuna ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı, konu hakkında Enerji Bakanlığı'na bilgi verilmesi.	
19	02-08/72-29	Adana Sanayi Odası Başkanı Ümit ÖZGÜMÜŞ'ün, yürürlüğe giren 4667 sayılı Avukatlık Yasası'na göre firmaların sözleşme yapmak zorunda oldukları avukatların ücretlerinin Barolar Birliği tarafından belirlendiği, bu durumun daha düşük ücretle hizmet vermek isteyen avukatlara engel olduğu ve rekabeti engelleyici nitelikteki bu hükmün iptal edilmesi gerektiği şeklindeki başvurusuna ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacak bir işlem olmadığı.	12-02-2002
20	02-08/73-30	İhsan GÖNÜL'ün İş Bankası tarafından vadesiz TL hesaplarından yıllık işlem masrafı adı altında kesilen ücretin haksız olduğu ve geri ödenmesi gerektiği şeklindeki şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı.	12-02-2002
21	02-08/74-31	K. Kemal ÇETİNKAYA'nın, tıbbi malzeme ithalatı ve satışı ile iştigal eden teşebbüslerin, son dönemlerde birçok ürün için yurtdışından gerekli kalite kontrol belgelerini ibraz etmelerine	12-02-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		rağmen Türk Standartları Enstitüsü'nün bu ürünleri yeniden teste tabi tuttuğu ve Sağlık Bakanlığı'nın ise yine aynı şekilde ruhsat ve kontrol belgesi için bürokratik engeller çıkardığı, büyük firmaların bu işlemlerin maliyetlerini ödeyerek ithalat yapabildiği, ancak kendileri gibi orta ölçekli teşebbüslerin ise masrafları dolayısıyla ithalat yapamadıkları şeklindeki başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	
22	02-08/75-32	Multicanal Paz. Dağ. San. ve Tic. A.Ş.'nin, Digitürk'un Sabah gazetesinde "Digitürk Eğlence Paketi" adı altında düzenlediği satış kampanyasında, kupon ve sertifika biriktirmek suretiyle üye olan kişilerin yayınları izleyebilmesi için gerekli olan ve Digitürk tarafından yapılacak olan anten kurulumunun ücretinin ve Digitürk hizmetleri arasında yer alan NBA.com, PRIVATE BLUE, Digitürk Dergi, İzle ve Öde salonlarındaki film, maç ve show bedellerinin belirtilmemesinin, kampanya kapsamında tüketicinin hizmetlerin tam ve gerçek bedelleri konusunda bilgilendirilmemesine yol açmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil ettiği şeklindeki başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	12-02-2002
23	02-08/76-33	T.C. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı'nın, Beyazıt-Vezneciler Kampüsü içerisine Türk Telekomünikasyon A.Ş. tarafından çekimi yapılan fiber optik kabloların tesisi için TTAŞ tarafından talep edilen ücret konusuna ilişkin başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında bir ihlal olmadığı, konunun Telekomünikasyon Kurumu'na intikal ettirilmesi gerektiği.	12-02-2002
24	02-08/77-34	Emel GÜLER'in, Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.'nin OX markası altında sunduğu mobil telefon hattının iptaline ilişkin talep edilen cihaz çıktı belgesinin böyle bir prosedür olmadığı gerekçesiyle verilmediği, bu durumun	12-02-2002

		belgelenmesi talebinin de geri çevrildiği iddiasını içeren başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı, konunun Telekomünikasyon Kurumu'na intikal ettirilmesi gerektiği.	
25	02-08/78-35	M. Ercan GÜLTEKİN'in, Dıgırturk'un 1.1.2002 tarihinden itibaren paket değişikliğine gittiği ve bu değişiklik çerçevesinde eskiden ayrı paketler halinde satılan futbol ve basketbol yayınlarının artık birlikte satıldığı, bunun sadece basketbol izlemek isteyen tüketiciler açısından dezavantajlı bir durum yarattığı ve eski sistemde NBA maçlarını izlemek isteyen bir tüketicinin 20 milyon TL tutarındaki standart pakete ek olarak 6 milyon TL tutarındaki nba.com TV'ye abone olması gerekirken, yeni sistemde Standart paketin yanısıra 39 milyon TL. tutarındaki ve 1. lig futbol maçlarının yayınına da kapsayan spor paketine abone olmak durumunda bırakıldıkları iddialarını içeren başvurusuna yönelik olarak 4054 sayılı Rekabetin	12-02-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	
26	02-08/79-36	Celalettin AŞÇIOĞLU'nun Vestel Elektronik İletişim ve Bilgilendirme A.Ş.'nin Veezy markası altında sunduğu çevirmeli (dial up) internet erişim hizmeti ücretlerinin fahiş düzeyde olduğu iddiasına ilişkin başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında bir ihlâl oluşturmadığı.	12-02-2002
27	02-08/82-37	ESİT Elektronik Sistemler İmalat ve Tic. Ltd. Şti.'nin, Karayolları Genel Müdürlüğü'nce yapılan Dünya Bankası kredili "Ön İhbarlı Elektronik Sabit Aks Kantarları Alımı ve İstasyonlarının Kurulması" ihalesinde 4054 sayılı Kanun'un ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	12-02-2002
28	02-08/83-38	Bandırma Gübre Fabrikaları A.Ş.'nin, Panko Birlik Sınırlı Sorumlu Pancar Ekicileri Koop. Birliği tarafından çeşitli tarihlerde yapmış olduğu ihalelere her iki tarafın birbirleri aleyhine dava açmış olmaları gerekçe gösterilerek BAGFAŞ'ın katılmasına izin vermemesine ilişkin başvurusu hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	12-02-2002
29	02-08/84-39	Mekan Yapı İnşaat ve Dek. San. Tic. Ltd. Şti.'nin, Marshall Boya A.Ş.'nin üretmiş olduğu TSE onaylı dış cephe boyalarının kısa zamanda solduğu, bu durum karşısında Marshall Boya A.Ş.'nin yalnızca kendi adlarına yaptıkları işlerde boyalarına garanti verdikleri ve bu nedenle haksız rekabete maruz kaldıkları şeklindeki iddialarına ilişkin başvurusu hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	19-02-2002
30	02-09/89-40	Doğan İletişim Elektronik Servis Hizmetleri A.Ş., Superonline Uluslararası Elektronik Bilgilendirme ve Haberleşme Hizmetleri A.Ş. ve Türk Nokta Net Bilgi Hizmetleri A.Ş.'nin sundukları portal hizmetlerini ücretlendirmeleri sonrasında, ücretin ödenmemesi durumunda bu hizmeti kullanıma kapatmak suretiyle 4054 sayılı	28-02-2002

		Kanun'u ihlal ettikleri iddiasını içeren Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin başvurusunun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun uyarınca bir işlem yapılmasını gerektirir nitelikte bir ihlâl olarak görülmediği	
31	02-10/109-42	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu'nun, esnaf ve sanatkarların pahalı aldıkları malın "Bu Ülke İçin Seve Seve" kampanyası nedeniyle büyük firmalar tarafından daha ucuza satılması sonucu zarar gördüklerine ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında bir ihlal oluşturmadığı.	28-02-2002
32	02-10/110-43	Yusuf Bayrak'ın Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilatı ve Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile üniversitelerin fen-edebiyat mezunları için enerji uzmanı	28-02-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		olarak atanma yolunun kapatıldığına ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	
33	02-10/111-44	Elit Yemek Üretim ve Tic. Ltd. Şti.'nin İETT Genel Müdürlüğü tarafından yapılan yemek ihalelerinde, yemeklerde kullanılacak etlerin Et ve Balık Kurumu A.Ş.'den alımının zorunlu tutulmasına ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	28-02-2002
34	02-10/113-45	Gündüz Şenkesen'in, İstanbul'da, Şişli-Sarıyer, Taksim-Sarıyer yönündeki minibüslerin Ulaşım Koordinasyon Merkezi ve İl Trafik Komisyonu kararı ile kaldırıldığı, Şişli'den Sarıyer veya İstinye'ye gitmek isteyen vatandaşların 4. Levent'e kadar Metro ile gitmek ve burada indikten sonra ikinci bir ulaşım aracına binmek zorunda bırakıldıkları ve aynı güzergah fakat farklı noktalara olan ulaşım araçlarının hizmetten kaldırılması suretiyle alternatif ulaşım araçları arasındaki rekabetin engellendiği, vatandaşların metroya bağımlı hale geldiği, kamu yararının zedelendiği ve alınan bu kararın 4054 sayılı Kanun'a aykırı olduğu ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin hakim durumunu kötüye kullandığı iddialarını içeren başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	28-02-2002
35	02-10/114-46	Nejdet Tektunalı'nın binalarında mevcut olan OTIS marka asansörün senelik bakımı için yapımçı firma tarafından oldukça yüksek ücret talep edildiği ve firmanın elinde bulunan elektronik arıza belirleyici cihazı başkasına vermemesi nedeniyle başka bir teşebbüs ile de temas etme imkanının olmadığı iddialarını içeren başvurusu hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	28-02-2002
36	02-10/115-47	IATA Seyahat Acenteleri Derneği'nin, Garanti Bankası, Koçbank, İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Akbank'ın seyahat acenteleri ile yapmış oldukları anlaşmalar neticesinde sektöre müdahalesinin IATA seyahat acentelerini haksız rekabetle karşı karşıya bıraktığına ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	28-02-2002
37	02-10/116-48	Garanti Bankası'nın, otomobil alımında kullanılmak üzere verilen tüketici kredileri dolayısıyla zorunlu kasko sigortası yaptırması uygulamasına ilişkin olarak Fatma Erdoğan tarafından yapılan başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı.	28-02-2002

38	02-10/117-49	Consumer Protect adı altında bir grup Hyundai distribütörünün, yeniden satıcısı ve kullanıcısının, Kore Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı tarafından, Hyundai Motor Company hakkında araç motor güçlerine ilişkin yanlış bilgilendirme yaptığı iddiasıyla soruşturma açılarak teşebbüsün suçlu bulunduğu ve Kurumumuz tarafından da Türkiye pazarı için bu teşebbüs hakkında gerekli	28-02-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		işlemlerin yapılması talep ve iddiası hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacak bir işlem bulunmadığı, konunun ilgisi nedeniyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi.	
39	02-10/118-50	Ankara Toplu Taşımacılar Derneği'nin, 98/11158 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı nedeniyle taksi ve dolmuşları ilgilendiren plaka tahdidi kapsamına servis araçlarının da dahil edildiği ve bunun piyasada olumsuz sonuçlara yol açtığı iddialarına ilişkin başvurusu hakkında İçişleri Bakanlığı'na görüş bildirilmesi.	28-02-2002
40	02-13/126-53	Türk Standartları Enstitüsü'nün, marka kullanım ücretlerini belirlerken yurtiçi-yurtdışı imalat ayrımı yaparak firmalar arasında eşitsizlik yarattığı iddiasına ilişkin olarak önaraştırma yapılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı.	08-03-2002
41	02-13/127-54	Doğalgaz dağıtımı ile ilgili kuruluşların doğalgaz sektöründeki fiyatlandırma uygulamaları ile 4054 sayılı Kanun'u ihlal edip etmedikleri yönünde bir soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı.	08-03-2002
42	02-13/136-57	Mineral Meşrubat Gıda Pazarlama Nakliye San. ve Tic. A.Ş.'nin Askoop markası ile cam şişede maden suyu ürettikleri, cam şişelerin Türkiye'de tek konumunda olan Anadolu Cam Sanayi A.Ş.'den temin edildiği, Anadolu Cam Sanayi A.Ş.'nin cam şişeleri dönüşlü ve dönüşsüz olarak sınıflandırdığı, üzerinde dönüşsüz ibaresi yer alan şişelerin tekrar kullanımına izin verilmediği ve buna ilişkin hukuki ve ticari baskı kurarak hakim durumunu kötüye kullandığı iddialarının 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	08-03-2002
43	02-13/137-58	Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve ASKİ'nin uyguladığı su fiyatlarının aşırı olduğu ve hakim durumlarını kötüye kullandıklarına ilişkin şikayeti ile ilgili olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacak bir işlem bulunmadığı.	08-03-2002
44	02-13/138-59	Türkiye Maden Sanatkarları Federasyonu'nun, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından 2002/14 sayılı Tebliğ uyarınca ithali yasaklanan belli tipteki kompresörlerin üretimini yurt içinde tek bir firma tarafından yapılması nedeniyle bu firmanın pazarda hakim duruma geldiği ve anılan Tebliğ'in 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğu iddiasına ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	08-03-2002
45	02-13/139-60	Başbakanlık Müsteşarlığı'nın, Kızılay Derneği'nin sahibi olduğu Afyonkarahisar Maden Suyu İşletmesi'nin sınıai faaliyetini, iktisadi işletme kurmaya gerek duymadan, Türkiye Kızılay Derneği çatısı	08-03-2002

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		altında gerçekleştirdiği ve bunun sonucu olarak Kurumlar Vergisi ödemediği, ayrıca çeşitli gelirlerinden elde ettiği fonları da toplu mal ve hizmet alımı ile yatırımlarında kullandığı iddiasının 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	
46	02-13/140-61	Av. Ercan Moralar'ın, SEK Süt A.Ş.'nin süt alımlarında aşırı fiyat teklifi vererek ve bölge paylaşımı yaparak rekabeti bozduğu iddiasına yönelik olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	08-03-2002
47	02-13/141-62	İsmail Arasan'ın, Adana'da faaliyet gösteren marketlerin firmaların mallarını satarken rekabeti hızlandırarak rakip firmaları karşı karşıya getirdikleri ve böylece piyasanın sağlıklı işleyişini engelledikleri iddialarını içeren şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	08-03-2002
48	02-13/142-63	Hakan Çağlar'ın Antalya Fırıncılar Derneği'nin aldığı kararla fırın işletmeleri arasında pazar paylaşımı yaptığına ilişkin şikayetinin ilgisi dolayısıyla Antalya Valiliği'ne bilgi verilmesi.	08-03-2002
49	02-13/143-64	Türkiye Bankalar Birliği'nin, Vakıflar Tüzüğü ve buna dayalı tebliğin bankalar aleyhinde haksız rekabete yolaçtığı ve bankalar arasında rekabet eşitliğini bozduğu iddiasını içeren başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	12-03-2002
50	02-15/164-68	Türk Telekomünikasyon A.Ş. tarafından telefon kartı satışıyla yetkilendirilen seyyar bayilerin ve Telekom bayilerinin telefon kartı satış fiyatı üzerinden iskonto uygulamaları nedeniyle haksız kazanç elde ettikleri ve 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiğine yönelik isimsiz şikayete ilişkin bir önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı.	19-03-2002
51	02-16/176-70	Turgutlu Sarraf ve Kuyumcular Derneği hakkında yürütülen soruşturma sonucunda: Turgutlu Sarraf ve Kuyumcular Derneği'nin, altın fiyatının belirli bir seviyenin altına düşmesini önlemeye yönelik eylem ve işlemlerinin rekabeti sınırlama amacı taşıdığı ve 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında bulunduğu ve bu eylem ve işlemleri gerçekleştiren Turgutlu Sarraf ve Kuyumcular Derneği'ne, aynı Kanun'un "Para Cezaları" başlıklı 16. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca idari para cezası verilmesi	26-03-2002
52	02-16/184-71	Enver Kalabalık'ın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Devlet Su İşleri Müdürlüğü tarafından hidroelektrik santraline ait yurtdışı kredili elektro-mekanik teçhizat ihalelerinde rekabete açıklık ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	26-03-2002
53	02-16/185-72	Alpler Yemek Gıda Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri (İETT) Genel Müdürlüğü tarafından yapılan yemek ihalelerinde ; yemeklerde kullanılacak etlerin Et ve Balık Kurumu A.Ş.'den alımının zorunlu tutulmasına ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	26-03-2002
54	02-16/186-73	Nevin Uçuran'ın Cankart Tüketici Finansmanı A.Ş. tarafından kullanılan taksitlendirmeli alışveriş kartı cankart'ın yıllık üyelik	26-03-2002

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		bedelinin, verilen hizmetlerle orantısız olduğu iddiası ile	
		bu bedelin düşürülmesi talebine ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	
55	02-16/187-74	Gülberk Yalçın'ın, Zonguldak /Ereğli'de kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen anaokullarının, bu teşebbüslerin personelinin çocukları haricinde öğrenci kabul ettikleri ve bu anaokullarının masraflarının ilgili teşebbüslerce karşılandığı ve bu durumun haksız rekabete neden olduğuna ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	26-03-2002
56	02-16/188-75	Sancak Catering'in, Eurest Inflight Yemek Servisleri A.Ş. ve USAŞ Uçak Servisi A.Ş'nin yurtdışı seferlerinde sundukları ikramlarda katma değer vergisi uygulamadıkları ve bu şekilde sağlanan maliyet tasarrufunun haksız rekabete neden olduğuna ilişkin şikayetinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	26-03-2002
57	02-16/189-76	Korkuteli Minibüs Oto. Mot. Taşıyıcılar Koop. Başkanı Ahmet Yalçın'ın, Antalya Ulaştırma Genel Müdürlüğü tarafından Korkuteli bölgesinde yeni bir taşıma kooperatifine izin vermek suretiyle haksız rekabete neden olduğu şeklindeki başvurusuna ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	26-03-2002
58	02-16/190-77	Dr. N. Hikmet Keskin'eğin, Türkiye Kızılay Derneği'nin Ankara'daki polikliniklerinde ücretli olarak sağlık hizmeti verdiği, Kızılay'ın sahip olduğu vergi muafiyet ve avantajlarından yararlanarak, Türk Tabipler Birliği'nce belirlenen asgari ücret tarifelerinin altında bedellerle hizmetlerini gerçekleştirdikleri ve bu durumun serbest çalışan doktorlar aleyhine haksız rekabete yol açtığı şeklindeki şikayetine ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	26-03-2002
59	02-16/191-78	Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Salih ESEN'in bankaların kredi sözleşmelerindeki adil olmayan hükümlere dayanarak yaptıkları tek taraflı ve haksız uygulamalar nedeniyle küçük ölçekli üreticilerin ticari kredi kullanırken güçlüklerle karşılaştıklarına ilişkin şikayetine yönelik olarak 4054 sayılı Kanun çerçevesinde bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı.	26-03-2002
60	02-16/192-79	Süha Hiçyorulmaz, Timuçin Kaptan ve Ali Karacadağ'ın, Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu'nun bavul ticaretini teşvik etmek amacıyla aldığı 9.3.1998 tarih, 98/3 sayılı kararının 4054 sayılı Kanun çerçevesinde incelenmesi talebinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	26-03-2002
61	02-16/193-80	Naryaz Bilgisayar sahibi Ataman Yıldırım'ın, Sağlık Bakanlığı'nın Bakanlığa bağlı hastahanelerin bilgisayar alımını durdurduğu ve daha sonra bu hastahaneleri yazılım programlarını Bakanlık çalışanlarından Bilgi İşlem Dairesi Başkanı Suat Doğanay tarafından kurulan şirketten almaya	26-03-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ

		yönlendirdiği iddiasına ilişkin başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı.	
62	02-16/194-81	Dr. Cengiz ERSUN'un, Türkiye'de faaliyet gösteren tüm bankaların hakim durumlarını kötüye kullanarak, fiili masrafların çok üzerinde provizyon masrafı almak ve faiz dışında alınan masraf ve komisyonlarda müşterileri arasında ayrımcılık yapmak şeklindeki uygulamalarının hukuka uygunluk bakımından denetlenmesi talebinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı, konunun BBDK ve Bankalar Birliği'ne iletilmesi .	26-03-2002
63	02-16/195-82	Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu'na göre mesleklerini serbest olarak uygulayan dişhekimlerinin, Türk Dişhekimleri Birliği'nin hazırladığı asgari ücret tarifelerine uymak zorunda oldukları, ancak T.C. Sağlık Bakanlığı'na bağlı ağız ve diş sağlığı hizmeti veren birimlerin, dişhekimliği fakülteleri ile Kızılay gibi kuruluşların polikliniklerinin söz konusu tarifeye uymadıkları ve dolayısıyla serbest çalışan hekimler aleyhine haksız rekabete neden olduğuna ilişkin olarak Türk Dişhekimleri Birliği'nin başvurusunun 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı..	26-03-2002
64	02-16/196-83	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın, Nevtur Turizm Adi Komandit Şti.'nin Göreme Turizm Firması ve Göreme Nevşehir Seyahat firmalarının yetkisiz taşımacılık yaptıklarına ve haksız rekabete neden olduklarına ilişkin şikayetin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı konuya ilişkin olarak Ulaştırma Bakanlığı'na bilgi verilmesi.	26-03-2002
65	02-16/197-84	Büyük İstanbul Otogarı'nda bulunan İsmail Ayaz, Uludağ, Buzlu ve Yüksel Otobüs firmalarının, İstanbul-Eskişehir arasında yolcu taşımacılığı bilet fiyatı konusunda kendi aralarında anlaşma yaptıkları iddiasına ilişkin olarak İbrahim Halil Dere'nin başvurusuna konu olan ilgili pazarda faaliyet göstermekte olan ve adigeçen teşebbüslere, rekabeti sınırlama amaçlı anlaşmalarda bulunamayacaklarının bildirilmesi.	26-03-2002
66	02-16/198-85	Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi'nin, Genel Merkez'in belirlediği güncel tarife üzerinden, mimari proje ile fenni mesuliyet bedelinin net %30 üzerinde parasal miktarın işverenden tahsil edildiğine ilişkin olarak Kamuran Sami tarafından yapılan başvurunun ilgisi dolayısıyla TMMOB, Mimarlar Odaları Birliği ve İçişleri Bakanlığı'na bildirilmesi.	26-03-2002

MENFİ TESPİT/MUAFİYET

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ

1	02-02/17-2	Arçelik A.Ş. ile Model Mağaza İşletmeleri arasında imzalanan "Arçelik Model Mağaza İşletme Sözleşmesi"nin; 1999/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1998/7 sayılı "Franchise Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği" çerçevesinde bir franchise ilişkisi kurduğu; söz konusu sözleşmenin, 6.10 maddesinin birinci fıkrasının, "işletmeci, Arçelik'ten işbu sözleşme kapsamında edindiği 'know-how'ı sözleşme süresinde ve know-how özelliği devam ettiği müddetçe sözleşmenin sona ermesinden sonra Arçelik ve model mağaza sistemi dışında bulunan hiçbir mağaza, kişi, işletme veya teşebbüse açıklamayacağını, vermeyeceğini ve bu know-how konusunda hiçbir mağaza, kişi, işletme veya teşebbüsü bilgilendirmeyeceğini kabul, beyan ve taahhüt eder." şeklinde değiştirilmesi ve 6.13 maddesinin ikinci fıkrası ile 10.2 maddesinin çıkarılması halinde, anılan Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceği; söz konusu sözleşmenin 2. bentte sözü edilen madde ve fıkraların varlığı halinde bireysel muafiyetten de yararlandırılmayacağı; tarafların bu kararın tebliği tarihinden itibaren 60 gün içinde sözleşmenin öngörülen şekilde düzeltildiğini Kurum'a tevsik etmemeleri ve sözleşmeyi söz konusu düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam etmeleri halinde, haklarında soruşturma açılacağını ve 4054 sayılı Kanun'un 16 ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağını taraflara bildirilmesi.	15-01-2002
2	02-02/18-3	Sezginler Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile Exel Depolama ve Dağıtım Hizmetleri A.Ş. arasında imzalanan "Açık Hesap Sözleşmesi"nin "Amaç" başlıklı 2.1. ve 2.4. maddelerinde yer alan Sezginler Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile Exel Depolama ve Dağıtım Hizmetleri A.Ş. arasında münhasır tedarik ilişkisi kurulmasına ilişkin hükümlerin daha önce Sezginler ile Ocean Overseas arasında Exel Depolama ve Dağıtım Hizmetleri A.Ş. nin kurulmasına yönelik olarak gerçekleştirilen ortak girişim işleminin yan sınırlaması niteliğinde olduğu, bu çerçevede ilgili hükümler ve sözleşme ortak girişim işlemleri birlikte değerlendirilerek, bildirim konusu "Açık Hesap Sözleşmesi"ne menfi tespit belgesi verilmesi.	15-01-2002
3	02-02/20-5	Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği ile Gübretaş Gübre Pazarlama ve Terminalcilik A.Ş. arasında akdedilen Bayilik Protokolü'nün, 4054 sayılı Kanun'un 4, 6 ve 7. maddelerine aykırılık teşkil etmediği, bu nedenle aynı Kanun'un 8. maddesi uyarınca menfi tespit belgesi verilmesi.	15-01-2002
4	02-02/21-6	Eurostamp SAS ve Coşkunöz Metal Form Makina Endüstri ve Ticaret A.Ş. arasında kurulacak ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlığa sahip olmaması neticesinde 1997/1 sayılı	15-01-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
		"Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" anlamında bir birleşme sayılamayacağı, işbirliği doğurucu nitelikteki bu işleme 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi açısından bakıldığında ise taraflar arasında rekabeti sınırlama amacı veya etkisinin bulunmadığı,	

		Hissedarlar Sözleşmesi'nde yer alan rekabet yasağının ise sözleşme ile ulaşılmak istenen işbirliği amacı doğrultusunda varlığı zorunlu bir yan sınırlama olarak kabul edilmesi gerektiği, bu nedenle bildirim konu Hissedarlar Sözleşmesi'ne anılan Kanun'un 8. maddesi gereğince menfi tespit belgesi verilmesi.	
5	02-13/124-51	GGH ile THY arasında imzalanan "Hisse Devir Sözleşmesi"ne, USAŞ ve THY arasındaki "İkram Hizmetleri Sözleşmesi"nin gereği olarak bir bütünlük içerisinde yapıldığından, "İkram Hizmetleri Sözleşmesi"nin yürürlük tarihi olan 01.01.2002'den geçerli olmak üzere 5 yıl süreyle bireysel muafiyet tanınması.	08-03-2002
6	02-13/125-52	JTI Tütün Ürünleri Pazarlama A.Ş. ile yeniden satıcıları arasında yapılacak olan dağıtım anlaşmalarına, imzalandıkları tarihten itibaren 5 yıl süreyle bireysel muafiyet tanınması.	08-03-2002
7	02-15/165-69	Koçbank A.Ş.'nin müşterileri ile yapmış olduğu taşıt, konut veya ferdi kredilere ilişkin sözleşmelerindeki sigorta hükümleriyle ilgili olarak, belli sigorta şirketlerinin poliçelerinin kabul edileceğine dair 17 Haziran 1999 tarih ve 99/BPK/294 sayılı ile şubelere gönderilen yazıya menfi tespit belgesi verilmesi.	26-03-2002

BİRLEŞME VE DEVRALMALAR (Kapsam Dışı Olanlar Hariç)

SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
1	02-01/4-1	Pak Grubu şirketlerinin İMKB'de işlem gören Kartonsan Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş. hisselerini devralmasına izin verilmesi.	08-01-2002

2	02-02/19-4	Denizer Tekstil Ticaret ve Sanayi A.Ş. ile İleri İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş. arasında akdedilecek olan bir sözleşmeyle Denizer Tekstil'in, İleri'nin sahip olduğu markalar ve know-how'ı devralması işleminin, ilgili ürün pazarlarından endüstriyel iplik pazarındaki tarafların toplam ciroları ve pazar payları yönünden 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında bir devir işlemi olmadığı; diğer ilgili ürün pazarı olan ev tekstili-tuhafiye pazarındaki toplam pazar payları bakımından söz konusu devir işleminin 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında olduğu; ancak bu işlem sonucunda ilgili ürün pazarı olan ev tekstili-tuhafiye iplik pazarında aynı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen hakim durumun yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının sözkonusu olmadığı, bu nedenle bildirim konusu devir işlemine ve sözleşmenin 2.d maddesinde öngörülen 3 yıllık rekabet yasağına izin verilmesi.	15-01-2002
3	02-05/44-23	Butagaz International BV'nin Sihirgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ni devralmasına izin verilmesi.	22-01-2002
4	02-07/52-25	General Electric Company'nin bir iştiraki olan General Electric Engines'in Unison Industries Inc.'i devralmasına izin verilmesi..	08-02-2002
5	02-08/58-27	Littlejohn Fund II, L.P.'nin sahip olduğu Eliokem Holding SAS'ın, The Goodyear Tire & Rubber Company'nin kontrolünü elinde bulundurduğu Goodyear S.A. vasıtasıyla sahibi olduğu Goodyear Chemicals Europe'u devralması işlemine izin verilmesi	12-02-2002
6	02-10/106-41	Ege Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin %99,84 oranındaki hissesinin Global Menkul Değerler A.Ş. tarafından devralınmasına izin verilmesi.	28-02-2002
7	02-13/128-55	Yasaş Yaşar Boya ve Kimya San. ve Tic. A.Ş.'nin Bayraklı Boya ve Vernik San. A.Ş.'yi devralması işlemine izin verilmesi ve söz konusu işleme menfi tespit belgesi verilmesi.	08-03-2002
8	02-13/129-56	Conoco Inc. ve Philips Petroleum Company'nin birleşmelerine izin verilmesi.	08-03-2002
9	02-14/149-65	Baymak Makina ve Ticaret A.Ş.'nin hisselerinin %85'ine sahip olan Wolf GmbH'ın bu hisselerinin M. Murat AKDOĞAN ve Baxi Home Products Beteiligungs GmbH tarafından devralınmasına izin verilmesi.	12-03-2002
SIRA NO	KARAR SAYISI	KARAR KONUSU	KARAR TARİHİ
10	02-14/150-66	Tamek Holding A.Ş.'nin Fruko Meşrubat Sanayii A.Ş., Pepsi-Cola Servis ve Dağıtım A.Ş. ve Constar Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. bünyesinde sahip olduğu hisselerinin Pepsi Bottling Group Inc. iştirakleri tarafından devralınması işlemine ve bu işlem dolayısıyla Fruko Meşrubat Sanayi A.Ş.'nin Fruko Meşrubat Pazarlama ve Ticaret A.Ş. ile Mekta Ticaret A.Ş.'de sahip olduğu hisselerinin de anılan grubun iştirakleri tarafından devralınmasına izin verilmesi.	19-03-2002
11	02-15/163-	Hewlett-Packard Company'nin Compaq Computer	19-03-

---

	67	Corporation'un kontrolünü devralmasına izin verilmesi.	2002

SEÇİLMİŞ KARARLAR

	<u>Karar Tarihi</u>	<u>Karar No</u>
• Motor Yenilemeciler Derneği/ Ankara Altındağ Belediye Başkanlığı	27.02.2001	01-10/100-24
• Timken/Semir	10.10.2000	00-38/419-235
• Anadolu Cam/OMCO	25.04.2001	01-20/189-48
• Glaxo Wellcome/SmithKline Beecham	03.08.2000	00-29/308-175
• Benkar/Fiba	18.09.2001	01-44/433-111
• Hepolux S.A./Güçsem Ltd. Şti.	31.07.2001	01-37/366-98

Dosya Konusu: İçten yanmalı motorların yenilenme pazarında faaliyet gösteren motor yenileme firmalarının aralarında anlaşmak suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiklerine ilişkin şikayet.

Dosya No : D3/1/A.İ.Ç.-00/1 (Soruşturma)

Karar No : 01-10/100-24

Karar Tarihi : 27.2.2001

TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU.

Üyeler: Dr. Kemal EROL (İkinci Başkan), Mehmet Zeki UZUN, Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER.

SORUŞTURMA HEYETİ

Başkan : Rekabet Kurulu Üyesi, İsmet CANTÜRK

Raportörler : Hakan SABUNCU, Hilmi BOLATOĞLU

ŞİKAYET EDEN

T.C. Ankara Altındağ Belediyesi Başkanlığı
Samanpazarı-ANKARA

HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILANLAR

Ankara Motor Yenileme-İzzet GÜLER

1. Cadde, Oktay Pasajı, No:48/12, Büyük Sanayi/ANKARA

Güney Motor Yenileme-Satılmış GÜNEY

Oto Sanayi Sitesi, 1. Cadde, 4. Sokak, No:2,
Şaşmaz/ANKARA

Anadolu Motor Yenileme-Sinan ONURLU, Sema ONURLU

Demir Sanayi, İznik Caddesi, No:21, İskitler/ANKARA

Y. Başkent Motor Yenileme-Satılmış GÜNEY, İbrahim KAYA

Sedef Sokak, No: 16/L, İskitler/ANKARA

Azim Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,

İskitler Caddesi, No:56/19, İskitler/ANKARA

Bilgin Motor Yenileme San.ve Tic. Ltd. Şti.,

Oto Sanayi Sitesi, 16. Sokak, No:9, Şaşmaz/ANKARA

Özgür Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd Şti.,

Ata Sanayi, 1. Sokak, No:1, İskitler/ANKARA

Çağ Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,

Adalararası, 217. Sokak, No:12, Ostim/ANKARA

Öz Lider Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,

31/A Sokak, No:25, Ostim/ANKARA

Serdar Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,

Turgut Özal Bulvarı, No:6/A, İskitler/ANKARA

Yıldırım Motor Yenileme Rek. San. ve Tic. Ltd. Şti.,

Oto Sanayi Sitesi, 17. Sokak, No:15, Şaşmaz/ANKARA
Nur-İş Motor Yenileme Torna Tesviye İnş. Taah.Tic. San. Ltd. Şti.,
 Yeni Sanayi, Tunç Caddesi, No:15, İskitler/ANKARA
Yeni Özbil Motor San. ve Tic. A.Ş.,
 Sebzebahçeleri Sokak, No:4/1-2, İskitler/ANKARA
 D.1.-D.13. No'lu Firmaların Vekilleri:
 Av. Şevket ÇİZMELİ-Önder ÇELİK
 Çevre Sokak, No:16/12, Çankaya/ANKARA
Lider Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
 47. Sokak, No:12, Ostim/ANKARA
 Vekili:
 Av. Hüseyin Y. BİÇEN
 Alinteri Bulvarı, Ostim İşhanları, D Blok
 Kat 3, No:30, Ostim/ANKARA
Serhat Motor Yenileme-Mehmet Ali ERDOĞAN
 12. Sokak, No:17, Ostim/ANKARA
Çiftçiler Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
 31. Sokak, No:2, Ostim/ANKARA
Destek Motor Yenileme San.ve Tic. Ltd. Şti.,
 Tunç Caddesi, No:8, Yenisanayi/ANKARA
Emsa-Erkal Motor San. A.Ş.,
 İstanbul Caddesi, Elif Sokak, No:11-12, ANKARA

DOSYA KONUSU: İçten yanmalı motorların yenilenme pazarında faaliyet gösteren motor yenileme firmalarının aralarında anlaşmak suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiklerine ilişkin şikayet.

İDDİALARIN ÖZETİ

T.C. Ankara Altındağ Belediye Başkanlığı'nın 29.12.1999 tarihli şikayet dilekçesinde;

Motor yenileme pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin "Ankara Motor Yenilemeciler Derneği" adıyla anılan bir dernek kurdukları ve anılan dernek çatısı altında biraraya gelerek ortak fiyat listesi belirledikleri,

Teşebbüslerin liste dışına çıkarak iş yapmalarının yasaklandığı,

Belediye araçlarının motor yenileme işlerinde birlikte hareket ederek rekabeti ortadan kaldırdıkları

iddialarına yer verilerek gereğinin yapılması istenmiştir.

DOSYA EVRELERİ

T.C. Altındağ Belediye Başkanlığı'nın şikayet dilekçesi 29.12.1999 tarihinde Rekabet Kurumu kayıtlarına girmiştir.

Söz konusu şikayet dilekçesi üzerine hazırlanan 23.2.2000 tarih ve D3/1/A.İ.Ç.-00/1 sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 29.2.2000 tarih ve 00-9 sayılı toplantısında görüşülmüş, Kanun'un 40/1 ve Rekabet Kurumu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 55/1. maddeleri uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Önaraştırma sonucunda Kurum raportörlerince düzenlenen 9.5.2000 tarih ve D3/2/H.S.-00/2 sayılı Önaraştırma Raporu, Rekabet Kurulu'nun 23.5.2000 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 00-19/192-104 sayılı karar ile 4054 sayılı Kanun'un 41. ve 43/1. maddeleri uyarınca yukarıda adı geçen 18 teşebbüs hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir.

Alınan karar üzerine 5.6.2000 tarihinde Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca ilgili teşebbüslere soruşturma açıldığına dair bildirimde bulunularak 30 gün içinde ilk yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir. 6.6.2000 tarihinde söz konusu karara ilişkin tebligatı alan mezkur firmaların ilk yazılı savunmaları yasal süresi içinde Kurum kayıtlarına girmiştir.

Soruşturma Heyetince tamamlanan 26.10.2000 tarih ve S.R./00-13 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1. maddesi uyarınca, Kurul Üyeleri ile ilgili teşebbüslere 31.10.2000 tarihinde gönderilmiş ve ilgili teşebbüsler Soruşturma Raporu'nu 1.11.2000 tarihinde tebellüğ etmiştir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince ilgili teşebbüslerden 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir.

Hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerin ikinci savunma yazıları 28.11.2000-30.11.2000 tarihleri arasında Kurum kayıtlarına girmiştir.

Soruşturma Heyeti'nin hazırladığı, 15.12.2000 tarihli ek yazılı görüş, Kanun'un 45/2. maddesi uyarınca, 15.12.2000 tarihinde Kurul Üyeleri ile ilgili teşebbüslere gönderilmiş ve ilgili teşebbüsler, 16.12.2000 tarihinde ek yazılı görüşü tebellüğ etmiştir.

İlgili teşebbüslerin ek yazılı görüşe karşı yazılı savunmaları 15.1.2001, 16.1.2001 tarihlerinde Kurum kayıtlarına girmiştir.

Soruşturma kapsamındaki teşebbüslerin talebi üzerine; Rekabet Kurulu'nun 23.1.2001 tarih ve 01-05 sayılı toplantısında, yürütülen soruşturma ile ilgili olarak 26.2.2001 tarihinde sözlü savunma toplantısı yapılmasına karar verilmiş ve sözlü savunma toplantısı davetiyeleri, Kanun'un 46. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgililere gönderilmiştir.

26.2.2001 tarihinde yapılan sözlü savunma toplantısında taraflar son savunmalarını yapmışlardır.

Rekabet Kurulu 27.2.2001 tarihinde nihai kararını vermiş ve karar 28.2.2001 tarihinde tefhim edilmiştir.

RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ

Rekabet Kurulu'nun aldığı soruşturma kararı uyarınca yapılan incelemeler ve teşebbüslerin savunmaları çerçevesinde; motor yenileme firmalarının rekabet ihlalleri içeren kararlarının, Ankara Motor Yenilemeciler Derneği'nin faaliyete geçtiği 27.5.1998 tarihinden önce 3.12.1997 tarihli "Ankara Motor Yenileme Atelyeleri Anlaşma Protokolü" ile uygulanmaya başladığı tespit edilmiştir.

Protokol'de; fiyat listelerinin belirlenmesi, iskonto şartları, yayımlanan fiyat listelerinin altındaki bir fiyatla hizmet ya da teklif vermeme, kura seçimi sonucu belirlenen firmaların verilen sıra numarası ile ihalelere girebilmesi ve gerek fiyat listelerinin oluşturulmasının gerekse alınmış olan kararlara göre verilen tekliflerin oluşturulan yönetim kurulunca denetlenebilmesi şeklinde sıralanabilecek yükümlülük ve sınırlamalar getirilmektedir. Ayrıca, 3.12.1997 tarihinde yapılan toplantı sonucu oy birliği ile alınan kararların uygulanmasında ve kurulacak olan derneğin yönetiminde yer almak üzere aynı yönetim kurulunun yetkilendirildiği de söz konusu Protokol'de yer almaktadır.

Kararın alındığı tarihte Ankara Motor Yenilemeciler Derneği'nin henüz kurulmuş olmaması (Dernek 27.5.1998 tarihinde tescil edilmiş ve faaliyete geçmiştir.), dernek yönetim kurulu karar defterinde Kanun'u ihlal edici herhangi bir karara rastlanılamaması ve tarafların da ifade ettikleri gibi söz konusu anlaşmanın firmalar arası alınmış bir karar olması, anılan derneğin sektörde faaliyet gösteren firmaların biraraya gelmesini sağlayan, sektör ile ilgili sorunların ve bunlara ilişkin çözümlerin arandığı bir toplantı yeri olarak algılanmasını sağlamaktadır.

Dolayısıyla mevcut bulguların ışığında şikayet dilekçesinde yer alan rekabet ihlallerine ilişkin durumun Ankara Motor Yenilemeciler Derneği'nin kurulmasından önce de var olduğu ve söz konusu Protokol'de yer alan firmalarca oluşturulan *fiili birliktelik* neticesinde *tüzel kişiliği olmayan bir teşebbüs birliği* meydana getirilerek kararlar alındığı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, "Ankara Motor Yenileme Atelyeleri Anlaşma Protokolü" adı ile anılan anlaşmaya taraf olan teşebbüslerce alınmış olan kararlar teşebbüs birliği kararı niteliğindedir.

Anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'a aykırılığı ve bu Kanun gereğince söz konusu motor yenileme firmalarının oluşturduğu teşebbüs birliğinin bildirim mükellefiyeti altında bulunması dolayısıyla, Kanun'un 4. maddesinin (a), (b), (c) maddelerine uyumlu olduğu tespit edilen söz konusu kararların alınmasında taraf olan mezkur birlik üyesi firmaların Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca (2000/1 no'lu Tebliğ ile değişik) 2.433.600.000 TL'den az olmamak üzere bir önceki yıl sonunda oluşan yıllık gayrisafi gelirlerinin %10'una kadar para cezası ile ve bildirim yapılmaması nedeniyle teşebbüs birliği ve/veya üyelerinin aynı Kanun maddesi uyarınca cezalandırılması gerekmektedir.

Dernek amaçlarından biri olarak işçilik ücretlerinin programlanmasında üyelere önerilerde bulunulması şeklindeki tavsiyeye üyelerin fiilen uyması halinde birbirine rakip teşebbüsler arasındaki rekabette kullanılabilir tek araç olan fiyat değişkeninin işbirliği ile belirleneceği ve bu durumun da 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (a) bendine uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Bu nedenle 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan "...kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak gayeyi gerçekleştirmek üzere..." şeklindeki hükümden hareketle, Ankara Motor Yenilemeciler Derneği'nin Tüzüğü'nde yer alan söz konusu hükmün 4054 sayılı Kanun'da yasaklanan faaliyetler arasında sayılması sebebiyle Dernek Tüzüğü'nden çıkartılması, ayrıca mevcut ve gelecekte kurulacak olan derneklerin tüzüğü'nde 4054 sayılı Kanun'a aykırı hükümlerin yer almaması amacıyla konunun İçişleri Bakanlığı'na bildirilmesi gerekmektedir.

İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I-1. İlgili Pazar

I-1.1. İlgili Ürün Pazarı

Motor yenileme hizmetleri tamir ve bakım hizmetlerinden nitelik ve kapsam açısından farklı olup, nispeten büyük ve sabit mekanik yatırımlarla birlikte kalifiye işgücü gerektirmektedir. Motor yenileme hizmeti, kısmen de olsa yeni parçalarla yeni bir motor yaratma amacı taşır. Halbuki tamir ve bakım hizmetleri motorun ve yardımcı ekipmanın mevcut halini iyileştirmeye yöneliktir.

Bu nedenle; ilgili ürün pazarı, her türlü içten yanmalı motorların kısmen ya da tamamen yenilenmesi hizmetini içeren "İçten Yanmalı Motorların Yenilenme Pazarı" olarak belirlenmiştir.

I-1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Yenilenecek motorların atölyelere nakil maliyetinin belli bir mesafeden sonra bu hizmetin değerini geçtiği ve mesafe uzadıkça optimum faydadan uzaklaşıldığı için motor yenileme hizmeti doğal bir pazara sahip olmaktadır. Senelere dayanan müşteri alışkanlıkları, Ankara sınırları içinde faaliyet gösteren kuruluşlar ile yenileme işlemine ilişkin yapılan anlaşmalar da dikkate alındığında söz konusu hizmetin Ankara ili ve çevre ilçelerde gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ilgili coğrafi pazar *Ankara İli Sınırları* olarak belirlenmiştir.

I-2. Hakkında Soruşturma Yapılan Teşebbüsler

I-2.1. Çiftçiler Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 30/561 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; 31. Sokak No:2 Ostim/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %40 İ. K. Ç., %30 M. A. Ç. ve %30 A. E. Ç. adlı şahıslar üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu :	13.423.681.876 TL.
1998 yılı cirosu :	25.547.694.101 TL.
1999 yılı cirosu :	.....TL.

I-2.2. Özlüder Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 1.2.1994 tarih ve 100680 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; 31/A Sokak No:25 Ostim/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %40 S. Ç., %40 A. R. D. ve % A. Ç. adlı şahıslar üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu :	35.199.640.820 TL.
1998 yılı cirosu :	67.906.296.385 TL.
1999 yılı cirosu :	.....TL.

I-2.3. Çağ Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 20.5.1986 tarih ve 60692 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Adalararası 217. Sokak No:12 Ostim/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %95 C. Ç., %5 S. Ç. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 5.685.473.174 TL.
1998 yılı cirosu : 12.005.980.652 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.4. Lider Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 71248 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; 47. Sokak No:12 Ostim/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %95 S. Ş., %5 M. Ü. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 13.602.043.014 TL.
1998 yılı cirosu : 36.259.403.405 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.5. Serhat Motor Yenileme

Ankara İli Esnaf ve Sanatkar Sicili Memurluğu'nda 23.8.1991 tarih ve 06/196807 sicil numarası ile M. A. E. adına kayıtlı olan firma bir şahıs işletmesi olup, 12. Sokak No:17 Ostim/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 3.957.216.314 TL.
1998 yılı cirosu : 9.052.687.826 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.6. Yıldırım Motor Yenileme Rek. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 29.6.1994 tarih ve 103404 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Oto Sanayi Sitesi 17. Sokak No:15 Şaşmaz/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %30 S. Ö., %35 Y. Ö., %35 A. Ö. üzerine kayıtlıdır.

Adı geçen teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 7.335.661.000 TL.
1998 yılı cirosu : 18.317.054.000 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.7. Nur-İş Motor Yenileme Tor. İnş. Taah. Tic. San. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicil Memurluğu'nda 9.7.1997 tarih ve 129215 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Yenisanayi Tunç Caddesi No:15 İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %33,3 B. A., %33,3 H. A. ve %33,3 H. A. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 1.243.963.000 TL.
 1998 yılı cirosu : 5.069.270.000 TL.
 1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.8. Azim Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 30/1087 sicil numarası ile kayıtlı olan firma, İskitler Caddesi No: 56/19 İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %20 Ç. E., %20 İ. U., %20 K. K., %20 M. T., %20 T. T. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 3.421.665.000 TL.
 1998 yılı cirosu : 4.805.678.000 TL.
 1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.9. Anadolu Motor Yenileme Atelyesi

Ankara İli Esnaf ve Sanatkar Odası'nda 06/182150 sicil numarası ile S. O.-S. O. adına kayıtlı bir şahıs işletmesi olan firma; Demir Sanayi İznik Caddesi No:21 İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 3.392.688.957 TL.
 1998 yılı cirosu : 4.728.832.500 TL.
 1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.10. Özgür Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 152026 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Ata Sanayi 1. Sokak No:1 İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %30 R. A., %26 M. Ç., %11 H. B. A., %11 L. A., %11 K. G., %11 K. Ö. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 5.659.148.478 TL.
1998 yılı cirosu : 11.856.490.000 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.11. Serdar Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 107461 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Turgut Özal Bulvarı No:6/A İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %56,24 Y. A. B., %23,75 S. A. B. ve %20 B. B. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 11.250.111.000 TL.
1998 yılı cirosu : 21.560.106.000 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.12. Ankara Motor Yenileme

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 26.1.1983 tarih ve 30417 sicil numarası ile İ. G. adına kayıtlı olan firma bir şahıs işletmesi olup, 1.Cadde Oktay Pasajı No:48/12 Büyüksanayi/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 5.445.947.717 TL.
1998 yılı cirosu : 8.899.300.739 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.13. Emsa-Erkal Motor Sanayi A.Ş.

Merkezi İstanbul Caddesi Elif Sokak No:11-12 Ankara olan firmanın iki şubesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki 100. Yıl Bulvarı No:19 Ostim/Ankara, ikincisi ise Oto Sanatkarlar Sitesi 21. Sokak No:16 Şaşmaz/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %47,5 G. K., %25 A. Ö., %25 G. K., %1,25 İ. H. Ö., %1,25 Ö. Ö. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 28.712.274.935 TL.
1998 yılı cirosu : 60.858.275.172 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.14. Yeni Özbil Motor Sanayi A.Ş.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 57387 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Sebzebahçeleri Sokak No:4/1-2 İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %84,5 S. S. Ö., %5 S.Ö., %5 S. Ö., %5 S. Y., %0.5 C. B. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 15.714.766.000 TL.
 1998 yılı cirosu : 27.042.507.000 TL.
 1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.15. Destek Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 51937 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Tunç Caddesi No:8 Yenisanayi/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %50 S. D., %20 M. D., %15 Z. D. ve %15 D. D. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 5.289.556.000 TL.
 1998 yılı cirosu : 8.717.045.000 TL.
 1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.16. Bilgin Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 123971 sicil numarası ile kayıtlı olan firma; Oto Sanayi Sitesi 16. Sokak No:9 Şaşmaz/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir. Soruşturmanın yapıldığı dönem itibarıyla şirket hisseleri; %60 B. B., %20 B. O., %20 M. D. üzerine kayıtlıdır.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 6.446.159.000 TL.
 1998 yılı cirosu : 12.300.696.000 TL.
 1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.17. Yeni Başkent Motor Yenileme

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 30/1590 sicil numarası ile İ. K. adına kayıtlı olan firma bir şahıs işletmesi olup; Sedef Sokak No:16/L İskitler/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 13.237.107.608 TL.
1998 yılı cirosu : 24.336.515.371 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-2.18. Güney Motor Yenileme

Ankara Ticaret Sicili Memurluğu'nda 27/2641 sicil numarası ile S. G. adına kayıtlı olan firma bir şahıs işletmesi olup, Oto Sanayi Sitesi 1. Cadde 4. Sokak No:2 Şaşmaz/Ankara adresinde faaliyet göstermektedir.

Anılan teşebbüsün son 3 yıllık cirosu aşağıdaki gibidir:

1997 yılı cirosu : 3.823.161.868 TL.
1998 yılı cirosu : 4.905.479.686 TL.
1999 yılı cirosu : .....TL.

I-3. Tespitler

I-3.1. Ankara Motor Yenileme Atölyeleri Anlaşma Protokolü

Yapılan yerinde incelemelerde 3.12.1997 tarihli, "Ankara Motor Yenileme Atölyeleri Anlaşma Protokolü" adıyla anılan metin tespit edilmiştir. Söz konusu Protokol'de yer alan konuya ilişkin hükümler aşağıdaki gibidir:

...

Madde: 2

Kurul yürürlüğe konmak üzere hazırlanan fiyat listelerini oy birliği ile kabul etmiştir.

Madde: 2/a

Tespit edilen fiyatların resmi dairelere 15/12/1997 tarihinden itibaren, Piyasaya 01/01/1998 tarihinden itibaren geçerli olmasına.

Madde: 2/b

Yıl içinde yapılacak zamların her altı ayda bir yapılmasına resmi ve şirketlere verilen tekliflerin 1/7/1998 tarihine kadar geçerli olduğu belirtilecek. Teklif verirken hazırlanan ön kapak yazısı doldurularak teklif verilecek. 4/12/1997 tarihinden sonra eski fiyatla teklif verilemez.

Madde: 2/c

1/7/1998'deki yapılacak zamlar Dolara endekslenmiştir. Bu kararın alındığı tarihte ABD Doları alış fiyatı 195.000 TL'dir.

Madde: 2/d

Özel şirket veya servislere daha önce protokolle yapılmış sözleşmeler varsa sözleşme sonuna kadar devamına, Bu sözleşmeler idare kuruluna icap ederse ibraz edilecek.

Madde: 3

Tespit edilen fiyat listelerinin başlıklarına firma isimleri yazılarak çoğaltılacak. Fiyat Listeleri büyük basılıp atölyelere asılacak.

Madde: 3/a

İmzalanan fiyat listeleri ve kararlar dosya halinde her firmaya verilecek.

Madde: 4

Firmalar yukarıda alınan tarihten itibaren yalnızca bu listelerden çalışacaklar yapılan sözleşme gereği bunun altına inemeyecek, indirim veya başkaca bir yola gidilmeyecek.

Madde: 5/a

Tekliflerde iskonto gösterilmeyecek. Teklif talep eden kuruluşa bütün firmalar teklif verecek. İşin tanzimi yönetim kurulu tarafından yürütülecek.

Madde: 5/b

Tekliflerde hiçbir şekilde tahrifat yapılmayacak, ek yazı yazılmayacak, yalnızca gerekli pul mühür ile tasdik edilecek.

Madde: 5/c

Resmi dairelerce hazırlanan liste ve fiyatlara teklif verilmeyecek yalnızca bizim tekliflerimiz verilecek.

Madde: 5/d

Verilen tekliflerin birer kopyası fotokopisi çekilerek gerekirse kurula verilecek. Kurul gerekli görürse her firmanın faturalarını denetleyebilecek.

Madde: 5/e

El altından işin hilesine kaçarak. Atölyelere, ustalara; Kira bedeli, elektrik fatura ödemeleri, takım tezgah alma ve bunun gibi avantalar

sağlayanların benim haberim yoktu kalfa usta yapmış gibi olayların tespiti halinde o firma suçlu sayılacak.

Madde: 6

Açık ihalelerde yönetim kurulunca önce bir sıralama kurası çekilecek ve bu sıralamaya göre firmalar numaralanacak. İlk ihale 1 numaradan başlayarak devam edecek (şubeler giremez) Aldığımız karara göre işi alan firma yaptığı işin fatura bedeli üzerinden (havuza) diğer firmalara kestiği fatura bedelinin %30 unu fatura karşılığı ödeme yapacak.

Madde: 7

Bu sistem teklifli ihalelerde aynen uygulanacak.

Madde: 7/a

İhale üzerinde kalan firma kestiği fatura bedeli üzerinden diğer firmalara %30 pay ödeyecek ödediği bedel kadar fatura alacak.

Madde: 7/b

Bazı firmalar anlaşmalı olduğu resmi kuruluşlara önce işi yapmakta bedelini sonra tahsil etmekte olduğundan teklif gerekmektedir. Bu firma işi önce yaptığını belgelediğinde kendisine yardımcı olunacaktır...

Madde: 7/c

Açık ihalelerde konulan muhammen bedel bizim liste fiyatlarımızın altında ise ihaleye girilmeyecek. Bu tip ihale hazırlayan yerlere bizim fiyat listelerimiz verilecek.

Madde: 7/d

Bütün bu işlemlerden yürütme kuruluna bilgi verilecek ve tutulan kayıtlarla sıralama ve diğer işlemler yürütülecektir.

Madde: 8

Seçeceğimiz idare kurulu bütün işlerin sıralamasında alınan kararlara uyulup uyulmadığını gelen duyumların takipçisi olacak ve karar merci olacaktır.

Madde: 9

İş yerlerine peşin ödeme yapılmadan işin teslim edilmeyeceğini belirten yazılar koyacağız. Veresiye vermek firmanın kendi inisiyatifine bırakılacak, yalnız yapılan işin bedelini tahsil etmeyerek bunu ustalara bir pay çıkar yolu yapmak suç olacaktır. Bütün firmalar birbirlerini otokontrol sistemi ile takip edeceklerdir.

Madde: 9/a

Kötü ünü olan ustalar ve firmalar kara listeye alınarak zor durumda bırakılacak başka bir firmaya borcu varsa önce oraya olan borcunu ödeyecek ve ondan sonra peşin ödeme kaydı ile işi yapılacak. Bu tip ustalar veya başkaları hakkında yönetime bilgi verilecek yönetim bütün firmaları bilgilendirecek.

Madde: 10

İş dalımızda her zaman karşılaştığımız tamirci hatalarının dahi bizlere yüklenmesini önlemek ve hakkında bir karar vermek için yönetime bilgi verilecek, yönetimin tayin edeceği bilirkişi kurulu hatanın tespitini yaparak rapor verecek.

Madde: 11

Yukarıda almış olduğumuz kararlara aynen uymayı, uymadığım takdirde önce yönetim kurulunun ve daha sonra tüm firmaların (ben hariç) oybirliği ile hatalı olduğum kararı verilirse, vermiş olduğum 5.000.000.000.TL (Beş Milyar TL) senedimi ödemeyi taahhüt ediyorum...

I-3.2. Fiyat Listelerine İlişkin Tespitler

İlgili hizmet pazarında faaliyet gösteren motor yenileme firmalarının yapmış oldukları hizmetlere ilişkin fiyat listeleri, uygulamada resmi ve özel kesime yönelik olarak hazırlanmış iki ayrı liste şeklindedir. Resmi kurum ve kuruluşların talep edecekleri hizmetlere ilişkin listeler yıllık; özel kesimin talep edeceği hizmetlere ilişkin listeler ise altı aylık dönemler halinde hazırlanmaktadır. Listeler motorların yakıt cinsi ve silindir çap büyüklükleri bakımından beş temel ayrıma göre oluşturulmuş toplam 36 kalem işçilik ve imalat fiyatlarını içermektedir.

Anılan listelerin devamında motor yapısı ve büyüklükleri standart ölçülerden farklı olan (sınırlı sayıda) araçların yenileme işlerine ilişkin özel fiyatlandırmalar yapılmıştır.

I-3.3. İhalelere Verilen Teklifler

Aşağıda motor revizyon işine ilişkin Altındağ Belediyesi ve Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin 1997,1998,1999,2000 tarihlerinde açmış oldukları ihalelere motor yenileme firmalar tarafından verilen teklifler sunulmuştur.

I-3.3.1. BEDAŞ'a Verilen Teklifler

Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş.'den alınan 5.5.2000 tarihli bilgi yazısında özetle;

Benzinli ya da dizel motorlar ile iş makinalarının motor yenileme işleri için piyasada belirlenen tahmini bedeller (tek tip liste fiyatı) üzerinden 27.2.1997 tarihinde yapılan ihaleye 5 firmanın katılmış olduğu belirtilerek söz konusu ihaleye Ankara Motor'un %40, Çağ Motor'un %50, Emsa-Erkal'ın %51, Yeni Özbil'in %57, ve Destek Motor'un % 65 indirimli teklif verdiği ve yapılan değerlendirmeler sonucunda Destek Motor firması ile 1 yıllık sözleşme yapıldığı ifade edilmiştir.

Motor yenileme işi ile ilgili olarak 1.5.1998 tarihinde yapılan ihaleye hiçbir firmanın katılmaması sebebiyle ihalenin iptal edildiği, bu sebeple 25.6.1998 tarihinde ikinci kez ihalenin yapıldığı ancak söz konusu ihaleye sadece Emsa-Erkal ve Destek Motor firmalarının katılıp, her ikisinin de %5 indirim teklif vermesi üzerine ihalenin ikinci kez de iptal edildiği belirtilmiştir. Açıklamaların devamında aynı işle ilgili olarak 4.9.1998 tarihinde yapılan ihalenin de katılımsız olması sonucu motor yenileme işlerinin satın alma limitleri dahilinde yaptırıldığı, son olarak 27.7.1999 tarihinde yapılan ihaleye sadece Yeni Başkent Motor'un % 40 indirimle teklif vermesi üzerine ihalenin yine iptal edildiği ifade edilmiştir.

I-3.3.2. Altındağ Belediyesi'ne Verilen Teklifler

İki adet Fatih marka motor için 24 kalem motor revizyon işinin yaptırılmasına ilişkin, Anadolu Motor Yenileme 80.000.000.TL., Yeni Başkent Motor Yenileme 100.000.000.TL., Özgür Motor Yenileme 100.000.000.TL., Serdar Motor Yenileme 100.000.000.TL.; teklif vermiş sonuç olarak söz konusu yenileme işi en uygun teklif veren Anadolu Motor Yenileme firmasına 17.7.1997 tarihinde verilmiştir.

Bir adet Dodge ve bir adet Fatih marka motorun 20 kalem yenileme işinin yaptırılmasına ilişkin; Anadolu Motor Yenileme 51.520.000.TL., Yeni Başkent Motor Yenileme 64.400.000.TL., Özgür Motor Yenileme 64.400.000.TL., Serdar Motor Yenileme 64.400.000.TL., teklif vermiş ve sonuç olarak söz konusu motor yenileme işi en uygun teklifi veren Anadolu Motor Yenileme firmasına 28.8.1997 tarihinde ihale edilmiştir.

Bir adet Man, iki adet Dodge markalı motorun revizyonu için 30 kalem yenileme işinin yaptırılmasına ilişkin; Anadolu Motor Yenileme firması 82.720.000.TL., Yeni Başkent Motor Yenileme 103.400.000.TL., Özgür Motor Yenileme 103.400.000.TL., Serdar Motor Yenileme 103.400.000.TL. teklif vermiş ve sonuç olarak söz konusu motor

yenileme işi en uygun teklifi veren Anadolu Motor Yenileme firmasına 23.10.1997 tarihinde verilmiştir.

Altı adet araç ve iki adet iş makinası motorunun 60 kalem revizyon işine ilişkin; Anadolu Motor Yenileme firması 174.080.000.TL., Yeni Başkent Motor Yenileme 217.600.000.TL., Özgür Motor Yenileme 217.600.000.TL., Serdar Motor Yenileme 217.600.000.TL. teklif vermiş ve sonuç olarak söz konusu motor yenileme işi en uygun teklifi veren Anadolu Motor Yenileme firmasına 2.12.1997 tarihinde verilmiştir.

17.03.1998 yılında alınan bir karara göre; Yıldırım Motor Yenileme %5, Serhat Motor Yenileme %5, Emsa-Erkal Motor Yenileme %4, Yeni Özbil Motor Yenileme %4, Güney Motor Yenileme %3, Öz Lider Motor Yenileme %5, Yıldız Motor Yenileme %5, Serdar Motor Yenileme %5, Özgür Motor Yenileme %2, Destek Motor Yenileme %4, Lider Motor Yenileme %5, Yeni Başkent Motor Yenileme %3, Bilgin Motor Yenileme %3, Anadolu Motor Yenileme %6, Çiftçiler Motor Yenileme %4, Nur-iş Motor Yenileme %4, Azim Motor Yenileme %4 iskonto ile 31.12.1998 tarihine kadar geçerli liste üzerinden motor yenileme işlerini yapmayı taahhüt etmişlerdir. Söz konusu yenileme işi en uygun teklifi veren Anadolu Motor Yenileme adlı firmaya verilmiştir.

1999 yılına ilişkin motor yenileme işleri ile ilgili olarak açılmış olan ihaleye 15 firma teklif vermiştir. Buna göre Yıldırım Motor Yenileme, Serhat Motor Yenileme, Emsa-Erkal Motor Yenileme, Yeni Özbil Motor Yenileme, Ankara Motor Yenileme, Güney Motor Yenileme, Öz Lider Motor Yenileme, Çağ Motor Yenileme, Serdar Motor Yenileme, Özgür Motor Yenileme, Destek Motor Yenileme, Lider Motor Yenileme, Yeni Başkent Motor Yenileme, Bilgin Motor Yenileme, Anadolu Motor Yenileme olmak üzere toplam 15 firma 31.12.1999 yılına kadar geçerli liste üzerinden %5 iskonto ile söz konusu işi yüklenme taahhüdünde bulunmuşlardır. Ancak teklif veren firmalarla fiyat listeleri konusunda tekrar bir görüşme yapılması ve %5 iskonto oranının yükseltilmesi konusunda Belediye Encümen üyelerince yapılan görüşmeler neticesinde ihalenin sonuçlandırılmayarak bekletilmesine 28.1.1999 tarihinde karar verilmiştir.

11.5.1999 tarihinde yine aynı iş için Yıldırım Motor Yenileme, Emsa-Erkal Motor Yenileme, Yeni Özbil Motor Yenileme, Ankara Motor Yenileme, Güney Motor Yenileme, Öz Lider Motor Yenileme, Serdar Motor Yenileme, Özgür Motor Yenileme, Destek Motor Yenileme, Yeni Başkent Motor Yenileme, Anadolu Motor Yenileme, Azim Motor Yenileme olmak üzere toplam 13 firmanın %5 iskonto ile söz konusu motor yenileme işini

yapma taahhüdü vermeleri üzerine Belediye Encümeni tarafından yapılan görüşmeler neticesinde bu konuda oluşturulacak komisyon kararı doğrultusunda tercih yapılması hususunda karar alınmış ve 20.5.1999 tarihinde anılan komisyon; Yıldırım Motor Yenileme adlı firmaya %5 iskonto ile yapmayı teklif ettiği 31.12.1999 tarihine kadar geçerli liste üzerinden söz konusu motor yenileme işlerinin yapımını vermiştir.

2000 yılı için Belediye'nin tüm araçlarının yenileme işine verilen tekliflerin; Azim Motor Yenileme %20, Öz Lider Motor Yenileme, Yıldırım Motor Yenileme ve Emsa-Erkal Motor Yenileme %5, Özgür Motor Yenileme %4 iskontolu olması sonucu, söz konusu tekliflerin incelenmeye alınarak yeni sözleşme yapılıncaya kadar mevcut yenileme işlerinin 1999 yılı şartlarına göre Yıldırım Motor Yenileme firmasına verilmesine 4.1.2000 tarihinde karar vermiştir.

I-3.4. Fatura Uygulamalarına İlişkin Tespitler

Yapılan yerinde incelemeler sırasında sorduğumuz konu olan söz konusu teşebbüslerin yerine getirmiş oldukları motor yenileme hizmetlerine ilişkin fatura kayıtları incelenmiştir. İncelemelerde anılan fatura kayıtları, ait oldukları tarihte geçerli fiyat listeleri ile karşılaştırılarak motor yenileme hizmet bedellerinin liste fiyatlarına uyumu araştırılmıştır.

I-3.4.1. 1.1.1998-1.7.1998 Dönemi

Elde edilen belgeler üzerinde yapılan incelemelerde 4.12.1997 tarihli söz konusu "Anlaşma Protokolü"nü kabulünden sonra, ilk altı aylık fiyat listesinin 01.01.1998-01.07.1998 tarihleri arasında uygulanmış olduğu görülmektedir. Buna göre;

Yıldırım Motor Yenileme firmasının 11.5.1998 tarih ve 018587 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Lider Motor Yenileme firmasının 24.7.1998 tarih ve 078968 numaralı faturasında benzinli motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Serhat Motor Yenileme firmasının 19.1.1998 tarih ve 0073737 numaralı faturasında benzinli motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Özlüder Motor Yenileme firmasının 10.3.1998 tarih ve 132305 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Azim Motor Yenileme firmasının 1.7.1998 tarih ve 032061 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Anadolu Motor Yenileme firmasının 11.5.1998 tarih ve 117257 numaralı faturasında 1. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri %5 iskonto ile söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesi üzerinden fiyatlandırılmıştır.

Özgür Motor Yenileme firmasının 13.4.1998 tarih ve 373539 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Serdar Motor Yenileme firmasının 11.5.1998 tarih ve 100509 numaralı faturasında iş makinası ve 3. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Ankara Motor Yenileme firmasının 3.11.1998 tarih ve 082975 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Özbil Motor Yenileme firmasının 25.12.1998 tarih ve 013038 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Bilgin Motor Yenileme firmasının 24.2.1998 tarih ve 0330 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Destek Motor Yenileme firmasının 25.5.1998 tarih ve 0407 numaralı faturasında 1. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Çiftçiler Motor Yenileme firmasının 9.7.1998 tarih ve 059796 numaralı faturasında 1. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesi üzerinden %20 iskonto ile fiyatlandırılmıştır.

Emsa-Erkal Motor Yenileme firmasının 12.6.1998 tarih ve 037424 numaralı faturasında iş makinesi motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

I-3.4.2. 1.7.1999-31.12.1999 Dönemi

Söz konusu dönemde geçerli olmak üzere kullanılan fiyat listesi 31.12.1999 tarihine kadar geçerli liste olarak uygulamaya konulmuştur. Aynı dönemde motor yenileme hizmetleri için talep edilen ücretler; firmaların faturaları incelenerek tespit edilmiş olup, yapılan karşılaştırmalı analiz sonucu daha önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de liste fiyatlarına uyulduğu gözlemlenmiştir. Buna göre;

Çağ Motor Yenileme firmasının 11.7.1999 tarih ve 318033 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Lider Motor Yenileme firmasının 2.8.1999 tarih ve 147325 numaralı faturasında Benzinli grubundaki motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Özlider Motor Yenileme firmasının 3.9.1999 tarih ve 133625 numaralı faturasında iş makinesi motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Anadolu Motor Yenileme firmasının 15.9.1999 tarih ve 122708 numaralı faturasında Benzinli grubundaki motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Özgür Motor Yenileme firmasının 15.9.1999 tarih ve 373929 numaralı faturasında 1. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Serdar Motor Yenileme firmasının 25.6.1999 tarih ve 007659 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet

bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Bilgin Motor Yenileme firmasının 28.8.1999 tarih ve 0745 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Destek Motor Yenileme firmasının 15.9.1999 tarih ve 24778 numaralı faturasında 1. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Çiftçiler Motor Yenileme firmasının 30.9.1999 tarih ve 059987 numaralı faturasında 1. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

Emsa-Erkal Motor Yenileme firmasının 19.6.1999 tarih ve 037972 numaralı faturasında 2. grup motor yenileme işlemi için belirlenen hizmet bedelleri söz konusu dönemde geçerli olan fiyat listesindeki hizmet bedelleriyle aynıdır.

I-4. Savunmalar ve Bunlara İlişkin Değerlendirmeler

I-4.1. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u İhlal Edici Eylem ve 3.12.1997 Tarihli Protokol'ün Niteliğine İlişkin Savunma ve Değerlendirme

Savunma yazılarında, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin son fıkrasında yer alan; "Ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir." şeklindeki ilke ile söz konusu rekabeti engelleyici duruma kurtuluş beyyinesi getirildiği ve bu sebeple savunmaların bu noktaya yönlendirileceği ifade edilmektedir.

Söz konusu savunmaya devamlı; hiçbir şekilde uygulamaya girmeyen, girmesine de olanak bulunmayan "Ankara Motor Yenileme Atelyeleri Anlaşma Protokolü"nü motor yenileme sektörünün içinde bulunduğu derin çöküntünün ve haksız rekabetin etkisi altında meşru müdafaa tepkisi ile yapılan bir toplantı sonucunda temenni amacıyla kaleme alındığı belirtilerek, bu sebeple anılan metnin oluşturulmasında suç unsuru taşımadığı kanısıyla hareket edildiği ifade edilmektedir. Savunmalarda ayrıca, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinde yer alan, "rekabeti engelleme, bozma, kısıtlama

amacı taşıyan anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar...” ifadesinin Ceza Hukuku'nun en temel ilkesi olan kasıt unsurunu göz ardı etmediği için amacın ve Kanun'un 16. maddesi dördüncü fıkrasında yer alan kastın varlığının araştırılması gerektiği şeklindeki hükmü de hatırlatılarak eylem aşamasına geçmeyen söz konusu Protokol'ün nazari olarak suç teşkil edebileceği düşünülse dahi, sadece metin üzerinde kalan bir anlaşma vasfına sahip olması dolayısıyla suçun oluşumunu engellediği ve bu durumun rekabeti önleyici nitelikte olmadığı dile getirilip, Kanun'a aykırı söz konusu eylemin Ceza Hukuku anlamında muhal bir suç teşkil ettiği ifade edilmiştir.

Savunmalarda ayrıca, listelerde yer alan işçiliklere ilişkin fiyatlarda meydana gelen artışların cirolarda da aynı zamanda ve aynı oranda değişiklik yaratması gerektiği ve iddia edildiği üzere bir birliktelik durumunda ciroların birbirine yakın olmasının zorunluluğu belirtilerek, söz konusu pazarda hiçbir zaman tekel veya kartel şeklindeki oluşumların meydana gelmediği, 3.12.1997 tarihinde imzalanan Protokol'ün kabulünden sonra kurulan derneğin varlığının bir organize hareketi değil aksine tepkisel bir durumu ortaya koyduğu, amacın organize bir hareket olması durumunda derneğin söz konusu Protokol'ün kabulünden önce kurulması gerektiği dile getirilmiştir. Söz konusu Protokol'de alınan kararların gerçekleştirilememesinin sebebi olarak;

Cezai şart niteliğindeki senetlerin sektörde yaşanan mevcut rekabetten dolayı güven eksikliği sebebiyle muhafaza edileceği yerin ya da kişilerin tespit edilememesi ve sonuç olarak imzalanamaması,

Düşük fiyatla iş yapan firma tespitinin imkansız olması,

Konunun araştırılmasından sonra böyle bir düşünce ile meydana getirilen Protokol'ün kanunen suç teşkil edeceğinin anlaşılması gösterilmiştir.

Protokol'ün tek yaptırımı olan senetlerin hiçbir zaman alınmaması, bu yönde alınmış olan kararın sadece kağıt üzerinde kalması, bunların yanısıra suç teşkil edebilecek bir eylem nedeniyle verilen senetlerin geçerli olmayacağına sarıh bir durum olması sebepleriyle suç işleme kasdının unsurlarının tamamlanmadığı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen savunmalarda belirtildiği şekilde Kanun'u ihlal edici fiil; uyumlu eylem neticesinde değil, yatay seviyede birbirine rakip olan teşebbüsler tarafından oluşturulan teşebbüs birliğinin “Ankara Motor Yenileme Atölyeleri Anlaşma Protokolü”nde almış olduğu kararlar neticesinde meydana gelmiştir. Rekabetin Korunması Hakkında

Kanun'un 4. maddesinde yer alan "Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma veya kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır." şeklindeki hüküm ile teşebbüslerin ortaklaşa olarak rekabeti kısıtlamaya yönelik davranışları düzenleme altına alınmıştır. Açıkça görüldüğü üzere 4. madde hükmü, birden fazla teşebbüsün bir araya gelerek, birbirleri ile uyumlu, koordineli davranışlarla rekabeti sınırlama halini düzenlemekte ve teşebbüsler arasındaki bu irade uyuşması ve işbirliğinin, anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararları olmak üzere üç yolla gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir.

Uyumlu eylem, bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda, piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, ekonomik veya rasyonel gerekçelere dayandırılmayacak biçimde rekabetin kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi ve özellikle, piyasaların fiilen paylaşılması, fiyatın piyasalarda faaliyet gösteren teşebbüslerce birbirine yakın aralıklarla artırılması, uzun sayılabilecek bir süre piyasadaki fiyatların kararlılık göstermesi gibi hallerde ortaya çıkan teşebbüsler arası işbirliği durumudur.

Uyumlu eylem karinesi mutlak değil, aksinin ispatı mümkün olan bir adi karinedir. Dolayısıyla Kanun'un 59. maddesinin öngördüğü durumlardan birinin ortaya çıkması veya ilgili piyasa koşullarının rekabetin bozulduğu piyasalarla benzerlik göstermesi halinde, uyumlu eylemde bulunduğu iddia edilen teşebbüslerin, bu karineyi tersine çevirme imkanı vardır. Bu imkan ise 4. maddede "ekonomik ve rasyonel gerekçeler" gibi objektif kriterlerle sınırlandırılmıştır.

Rekabet Kanunu açısından 4. madde uyarınca yasaklanan anlaşmaların herhangi bir şekil şartına bağlı olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Rekabet Hukuku'nun uygulanması bakımından önemli olan rekabetin sınırlanması veya rekabetin sınırlanma tehlikesidir.

Nitekim 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi gerekçesinde; "Bu Kanun'un amacı rekabetin korunması olduğuna göre, rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı, veya bozucu teşebbüsler arası anlaşma ve uygulamaların yasaklanması gerekir. Maddenin amacı bakımından anlaşma, Medeni Hukukun geçerlilik koşullarına uymasa bile, tarafların kendilerini bağlı hissettikleri her türlü uzlaşma ya da uyuşma anlamında kullanılmıştır. Anlaşmanın yazılı veya sözlü olmasının önemi yoktur..."

böylece teşebbüslerin kanuna karşı hile yolu ile rekabeti sınırlayıcı uygulamaları meşru göstermeleri engellenmek istenmiştir.” denilmek suretiyle Rekabet Hukuku’nun etkinliği ve önleyici olma işlevinin sınırlanmaması amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, anlaşma ve uyumlu eylem arasındaki önemli bir farklılık; uyumlu eylemin ancak icrasına başlanmış uyuşmaları kapsarken, anlaşmanın ise, eyleme dönüşmemiş irade uyuşmalarını da kapsayacak bir anlama sahip olmasıdır.

4054 sayılı Kanun’a aykırılığı detaylı bir şekilde inceleme gerektirmeden tespit edilebilen fiyat tespiti, pazar paylaşımı, arz veya talebin kontrolü gibi ihlaller, açık ihlal olarak kabul edilmektedir. Protokol’ün Kanun’a aykırılığının tespitinde de aynı yöntem izlenmiş olup bu konuda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

I-4.2. Fiyat Listelerine İlişkin Savunma ve Değerlendirilmesi

Motor yenileme hizmetlerinde yaklaşık 40 kalem değişik işlem olduğu, motor büyüklüklerine göre beş ayrı gruba ayrılan hizmetlerin sonuçta 200 civarında değişik fiyatla arz edildiği ifade edilerek, bu denli farklı işçilik bedellerinin piyasadan teklif toplayan özel sektör ve resmi kurumları mevcut karmaşıklık sebebiyle zor durumda bıraktığı, bunun yanısıra genellikle bir yıl süreli olarak alınan motor yenileme fiyatlarında hangi tür yenileme işleminin daha fazla yaptırılacağına önceden tahmin edilmesinin zor olması sebebiyle fiyat listelerinin toplam değerinin alınmasının yanıltıcı olacağı belirtilmektedir. Savunmalarda söz konusu liste fiyatı toplam değerlerinden hareket edilerek teklif toplanması halinde önceden tahmin edilemeyen yenileme işlemlerinden pahalı kalemlerin çoğunlukta çıkması durumunda işverenlerin (özel veya kamu) mağdur olacakları ifade edilmiştir.

Savunmalarda soyut liste düzenlemelerinin suç oluşturmadığı belirtilerek; ilgili pazarda söz konusu fiyat listelerinin daima var olduğu, genel olarak firmaların aynı işlemlere ilişkin uyguladıkları fiyatların birbirine benzer olduğu ifade edilmiştir. Konuya örnek olması açısından *“komşumuz örneğin kranklama işini 1000 liraya yapıyorsa sizin de bu rakamı uygulamanız gerekir. Çok cüzi fark dışında aksine davranmanız olanaksızdır. Fiyat listeleri bu genel seviyeye uygun olarak hatta birbirine bakarak düzenlenmekte idi”* şeklindeki ifade ile sektörde rekabetin nitelik, kalite ve ödeme koşullarındaki farklılıktan sağlanmakta olduğu, bu sebeple iddia edildiği gibi söz konusu durumun mutabakat yoluyla gerçekleştirildiğinin kabulünün mümkün olamayacağı belirtilmiştir.

Listelere ilişkin olarak yapılan savunmaların devamında resmi kuruluşların ihaleye çıkmadan önce atölyelerden fiyat listelerini alıp, ihale evrakına dahil ederek söz konusu liste üzerinden indirim talebinde buldukları ayrıca resmi ve özel sektöre yönelik olarak hazırlanan listelerdeki farklılığın resmi kurumların isteği doğrultusunda gerçekleştirildiği ifade edilmektedir.

Yapılan incelemelerde resmi daireler ile özel sektöre verilecek tekliflerin ayrı fiyat düzenlemeleri içerdiği tespit edilmiştir. Kanaatimizce oluşturulan fiyat farklılıkları resmi kurumların isteği doğrultusunda gerçekleşmemektedir. Zira Protokol'ün 2/a maddesinde yer alan; *“Tespit edilen fiyatlar resmi dairelere 15.12.1997 tarihinden itibaren piyasaya 01.01.1998 tarihinden itibaren geçerli olmasına”* şeklindeki hüküm ile *“01.07.1998’e kadar geçerlidir”* şeklindeki başlık altında düzenlenen fiyat listesinde söz konusu firmaların *“yukarıdaki fiyatlara ve alınmış olan tüm kararlara uyacağımızı taahhüt ederek imzalıyoruz”* şeklindeki beyanları ve yerinde incelemeler sırasında firmalardan alınan tek tip fiyat listeleri; alınmış olan bu kararın uygulandığı görüşünü desteklemektedir.

Soruşturma Raporu'nun, “Fiyat Listelerine İlişkin Tespitler” başlıklı bölümde yer alan *“...fiyat listeleri; Anlaşma Protokolü'nün sektörde faaliyet gösteren motor yenileme firma temsilcileri tarafından kabul edildiği 4.12.1997 tarihinden sonra uygulanmaya başlamıştır...”* şeklindeki ifadenin gerçeği yansıtmadığı, aksine söz konusu listelerin eskiden beri mevcut olduğu ifade edilerek, listelerin Protokol'ün oluşturulmasından önce de uygulandığına delil olarak savunmalarının ekinde geçmiş senelerdeki listelere yer verilmiştir. Ancak Protokol'ün 2/b maddesinin son cümlesinde *“... 04.12.1997 tarihinden sonra eski fiyatlarla teklif verilemez.”* şeklindeki hüküm ve Soruşturma Raporu'nun ekleri arasında sunulan “Ankara Motor Yenileme Atölyeleri Anlaşma Gereği İmzalanacak Fiyat Listesi” başlığı altında hazırlanmış liste, savunmadaki ifadeden farklı bir anlam taşımaktadır. Söz konusu liste incelendiğinde *“Yukarıdaki fiyatlara ve alınmış olan tüm kararlara uyacağımızı taahhüt ederek imzalıyoruz”* şeklindeki beyan altında soruşturmaya muhatap olan tüm firmaların kaşeleri basılmak suretiyle temsilcilerinin imzaları ile kabul edildiği ve anılan listenin Protokol'ün meydana getirildiği 3.12.1997 tarihinden sonraki ilk liste (1.7.1998 tarihine kadar geçerli) olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Rapor'un “Fiyat Listeleri Konusu” alt başlığında *“...söz konusu anlaşmanın fiyatlar konusundaki mevcut uyumu daha da arttırmak amacı taşıdığı ve daha sonraki dönemlerde de liste fiyatı uygulamasına devam edildiği”* şeklinde yer alan ifade ve aynı başlık altında *“...fiyat listelerinin ilk kez bu anlaşma*

sonucu belirlenmediği, anlaşmanın yapıldığı 03.12.1997 tarihinden önce de söz konusu listelerin piyasada uygulandığı...” şeklindeki belirleme, Soruşturma Heyeti'nin tespitidir.

Kaldı ki 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da sayılan sınırlayıcı uygulama örneklerinden ilki bir araya gelen teşebbüslerce, “mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatlarının, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi unsurlar ile her türlü alım ya da satım şartlarının tespit edilmesidir.” Rekabet Hukuku açısından, fiyat tespiti veya fiyat karteli anlaşmalarının rekabet düzenine olan zararlı etkileri çok açıktır. Bu tür anlaşmalar sınırlayıcı ilişkilerin en klasik ve aynı zamanda en zararlı türü olarak kabul edilmektedir. Üçüncü kişilerle olan münasebetlere yönelik fiyat ve başkaca alım-satım şartlarının rakip teşebbüsler tarafından müştereken tespit edilmesi veya bu konuda ortak davranışlar sergilenmesinin, rekabeti sınırlayıcı etkiler doğurduğuna hiçbir şüphe yoktur. Zira piyasa ekonomisinin en temel kuralı, fiyatın herhangi bir müdahale olmaksızın, piyasa koşullarına göre serbestçe oluşmasıdır. Bundan dolayı fiyatın rakiplerin ortak iradeleri doğrultusunda oluşması rekabeti kati şekilde kısıtlamaktadır.

I-4.3. Fatura Uygulamalarına İlişkin Savunma ve Değerlendirilmesi

Yenileme işlemi; bir motorun yıpranma derecesi, özel imalat kalemi gerektirip gerektirmemesi gibi durumlardan dolayı her bir motor için farklılık göstermektedir.

Bu sebeple karşılaştırmalarda kullanılan faturaların tümü aynı sayıda ve çeşitte işçilik ücretleri toplamından oluşmayıp, konusu olan motorun durumuna göre ortaya çıkan işçilik kalemlerinden meydana gelmektedir.

İncelemeler sırasında fiyat listelerinde yer alan işçilik kalemleri esas alındığından bazı özel durumlarla karşılaşılmıştır. Bunlar;

Fatura kayıtlarında yer alan ancak listede bulunmayan veya listede birim fiyatı verilen ancak faturada miktar belirtilmeden kaydedilen işçiliklerin varlığı sebebiyle fatura kalemlerinin tümüyle alınamaması,

Bazı faturalarda yer alan motor yenileme işçilik bedellerinin toplu olarak fatura edilmesi sebebiyle, toplam değer açıklayıcı olmaması sonucu incelemeye alınamaması,

Yenileme işleminin uygulandığı motora ait grup tespit edilemediğinden söz konusu faturaların incelemeye alınamaması

olarak sıralanabilir. Bu sebeple özel durumları belirtilen faturalar yapılan karşılaştırmalarda tespitin objektifliğini etkilememesi amacıyla değerlendirilmeye alınmamıştır.

Savunmalarda, fiyat listelerinin uygulanmadığına ilişkin olarak fatura uygulamaları ile ilgili örneklerin değerlendirmesinde belirtilen istisnaların aslında kural olduğu, değerlendirme dışı tutulan faturaların uygulamada müşterilerle yapılan pazarlıklar sonucunda oluşturulduğu belirtilmiştir.

Fatura uygulamalarının incelendiği dönemler 1997-1998-1999 yılları olarak belirtildiği halde söz konusu yıllara ilişkin altı aylık toplam altı dönem olmasına rağmen sadece iki dönemin incelemeye alınmış olması neticesinde yanlışlık yapıldığı, ayrıca karşılaştırmalarda üç listeye yer verildiği ancak diğer listelerin Rapor'da yer almadığı belirtilerek, yapılan incelemelerde her aya ait bir adet olmak üzere örnekleme usulü ile alınan faturalardan sadece 53 adedinin incelemeye alınmasının raporda olumsuz bir durum yarattığı dile getirilmiştir.

Rapor'da fatura uygulamalarına ilişkin olarak yapılan tespitlerde sadece iki dönemin incelenmeye alınmış olması yanlışlık olarak algılanmamalıdır. Esasen, Piyasaya yönelik alınan kararların Kanun açısından açık ihlal niteliği taşıması ve amacının rekabeti engellemek olduğu tespit edilen söz konusu Protokol'ün varlığı, ilgili ürün piyasasında anlaşmanın sonuçlarının veya etkisinin incelenmesine ihtiyaç göstermemektedir.

Soruşturma konusu ihlal; 3.12.1997 tarihli "Ankara Motor Yenileme Atelyeleri Anlaşma Protokolü" adıyla anılan metnin varlığı ve içerdiği kararların 4054 sayılı Kanun'u ihlal edici olmasından kaynaklanmaktadır. Protokol'de; yatay seviyede birbirine rakip firmalarca piyasadaki doğal rekabeti bozucu nitelikte kararlar alınarak oybirliği ile kabul edilmiştir. Söz konusu eylemin Kanun'da yasaklanan faaliyetler arasında yer alması dolayısıyla ihlalin niteliği gereği aksinin ispatlanması mümkün değildir. Fiili birliktelik neticesinde meydana gelen bu oluşumun en önemli niteliği ise tüzel kişiliğinin bulunmamasıdır. Bu noktadan hareketle mezkur oluşum Kanun'un 3. maddesinde yer alan tanımlarda, "tüzel kişiliği olmayan teşebbüs birliği" olarak karşılık bulmaktadır.

Öte yandan, yapılan incelemeler sırasında ortaya çıkan özel durumlar nedeniyle bazı faturaların değerlendirmeye alınmamasının nedeni, savunmada belirtildiği şekilde topluca işçilik bedellerinin yazıldığı faturaların objektif olmamaları değil; anılan özel durumların tespitin objektifliğini etkilememesi amacıyla.

Soruşturma Raporu'nda ilgili dönemlerde geçerli olan fiyat listeleri ile fatura uygulamaları karşılaştırmalı olarak ele alınarak, firmaların liste fiyatlarına karşı göstermiş oldukları uyum araştırılmıştır. Ancak savunmalarda, anılan faturalar ile listeler arasında fiyat farklarının çok fazla olduğu ifade edilerek, ortaya çıkan söz konusu farklılıkların değerlendirmenin insicamını etkilediği belirtilmiştir. Konu ile ilgili olarak yapılan incelemelerde, Protokol'ün 2. maddesinde de yer aldığı üzere, resmi kurumlar ve özel sektöre sunulacak aynı nitelikteki motor yenileme hizmetlerine ilişkin oluşturulan listelerin birlik üyesi firmalarca farklılaştırıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca müşteri kitlesine göre aynı nitelikli hizmetlere farklı liste uygulanarak fiyat farklılaştırması gerçekleştirildiği gerek önaraştırma, gerekse soruşturma döneminde tespit edilen bir bulgudur.

I-4.4. İhalelere Verilen Tekliflerde Danışıklılık Olmadığına İlişkin Savunma ve Değerlendirmesi

Savunmalarda Altındağ Belediyesi'ne verilen tekliflerin iddiayı çürütmekte olduğu, tüm tekliflerin Protokol'den önce ve sonra değişik fiyatları kapsadığı belirtilerek, Soruşturma Heyeti'nin neden bu konuyu kanıt olarak gösterdiğinin anlaşılamadığı ifade edilmiştir. Soruşturma Raporu'nda BEDAŞ'a verilen teklifler için yapılan açıklamaların yetersiz olduğu, ayrıca 1997 yılında yapılan ihalenin çok düzgün ve 1998 yılındaki ihalenin de mübaaya limitleri dahilinde yaptırıldığı, 1999 yılında ise ihaleye % 40 indirim teklif edildiği, BEDAŞ'a verilen 27.2.1997 tarihli tekliflerde Protokol'den önce de aynı şekilde hareket edildiğinin soruşturma heyetince iddia edildiği belirtilerek, 27.2.1997 tarihindeki ihaleye 5 firmanın katıldığı ve % 65,50,57,51,40 nispetinde indirim yapıldığı hususunun soruşturma heyetinin kendi ifadeleri olduğu hatırlatılmıştır.

Soruşturma Raporu'nun ilgili bölümün son paragrafında fiyat listesi uygulamasının söz konusu Protokol öncesinde de geçerli olduğu, söz konusu dönemde (27.2.1997) BEDAŞ'a verilen tekliflerdeki indirimlerin %40-65 nispetinde yüksek değerlerde ve birbirinden farklı iken; Altındağ Belediyesi'ne 1999 yılına ilişkin olarak verilen tekliflerde onbeş firmanın aynı fiyat listesi üzerinden %5 iskonto ile teklif verdiği, bu sebeple ihalenin iptal edilerek yeniden teklifler alındığında ise 13 firmanın aynı liste üzerinden %5 iskonto ile teklif verdiği belirtilmiştir. Motor yenileme firmaları tarafından BEDAŞ'a verilen teklifler savunmalarda belirtildiği üzere sadece 27.2.1997 tarihli değildir. Söz konusu ihale örneği firmaların Protokol öncesi davranışlarına örnek teşkil etmesi amacıyla belirtilmiştir.

Asıl vurgulanmak istenen konu; Protokol'ün oluşturulduğu tarihten sonraki dönemlerde söz konusu firmaların davranışlarının ne şekilde olduğunun ortaya konulmasıdır. Firmaların teklif verdikleri dönemler itibarıyla yapılan incelemelerde tek tip fiyat listesi uygulamasının söz konusu Protokol öncesinde de geçerli olduğu görülmektedir. Ancak teklif veren firmaların uygulamalarına bakıldığında BEDAŞ örneğinde olduğu gibi %40-65 arasında iskonto teklifleri görülmektedir. Protokol metni oluşturulduktan sonraki dönemlerde ise bu denli yüksek ve değişik oranlarda iskonto tekliflerinin olmadığı, aksine daha kontrollü, düşük oranlı iskontoların uygulandığı görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere Altındağ Belediyesi'ne verilen 1999 yılına ilişkin on beş adet motor yenileme firmasına ait teklifler aynı fiyat listesi üzerinden %5 iskontoludur. Söz konusu ihalenin tekrarlanması sebebiyle verilen tekliflere bakıldığında ise bu kez 13 adet firmanın aynı fiyat listesi üzerinden yine %5 iskonto teklif ettikleri görülmektedir. Aynı şekilde bu durum BEDAŞ'a verilen teklifler için de geçerlidir.

Sonuç olarak mevcut bulguların ışığında, aynı nitelikte hizmet arz eden ve birbirine rakip olan firmalarca gerçekleştirilen söz konusu uygulamaların, bir tesadüf sonucu değil, aksine; Kanun lafzı ile "tüzel kişiliği olmayan teşebbüs birliği" şeklinde tanımlanan oluşum içinde mutabakata varılarak meydana getirilen Protokol neticesinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAĞI

Soruşturma Heyeti hazırladığı raporda, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal edici nitelik taşıyan "Ankara Motor Yenileme Atelyeleri Anlaşma Protokolü"nü teşebbüs birliği kararı niteliğinde olduğunu tespit etmiştir.

Kanun'un "Tanımlar" başlığı altındaki 3. maddesinde yer alan " Bu Kanunun uygulanmasında...Teşebbüs Birliği: Teşebbüslerin belli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlikleri... ifade eder" şeklindeki tanımlama; ayrı bir tüzel kişiliği olsun veya olmasın belli amaçlara ulaşmak için kurulmuş birliklerin "teşebbüs birliği" olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Önaraştırma döneminde elde edilen bilgi ve belgeler ile yapılan incelemeler neticesinde motor yenileme firmalarının rekabet ihlalleri içeren kararlarının, Ankara Motor Yenilemeciler Derneği'nin faaliyete geçtiği 27.5.1998 tarihinden önce uygulanmaya başladığı tespit edilmiş olup, bu nedenle 3.12.1997 tarihli Protokol ile mezkur firmaların

oluşturduğu fiili birlikteliğin tüzel kişiliği olmayan bir teşebbüs birliği olarak tanımlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin (a), (b), (c) bendlerinde yasaklanan faaliyetler arasında yer alan fiiller ile birebir örtüşen kararlara taraf olan teşebbüslerin kendi kar realizasyonu ve maliyet koşullarını bireysel olarak dikkate almadan katıldıkları ve bu suretle ortak irade ile oluşturulan yeni bir oluşum içinde yer aldıkları Protokol'de;

"Kurul yürürlüğe konmak üzere hazırlanan fiyat listelerini oy birliği ile kabul etmiştir." şeklindeki karar, fiyat listesinin 3.12.1997 tarihli toplantıda oy birliği ile kabul edildiğini belgelemektedir.

Tespit edilen fiyatların resmi dairelere 15.12.1997 tarihinden itibaren, piyasaya ise 1.1.1998 tarihinden itibaren geçerli olması (M.2/a), yeni fiyat listelerinin 4.12.1997 tarihinden itibaren geçerli olması (M.2/b), dolayısıyla bu tarihten sonra eski fiyatlarla teklif verilemeyeceği, anlaşmanın yapıldığı tarihten itibaren söz konusu liste fiyatlarından çalışılacağı, sözleşme gereği bunun altına inilemeyeceği indirim veya başka bir yola gidilemeyeceği (M.4) öngörülmektedir.

Teklifli olarak yapılacak işlerde söz konusu teşebbüslerin iskonto gösteremeyeceği ve teklif talep eden kuruluşlara bütün firmaların teklif vereceği (M.5/a), zamların her altı ayda bir yapılacağı, resmi dairelere verilen tekliflerin 15.12.1997 - 1.7.1998 tarihleri arasında geçerli olacağı (M.2/b), söz konusu fiyat listelerinin USD'ye endekslediği, kararın alındığı tarihte 1 USD'nin 195.000.TL olduğu (M.2/c) belirtilerek anlaşmanın uygulama esaslarına değinilmektedir.

Söz konusu Protokol, piyasaya yönelik olarak alınan ve 4054 sayılı Kanun'u açık bir biçimde ihlal etmek suretiyle ilgili pazardan hizmet bekleyen kurum ve kuruluşların ihtiyaçlarını rasyonel şekilde karşılayamamaları sonucunu doğuran bir teşebbüs birliği kararıdır.

Ancak, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 16. maddesinin 4. fıkrasında yer alan; "Kurul, para cezasına karar verirken, kastın varlığı, kusurun ağırlığı, ceza uygulanan teşebbüs veya teşebbüslerin pazar içindeki gücü ve muhtemel zararın ağırlığı gibi unsurları dikkate alır." hükmü gereği, Ankara il sınırları içinde yer alan içten yanmalı motorların yenilenme pazarı ve söz konusu teşebbüs birliği üyelerinin pazar içindeki mali yapıları ayrıntılı olarak ele alınarak teşebbüs birliğine verilecek idari para cezasının muhtemel sonuçları üzerinde değerlendirme yapılmıştır. Neticede, pazarda faaliyet gösteren firmalar ve dolayısıyla söz konusu firmalara ait ciroların kümülatif

değerlerinin ortaya koyduğu pazarın toplam rakamsal büyüklüğüne ilişkin tabloda; 18 firmanın ciroları toplamından meydana gelen teşebbüs birliği cirosuna ağır bir idari para cezasının uygulanması durumunda cezanın muhatabı olacak mezkur firmaların sahip oldukları ciroların farklı olması sonucu nispeten büyük olanların küçüklere karşı avantajlı duruma geleceği, hatta bu durumda küçük firmaların pazardan çekilerek, faaliyetlerine devam eden az sayıda firmanın pazarın iktisadi tanımını değiştirebileceği ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, uygulanacak idari para cezası; Rekabet Hukuku'nun piyasaların doğal rekabet ortamında işlemesine yönelik denetleyici ve düzenleyici olma ya da rekabeti motive etme şeklinde de ifade edilebilecek genel amacı göz önünde bulundurularak alınmıştır.

Öte yandan, Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan, "4. madde kapsamına giren anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar alındıkları tarihten itibaren bir ay içinde Kurul'a bildirilir..." hükmü gereğince, teşebbüs birliği kararı niteliğinde olan 3.12.1997 tarihli Protokol'ün süresi içerisinde Kurumumuza bildirilmemesi de söz konusu teşebbüs birliğine Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca para cezası uygulanmasını gerektirmektedir.

SONUÇ

Rekabet Kurulu'nun 23.5.2000 tarih ve 00-19/192-104 sayılı kararı uyarınca hakkında soruşturma yürütülen;

Ankara Motor Yenileme-İzzet GÜLER
Güney Motor Yenileme-Satılmış GÜNEY
Serhat Motor Yenileme-Mehmet Ali ERDOĞAN
Anadolu Motor Yenileme-Sinan ONURLU, Sema ONURLU
Y. Başkent Motor Yenileme-Satılmış GÜNEY, İbrahim KAYA
Azim Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Bilgin Motor Yenileme San.ve Tic. Ltd. Şti.,
Destek Motor Yenileme San.ve Tic. Ltd. Şti.,
Özgür Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd Şti.,
Çiftçiler Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Çağ Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Lider Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Öz Lider Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Serdar Motor Yenileme San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Yıldırım Motor Yenileme Rek. San. ve Tic. Ltd. Şti.,
Nur-ış Motor Yenileme Torna Tesviye İnş. Taah.Tic. San. Ltd.
Şti.,

Emsa-Erkal Motor San. A.Ş.,
Yeni Özbil Motor San. ve Tic. A.Ş.,

unvanlı teşebbüsler ile ilgili olarak, iddia ve savunmalar, toplanan tüm bilgi ve belgeler ile soruşturma raporu ve sözlü savunma toplantısındaki açıklamaların değerlendirilmesi sonucu:

Anılan teşebbüslerce oluşturulan fiili birliktelik neticesinde tüzel kişiliği olmayan bir teşebbüs birliği meydana getirildiğine, söz konusu teşebbüs birliği tarafından gerçekleştirilen 3.12.1997 tarihli “Ankara Motor Yenileme Atölyeleri Anlaşma Protokolü” adıyla anılan metinde alınan kararların da teşebbüs birliği kararı niteliğinde olduğuna;

Soruşturma kapsamındaki mezkur teşebbüslerce oluşturulan teşebbüs birliği tarafından söz konusu Protokol’de;

İlgili hizmet pazarında verilen hizmetlere ilişkin fiyat listelerinin oluşturulması,

İlgili hizmet pazarının bölüştürülmesi,

c) Anılan teşebbüslerce pazarda sunulan hizmetlerin arzının kontrolü ve bunun Protokol vasıtasıyla belirlenmesi,

amacıyla alınan kararların 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un 4. maddesi kapsamında olduğuna;

4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında olması nedeniyle, aynı Kanun’un 16. maddesinin 2. fıkrası uyarınca mezkur teşebbüslerce oluşturulan tüzel kişiliği olmayan teşebbüs birliğinin toplam 3.796.416.000.-TL. para cezası ile cezalandırılmasına;

Kanun’un 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan, “4. madde kapsamına giren anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar alındıkları tarihten itibaren bir ay içinde Kurul’a bildirilir...” hükmü gereğince, teşebbüs birliği kararı niteliğinde olan 3.12.1997 tarihli Protokol’ün süresi içerisinde Kurumumuza bildirilmemesi nedeniyle, söz konusu tüzel kişiliği olmayan teşebbüs birliğine Kanun’un 16. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde öngörülen 949.104.000.-TL para cezası uygulanmasına;

Bu şekilde oluşan toplam 4.745.520.000.- TL cezanın teşebbüs birliği içinde yeralan ve haklarında soruşturma yürütülen teşebbüslerden eşit olarak paylaşılması suretiyle tahsiline;

Danıştay yolu açık olmak üzere 27.2.2001 tarihinde OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: TİMKEN Europa GmbH tarafından konik makaralı otomotiv rulman pazarında rekabetin bozulduğu iddiası.

Dosya Sayısı : D3/1/Y.T.-00/2 (Önaraştırma)

Karar Sayısı: 00-38/419-235

Karar Tarihi : 10.10.2000

TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler: Dr. Kemal EROL, Mehmet Zeki UZUN, Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER.

RAPORTÖRLER: Yaşar TEKDEMİR, O. Yelda TOY

ŞİKAYET EDEN:

Semir Ticaret ve Yatırım Ltd. Şti.

İstiklal Cad. Fransız Çıkmazı No: 381 Kat:4 Beyoğlu/İstanbul

Vekil: Av. Sema Yerlikaya, Av. Rona Kaspi, Oktay Demir

Setüstü No: 55/5 Ferah Apt. 80040 Kabataş/İstanbul

HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR

- TİMKEN Europa GmbH

Landstr. 44-48 D-42781 Haan-Germany

- TİMKEN Türkiye

Tarlabaşı Cad. No:10 Bilgin

Han Kat:6 Taksim/İstanbul

DOSYA KONUSU: TİMKEN Europa GmbH tarafından konik makaralı otomotiv rulman pazarında rekabetin bozulduğu iddiası.

İDDİALARIN ÖZETİ: Şikayet dilekçesinde özetle, TİMKEN Europa GmbH (TİMKEN Europa) firmasının Türkiye distribütörlerinden OES adlı firma lehine ve diğer distribütörler aleyhine ayırıcı bir takım uygulamalar gerçekleştirdiği, bu çerçevede özellikle ayırıcı fiyat uyguladığı ve bunun sonucunda önemli miktarlarda zarar eden Semir Ticaret ve Yatırım Ltd. Şti.(Semir Ticaret)'nin distribütörlük sözleşmesinin fesh edildiği iddiasıyla, TİMKEN Europa ve onun İstanbul İrtibat Bürosu (TİMKEN Türkiye) hakkında gerekli işlemlerin yapılması talebinde bulunulmuştur.

DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 4.2.2000 tarih ve 374 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 27.4.2000 tarih D3/1/Y.T.-00/2 sayılı İlk İnceleme Raporu 9.5.2000 tarih ve 00-17 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 ve 6. maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca 168-88 sayı ile önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca düzenlenen 3.10.2000 tarih ve D3/1/Y.T-00/5 sayılı Önaraştırma Raporu 5.10.2000 tarih, REK.0.07.00.00/97 sayılı Başkanlık önergesi ile 10.10.2000 tarih, 00-38 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Söz konusu iddialara ilişkin olarak yapılan incelemeler sonucunda;

İddiaya konu olan yedek parça pazarında OES firması ile TİMKEN'in diğer distribütörleri arasındaki fiyat ve satış koşullarındaki farklılıkların TİMKEN ile OES arasındaki bir anlaşmadan ya da uyumlu eylemden kaynaklanmadığı, OES firmasının tek taraflı davranışları sonucunda meydana geldiği,

Bu fiilden zarar gördüğünü ileri süren Semir Ticaret'in distribütörlüğünün, TİMKEN tarafından gerekçesiz değil, Semir Ticaret'in borçlarını ödememesi sonucunda feshedildiği,

6. madde bakımından gerek genel olarak rulman pazarında gerekse özel olarak konik makaralı rulman pazarında TİMKEN firmasının hakim durumda olmadığı,

bu nedenlerle TİMKEN Avrupa ve TİMKEN Türkiye tarafından 4054 sayılı Kanun'un 4 ve 6. maddelerinin ihlal edilmediği ve haklarında bir soruşturma açılmasına gerek olmadığı;

Diğer yandan OES firmasının K... Grubu otomotiv şirketlerinin servis pazarındaki yedek parça ihtiyaçlarını sağlayan bir konumda olmasından kaynaklanan önemli bir gücü olduğu, bu güç nedeniyle TİMKEN firmasının OES firmasına bağımlı hale geldiği ve OES firmasının bu bağımlılığı yedek parça pazarında çıkar sağlamak amacıyla kullandığı ve OES firmasının sektörün diğer önde gelen firmaları ile olan faaliyetleri de dikkate alındığında, bu hususun ilgili pazardaki alım gücünün kötüye kullanılması olarak değerlendirilebileceği, OES firmasının ilgili pazardaki alım gücünün ilgili ürün pazarına vermiş olduğu zararın sağlıklı bir şekilde ortaya

konulması ayrıca bu durumun hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin belirlenebilmesi için OES firması hakkında bir önaraştırma açılması gerektiği,

düşünülmektedir.

İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

İlgili Pazar

Ürün Pazarı : Rulman; iç bilezik, dış bilezik, yuvarlanma elemanları, kafes olarak sayılabilecek parçaları hassasiyetle işlenmiş ve kullanıldığı makinede, tezgahda ve araçta dönme hareketlerini sağlayarak kritik görevi üstlenen bir makina elemanıdır. Kullanım alanı ulaşım, imalat sanayi, soğutma, havalandırma, inşaat, demir-çelik gibi bir çok sektörü kapsamaktadır.

Rulmanları; gösterdikleri farklılıklar dolayısıyla, sırasıyla konik makaralı rulmanlar, bilyalı rulmanlar, yassı rulmanlar, eğik bilyalı rulmanlar, silindirik makaralı rulmanlar, iğne makaralı rulmanlar, küresel makaralı rulmanlar olarak türlere ayırmak mümkündür.

Şikayete konu TİMKEN Avrupa sadece konik makaralı rulman üretmektedir. Bu rulmanlar teknik olarak diğer rulmanlar tarafından ikame edilememektedir. Konik makaralı rulmanın kullanıldığı bir sanayi makinası ya da araç içerisinde rulmanın yer aldığı yuva bu rulmana uygun olarak dizayn edilmektedir. Bu nedenle konik makaralı rulmanın kullanıldığı bir yerde başka tür bir rulmanın kullanılması mümkün değildir. Bu bağlamda konik makaralı rulmanların teknik ikame bakımından diğer tür rulmanlardan ayrı olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Konik makaralı rulmanlar kullanım alanlarına göre sanayi ve otomotiv olmak üzere temelde ikiye ayrılmaktadır. Her ne kadar bazı rulman türleri bakımından net bir şekilde ayırım yapılamasa da genel olarak sanayi rulmanları ve otomotiv rulmanları ayrı pazarları oluşturmaktadır. Lehine ayrımcılık yapıldığı iddia edilen OES firması dışındaki TİMKEN Avrupa distribütörleri hem sanayi hem de otomotiv amaçlı rulmanların dağıtımını yapmaktadırlar. OES firması ise sadece otomotiv rulmanlarının satış ve dağıtımıyla uğraşmaktadır. TİMKEN Avrupa firmasının ürün portföyü, şikayet konusunu teşkil eden ayrımcılık iddiası, bu iddianın etkilediği pazarın niteliği ve lehine ayrımcılık yapıldığı öne sürülen OES firmasının faaliyet alanı gibi unsurlar da dikkate alınarak ilgili ürün pazarı *konik makaralı otomotiv rulman pazarı* olarak tanımlanmıştır.

Otomotiv rulmanları üç ayrı kanaldan satışa sunulmaktadır. Bu kanallar şunlardır:

OEM (Original Equipment Manufacturer) Kanalı: Doğrudan üretim bandındaki araçlarda kullanılmak üzere bulk (kutusuz, sandıklar içinde toptan) rulman satışının gerçekleştirildiği kanalı ifade etmektedir. Bu kanal aracılığıyla rulman üreticileri, otomotiv şirketlerini bağlamak ve gelecekte kendilerine pazar yaratmak amacıyla üretici teşebbüslere doğrudan üretim aşamasında kullanılmak üzere çok düşük fiyatlardan rulman temin etmektedir.

OES (Original Equipment Service) Kanalı: Otomotiv üreticisi firmaların servis kanallarında kullanılacak rulmanların satışını içeren kanaldır. Bu kanalda kullanılacak rulmanlar OEM kanalına göre daha yüksek fiyatlardan, kutusuz ve toptan olarak satılmaktadır. Otomotiv sektörü üretici firmalarının servis kanallarının istikrarlı ve düzenli bir şekilde rulman talep etmeleri, rulman şirketleri için pazar yaratmakta ve müşteri tercihlerini yönlendirmektedir.

AMD (Aftermarket Distribution) Yedek Parça Kanalı: Bağımsız yedek parça bayilerinin ve rulman sağlayıcısı firma distribütörleri ile bu bayilerin müşterilerinin oluşturduğu, ürünlerin sağlayıcı firmanın özel olarak dizayn edilmiş kutularında satıldığı kanalı ifade etmektedir. Bu kanalda sağlayıcı firmanın ürünü kendi özel kutusu içinde satması; o firmanın bilinirliği, tanınması, kolayca farkedilmesi, imaj sahibi olması, müşteri bağımlılığı yaratılması gibi hususlar bakımından çok önemlidir. Sağlayıcı firmaların, OEM ve OES kanallarına göreceli olarak düşük fiyattan mal vererek üretilen araçta kendi rulmanının yer almasını temin etmesinin asıl nedeni, o firmanın özellikle yedek parça pazarında kendisine uzun dönemli talep yaratmak istemesidir.

Burada ilgili ürün pazarı konik makaralı rulman otomotiv pazarı olarak belirlenmiş ve bunda TİMKEN Avrupa firmasının tek faaliyet alanının konik makaralı rulman olması ve teknik olarak nihai tüketim bakımından diğer rulmanlarla ikamesinin mümkün olmaması temel belirleyici faktörler olmuştur.

Ancak bu pazara ilişkin dikkat çekici bir husus sağlayıcı-distribütör ilişkisi bakımından sektörün genel niteliği dikkate alındığında, ilgili ürün pazarının daha geniş düşünülebilecek olmasıdır. Sektör içerisinde genel olarak distribütörlerle sağlayıcılar ve distribütörlerle onların müşterisi konumundaki bayiler arasındaki ilişki çoğunlukla münhasır değildir. Münhasır ilişkilerin esas olduğu diğer pek çok sektörün aksine bu sektörde ilişkiler münhasır olmayıp bir distribütör

birden fazla marka adına dağıtıcılık yapabilmekte ve alt bayiler talep doğrultusunda aynı anda çok sayıda marka ve türde rulmanı satabilmektedir. Nitekim bu durum örnek distribütörlük sözleşmesinde de görülmektedir. Bu bağlamda, her hangi bir distribütör kendisi için müşteri portföyü oluştururken dağıtıcısı olduğu rulman ister konik olsun ister başka bir tür, bu rulmana özgü bir ağ oluşturmak ve bu bağlamda özel çaba harcamak zorunda değildir. Genel olarak bir koordinasyon bürosu ve rulmanları korumak üzere bir depo aracılığıyla iş yapan distribütörler bu iş mekanlarını herhangi bir markaya özgü olarak tesis etmek zorunda değildir. Bu iş mekanları ya da tesisler her tür rulman satışı için kullanılabilir ortamlardır. Nitekim bu gerçek nedeniyle, pazar içerisinde dağıtıcıların sağlayıcılara ekonomik olarak bağımlı olmadığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

İlgili Coğrafi Pazar: Tüm rulman türleri bakımından Türkiye'de homojen rekabet koşullarının varlığı nedeniyle, ilgili coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak belirlenmiştir.

Yapılan Tespitler

2.1. TİMKEN Avrupa Hakkında Tespitler

TİMKEN Avrupa 1948 yılından beri Türkiye pazarında faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler yurt dışından Türkiye'de yerleşik distribütörlere ve bazı müşterilere doğrudan yapılan satışlardan oluşmaktadır. Bu müşteriler K... grubu otomotiv şirketleri dışında B... ve onun servis kanalı O... ile C... ve onun servis şirketi Ç...'dir. Bu çerçevede TİMKEN Avrupa firması fabrikaların üretim süreçlerinde kullanılacak rulmanlar (OEM kanalı) ile bu fabrikaların yetkili servis örgütlerinde (OES kanalı) ihtiyaç duyulan rulmanları genellikle doğrudan satmaktadır. Yedek parça piyasalarındaki (AMD) faaliyetlerini ise, TİMKEN Avrupa firması, herhangi bir şirket ya da şube vasıtasıyla değil kurduğu distribütörlük sistemi ile gerçekleştirmektedir. TİMKEN Avrupa bu sistemi kurmak amacıyla distribütörleriyle "münhasır olmayan distribütörlük anlaşması" imzalamaktadır. Bu anlaşmanın taşıdığı genel özellikleri aşağıdaki gibi belirlemek mümkündür;

Anlaşma ile verilen distribütörlük hakları Türkiye ve Türki Cumhuriyetler için geçerlidir.

Anlaşmanın konusu sanayi ve otomotiv pazarlarında yedek parça olarak TİMKEN Avrupa firmasının metrik ve inc boylardaki konik makaralı rulmanlarının orjinal donanım üreticisi haricindeki müşterilere satışlarıdır.

Anlaşmaya göre; TİMKEN Avrupa aynı bölge için başka distribütörler atamakta, distribütörler ise rakip üreticilerin distribütörlüğünü yapmakta serbesttir.

Anlaşma 1 yıl sürelidir.

Şikayete konu olayların gerçekleştiği dönem (1998 sonları ve 1999 yılı) göz önünde bulundurulduğunda; o dönemde TİMKEN Avrupa firmasının distribütörlüğünü yapan firmalar; D.../A... T... Ticaret .Adi Komandit Şti. (1948'den beri), B... Makina Ticareti ve Yatırım A.Ş. (1948'den beri) , S... Ticaret ve Yatırım Ltd. Şti. (1998'den beri), M...-P...-S... O... Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (1998'den beri)'dir. Bu firmaların dördü de yukarıda genel hatları belirtilen aynı standart form ve içerikteki distribütörlük sözleşmesini imzalamışlardır. Böylelikle bu firmaların dördü de sanayi rulmanları ile otomotiv rulmanlarının sadece yedek parça piyasasına satışı konusunda yetkilendirilmişlerdir. Bu distribütörlük anlaşması, TİMKEN Avrupa ile OES arasında mevcut değildir.

2.1.1. İlgili Ürün Pazarında TİMKEN Avrupa Firmasının Yeri

İlgili ürün pazarı olarak belirlenen konik makaralı otomotiv rulmanlarında TİMKEN Avrupa firmasının önemli bir tecrübe ve uzmanlığı bulunmaktadır. Sektördeki başlıca rakiplerinin aksine sadece konik makaralı rulman alanında faaliyet gösteren TİMKEN Avrupa, Türk otomotiv piyasasına yaklaşık 1000 farklı boyutta rulman temin etmektedir. Piyasada bu rulmanların 100-130 kadarı en çok talep gören en hızlı tüketilen rulmanlardır.

TİMKEN Avrupa tarafından ilgili ürüne sürülen rulmanların rakip firmalarca ne dereceye kadar ikame edildiği ya da başka bir deyişle, kullanıcı konumundaki alıcılar açısından alternatif temin kaynağının olup olmadığı çok önemlidir. TİMKEN firmasının sektör içerisindeki başlıca rakipleri S..., F... K..., R..., N..., N... firmalarıdır. Bu rakiplerden en güçlü olanı S... firmasıdır. S...nin global olarak pazar payı %...-... arasında iken, TİMKEN Avrupa firmasının dünya pazar payının %...-... civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunların yanında uzak doğudan ve özellikle Çin'den gelen konik makaralı rulmanlar bir dereceye kadar TİMKEN Avrupa firmasının rakibi konumundadır. Bu rulmanlar genel olarak metrik seriler (30.000 serileri ya da küçük seriler) ve inc serileri (LM ve HM ve sadece numara ile başlayan seriler -30.000 hariç-) olarak ayrılabilir. Inc serilerinden HM serisi ağırlıklı olarak TİMKEN Avrupa olmak üzere S..., F... VE B... firmaları tarafından da imal edilmektedir. Diğer yandan bu seri bakımından U... ve Z... gibi firmalar da üretim yapmakla birlikte, bu markaların TİMKEN, S..., F... ve B... ile

rekabet imkanları kısıtlıdır. Sadece bu rulmanları pahalı bulan nihai tüketici U... ve Z... gibi markaları tercih etmektedir. Yine aynı şekilde LM ve M serileri de başta TİMKEN, S..., F..., K... ve B... gibi dünyanın önde gelen rulman üreticileri tarafından üretilmektedir. Metrik seri ya da ISO serisi olarak tabir edilen 30.000 serisi rulmanlar yine başta dünyanın önde gelen üreticileri olmak üzere, çok sayıda teşebbüs tarafından üretilmektedir.

TİMKEN Avrupa firmasının Türkiye pazarlarında genel olarak payı %30-35 civarında seyretmektedir. TİMKEN Avrupa Türkiye pazarlarında çok güçlü bir imaja sahiptir. Yapılan incelemelerde TİMKEN Avrupa ürünlerinin özellikle yedek parça pazarında öncelikle arandığı tespit edilmiştir. TİMKEN Avrupa firmasının uzun yıllardan beri gelen tecrübesi, ve kalitesi bu markayı güvenilir hale getirmiştir. Ancak diğer yandan TİMKEN Avrupa firmasının önemli rakipleri, başta dünya devi SKF olmak üzere, seriler bazında değişen ölçülerde de olsa TİMKEN rulmanlarıyla rekabet edebilmekte ve TİMKEN Avrupa firmasının pazar gücünü sınırlandırabilmektedirler. Sektörde özellikle otomotiv üreticileri belirli bir rulman ihtiyacı için tek bir markaya bağlanmamak üzere birden fazla markaya onay vermektedirler. Sektörde TİMKEN Avrupa firmasının sadece konik makaralı rulman ürettiği olması, rakiplerine göre pazarlık gücünü etkilemektedir.

Diğer yandan sağlayıcı-distribütör ilişkileri bakımından sektör daha rekabetçi özellikler göstermektedir. Sektörde rulman sağlayıcıları ile distribütörler arasında yapılan bayilik anlaşmaları münhasırlık taşımadığından, distribütör sahip olduğu tesisleri ve müşteri potansiyelini korumak suretiyle örneğin TİMKEN Avrupa distribütörlüğünü bırakması durumunda bir başka markada ve bir başka türde rulman sağlayıcısı için distribütörlük yapabilmektedir. Nitekim mevcut durumda TİMKEN Avrupa distribütörlerinden B... firması, K... firmasının, M... firması T... firmasının ve O.. firması I... ve S... firmalarının distribütörlüğünü yapmakta ve aynı tesislerini ve genellikle aynı müşteri potansiyelini kullanmaktadırlar. Bu bağlamda rulman sektörünün genel özelliği dikkate alındığında, TİMKEN Avrupa distribütörleri her zaman için ister konik makaralı rulman, ister bir başka tür rulman için olsun her zaman alternatif temin kaynağına sahip olacaklardır.

4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde yer alan hakim durum tanımından yola çıkıldığında, gerek TİMKEN Avrupa firmasının Türkiye'de en çok talep gören serileri bakımından güçlü rakiplerinin varlığı, gerekse dağıtım ağı ile olan ilişkilerinin niteliği göz önünde bulundurulduğunda, adı geçen firmanın Türkiye konik makaralı otomotiv

rulmanları sektöründe bağımsız hareket etme yeteneğine sahip olmadığı ve bu bağlamda hakim durumda bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.2. TİMKEN Avrupa-OES İlişkileri Hakkında Tespitler

Gerek OES Genel Müdürü B.Ü'nin gerekse TİMKEN Avrupa İstanbul İrtibat Bürosu Bölge Müdürü U.B'un verdiği bilgiler doğrultusunda, TİMKEN Avrupa ile OES firması arasındaki ticari ilişkilerin OES firmasının 1994 yılındaki kuruluşuyla birlikte başladığı ve OES firmasının iki amaçla TİMKEN'den rulman alımında bulunduğu anlaşılmıştır. Bu amaçlardan birincisi, K... grubu fabrikalarının yetkili servis örgütlerinde kullanılacak rulmanları ilgili yetkili servis örgütlerine sağlamaktır. Bunlar yaklaşık 60 çeşit otomotiv rulmanından oluşmaktadır. K... fabrikaları ve yetkili servis örgütleri tarafından kullanılan bu rulmanlar, genelde otomotiv sektörü temel alındığında da en çok talep gören, popüler rulmanlar olarak kabul edilmektedir. OES firmasının ikinci amacı ise yedek parça piyasasında TİMKEN rulmanlarının satışını yapmaktır.

Öte yandan TİMKEN Avrupa ile OES arasında bir distribütörlük anlaşması tesis edilmediği tespit edilmiştir. TİMKEN Avrupa GmbH İstanbul İrtibat Bürosu Bölge Müdürü U.B kendisiyle yapılan görüşmelerde; TİMKEN Avrupa ile OES firması arasında yazılı bir distribütörlük sözleşmesinin bulunmadığını, bu nedenle de OES'nin TİMKEN Avrupa distribütörü olmadığını ileri sürmüştür. 5.9.2000 tarihinde raportörlerce OES firması Genel Müdürü B.Ü ile yapılan görüşmede adı geçenin aşağıdaki ifadeleri tutanağa geçirilmiştir:

“TİMKEN'in distribütörüüz, ancak bu konuda aramızda yazılı bir sözleşme bulunmamaktadır. Uzun süredir TİMKEN ile çalıştığımız için böyle bir sözleşme düzenlenmemiştir...”

Diğer yandan British TİMKEN Uluslararası Satış ve Pazarlama Genel Müdürü Mr. MG.C tarafından OES yetkililerine gönderilen bir mektupta OES'nin distribütör olarak kabul edildiği belirtilmektedir.

TİMKEN Türkiye'nin bürosunda raportörlerce yapılan yerinde inceleme sırasında bulunan birçok belgede OES firmasından distribütör olarak bahsedilmekte ve 5 TİMKEN Avrupa distribütöründen biri olarak sayılmaktadır. Bu nedenlerle yazılı bir distribütörlük sözleşmesinin var olmamasına rağmen, uygulamada tamamen bir TİMKEN Avrupa distribütörü olarak hareket eden, rulman piyasasındaki kişilerce böyle bilinen, fuarlarda TİMKEN Avrupa firmasının temsilciliğini yapan OES firmasının, yukarıda değinilen bulgu ve ifadelerle birlikte ve Rekabet

Hukuku açısından anlaşmaların hangi şekilde yapıldıklarının önemsiz olduğu da dikkate alındığında bir "TİMKEN Distribütörü" olduğu anlaşılmaktadır.

2.2. İddialar Çerçevesinde Tespitler

Şikayetçi Semir Ticaret dilekçesinde ve bu dilekçeye ek belgelerde; TİMKEN Avrupa firmasının distribütörlerinden OES lehine ve diğerleri aleyhine olmak üzere distribütörleri arasında ayırıcı uygulamalara gittiğini ve özellikle;

Bu çerçevede, yapılan distribütörlük sözleşmesi gereği yedek parça piyasasına verilecek TİMKEN rulmanlarının portakal-siyah orjinal TİMKEN kutularında satışa sunulması Semir Ticaret ve diğer distribütörler için bir zorunluluk iken; OES firmasının, üretim sürecinde ara mamul olarak kullanılmak üzere fabrikalara direkt olarak satmak amacıyla ambalajsız (OEM amaçlı) olarak aldığı rulmanları, yedek parça kanalına kendi kutuları içinde ve üstünde TİMKEN markası yerine kendi markasını kullanarak düşük fiyatlarla sunduğunu,

OES'nin piyasayada bu kadar ucuza mal satabilmesinin TİMKEN Avrupa'nın OES firmasına Semir Ticarete uyguladığı fiyatlardan çok daha düşük fiyatlar uygulamasından kaynaklandığını,

ileri sürmekte ve TİMKEN hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmektedir.

Bu iddiaya ilişkin olarak temelde tespit edilmeye çalışılan husus, TİMKEN Avrupa firmasının gerçekten tek başına ya da başkalarıyla doğrudan ya da dolaylı bir ayırıcılık yapıp yapmadığının belirlenmesidir.

1999 Temmuz ayı itibarıyla, OES'nin düşük fiyattan aldığı ileri sürülen seçilmiş rulman referansları bazında, OES firması ve diğer distribütörlerin Alman Markı olarak TİMKEN Avrupa alış (fob) fiyatları incelenmiş ve Semir Ticaret'in iddiasının doğru olduğu ve baz alınan rulmanlar bakımından OES firmasının diğer distribütörlere göre yaklaşık % 20 daha ucuza rulman temin ettiği anlaşılmıştır. Aynı referanslar bazında diğer distribütörler ve OES firmasının brüt ve yaklaşık olarak net satış fiyatları incelendiğinde, OES firması ile diğer distribütörlerin Alman Markı bazında satış fiyatları arasında yaklaşık %10-11 farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ancak burada dikkat çeken husus bu rulmanların esas itibarıyla K... grubu şirketlerinin OES kanalı için alınan rulmanlar oluşudur. Nitekim fiyat farklılıkları sorununun özünde de bu husus yatmaktadır.

Diğer yandan bu K... grubunca kullanılan rulmanların dışında kalan rulmanları hem OES hem de diğer distribütörlerin aynı fiyatlardan temin ettiği ve satış fiyatlarının hemen hemen aynı düzeylerde olduğu tespit edilmiştir.

OES firması TİMKEN Avrupa firmasından hem K... Grubu servis kanalına verilmek üzere OES amaçlı, hem de yedek parça pazarına sunulmak üzere rulman almaktadır. TİMKEN Avrupa ve dünyadaki diğer rulman üreticilerinin OEM, OES ve AMD pazarlarında uygulanacak fiyatların farklılaştırılmasına yönelik pazarlama stratejileri doğrultusunda, OES kanalına satılacak rulmanların fiyatları yedek parça piyasasında satılacak rulmanların fiyatlarına göre daha ucuzdur. Koç grubunca kullanılan, rulmanlar OES firması tarafından, OES kanalına sunulmak üzere Semir Ticaret'in şikayet başvurusunda belirttiği gibi % 20-25 oranında ucuza alınmaktadır. Ancak, K... grubunca kullanılan rulmanlar dışında kalan rulman çeşitleri bakımından OES firması ile diğer distribütörler arasında bir fiyat farkının bulunmadığı anlaşılmıştır.

Buna göre, OES firması ucuza aldığı ve yedek parça piyasasına sunulmayacağı için TİMKEN tarafından bulk (sandıklarda kutusuz olarak) halde gönderilen Koç grubunca kullanılan rulmanları OES kutusuna koyarak yedek parça piyasasına sürmektedir. Bunun sonucunda maliyetlerinden kaynaklanan fiyat avantajını satış fiyatlarına yansıtmaktadır.

Nitekim bu konuya ilişkin olarak, TİMKEN Türkiye yetkilileri; K... Grubu fabrikalarının yetkili servis örgütlerine yeniden satması amacıyla OES firmasına belli rulman çeşitlerinin bulk olarak verildiğini, yedek parça piyasasında yeniden satması için verilen rulmanların ise orjinal TİMKEN ambalajında OES firmasına gönderildiğini belirtmiştir.

5.9.2000 tarihinde OES firması Genel Müdürü B.Ü ile yapılan görüşmede, adı geçen, TİMKEN rulmanlarını OES firmasının kutularına koyarak yedek parça piyasasında sattıklarını kabul etmiş ve bu durumu aşağıdaki ifadelerle açıklamıştır;

"OES firması söz konusu fabrikaların yetkili servis örgütlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere OES olarak yani orjinal donanım amacıyla rulman sağlamaktadır. Bu rulmanlar genellikle sağlayıcıdan bulk olarak satın alınır. Bunlar ya OES adını taşıyan kutularda ya da müşteri konumundaki fabrika ya da onun yetkili servisinin adını taşıyan kutulara konarak satılır. Örneğin O... ya da O... gibi. Bu kutulama uygulaması olağan bir uygulamadır. Her üretici kullandığı yedek parçaların kendi servis ağlarında kendi adlarını taşıyan kutularda satılmasını istemektedir.

Yine OES adını taşıyan kutularda TİMKEN markalı rulmanları satışa sunmak da olağandır. Distribütörlüğünü yaptığımız S... ve I...'nın da rulmanlarını aynı zamanda kendi kutularımız içinde satmaktayız. Ürünü bulk olarak alıp kendi kutularımız içinde satmamız, taşıma maliyetlerini hacim küçüldüğü için azaltmakta olup, ayrıca Türkiye'deki işçilik maliyetlerinin düşük olması nedeniyle kutulamanın burada yapılması daha avantajlıdır. Biz vaktiyle birçok ürünü bulk olarak almak üzere anlaşmıştık. TİMKEN değişik zamanlarda kendi kutusu içinde ürünler de gönderebilir. TİMKEN'in diğer distribütörlerinin sadece yedek parça pazarında faaliyet göstermeleri ve kutulama faaliyetlerinin bulunmaması nedeniyle bu distribütörler ürünleri TİMKEN kutularında almak durumundadırlar.

Yedek parça pazarı için ise rulman TİMKEN kutusu içinde ya da OES kutusu içinde satılır. Eğer ürün bulk olarak gelirse, bu durumda OES kutularına konarak yedek parça piyasalarındaki alıcılara sunulur. Eğer TİMKEN kutusu içindeyse üzerine OES stickerı yapıştırılır."

Bu noktada, OES firmasının kutusuz ve toplu olarak rulman temin ettiği ve bunları kendi kutusu içerisinde diğer distribütörlerin faaliyet gösterdiği yedek parça pazarında satışa sunduğu iddiasının doğru olduğu görülmüştür.

Buraya kadar yapılan açıklamalar ışığında gelinen noktada, OES firması ile diğer distribütörlerin alım fiyatlarının Koç grubu tarafından kullanılan ve yedek parça kanalına göre %20-25 daha ucuza temin edilen rulmanlar bakımından farklılaştığı, bu grup dışında kalan rulmanlar bakımından tüm distribütörler için aynı fob alış fiyatlarının geçerli olduğu, yedek parça piyasasında OES firmasının ilgili rulmanları düşük fiyattan satabilmesinin, OES'nin kutulanmamış olarak düşük fiyatlardan aldığı rulmanları kendi kutuları içinde piyasaya sürmesiyle mümkün olduğu belirlenmiştir.

Bu bağlamda TİMKEN Avrupa firmasının OES ile diğer distribütörleri arasında doğrudan bir ayırmacılık yapıp yapmadığı ya da bir başka deyişle OES firmasına diğer distribütörlerinden farklı olarak yedek parça kanalı için kutusuz ve daha düşük fiyattan mal temin ederek OES dışındaki distribütörlerin faaliyetlerinin zorlaştırılmasında doğrudan bir payının olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak 8.9.2000 tarihinde TİMKEN Avrupa GmbH İstanbul İrtibat Bürosu Bölge Müdürü U.B ile yapılan görüşmede "OES firmasının kutusuz ve toptan aldığı ürünleri hem OES kanalına

hem de yedek parça piyasasında kendi kutusunda sattığından TİMKEN Avrupa'nın haberdar olup olmadığı sorulmuş" ve şu yanıt alınmıştır:

"Evet bu söylentileri duyduk ve bayilerde OES kutusu var mı diye araştırma yaptık. OES firması ile aramızda bu konuda anlaşmazlık yaşandı. Yaptığımız araştırmalar sırasında kanımız, bizden aldığı malın bir kısmını aftermarketa veriyor olabilir şeklinde oluştu. Bu konuda OES firmasını uyardık. Aftermarket'a girmek istiyorsanız gelin distribütörümüz olun dedik. 1999 yılının sonlarından beri bu firma ile distribütörlük sözleşmesi imzalamaya çalışıyoruz. OES'nin anlaşma konusunda bazı çekinceleri oldu. OES firması artık OES kanalı için aldığı ürünü afermarketa satma uygulamasına devam edemiyor. Örneğin Ford ürünlerimizi doğrudan TİMKEN'den almaya başladı. Biz de OES'ye Ford'a vermesi için sattığımız malları kestik."

TİMKEN Türkiye'nin ilgili durumu tespit etmek amacıyla Özkaya, Günaydın Otomotiv, H..., O... gibi teşebbüsleri 1999 yılının Haziran, Ağustos ve Eylül aylarında ziyaret ettiği ve firmalardan konuyla ilgili bilgi aldığı anlaşılmıştır.

Ufuk BATUM tarafından TİMKEN Avrupa'ya gönderilen 4.5.1999 tarihli elektronik posta mesajında şu ifadeler yer almaktadır:

"... Türkiye Rekabet Kanunu ve TİMKEN'in iş davranışı nedeniyle bir pazarda yüzde yüz adil muamele yapmak zorundayız. Bundan dolayı bağımlı yedek parça pazarı (OES kanalı kastedilmekte) ve bağımsız yedek parça pazarını tamamen birbirinden ayırmak zorundayız. Bağımsız yedek parça (serbest bayilerin yer aldığı) pazarında kesinlikle Siyah&Portakal rengi TİMKEN kutularının olmasına dikkat edeceğiz. Bu durum TİMKEN için çok kritik ve gereklidir. Tüm beş distribütör için aynı koşullar sağlanmalıdır. Ayrıca eğer hukuken mümkünse beş distribütörün tamamının pazarda oluşacak fiyatlara saygı göstermesi istenmelidir..."

Bu belgelerden TİMKEN firmasının en azından 1999 yılı başından beri OES firmasının ilgili uygulamalarından şüphelendiği, ilerleyen aylarda konuyla ilgili tespitler yaptırdığı ve bu uygulamalardan rahatsızlık duyduğu anlaşılmaktadır.

Ufuk BATUM ile yapılan görüşmede, TİMKEN firmasının yedek parça pazarındaki koşulları bozan uygulamaların önüne geçmek amacıyla OES firması ile anlaşma yapma girişimlerinde bulunduğu öğrenilmiştir. Bu amaçla TİMKEN Avrupa, OES firmasına diğer distribütörler ile yaptığı standart distribütörlük anlaşmasının aynısını teklif etmiştir. Nitekim bu anlaşmaya ilişkin görüşme notları yapılan yerinde incelemede tutulan tutanağa ek olarak elde edilmiştir. Bu görüşme

notlarında taraflar karşılıklı olarak anlaşma hükümleri üzerindeki görüş ve çekincelerini ortaya koymuşlardır. OES firması sahip olduğu çekinceler yüzünden anlaşmayı imzalamaya yanaşmamıştır. Bu anlaşmaya ilişkin görüşmeler daha sonra devam etmiştir. Ancak önaraştırmanın açılış tarihi itibarıyla herhangi bir görüş birliğine varılamamıştır.

7.9.2000 tarihinde OES firması Genel Müdürü B.Ü ile yapılan görüşmede TİMKEN firmasının anlaşma çabaları sorulmuş ve şu yanıt alınmıştır.

"TİMKEN diğer distribütörleriyle imzalamış olduğu anlaşmanın aynısını bizimle de imzalamak istedi. Ancak bu anlaşmalar sanayi rulmanlarını da kapsıyordu. Oysa biz sadece otomotivde faaliyet gösteriyoruz. Ayrıca TİMKEN'in Türkiye işlerine bakan müdüründe dört defa değişiklik oldu ve çalışmalar kesintiye uğradı. Şu anda çalışmalar devam ediyor".

Bu ifade hem TİMKEN'in anlaşma yapma çabalarını hem de OES firmasının çekincelerini doğrulamaktadır. TİMKEN firmasının bu anlaşma çabasının asıl amacı OES firmasının OES kanalı üzerinden sahip olduğu avantajını yedek parça kanalında diğer distribütörlerin zararına kullanmasının önüne geçmek olarak belirtilmiştir. Özellikle OES firmasının kutusuz ve toptan aldığı ürünleri kendi kutularına koyarak yedek parça piyasasına sürmesi TİMKEN markasının güvenilirliği, bilinirliği ve imajı bakımından zarar vericidir. Öte yandan yine yapılan görüşmede TİMKEN Türkiye yetkilileri OES firmasının bu uygulamasının sonucunda TİMKEN'in yedek parça pazarındaki çıkarlarının zedelediğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda TİMKEN firmasının bu kaygısı yerinde inceleme sırasında elde edilen belgelerle de sabittir. Bu konuda, 7.9.1999 tarihli U.B tarafından TİMKEN Europa firması'na gönderilen elektronik posta mesajında U.B, OES Yönetim Kurulu Başkanı T.Ö ile yaptığı görüşmeye ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır;

"TİMKEN için Siyah&Portakal rengi TİMKEN kutularının neden bu kadar önemli olduğunu bir çok defa sordu. Ben de kendisine aşağıdaki çok basit gerçekleri anlattım;

TİMKEN'in ürünlerini bağımsız yedek parça pazarına kendi geleneksel TİMKEN S&P kutularında yüz yıldır tüm dünyada ve elli yıldan fazla Türkiye'de sunma hakkı vardır. Bizim için adımızı ve marka tanınırlığımızı sürdürmek çok önemlidir. Öyle ki, çok güçlü bayiler bile rulmanlarımızı orjinal kutumuzda almak isterler.

Türk rekabet kanununa göre bağımsız yedek parça pazarında fiyatlar, koşullar ve kutulama şartları bakımından adil rekabet olduğundan emin olmak zorundayız."

TİMKEN Türkiye İrtibat Bürosunda yapılan yerinde incelemede OES firmasına TİMKEN'in teklif ettiği çalışma prosedürü elde edilmiştir. Bu prosedür çerçevesinde TİMKEN üç ayrı sipariş formu belirlemiştir.

"OES-SERVICE (Servis) Sipariş Formu: Bu form OES kanalı amaçlı Koç Grubu servis şirketleri için düşük fiyattan bulk olarak sağlanan 60 adet rulmanı içermektedir. Bu formun içerdiği rulmanlar sadece servis kanalında kullanılacaktır.

OES-AMD (Yedek Parça) Sipariş Formu: Bu form fiyat listesinde belirtilen ve adedi 953 olan bağımsız yedek parça kanalına sunulmak üzere sipariş edilen rulmanlar için kullanılacaktır. Bu form aynı zamanda OES kanalı için düşük fiyattan sağlanan 60 adet rulmanı da içermektedir. Ancak, söz konusu 60 adet rulman yedek parça kanalı için sipariş edildiği takdirde bu form kullanılacak ve daha yüksek fiyatlar uygulanacaktır.

OES-Diğerleri: Bu form 953 adet rulmanı içeren fiyat listesinde yer almayan rulmanların siparişleri için kullanılacaktır. "

Bu formlar 7.9.1999 tarihinde OES firmasına gönderilmiştir. Bu prosedür bağlamında her bir sipariş formu için ayrı hesaplar açılmıştır. Bu yolla OES firmasının servis kanalı için bulk olarak aldığı rulmanları bağımsız yedek parça pazarında yeniden satmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Söz konusu farklı hesaplar sipariş formlarının tamamlayıcı parçasıdır. Açılan ilk hesap bulk olarak OES kanalına düşük fiyatlardan sağlanan 60 adet rulmana ilişkindir. İkinci hesap yedek parça kanalı için özel TİMKEN kutuları içinde temin edilecek 953 adet rulmanı içeren liste içindir. Üçüncü hesap ise ilk iki hesapta yer almayan siparişlere aittir.

TİMKEN firması OES için olduğu gibi diğer distribütörleri için de bir sipariş prosedürü hazırlamıştır. Bu prosedür iki ayrı sipariş formuna dayanmaktadır ve OES için hazırlanan prosedürün yedek parça pazarı için öngörülen kısmına uygundur.

Ayrıca TİMKEN firmasının distribütörlerine dağıttığı ve TİMKEN'den alış fiyatını içeren 31 sayfalık "Distribütör Price List" başlıklı 1.1.1999 tarihli listelerden OES için hazırlanmış olanının diğer distribütör listeleri ile aynı referans numaraları ve bunlara karşılık gelen aynı fob alış fiyatlarını içerdiği görülmektedir.

Sonuç olarak; yapılan görüşmeler ve elde edilen belgelerden, TİMKEN'in OES firmasının ilgili uygulamalarından haberdar olmakla birlikte, OES kanalı ile yedek parça piyasası arasında uyguladığı pazar farklılaştırma stratejisinin işlemlerine yönelik girişimlerde bulunduğu ve yedek parça piyasası bakımından OES firması da dahil tüm distribütörlerinin eşit koşullarda faaliyet göstermeleri yolunda çaba sarfettiği anlaşılmaktadır.

Semir Ticaret'in Kurumumuza yaptığı şikayet başvurusunda vurgulanan diğer bir nokta ise yukarıda bahsedilen iddia konusu uygulamalar sonucunda Semir Ticaret'in müşteri portföyünü kaybederek zarara uğradığı ve bunun sonucunda TİMKEN firması tarafından distribütörlük sözleşmesine tek taraflı son verildiğidir.

Yapılan incelemeler sonucunda, 1999 yılında genel olarak distribütörlerin TİMKEN firmasından aldıkları rulman miktarlarında azalma görülmektedir (ki bu azalışta 1999 yılında yaşanan deprem felaketinin de büyük etkisi olduğu belirtilmektedir). Özellikle 1998 ile 1999 yılları karşılaştırıldığında OES firmasına göre diğer TİMKEN distribütörlerinin alış miktarlarındaki azalışlar oransal bakımdan OES firmasının alışlarındaki azalışlardan çok daha yüksektir.

Raportörlerin B... Makina Ticareti ve Yatırım A.Ş. yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde, rulman bölümünün 1999 yılını yaklaşık ..... TL'lik faaliyet zararı ile kapadığı ilgili bölüm için hazırlanan gelir tablosundan anlaşılmaktadır. Semir Ticaret'in ise 1999 yılı net satışlarında Alman Markı bazında bir önceki yıla göre yaklaşık yarı yarıya azalma olurken, faaliyet zararı ..... TL'nin üstünde gerçekleşmiştir.

Yapılan incelemelerde Semir Ticaret'in TİMKEN'e olan borçlarını ödeme konusunda sıkıntılar yaşadığı ve bunun sonucunda distribütörlüğünün TİMKEN tarafından fesh edildiği belirlenmiştir. Nitekim bu konuya ilişkin olarak, TİMKEN Avrupa Genel Müdürü Georges Lammoglia tarafından Semir Ticaret'e gönderilen bir faks mesajında 9.9.1999 tarihinde TİMKEN ile Semir Ticaret arasında yapılan distribütörlük sözleşmesinin 18. maddesinin (a) bendine atıfta bulunularak, bu bend uyarınca ilgili distribütörlük sözleşmesinin bu metnin alınmasından 90 gün sonra fesh edileceği belirtilmektedir. Distribütörlük sözleşmesinin ilgili bendinde "Taraflardan biri en az 90 gün önceden yazılı bildirim vererek bu anlaşmayı sona erdirebilir. Sona erdirme için herhangi bir gerekçe bildirmesi gerekmez." denilmektedir.

TİMKEN Europa firması sözleşmede öngörüldüğü şekilde 90 gün önceden bildirimde bulunmak suretiyle, Semir Ticaret'in distribütörlüğüne son vermiştir. Nitekim, bu davranış teşebbüslerin Borçlar Kanunu çerçevesinde sahip oldukları sözleşme serbestisi prensibine de uygundur.

GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

4054 Sayılı Kanun hükümlerinin bir teşebbüs ya da teşebbüs birliği davranışına uygulanabilmesi için o davranışın anılan Kanun çerçevesinde yasaklanmış olması gerekmektedir. Bu bağlamda 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi uygulaması rekabeti ihlal edici teşebbüsler arası bir anlaşma ya da uyumlu eylemin varlığını gerektirirken, 6. maddesi öncelikle bir hakim durumun varlığını ve daha sonra buna bağlı olarak söz konusu hakim durumun onun sahibi teşebbüs tarafından çıkar elde edecek şekilde kötüye kullanılmasını gerektirmektedir.

TİMKEN firması satışlarını üç kanal bazında gerçekleştirmekte ve bu kanallar bağlamında farklı fiyatlar uygulamaktadır. Ayrıca bu kanallardan OEM ve OES kanallarında satışı yapılacak rulmanlar kutulanmadan müşteriye sunulmaktadır. Bu pazar farklılaştırması ticari hayatın gereği olarak kabul edilebilecek olağan bir uygulamadır ve bu uygulamaya hem diğer rulman üreticileri hem de rulman dışı yedek parça üreticileri tarafından da başvurulmaktadır.

OES firması hem K... Grubu servis kanallarının ihtiyacını karşılamak üzere OES amaçlı rulman almakta hem de yedek parça kanalında faaliyet göstermektedir. Yapılan incelemeler ve tespitler sonucunda OES firmasının K... Grubu servis örgütlerine verilmek üzere TİMKEN firmasının pazar farklılaştırmasının bir sonucu olarak düşük fiyattan ve kutusuz olarak toptan aldığı rulmanları kendi kutusuna koyarak yedek parça piyasasına sürdüğü anlaşılmaktadır.

4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin anlaşma veya uyumlu bir eyleme uygulanabilmesi öncelikle en az iki teşebbüsün ortak hareketini ve anlayış birliğini gerektirmektedir. Diğer bir deyişle bir anlaşmanın varlığından bahsedebilmek için en az iki teşebbüsün herhangi bir davranışta bulunma ya da bulunmama konusunda fikir birliğine ulaşmaları gerekmektedir. Ancak bu olayda OES'in tek taraflı bir uygulaması söz konusudur. Bu uygulama sonucunda TİMKEN firmasının yedek parça kanalı zarar görmüştür. TİMKEN yedek parça kanalı

çerçevesinde daha pahalıya satabileceği ürünleri daha ucuza satmak durumunda kalmıştır. Diğer yandan bu uygulama TİMKEN firmasının kanal bazında farklılaştırmaya dayanan satış sistemine de zarar vermektedir. Ayrıca OES'nin TİMKEN rulmanlarını kendi kutuları içerisinde yedek parça piyasasına sürmesi TİMKEN markasını, marka imajını ve bilinirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda TİMKEN, OES firmasının ilgili uygulamalarının önüne geçmek amacıyla birçok girişimde bulunmuş, OES firmasının yedek parça piyasasındaki faaliyetlerini, diğer distribütörler ile yaptığı anlaşmanın aynısını bu firmayla yaparak düzenlemek ve diğer distribütörlerin anlaşma gereğince uymak durumunda oldukları koşullara OES firmasının da uymasını sağlamak istemiştir.

Yapılan incelemeler çerçevesinde, TİMKEN Avrupa firmasının iddia edildiği gibi yedek parça pazarında faaliyet gösteren distribütörleri arasında doğrudan bir fiyat ayırimcılığı yapmadığı, şikayet konusu olayın esas itibariyle OES firmasının tek taraflı hareketinden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Diğer yandan TİMKEN Avrupa firmasının OES firması tarafından gerçekleştirilen uygulamalara yönelik olarak önlem alma girişimlerinde bulunması bu uygulamalara pasif olarak izin vermek ya da göz yummak niyetinde olmadığına göstergesidir. Bu nedenlerle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi anlamında bir anlaşmanın varlığından söz etmenin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öte yandan, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin uygulaması öncelikle ilgili ürün pazarında bir hakim durumun varlığını gerekli kılmaktadır. Hakim durumun varlığının ortaya konulmasından sonra hakim durumda olan teşebbüsün bu konumdan doğrudan ve aktif olarak çıkar ya da fayda sağladığı bir fiil gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Yapılan inceleme ve tespitler çerçevesinde TİMKEN firmasının gerek genel olarak rulman pazarında gerekse özel olarak konik makaralı rulman pazarında, Türkiye pazar koşulları çerçevesinde hakim durumda olmadığı anlaşılmıştır. Diğer yandan şikayet konusu olaylar TİMKEN firmasının doğrudan bir fiilinden değil OES firmasının tek taraflı tasarrufundan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda TİMKEN firmasının 6. madde anlamında herhangi bir ihlal gerçekleştirdiğini iddia etmenin mümkün olamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, önaraştırma raporunda yer verilen OES'in ilgili pazarda alıcı olarak hakim durumda olup olmadığına incelenmesi hususunda; pazarda çok sayıda sağlayıcı ve bu sağlayıcıların münhasır olmayan çok sayıda dağıtıcıları bulunması, aynı şekilde TİMKEN'in de OES dışında dört dağıtıcısının daha bulunması, OES'in K... Grubu'nun servis

kanallarına dağıtım yapıyor olmasına rağmen, TİMKEN'in aynı gruba bağlı Ford'un servis kanalına yapılan satışlarda bir anlaşma ile OES'i devreden çıkartabilmesi, TİMKEN'in OES'in düşük fiyatla kutusuz olarak aldığı ürünleri kutulayıp satmasının önüne geçebilmek için önlemler alabilmesi ve K... Grubu'nun OES kanalına sunulmak üzere satılanlar hariç diğer ürünlerin söz konusu teşebbüse diğer dağıtıcılarla aynı fiyata satılması gibi unsurlar dikkate alınarak, söz konusu pazarın bugünkü yapısında OES'in hakim durumda olmadığı sonucuna varılmıştır.

SONUÇ

Yukarıda yapılan tespit ve değerlendirmeler ışığında;

1. - İddiaya konu yedek parça pazarında OES firması ile TİMKEN Europa GmbH'in diğer distribütörleri arasındaki fiyat ve satış koşullarındaki farklılıkların, OES firmasının tek taraflı davranışları sonucunda meydana geldiğine ve TİMKEN Europa GmbH ile OES arasındaki bir anlaşmadan ya da uyumlu eylemden kaynaklanmadığına,

Semir Ticaret'in sözleşmesinin TİMKEN Europa GmbH tarafından gerekçesiz değil, distribütörlük anlaşmasının ilgili maddeleri uyarınca feshedildiğine,

4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi bakımından gerek genel olarak rulman pazarında gerekse özel olarak konik makaralı rulman pazarında TİMKEN Europa GmbH firmasının hakim durumda olmadığına,

bu nedenlerle TİMKEN Europa GmbH ve TİMKEN Europa GmbH İstanbul İrtibat Bürosu'nun 4054 sayılı Kanunun 4 ve 6. maddelerini ihlal etmediğine ve haklarında bir soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına OYBİRLİĞİYLE,

2. Original Equipment Services firmasının pazarda fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüne sahip olmadığına, dolayısıyla ilgili pazarda hakim durumda bulunmadığına, bu nedenle söz konusu teşebbüsün 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal etmediğine ve hakkında bir önaraştırma yapılmasına veya soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına OYÇOKLUĞUYLA,

karar verilmiştir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Timken Europa GmbH hakkında düzenlenen 03.10.2000 tarih D3/2- Y.T.-00/5 sayılı Öneri Raporu'na dayanılarak alınan, OES hakkında bir öneri yapılmasına gerek olmadığına dair 10.10.2000 tarih ve 00-38/419-235 sayılı Kurul kararına aşağıda belirttiğim nedenlerle katılmamış bulunmaktayım.

OES Firması Timken Europa GmbH'in rulmanlarının Türkiye satıcısıdır. OES firması, yetkili servisler için sağlayıcıdan daha ucuza aldığı rulmanları OES usulüyle sadece yetkili servislere, diğer tamircilerin ihtiyaçları için sağlayıcıdan daha yüksek fiyatlarla aldığı ürünleri ise diğer tamircilere satması gerekirken; OES'in bu pazardaki etkin konumu ve Timken'in OES'e bağımlı hale gelmesi sonucu OES Timken'den OES usulüne göre sadece yetkili tamircilere satmak için ucuz fiyatlarla sağladığı ürünleri piyasadaki diğer tamircilere de satarak, rakiplerini güç duruma düşürdüğünden bahisle Raportörler, OES firmasının ilgili pazardaki alım gücünün ilgili ürün pazarına vermiş olduğu zararın ortaya konulması, ayrıca bu durumun hakim durumunu kötüye kullanılması olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin belirlenmesi için OES firması hakkında bir öneri açılması önerilmekte olup aynı gerekçelerle bir öneri yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyim.

Nejdet KARACEHENNEM

Kurul Üyesi

KARŞI OY GEREKÇESİ

Kurulumuzun 10.10.2000 gün ve 38/419-235 sayılı kararının, "Öneri Yapılmaması" yolundaki hüküm fıkrasına aşağıda sunduğum nedenle katılmıyorum:

Öneri ile, yakınmaya konu edilen Timken Firmasının ilgili pazarda egemen durumda olmadığı ve ayrımcılık yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgu ve belgeler, bu sonucu doğrular niteliktedir.

Geniş anlamda, marka ve üretim ayırımı yapılmaksızın, ilgili pazarın rulman pazarı olduğu belirlenmiştir. Bu pazarda egemen konumda olan, ayrımcılık gücüne sahip firmanın OES olduğu anlaşılmaktadır. Piyasayı bozucu etkilerinin bulunup bulunmadığı,

egemen gücünün rekabet ihlali içeren boyutlarının belirlenmesi, ayrımcılık yapıp yapmadığı gibi durumlar, yapılacak bir önaraştırma yada soruşturma ile kesinlik kazanacaktır. Çünkü, OES Firmasının rekabet ihlali içeren bir davranış içinde olmadığını, egemen konumda bulunmadığını belirleyen tek bir bulgu ve belge yoktur.

Kaldı ki, 4054 sayılı yasanın 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Kurul kendisine herhangi bir şekilde intikal eden bir başvuru üzerine önaraştırma yapmak zorundadır. Kurulun, kendisine intikal eden bir başvuru üzerine, önaraştırma yapmamaya dayalı bir takdir hakkı bulunmamaktadır."...Önaraştırma yapılmasına karar verir" hükmü, buyurucu niteliktedir.

Önaraştırma açılmaması yolundaki kurulumuz kararına bu nedenle katılamıyorum.

İsmet CANTÜRK
Kurul Üyesi

REKABET KURUMU BAŞKANLIĞI'NA

(Muhalefet Şerhi)

KARAR TARİHİ VE SAYISI :10.10.2000 ve 00-38/419-235 sayılı K.

MUHALEFET EDEN ÜYE :Mehmet Zeki UZUN

KONU :Rekabet Kurulu'nun, mezkur tarih ve sayılı Kararında belirtilen hususlara karşı, muhalefet nedenlerimizin sunulmasıdır.

MUHALEFET NEDENLERİ :

Rulman üreticilerinin OEM ve OES piyasalarındaki güçleri, asıl kar ettikleri yedek parça piyasalarındaki güçlerini belirlemektedir. Rulman ürününün niteliği gereği OEM ve OES piyasalarında güçlü olan üretici kendisine yedek parça (aftermarket) piyasalarında pazar yaratmış olmaktadır.

G... ve K... adlı şirketlerin K... Grubu fabrikaların OEM amaçlı rulman ihtiyaçlarını karşılamaları ve bu şirketlerinde desteklediği OES firmasının ilgili fabrikaların yetkili servis teşkilatlarına OES amaçlı rulman sağlıyor olması, K... Grubunun Türkiye'de özellikle otomotivde sahip olduğu güç nedeniyle TİMKEN firması açısından büyük öneme

sahiptir. Böylelikle OES firması TİMKEN için büyük ve önemli bir pazar yaratmaktadır.

TİMKEN firmasının, Türkiye satışlarının yaklaşık %50'si OES firması aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. TİMKEN'in yanı sıra TİMKEN markalı rulmanların özellikle otomotiv rulmanları bakımından en büyük rakiplerden biri olan SKF firmasının da distribütölünü yapan OES firmasının satışları içindeyse TİMKEN rulmanları %20'lik bir paya sahiptir.

OES firmasının K... Grubu ile olan ilişkileri, TİMKEN Türkiye satışlarının yarısını karşılıyor olması ve distribütörlüğünü yaptığı SKF rulmanlarının TİMKEN rulmanlarının yerine empoze edebilme şansının bulunuşu OES firmasının, TİMKEN firmasının karşısında Türkiye rulman pazarı bakımından oldukça güçlü bir konuma getirmektedir. OES firmasının sahip olduğu bu güç, TİMKEN firmasını bu firmaya bağlı hale getirmektedir. OES firmasının tek taraflı olarak OES kanalı çerçevesinde düşük fiyattan aldığı rulmanları, yedek parça pazarında satışa sunması, bu pazarda faaliyet gösteren distribütörlerin faaliyetlerini zorlaştırmakta ve onları rekabette dezavantajlı bir duruma düşürmektedir.

Bu bağlamda, OES firmasının, TİMKEN'in kendisine olan bağımlılığı çerçevesinde elde ettiği gücü, yedek parça pazarında çıkar sağlamak amacıyla kullandığını söylemek mümkündür. OES firması bu gücünü, yedek parça piyasasındaki bu uygulamalarına son verecek ve diğer distribütörlerle eşit şartlara sahip olmasını sağlayacak distribütörlük anlaşmasını, imzalamamakla da ortaya koymaktadır.

SONUÇ: OES firmasının, K... Grubu otomotiv şirketlerinin servis pazarındaki yedek parça ihtiyaçlarını sağlayan bir konumda olmasından kaynaklanan önemli bir gücü olduğu, bu güç nedeniyle, TİMKEN firmasının, OES firmasına bağımlı hale geldiği ve OES firmasının bu bağımlılığı, yedek parça pazarında çıkar sağlamak amacıyla kullandığı ve OES firmasının sektörün diğer önde gelen firmalarıyla olan faaliyetleri de dikkate alındığında,

Bu hususun ilgil pazardaki alım gücünün kötüye kullanılması olarak değerlendirilebileceği,

OES firmasının ilgili pazardaki alım gücünün, ilgili ürün pazarına vermiş olduğu zararın sağlıklı bir şekilde ortaya konulması,

Bu durumun hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin belirlenmesi açısından,

OES firması hakkında bir önaraştırma açılması gerektiği,

Düşünce ve kanaatinde olduğumdan, çoğunluğun görüşüne iştirak etmediğimi ve muhalefetimi bildiririm. 10.10.2000

Mehmet Zeki UZUN

Rekabet Kurulu Üyesi

Dosya Konusu: Anadolu Cam Sanayii A.Ş., Camiș Madencilik A.Ş., Camiș Sigorta Hizmetleri A.Ş. ile BMT N.V., BMT OMCO International B.V., International Gears Company S.A. arasında cam ambalaj ve cam ev eşyası kalıp üretimi konusunda faaliyet gösterecek olan OMCO İstanbul Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş. ünvanıyla bir ortak girişim şirketi kurulması ve Camiș Makina ve Kalıp Sanayii A.Ş.'deki varlıkların ortak girişim şirketine devredilmesi işlemine izin verilmesi talebi.

Dosya Sayısı : D1/1/H.H.Ü.-01/1 (Ortak Girişim)

Karar Sayısı : 01-20/189-48

Karar Tarihi : 25.4.2001

TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER

RAPORTÖRLER: Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Özgür BAL.

C- BİLDİRİMDE BULUNAN: Anadolu Cam Sanayii A.Ş.

Vekilleri: Prof.Dr. Mahmut T. Birsal, Av. Emine Başçı Devres,
Av. Esra E. Karaosmanoğlu

Cumhuriyet Bulvarı, No:140/1, Işık Apt., Kat:8, 35210 Alsancak,
İzmir

D- TARAFLAR: - Anadolu Cam Sanayii A.Ş.

Büyükdere Cad., No:37, 80670, Ayazağa, İstanbul

- Camiş Madencilik A.Ş.

İstanbul
Barbaros Bulvarı, No:125, Camhan, Balmumcu,

- Camiş Sigorta Hizmetleri A.Ş.

İstanbul
Barbaros Bulvarı, No:125, Camhan, Balmumcu,

- BMT N.V.

Heuvelstraat 27, B-2530, Boechout, Belçika

- BMT OMCO International B.V.

Leidsekade 98, NL-1017 PP, Amsterdam, Hollanda

- International Gears Company S.A.

69, Route d'Esch L-1470, Luxembourg, Luxembourg

DOSYA KONUSU: **Anadolu Cam Sanayii A.Ş., Camiş Madencilik A.Ş., Camiş Sigorta Hizmetleri A.Ş. ile BMT N.V., BMT OMCO International B.V., International Gears Company S.A. arasında cam ambalaj ve cam ev eşyası kalıp üretimi konusunda faaliyet gösterecek olan OMCO İstanbul Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş. ünvanıyla bir ortak girişim şirketi kurulması ve Camiş Makina ve Kalıp Sanayii A.Ş.'deki varlıkların ortak girişim şirketine devredilmesi işlemine izin verilmesi talebi.**

DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 2.3.2001 tarih, 965 sayı ve 29.03.2001 tarih, 1265 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7 nci maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca düzenlenen 12.4.2001 tarih, D1/1/H.H.Ü.-01/1 sayılı Ortak Girişim Ön İnceleme Raporu 20.4.2001 tarih, REK.0.05.00.00/33 sayılı Başkanlık önergesi ile 01-20 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Anadolu Cam Sanayii A.Ş., Camiş Madencilik A.Ş. ve Camiş Sigorta Hizmetleri A.Ş. ile BMT N.V., BMT OMCO International B.V. ve International Gears Company S.A. arasında %50 ortaklık esasına dayalı olarak cam ambalaj ve cam ev eşyası kalıp üretimi pazarında faaliyet göstermek üzere, OMCO İstanbul Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş. unvanıyla bir ortak girişim şirketi kurulması işleminin; 1997/1 Sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" in kapsamında izne tabi bir işlem olduğu, ancak 4054 sayılı Kanun uyarınca ilgili ürün pazarında hakim durum yaratacak ya da hakim durumu güçlendirecek nitelikte olmadığı ve ülkenin bütünü yahut bir kısmında rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağı, bu nedenle söz konusu işleme izin verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

İlgili Pazar

1.1. Ürün Pazarı: Halen Şişecam bünyesinde bulunan ve ortak girişim şirketi kurulduktan sonra faaliyetlerine son verecek olan Camiş Makina ve Kalıp Sanayii A.Ş. (Camiş MKS), cam ambalaj (şişe, kavanoz, v.b.) üretimi yapan Anadolu Cam Sanayii A.Ş. (Anadolu Cam)'ye cam ambalaj kalıbı, cam ev eşyası (su ve çay bardağı, kase, tabak, sürahi, v.b.) üretimi yapan Paşabahçe Cam Sanayii ve Ticaret A.Ş. (Paşabahçe)'ye cam ev eşyası kalıbı üretmektedir.

Şişecam Grubu şirketleri ile BMT Grubu şirketleri arasında kurulmak istenen OMCO İstanbul Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş. (OMCO İstanbul)'nin faaliyet konusu Hissedarlar Sözleşmesi'nin "Şirketin Kapsamı ve Amaçları" başlıklı 5.1 maddesinde "*Şirketin öncelikli kapsamı ve hedefleri arasında Bölgede cam ev eşyası ürünleri ve cam ambalajlama ürünleri için kalıp imalatı, satışı, ithalatı ve ihracatı yapmak, ayrıca bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için diğer faaliyetlerde bulunmak olacaktır.*" şeklinde tanımlanmıştır: Buna göre OMCO İstanbul'un faaliyet

konusu, cam ambalaj (IS) ve Cam ev eşyası (CEE) kalıplarının üretimi ve bunların pazarlanmasıdır.

IS ve CEE kalıpları farklı niteliklere sahiptir. Üretim süreci ve üretildiği torna ve freze makinaları aynı veya birbirine yakın olmakla birlikte, cam ambalaj kalıplarında pik döküm, cam ev eşyası kalıplarında çelik döküm kullanılmaktadır. Ayrıca bir cam ambalaj kalıbı 11 ile 15 arasında değişen parçadan oluştuğu halde, bir cam ev eşyası kalıbındaki parça sayısı 2-5 kadardır. Cam kalıplarının üretiminde tecrübenin önemli bir yeri bulunduğundan, IS ve CEE kalıpları arasında özellikle uzmanlaşma bakımından fark bulunmaktadır. Ancak bu şekilde ürünün üretiminin incelikleri tam olarak bilinebilmekte ve istenilen standart ve kalitede kalıp üretilmektedir.

İkame yönüyle bakıldığında; Cam ambalaj ve cam ev eşyası kalıplarının arz ikamesinin yukarıdaki paragrafta izah edilen nedenlerle kolay olmadığı görülmektedir. Bunun yanısıra, IS üretimi yapan bir fabrika IS kalıbı, CEE üreten bir fabrika ise CEE kalıbı kullanmak zorunda olduğu, bir kalıp fiyatındaki değişimin diğer kalıp kullanımını etkilemeyeceği gerçekleri göz önünde bulundurulduğunda, iki kalıp arasındaki talep ikamesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

CEE ürünleri otomatik üretim ve el imalatı olarak iki şekilde yapılabilmektedir. El imalatı CEE ürünleri daha kaliteli, daha değerli ve daha pahalıdır. CEE ürünlerinin büyük bir kısmını otomatik üretim teşkil etmektedir. Ancak her ikisinde de kalıp kullanılmakta ve kullanılan kalıpta farklılık bulunmamaktadır. Bu nedenle, ilgili ürün pazarının tespitinde, otomatik üretimde veya el imalatında kullanılan kalıp şeklinde bir ayırım söz konusu değildir.

Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde, ilgili ürün pazarı ayrı ayrı olmak üzere; "cam ambalaj (IS) kalıpları" ve "cam ev eşyası (CEE) kalıpları"nın üretimi ve bunların pazarlanması olarak belirlenmiştir.

1.2. Coğrafi Pazar: Şişecam ile BMT Grup şirketleri arasında kurulacak olan ortak girişim şirketinin faaliyet göstereceği coğrafi pazar, Hissedarlar Sözleşmesi'nde; Türkiye Cumhuriyeti, Suriye, İran, Irak, Rusya Federasyonu, Bulgaristan, Mısır, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Lübnan, Romanya ve İsrail ülkeleri olarak belirtilmiştir.

OMCO İstanbul'un ülkemizdeki faaliyetleri ile ilgili olarak, herhangi bir bölgesel sınırlama getirilmemiş olup, ürünün ve pazarın niteliği gereği de, ortak girişim şirketinin tüm Türkiye'de faaliyet

göstereceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, ilgili coğrafi pazar "Türkiye Cumhuriyeti Sınırları" olarak kabul edilmiştir.

2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

7 Şubat 2001 tarihinde, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. (Şişecam) şirketlerinden olan Anadolu Cam Sanayii A.Ş. (Anadolu Cam), Camiş Madencilik A.Ş. (Camiş Madencilik) ve Camiş Sigorta Hizmetleri A.Ş. (Camiş Sigorta) ile BMT grubu şirketlerinden olan BMT N.V., BMT OMCO International B.V. (BMT OMCO) ve International Gears Company S.A. (IGC) arasında bir hissedarlık sözleşmesi imzalanmıştır. Buna göre taraflar, %50 ortaklık, ortak kontrol ve ana şirketlerden bağımsız olma esaslarına dayalı olarak, cam ambalaj kalıbı (IS kalıbı) ve cam ev eşyası kalıbı (CEE kalıbı) üretim ve pazarlamasını yapmak üzere, OMCO İstanbul Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş. (OMCO İstanbul) ünvanıyla bir ortak girişim şirketi kuracaklardır. Ortak girişim şirketi kurulduktan sonra, halen Şişecam bünyesinde bu pazarda faaliyet gösteren Camiş Makina Kalıp Sanayi A.Ş. (Camiş MKS)'nin feshedilmesi ve sahip olduğu makina, ekipman, teçhizat, ham madde, stoklar, personel gibi varlıkların OMCO İstanbul'a devredilmesi öngörülmektedir.

2.1. Ortak Girişimin Değerlendirilmesi

1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in "Birleşme ve Devralma Sayılan Haller" başlıklı 2'nci maddesinde ortak girişimlerle ilgili olarak; "Amaçlarını gerçekleştirmek üzere işgücü ve malvarlığına sahip olacak şekilde bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkan ve taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmayan ortak girişimler (joint-venture)." tanımlaması yer almaktadır.

Buna göre, bir ortak girişimin yoğunlaşma doğurucu nitelikte kabul edilmesi ve dolayısıyla 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında Rekabet Kurulu iznine tabi olması için aranan şartlar şu şekilde sıralanabilir:

Ortak kontrol altında bir teşebbüsün bulunması (ortak girişim şirketi),

Bu ortak girişim şirketinin, amaçlarını gerçekleştirebilecek kadar işgücü ve malvarlığına sahip olan bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkması,

Taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmaması.

i) Ortak Kontrol: Ortak kontrol, ortak girişimleri diğer birleşme/devralmalardan ayıran bir özelliktir. Ortak kontrol, iki veya daha fazla ana şirketin ortak girişimin karar verme mekanizması üzerinde tek başına etkili olmaması olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede, herhangi bir şirkette ortak kontrol olup olmadığının tespitinde birkaç kriterin varlığı aranmalıdır. Bu kriterler, ortak girişimdeki hisselerin ana teşebbüsler arasında oransal dağılımı, hisseler arasındaki farklılıklar (altın hisse, veto hakkı, vb.), imzalanan anlaşma çerçevesinde verilen haklardır.

Hissedarlar Sözleşmesi'nde, ortak girişim şirketinin kontrolüne ve yönetimine ilişkin düzenlemeler şu şekildedir:

Hissedarlar Sözleşmesi'nin giriş bölümünde, "*Taraflar, BMT'nin Şirket Hisselerinin %50'sine müstakilen ya da Bağlı Kuruluşlarıyla birlikte sahip olması, Anadolu Cam Şirketinin de Şirket Hisselerinin %50'sine müstakilen ya da Bağlı Kuruluşlarıyla birlikte sahip olması hususunda mutabık kalmışlardır.*" denilmektedir. Buna göre, Hissedarlar Sözleşmesi'nin 4.2'nci maddesinde, 3 milyon ABD Doları tutarında Türk Lirası karşılığı olması önörülen şirket sermayesinin ve 650 bin ABD Doları tutarında Türk Lirası karşılığı olması önörülen başlangıç finansman ihtiyacının BMT ve Anadolu Cam ve/veya bağlı kuruluşlarınca %50 oranında paylaşılacağı kabul edilmiştir. Hissedarlar Sözleşmesi'nin 5.3'üncü maddesinde her hissenin bir oy hakkının olduğu belirtilmiştir. Sözleşmenin herhangi bir yerinde imtiyazlı hisse veya altın hisse gibi ayrıcalıklı bir hisseden söz edilmemektedir.

Ortak girişim şirketinin yönetim kurulunun dört kişiden oluşacağı, üyelerin ikisinin Anadolu Cam'ın, ikisi de BMT'nin göstereceği adaylar arasından seçileceği, Yönetim Kurulu Başkanı ile başkan yardımcısının her ikisinin de BMT veya Anadolu Cam üyelerinden olamayacağı, Yönetim Kurulu'nun en az üç üye ile toplanacağı ve yine en az üç üyenin olumlu oyuyla karar alabileceği öngörülmektedir. Buna göre, yönetim kurulunun toplanması ve karar alabilmesi için bir tarafın en az bir üyesinin bulunması ve karara katılması gerekmektedir. Yönetim Kurulu tarafından, şirketin günlük işlerini yapmak üzere, ikisi BMT'den, birisi de Anadolu Cam'dan olmak üzere üç kişiden oluşan bir İcra Kurulu'nun oluşturulması öngörülmektedir. İcra kurulu, ancak bir Anadolu Cam üyesi ile bir BMT üyesinin olumlu oyuyla karar alabilecektir.

Bu bilgiler ışığında; taraflardan herhangi birinin şirketin yönetimine ve karar alma safhasına tek başına etki edemeyeceği, bu nedenle de ortak girişim üzerinde, BMT ile Anadolu Cam'ın tam bir ortak kontrol ve ortak yönetiminin sağlandığı anlaşılmaktadır.

ii) Bağımsız İktisadi Varlık Olması: OMCO İstanbul'un, sahip olduğu sermaye ve idari yapı ile IS ve CEE kalıplarının üretimi ve pazarlanması konusunda faaliyete geçebilmesi için, Camiș MKS'nin varlıkları OMCO İstanbul'a devredilecektir. OMCO İstanbul bu şekilde, amaçlarını gerçekleştirebilmek için gerekli işgücü ve malvarlığına sahip olacaktır.

OMCO İstanbul ortak girişim şirketi, BMT ve Anadolu Cam'dan tamamen ayrı ve bağımsız bir anonim şirket olarak kurulacaktır. Hissedarlar Sözleşmesi'nin 5.2'nci maddesinde ortak girişim şirketinin süresiz olarak kurulacağı öngörülmektedir.

iii) Rekabeti sınırlayıcı amaç veya etkinin olmaması: Bu koşulun sağlanabilmesi için, öncelikle ana şirketlerin birbirleriyle veya ortak girişimle rakip olmamaları gerekmektedir. Buna göre; ortak girişimin kendisini oluşturan teşebbüslerin daha önceki faaliyetlerini devralıp devralmadığı, onlar adına yeni faaliyetlere girişip girişmediği, şirketlerin ilgili pazarlarda faaliyet gösterip göstermediği, ayrıca ortak girişimin, kurucu firmalar arasındaki veya kurucu firmalarla ortak girişim arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu sağlamaya yönelik olup olmadığı önem taşımaktadır.

BMT Grubu'nun, ortak girişim anlaşmasından önce Türkiye'de doğrudan herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır. Sadece, Şişecam şirketlerinin bazı dönemlerde IS kalıbı taleplerini karşılayarak, ülkemize IS kalıbı ihracatı söz konusu olmuştur.

Anadolu Cam'ın, Camiș MKS ile, ilgili ürün pazarında faaliyeti bulunmaktadır. Ancak, yukarıda da ifade edildiği üzere ortak girişim şirketinin faaliyete geçmesi ile, Camiș MKS feshedilecek ve varlıkları OMCO İstanbul'a devredilecektir. Hatta OMCO İstanbul, Camiș MKS'den devralacağı makina, ekipman, teçhizat, ham madde, stoklar, personel gibi varlıklarla üretime başlayacağından, OMCO İstanbul'un faaliyete geçebilmesi için Camiș MKS'nin feshedilmesi gerekmektedir. Bu durumda, Anadolu Cam'ın ortak girişim anlaşması sonrasında ortak girişim şirketi dışında ilgili ürün pazarında herhangi bir faaliyeti kalmayacaktır.

Buna göre, ortak girişimin taraflar arasındaki rekabeti sınırlayıcı etkisi ve amacı olmadığı gibi, ortak girişim neticesinde taraflar ilgili ürün pazarında sadece ortak girişim vasıtasıyla faaliyet göstereceklerinden, koordinasyon doğurma riski de taşımamaktadır.

Yukarıda yer alan bilgilerden, söz konusu işlem sonucu ortaya çıkacak yapının, 1997/1 sayılı Tebliğ'in " Birleşme ve Devralma Sayılan

Haller" başlıklı 2 nci maddesinin c bendinde yer alan ortak girişimlerle ilgili tanım doğrultusunda birleşme veya devralma sayılan bir işlem olduğu görülmektedir.

1997/1 Sayılı Tebliğ'in 4 üncü Maddesi Çerçevesinde Değerlendirme

1997/1 sayılı Tebliğ'in 4 üncü maddesinde; "birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın %25'ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmibeş trilyon Türk Lirası'nı (1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik) aşması halinde Rekabet Kurulu'ndan izin almaları zorunludur." şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Bildirim konusu işlem sonucunda oluşacak ortak girişimin taraflarından, sadece Anadolu Cam, Camiş MKS vasıtasıyla ilgili ürün pazarında faaliyet göstermektedir. Başvuruya konu işlem, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4 üncü maddesinde öngörülen pazar payı ve ciro eşikleri açısından değerlendirildiğinde; söz konusu işlemin, Camiş MKS'nin IS kalıpları pazarında %..., CEE kalıpları pazarında %... civarında sahip olduğu pazar payları yönüyle anılan Tebliğ'de yer alan %25 pazar payı eşiğini aşmasından dolayı Rekabet Kurulu'nun iznine tabi olduğu görülmektedir.

2.3. Hakim Durum Değerlendirmesi

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un, birleşme veya devralmaları düzenleyen 7 nci maddesinde hangi birleşme veya devralmaya izin verilmeyeceği düzenlenmiştir. Buna göre; "...hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde..." olan birleşme veya devralmalar yasaklanmıştır.

Ortak girişimin 4054 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi bakımından değerlendirilmesinde, ortak girişim anlaşması neticesinde bir hakim durum oluşup oluşmadığı veya hakim durumda olan mevcut bir teşebbüs var ise bu teşebbüsün ortak girişim sonrasında hakim durumunun daha da güçlenip güçlenmediği, bunların sonucunda da ilgili pazardaki rekabetin önemli ölçüde azalıp azalmadığının tespiti önem taşımaktadır.

Ortak girişimin taraflarından sadece Anadolu Cam, Camiş MKS dolayısıyla ilgili ürün pazarında faaliyet göstermektedir. Camiş MKS, IS kalıpları pazarında %..., CEE kalıpları pazarında ise yaklaşık %... oranında pazar payına sahiptir.

Bir şirketin pazar payının büyüklüğü o şirketinin her zaman hakim durumda olduğunu göstermemektedir. Çoğu zaman, hakim durumda olan teşebbüsler aynı zamanda büyük pazar paylarına da sahip oldukları için, pazar payı büyüklükleri hakim durumun en önemli göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Ancak, bir teşebbüsün sadece pazar payına bakılarak hakim durum değerlendirilmesi yapılması yanlış sonuçlara götürebilmektedir. Esasen hakim durumun tanımı 4054 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddesinde yapılmış ve hakim durumun tespitinde hangi kriterlerin esas alınması gerektiği ortaya konulmuştur. Bu maddeye göre hakim durum; *"Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü..."* olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre hakim durumun en önemli unsuru, ekonomik parametreleri belirlemede müşteri ve rakiplerden bağımsız hareket edebilme gücüdür.

Ülkemizdeki IS kalıbı talebinin %...'u, CEE kalıbı talebinin ise %...'i Şişecam Grubu şirketlerince yapılmaktadır. Bu nedenle, Şişecam Grubu'nun ihtiyacı olan kalıpların üretimi konusundaki yatırımı kendisinin yapması, hem IS ve CEE üretiminin devamlılığının sağlanması, hem de belli bir kalite ve standardın tutturulması bakımından, Şişecam açısından ekonomik ve rasyonel bir davranış olarak görülmektedir.

IS ve CEE ürünlerinin üretimi ile IS ve CEE kalıplarının üretimi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Rekabet hukuku doktrininde, alıcı ve satıcıların birbirine karşılıklı bağımlılığı ile alıcı gücü olarak ifade edilen sağlayıcı karşısında bir veya birkaç güçlü tüketicinin bulunması, hakim durum tespitinde ve yoğunlaşmalarla ilgili izin işlemlerinde değerlendirilen bir husustur.

Rekabet Hukuku uygulamalarında, pazardaki güçlü alıcıların varlığı, yoğunlaşma ile ortaya çıkacak yeni yapılanmaların pazar gücüne ulaşabilmelerine olumsuz yönde etki eden faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Bir teşebbüs, satışlarının önemli bir kısmını bir veya birkaç güçlü müşterilerine yapıyorsa, bu müşterilerin sağlayıcı teşebbüsün satış politikaları üzerinde belli oranda etkisi bulunmakta, bu tür müşteriler küçük müşterilere göre daha yüksek pazarlık gücüne sahip olmaktadır. Alıcıların gücü konusundaki en önemli değerlendirme, bir yoğunlaşma işlemi sonrasında söz konusu firmanın müşterilerinin, fiyatların yükseltilmesine caydırıcı bazı etkilerinin olup olmadığıyla ilgilidir. Alıcı gücü kavramının en uç noktası, ilgili pazarda yalnızca bir alıcının bulunduğu monopsonist yapılarıdır. Bu tür yapılarda alıcı gücü çok fazla olmaktadır. Monopsonist yapılar, tek alıcı olması itibarıyla, sağlayıcı

fiyatlarının maliyetlerinin altına çekilmesine neden olabilecek güce dahi ulaşabilmektedir.

Mevzuatımızda hakim durum analizlerine ilişkin, alıcıların durumunun değerlendirilmesi gereken hususlardan birisi olduğu, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 6/b maddesinde "...ilgili teşebbüslerin ...kullanıcı bulabilme alternatifleri... ilgili mal ve hizmetlere olan arz-talep eğilimleri" şeklinde yer almaktadır.

Bu açıklamalar ışığında bakıldığında; CEE kalıbı üretiminde Anadolu Cam'ın sahip olduğu %65'lik pazar payına karşın, aynı pazarda rekabet eden rakip teşebbüslerin bulunması, bu güne kadar önemli bir ithalat olmamakla birlikte cam kalıbı ürünlerinin ithalatında önemli bir sınırlama olmaması nedeniyle ithalatın mümkün ve kolay olması, ayrıca CEE kalıplarının ülkemizdeki en büyük alıcısının (%95) Şişecam Grubu şirketlerinden olan Paşabahçe'nin, CEE kalıpları pazarında Camiș MKS'nin karşısında önemli bir alıcı gücü oluşturması, buna göre Camiș MKS'nin rakipleri ve özellikle de müşterilerinden bağımsız hareket ederek ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünün olmaması nedeniyle hakim durumda olmadığı, ortak girişimin diğer tarafı olan BMT'nin ilgili ürün pazarında faaliyeti olmadığından ortak girişim sonrasında da hakim durum oluşmayacağı anlaşılmaktadır.

Camiș MKS, ülkemizdeki IS kalıplarının hemen hemen tamamını üretmektedir (%...). Camiș MKS'nin IS kalıbı pazarındaki payı, CEE kalıbı pazarından daha yüksek olmakla birlikte, IS kalıplarında karşısında daha büyük bir alıcı gücü bulunmaktadır. IS kalıplarının hemen hemen tamamını Şişecam Grubu şirketleri talep etmektedir. Ayrıca, IS kalıplarının ithalatı da mümkün ve kolaydır. Hatta Avrupa Birliği ülkelerinin çoğu IS kalıbı ürettiği için IS kalıplarının ithalatı CEE kalıplarının ithalatından daha kolay olabilir. Bugüne kadar ihtiyaç duyulmadığından, BMT Grubu şirketlerinden zaman zaman yapılan az miktardaki ithalat dışında (grev gibi nedenlerle Camiș MKS çalışmadığında) IS kalıbı ithal edilmemiştir. Buna göre Camiș MKS'nin karşısında, IS kalıbı üretim pazarında da önemli bir alıcı gücünün bulunması ve ithalatın mümkün ve kolay olması nedeniyle, hakim durumun söz konusu olmadığı, ortak girişim anlaşması sonrasında da bu durum değişmeyeceğinden, ilgili pazarda hakim durum meydana gelmeyeceği anlaşılmaktadır.

IS ve CEE kalıbı talebini IS ve CEE üreticileri belirlediğinden, IS ve CEE kalıbının talebi ve müşterisi bellidir. Kalıp talebinin artması, ancak mevcut IS ve CEE üreticilerinin yeni tesis kurmak suretiyle

üretimlerini artırmaları veya IS ve CEE üretim pazarına yeni girişlerin olması ile mümkün olabilir. IS ve CEE üretimi, büyük ölçüde teknik bilgi ve tecrübe ile yüksek yatırım maliyeti gerektirmektedir. Bu nedenle kısa ve orta vadede IS ve CEE pazarına yeni girişlerin olması, dolayısıyla IS ve CEE kalıplarına olan yurt içi talebin artması beklenmemektedir. Buna göre, yatırım maliyeti çok yüksek olmamakla birlikte, belli bir teknik bilgi birikimi, tecrübe ve uzmanlaşma gerektiren IS ve CEE kalıbı pazarına yeni girişler olmasının zor olduğu görülmektedir.

2.4. Tedarik Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

Hissedarlar Sözleşmesi'nin "Ticari Sözleşme" başlıklı 14.2 nci maddesinde; *"Şirketin kurulmasının hemen ardından, Taraflar, cam ambalajlama kalıplarının münhasıran Anadolu Cama satışı ve Anadolu Cam için satın alınması için ticari bir sözleşmenin yapılmasını temin edeceklerdir. Bu sözleşme, işbu Sözleşme süresince yürürlükte kalacak ve işbu Sözleşme ekinde bulunan Ek 14.2'de belirtilen şekil ile büyük ölçüde aynı şekilde olacaktır."* hükmü yer almaktadır.

Ayrıntıları Hissedarlar Sözleşmesi'nin eki olan "Ticari Sözleşme"nin 1 inci maddesinde düzenlenen münhasırlık hükmüne göre; Anadolu Cam IS kalıpları ile ilgili tüm gereksinimlerini münhasır olarak üzerinde anlaşılan ve OMCO İstanbul'un Ticaret siciline tescil edilmesinden itibaren iki yıl süre ile geçerli olacak olan bir ücret listesine göre OMCO İstanbul'dan temin edecektir. OMCO İstanbul tüm müşterileri arasında Anadolu Cam tarafından sipariş edilen IS kalıpları imalatına öncelik verecektir. İki yıllık sürenin sonunda, Hissedarlar Sözleşmesi'nin süresi boyunca tüm ücretler, pazar koşullarına göre OMCO İstanbul ile Anadolu Cam arasında müzakere edilecek ve üzerinde anlaşılan yeni fiyat listesi bir yıl süre ile geçerli olacaktır. Bu şekilde, fiyat listesi her yıl yenilenecektir.

Anadolu Cam ile OMCO İstanbul arasındaki müzakerenin başlamasından itibaren yirmi iş günü içerisinde bir anlaşmaya varılamaması halinde ve Anadolu Cam'ın iyi niyetli üçüncü kişilerden, OMCO İstanbul'un teklif ettiği şartlardan daha uygun bir teklifle gelmesi durumunda Anadolu Cam, OMCO İstanbul'a istenen kalıplarının, üçüncü kişilerce teklif edilen şartlarla temini konusunda son bir çağrıda bulunacaktır. OMCO İstanbul'un on iş günü içerisinde söz konusu talebe olumlu yanıt vermemesi halinde Anadolu Cam, kalıpları üçüncü kişilerden almakta serbest olacaktır.

Anılan sözleşmenin 3 üncü maddesinde ise, OMCO İstanbul tüm kalıp aksesuarlarını ve hammadeleri hissedarlar sözleşmesinin süresi

boyunca rekabet edilebilir gerçek pazar ücretleri, hüküm ve şartlarında satabilmeleri kaydıyla BMT'den ve/veya onun bağlı kuruluşlarından ve/veya onun yan şirketlerinden satın alacağını kabul etmektedir. OMCO İstanbul'un BMT tarafından teklif edilenden daha iyi hüküm ve şartlarda gerçek bir teklife sahip olması halinde yine son teklifi yapma hakkını BMT'ye verecektir. BMT teklifini söz konusu teklife uygun hale getirebilmesi durumunda OMCO İstanbul anılan ürünleri BMT'den ve/veya onun bağlı kuruluşlarından ve/veya onun yan şirketlerinden satın alacaktır.

Yukarıda hissedarlık sözleşmesinin eki olan söz konusu "Ticari Sözleşme" ile; IS kalıpları konusunda Anadolu Cam ihtiyaç duyduğu tüm kalıpları münhasır olarak ortak girişim şirketinden almayı kabul etmekte, diğer taraftan ortak girişim şirketi ise tüm kalıp aksesuarlarını ve hammadeleri BMT'den almayı taahhüt etmektedir. Her ne kadar "Ticari Sözleşme"de söz konusu alımların hissedarlık sözleşmesi boyunca devam edeceği belirtilmekte ise de, bildirim formunda taraflar anılan "Ticari sözleşme"nin iki yıl için geçerli olacağını beyan etmişlerdir. Dolayısıyla söz konusu alımların iki yıllık yapılacağı gözönünde bulundurulurak değerlendirme yapılmıştır.

"Ticari sözleşme"de yer alan ve sadece IS kalıpları için geçerli olan ve iki yıl boyunca Anadolu Cam'ın ihtiyaç duyduğu tüm kalıpları (üzerinde anlaşmaya varılan fiyat listesi üzerinden) yalnızca ortak girişim şirketinden alabilme imkanı veren münhasırlık hükmü ve ortak girişim şirketinin tüm kalıp aksesuarlarını ve hammadeleri piyasa koşulları üzerinden BMT'den almayı kabul ettiği hüküm ile ortak girişimin tarafları, ortak girişim şirketinin sağlıklı bir şekilde ticari faaliyet alanına girebilmesini sağlamayı amaçlamışlardır.

Ortak girişim ile ana teşebbüsler arasındaki tedarik düzenlemeleri, gerekli olmasının yanında ortak girişimin kurulup pazarda tutunabilmesine yetecek sürede ve ölçüde olması halinde yan sınırlama sayılmaktadır. Dolayısıyla dosya konusuna ilişkin olarak, OMCO İstanbul ile ana teşebbüsler arasındaki iki yıllık tedarik düzenlemesi ortak girişimin pazarda tutunabilmesi için gerekli bir yan sınırlama olarak kabul edilmiştir.

SONUÇ

Yukarıda yapılan değerlendirmeler sonucunda; Anadolu Cam Sanayii A.Ş., Camış Madencilik A.Ş. ve Camış Sigorta Hizmetleri A.Ş. ile BMT N.V., BMT OMCO International B.V. ve International Gears Company S.A. arasında %50 ortaklık esasına dayalı olarak cam ambalaj

ve cam ev eşyası kalıp üretimi pazarında faaliyet göstermek üzere, OMCO İstanbul Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş. unvanıyla bir ortak girişim şirketi kurulması işleminin, 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" çerçevesinde izne tabi bir işlem olduğuna; ancak başvuruya konu işlem sonucunda ilgili ürün pazarlarında hakim durumun yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi ve böylece rekabetin önemli ölçüde azalmasının söz konusu olmaması nedeniyle bildirim konusu ortak girişim işlemine izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: Glaxo Wellcome plc. ile SmithKline Beecham plc. ilaç şirketlerinin Glaxo-SmithKline unvanlı yeni bir şirket çatısı altında birleşmeleri işlemine izin verilmesi talebi.

Dosya Sayısı : D1/1/M.M.Ö.-00/2 (Birleşme)

Karar Sayısı : 00-29/308-175

Karar Tarihi : 03.08.2000

TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Mehmet Zeki UZUN, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER

RAPORTÖRLER: Mustafa M. ÖZKARABÜBER, Özgür BAL

BİLDİRİMDE BULUNAN: - Glaxo Wellcome plc.

Temsilcisi Bahar DEMİREL ve Sibel

YURTTUTAN

Cerrahoğlu Hukuk Bürosu Güllü Sokak
No:13. Levent 80630 İstanbul

- SmithKline Beecham plc.

Temsilcisi Bahar DEMİREL ve Sibel

YURTTUTAN

TARAFLAR:

- Glaxo Wellcome plc.

Glaxo Wellcome House Berkeley Avenue Greenford
Middlesex UB6 0NN İngiltere

- SmithKline Beecham plc.

Two New Horizons Court Brentford
Middlesex TW8 9EP İngiltere

DOSYA KONUSU: Glaxo Wellcome plc. ile SmithKline Beecham plc. ilaç şirketlerinin Glaxo-SmithKline unvanlı yeni bir şirket çatısı altında birleşmeleri işlemine izin verilmesi talebi.

DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 12.7.2000 tarih ve 3039 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 26.7.2000 tarih, D1/1/M.M.Ö.-00/2 sayılı Birleşme Ön İnceleme Raporu 31.7.2000 tarih, REK.0.05.00.00/56 sayılı Başkanlık önergesi ile 00-29 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Söz konusu şirketlerin Türkiye'de faaliyet gösterdikleri ilaç pazarlarından biri hariç tamamında bir hakim durum oluşturmadığı veya mevcut bir hakim durumu güçlendirmede, bir hakim durum oluşturarak Türkiye'de rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurabilecek J5B Anti HIV harici antiviraller pazarındaki birleşmeye ise Glaxo Wellcome İlaçları Sanayi A.Ş.'nin sahip olduğu Zovirax, Valtrex, Zeffix adlı ilaçların lisanslarının veya SmithKline Beecham İlaç Ticaret A.Ş.'nin sahip olduğu Famvir adlı ilacın lisansının üçüncü kişilere devredilmesi koşuluyla dosya konusu birleşme işlemine izin verilmesi ve bu lisans devir işleminden Rekabet Kurulu'nun haberdar edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

Taraflar

- Glaxo Wellcome plc. (GW)

GW, hisseleri % 100 halka açık olan, ilaç sektörü ile ilgili araştırma, geliştirme, üretim ve pazarlama alanlarında faaliyet gösteren ve Türkiye'deki mevcudiyetini yan kuruluşlarının %100'üne sahip olduğu Glaxo Wellcome İlaçları San. A.Ş. (GW Türkiye) aracılığıyla devam ettiren bir şirkettir. GW Türkiye'nin faaliyetleri, farmasötik ilaçların üretimi, pazarlanması, ihracı ve ithalinden oluşmaktadır. GW Türkiye'nin toplam cirosu ise 1999 yılında 45.401.813.204.981 TL. olarak gerçekleşmiştir.

- SmithKline Beecham plc. (SB)

SB, çok uluslu, halka açık bir şirket olup, esas olarak ilaç, aşı, reçetesiz ilaç ve sağlıkla ilgili tüketici ürünlerini araştırma, geliştirme, üretim ve pazarlaması konularında faaliyet göstermektedir. SB,

Türkiye'deki faaliyetlerini yan kuruluşlarının %100'üne sahip olduğu SmithKline Beecham İlaç Ticaret A.Ş. (SB Türkiye) aracılığıyla devam ettirmektedir.

SB Türkiye, her türlü koruyucu, tedavi edici ve vücut direncini artırıcı tıbbi ilaç, müstahzar ve sağlık ürünlerinin toptan olmak kaydı ile ithalatı, ihracatı, pazarlanması, alınması, satılması, depolanması, tevzii ve tanıtımı faaliyetlerinde bulunmaktadır. SB Türkiye'nin toplam cirosu ise 1999 yılı için 24.255.252.784.233 TL . olarak gerçekleşmiştir.

İlgili Pazar

Ürün Pazarı: Birleşme işlemi, her ikisi de çok uluslu şirket konumundaki GW ve SB'nin holding şirketlerinin oluşturulacak olan bir ortak şirkette pay sahibi olmaları şeklinde gerçekleşecektir. Söz konusu birleşme sonucunda her iki şirketin tüm dünyadaki şirketleri tek bir kontrol çatısı altında toplanacaktır. Bu durumda ilgili ürün pazarı belirlenirken, her iki teşebbüsün üretmekte oldukları ve Türkiye'ye satışını yaptıkları ürünlerin göz önünde tutulması gerekmektedir.

Aynı etken maddeyi taşıyan ilaçların veya aynı tedaviye yönelik muadil ilaçların bir ürün pazarını oluşturduğu görüşü çerçevesinde hazırlanan ATC3 sınıflandırması ilgili ürün pazarı tanımlanmasında esas alınmıştır.

Bu durumda; GW'nin Türkiye'de faaliyette bulunduğu toplam 40 adet, SB'nin ise toplam 11 adet ürün pazarının, bildirim konusu birleşme işlemi açısından ilgili ürün pazarları olarak tanımlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

GW Türkiye'nin Aktif Olduğu Pazarların Tanımları:

A1A STOMATOLOGICALS: Ağız içi, diş eti ve boğaz hastalıklarında kullanılan gargara, jel-pomat benzeri ilaçların yer aldığı pazar.

A2B ANTIULCERANTS: Mide ve ince bağırsak ülserlerinin tedavisinde kullanılan ilaçların dahil olduğu pazar.

A4A ANTIEMETICS+ANTINAUSEANTS: Çeşitli nedenlere (taşıt tutması vb) ya da hastalıklarla veya uygulanan diğer tedavilere bağlı olarak meydana gelen bulantı-kusma durumlarının tedavisi ve önlenmesi için kullanılan ilaçların pazarı.

A1F VITAMIN B12 PLAIN: B12 vitamini grubu.

B3A HAEMATINICS.IRON & COMBS: Çeşitli tip anemilerde (kan elemanlarının eksikliğine bağlı kansızlık halleri) kullanılan ve kan

yapıcı olarak nitelendirilebilecek içerisinde elamanter demir de olabilen ilaçların bulunduğu pazar.

C7A BETA BLOCKING AGENT PLAIN: Kalp ritm bozuklukları, hipertansiyon vb. hastalıklarda kullanılan özel bir ilaç grubunun oluşturduğu pazar.

C8A CALCIUM ANTAGONISTS PLAIN: Kalsiyum antagonistleri ya da kalsiyum kanal blokerleri denilen ve hipertansiyon, kalp ritm bozuklukları vb. kalp hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaç grubunun oluşturduğu pazar.

D1A ANTIFUNGALS DERMATOLOGICAL: Çeşitli tip cilt mantarları hastalıklarının tedavisinde kullanılan (tırnak, ayak, el) ilaçların oluşturduğu pazar.

D2A EMOLLIENTS & PROTECTIVES: Cildi toz, rüzgar gibi dış etkenlere karşı koruyarak nemlenmesini sağlayan bir tür ilaç grubunun yer aldığı pazar.

D6D TOP VIRAL INF PRODUCTS: Viral kökenli cilt enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan ve yüzeysel olarak uygulanan ilaçların pazarı.

D7A TOP CORTICOSTEROIDS PLAIN: Çeşitli cilt hastalıklarında kullanılan ve yüzeysel uygulanan steroidli merhem ve kremlerin yer aldığı pazar.

D7B TOP CORTICOSTEROIDS COMBS: Çeşitli deri hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve birisi steroid olmak üzere birden fazla etken maddeden oluşan ilaçların yer aldığı pazar.

J1D CEPHALOSPORINS & COMBS: Enfeksiyon hastalıklarının (bademcik iltahabı, idrar yolu iltahabı, zatürre, orta kulak iltahabı, deri enfeksiyonları, bronşit vb.) tedavisinde kullanılan sefalosporin grubu antibiyotiklerin bulunduğu pazardır. Tek başına sefalosporin grubu bir etken madde içeren antibiyotikler ve sefalosporin grubu etken madde ile başka bir grup etken maddenin kombinasyonundan oluşan antibiyotikler bu pazar dilimindedir.

J1E TRIMETHOPRIM COMBS: Trimetoprim etken maddeli antibiyotiklerin yer aldığı pazar.

J1G FLUOROQUINOLONES: Çeşitli enfeksiyon hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve florokinolon grubu antibiyotiklerin dahil olduğu pazar.

- J5B ANTIVIRALS EXCLUDING ANTI-HIV: AIDS dışındaki viral enfeksiyonların (hastalıkların) tedavisinde kullanılan ilaçların pazarı olup; herpes zoster (zona), herpes simpleks (uçuk) hastalıklarının tedavilerinde kullanılan ilaçlar bu terapötik sınıfta yer alır.
- J5C HIV ANTIVIRALS: AIDS tedavisine yönelik kullanılan özel antiviral ilaç grubunun oluşturduğu pazar.
- H2A PLAIN CORTICOSTEROIDS: Sistemik yoldan (ağız yoluyla-damar yoluyla vb) uygulanan steroid ilaçların yer aldığı pazar.
- L1A ALKYLATING AGENTS: Çeşitli kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve alkileyici ajanlar olarak adlandırılan ilaçların yer aldığı pazar.
- L1B ANTIMETABOLITES: Çeşitli kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve antimetabolitler olarak adlandırılan ilaçların yer aldığı pazar.
- L4A IMMUNOSUPPRESSIVE AGENTS: Organ nakillerinde veya bağışıklık sisteminin aşırı duyarlılığı sonucu oluşan sistemik hastalıkların tedavisinde kullanılan ve bağışıklık sistemini baskılayarak etkili olan ilaçların yer aldığı pazar.
- M3A MUSCLE RELAXANTS PERIPHER: Sadece anestezi uygulamasında adale gevşetici olarak kullanılan özel ilaç grubunun yer aldığı pazar.
- N1A ANAESTHETICS GENERAL: Genel anestezi uygulamaları için kullanılan ilaçlardan oluşan pazar.
- N2B NON-NARKOTİK ANALJEZİKLER: İçerisinde narkotik madde içermeyen ağrı kesici ilaçların oluşturduğu pazardır. Her türlü ağrılı durumun tedavisinde kullanılırlar.
- N2C ANTI-MIGRAINE PREPS: Migren tedavisine özgü ilaçların oluşturduğu pazar.
- N3A ANTI-EPILEPTICS: Sara (epilepsi) hastalığının tedavisinde kullanılan ilaçların oluşturduğu pazar.
- P1E SCABICIDES & ECTOPARASIT: Uyuz ve bit gibi haşerelerle oluşan durumların tedavisinde kullanılan ilaçların yer aldığı pazar grubu.
- P1G OTHER ANTI-PARASITICS: Paraziter hastalıkların tedavisinde kullanılan genel etkili ilaçlar pazarı.

- R1A TOPICAL NASAL PREPS: Allerjik nezle, yada benzeri burun mukozası hastalıklarında kullanılan steroid madde içeren spreylerin yer aldığı pazar.
- R1B SYSTEMIC NASAL PREPS: Nezle, grip yada allerjik durumlarda meydana gelen burun tıkanıklığı gibi belirtilerin tedavi edilebilmesi için kullanılan ilaçların pazarı.
- R2A PHARYNGEAL PREPARATIONS: Boğaz rahatsızlıklarında kullanılan ve farinks dediğimiz ağız-yutak ve nefes borusunun bir arada yer aldığı bölümde etkili olan ilaçların pazarı.
- R3D CORTICOIDS: Solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve steroid içeren ilaçların yer aldığı pazar grubu.
- R5C EXPECTORANTS: Alt yada üst solunum yolu hastalıklarında balgam söktürmek amacı ile kullanılan ve solunum sistemi salgılarını daha sıvı hale getirerek öksürük vb. yollarla atılmasını sağlayan ilaçların oluşturduğu pazar.
- R5D COUGH SEDATIVES: Üst solunum yolu hastalıklarında yada allerjik durumlarda kullanılan öksürük kesici ilaçların yer aldığı pazar.
- R3A B2-STIMULANTS: Alt solunum yollarının astım, amfizem, kronik bronşit gibi kronik ya da akut hastalıklarında bronşları dolayısıyla hava yollarını genişleterek nefes almayı kolaylaştıran bronş genişletici ilaçların yer aldığı pazar.
- R3F B2-STIMULANTS+CORTICOIDS: Bronş genişletici etken madde ve steroid yapılı etken maddelerin kombinasyonundan oluşmuş ilaçlar pazarı. Kronik alt solunum yolu hastalıklarının (astım, amfizem vb.) tedavisinde kullanılırlar.
- R3I DEVICES ASTHMATIC CONDIT: Astım tedavisinde ilaç uygulamalarını kolaylaştırmak için yada doğrudan ilaçları uygulayabilmek için kullanılan cihazların pazarı.
- R6A ANTIHISTAMINES SYSTEMIC: Allerjik hadiselerde ya da allerji temelli hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlar pazarı.
- S1A ANTI-INFECTIVES-EYE: Göz enfeksiyonları vb. hastalıklarda kullanılan antibiyotikli göz ilaçlarının yer aldığı pazar.
- S1D ANTI-VIRAL AGENTS –EYE: Viral göz enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan ve lokal uygulanan ilaçların pazarı.
- SB Türkiye'nin Aktif Olduğu Pazarların Tanımları:

- A4A ANTIEMETICS+ANTINAUSEANTS: Çeşitli nedenlere (taşıt tutması vb) ya da hastalıklarla veya uygulanan diğer tedavilere bağlı olarak meydana gelen bulantı-kusma durumlarının tedavisi ve önlenmesi için kullanılan ilaçların pazarı.
- D6A TOP ANTIBIOT/SULPHA PLAIN: Cilt enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan, yüzeysel olarak uygulanan ve sulfatiazin türevi antibiyotik etken madde içeren ilaçların pazarı.
- J5B ANTIVIRALS EXCLUDING ANTI-HIV: AIDS dışındaki viral enfeksiyonların (hastalıkların) tedavisinde kullanılan ilaçların pazarı. Herpes zoster (zona), herpes simpleks(uçuk) hastalıklarının tedavilerinde kullanılan ilaçlar bu terapötik sınıfta yer alır.
- J1C BROAD SPECTRUM PENICILLIN: Oral ve enjectable penisilinlerin yer aldığı, alt ve üst solunum yolu enfeksiyonlarında kullanılan antibiyotiklerin bulunduğu terapötik sınıftır. Faranjit, bronşit, üriner sistem enfeksiyonları, deri ve yumuşak doku enfeksiyonları gibi geniş spektrumlu kullanılan antibiyotikler bu pazarda yer alır.
- J1L CARBENCILLINS AND SIMILARES: Hastane enfeksiyonlarında kullanılan penisilin grubu antibiyotiklerin yer aldığı pazar.
- J7A PURE VACCINE: Polio ve grip aşısı hariç içerik olarak tek antijenli aşılardan içinde yer aldığı pazardır. Hepatit, suçiçeği, menenjit gibi tek virüse karşı koruma sağlayan aşılardan bu pazarda yer alır.
- J7B COMBINATIONS OF VACCINES: Birden fazla hastalığa karşı koruma sağlayan kombine aşılardan bulunduğu pazardır. Bu grupta bulunan aşılardan Trimovax, Infanrix, Priorix (Kızamık, Kızamıkçık, Kabakulak) örnek ilaç olarak gösterilebilir.
- L1C VINCA ALKALOIDS: Çeşitli tipteki kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ve etken madde olarak vinca alkaloidi denilen grubu içeren ilaçların pazarı.
- M1A ANTIRHEUMATIC NON-STEROID: Romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılan ve içerisinde steroid madde içermeyen ağrı kesici ve/veya enflamasyon giderici ilaçların dahil olduğu pazardır. Bu grup aynı zamanda baş ağrısı, diş ağrısı, travmalara bağlı oluşan ağrılar vb. ağrılı durumların da tedavisinde kullanılır.
- N2B NON-NOROTİK ANALJEZİKLER: Ağrı kesici ve ateş düşürücü ilaçların yer aldığı pazardır.
- N5A ANTIPSYCHOTICS: Psikiyatrik rahatsızlıkların (psikozların, şizofreni vb) tedavisinde kullanılan ilaçların oluşturduğu pazar.

Coğrafi Pazar: Üretilen ve/veya ithal edilen beşeri ilaçların, yaygın toptan dağıtım ağı ve perakende satış noktaları kanalıyla ülkenin her noktasına ulaşması nedeniyle, ilgili coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak belirlenmiştir.

Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Çok uluslu birer şirketler topluluğu olan GW ve SB; oluşturulacak olan yeni şirketin sırasıyla %58,75 ve %41,25 oranlarında hissesine sahip olacaklardır. Buradaki hisse oranlarının %50-50 eşit olmaması GW'nin SB'yi devralması ve kontrol etmesi anlamına gelmemektedir. SB'nin sermayesine %15,7 oranında iştirak eden bir banka haricinde hiçbir şirkette hiçbir hissedar %5'in üzerinde sermayeye sahip değildir, birleşme sonrasında da SB'nin %15,7'lik hissedarının hissesi %6,47625'e düşecektir. GW ve SB Grupları Türkiye'de, yan kuruluşları vasıtasıyla mevcudiyetlerini devam ettirmektedirler ve söz konusu işlemten sonra bu yan kuruluşların kontrolü, oluşturulacak ana şirket olan Glaxo SmithKline'da toplanacaktır.

1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2. maddesinin (a) bendinde, *"Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi"* teşebbüsler arası birleşme ve devralma sayılan hallerden biri olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, anılan işlemin 1997/1 sayılı Tebliğ anlamında bir "birleşme" olduğu anlaşılmıştır.

Bildirime konu işlemin, Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında 1997/1 sayılı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4. maddesinin; *"Bu Tebliğ'in 2 nci maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma sonucunda birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25'ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmibeş trilyon Türk Lirası'nı aşması halinde Rekabet Kurulu'ndan izin almaları zorunludur."* hükmü ile getirilen pazar payı ve ciro eşikleri açısından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.

GW Türkiye'nin tek başına %25'lik pazar payı eşliğini aştığı ilgili ürün pazarları ve payları (%):

D6D Topikal Virütik Enfeksiyon Ürünleri Pazarı (Krem Şeklinde)	...
D7A Düz Topikal Kortikosteroid Pazarı	...
J5B Anti- HIV dışındaki Antiviraller Pazarı	...
J5C HIV Virüsüne Karşı Etkili İlaç Pazarı	...
M3A (Vücuda sürülen) Kas Gevşeticiler Pazarı	...
P1E Skabisidler ve ektoparazit Pazarı	...
P1G Diğer Anti-Parazitler Pazarı	...
R1B Sistemik Burun Preparatları Pazarı	...
R3A B2 Uyarıcıları Pazarı	...
R3D Kortikoid Pazarı	...
R3F B2 Uyarıcıları ve Kortikoid Pazarı	...
R3I Astım Durumlarında Kullanılan Araçlar Pazarı	...
S1D Göz İçin Kullanılan Virüslere Karşı Etkili İlaç Pazarı	...

SB Türkiye'nin tek başına %25'lik eşiği aştığı ilgili ürün pazarları ve payları (%):

D6A Topikal Antibiyotikler/Düz Sülfat Pazarı	...
J7A Düz Aşılar Pazarı	...
J1L Carbencillins ve Sınılarses Pazarı	...

Her iki teşebbüsün birlikte %25'lik eşiği aştığı ilgili ürün pazarları ve payları (%):

A4A Anti-emetikler & Anti-nauseantlar Pazarı: (.... +.... =)	...
J5B Anti- HIV dışındaki Antiviraller Pazarı: (....+...+...+... =)	...

Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden, söz konusu devir işleminin, ilgili pazarlardaki ciro ve pazar paylarınının 1997/1 sayılı Tebliğ'de yer alan eşikleri aşması nedeniyle, anılan Tebliğ kapsamında izne tabi bir işlem olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

SB ve GW için ayrı ayrı belirtilmiş olan ve Tebliğ'de belirtilen eşikleri geçen pazarlardan hiçbirisinde birleşmenin tarafı olan diğer şirketin faaliyeti bulunmadığından, taraf teşebbüslerin tek başlarına %25'ten daha fazla paya sahip olmalarına rağmen bu pazarlarda herhangi bir yoğunlaşma artışının meydana gelmeyeceği görülmektedir.

Ancak 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olan ve her iki şirketin de faaliyet gösterdiği, A4A kodlu Anti-emetikler ve anti nauseantlar ile J5B Anti- HIV dışındaki Antiviraller pazarlarında yoğunlaşma meydana gelmektedir.

A4A Anti-emetikler ve Anti-nauseantlar birleşme sonrası Türkiye pazar yapısı aşağıda yer almaktadır:

Firma Adı/Ürün	Pazar Payı (%)
Sonofi / Emedur	...
Glaxo SmithKline	...
Novartis / Navoban	...
Adeka / Antiem	...
Aliraif Searle / Dramamine	...
Kurtsan / Ametik	...
Adeka / Zofer	...
U.C.B. / Postadoxine	...
Deva / Anti Vomit	...
Adeka / Ginger	...
Ulagay / Vomet	...
Diğer	...
TOPLAM:	...

Dosya mevcudu bilgilerden, Glaxo SmithKline'in birleşme sonrasında pazarda ikinci sırada yer alacağı ve güçlü rakiplerinin bulunduğu gözönüne alındığında, Glaxo SmithKline'in A4A Anti Emetikler ve Anti Nauseantlar pazarında hakim duruma gelmeyeceği anlaşılmıştır.

J5B Anti-HIV dışındaki Antiviraller pazarında ise birleşme öncesinde, GW Türkiye'nin toplam %... (Zovirax %..., Valtrex %..., Zeffix %...), SB Türkiye'nin %... (Famvir %...) pazar payı bulunmakla birlikte, birleşme sonrası pazarın yapısı aşağıdaki şekilde olacaktır:

Firma Adı/Ürün	Pazar Payı (%)
Glaxo SmithKline /	...
İlsan İltaş / Aklovir	...
Saba / Viroxil	...
Nobel / HERNOVIR	...
Biofarma / Acyl	...
Bio Kem / Provir	...
Terra İlaç Yurtoğlu / Asiviral	...
Diğer	...
TOPLAM:	...

Türkiye pazarında birleşme öncesinde de pazarın yarısından fazlasına sahip olan GW'ın ve onu %...'lik payla takip eden SB'nin pazarın liderleri konumunda oldukları, birleşme ile ortaya çıkan pazar yapısındaki değişiklik sonrasında Glaxo SmithKline'in pazar lideri olan konumunu daha da güçlendirdiği görülmektedir.

Hakim durumun belirlenmesinde sadece taraf teşebbüslerin pazar payının değil, pazar yapısına dayanan yoğunlaşma oranlarının da

değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu analiz için iki tür endeks kullanılmaktadır. Bunlardan birisi CR(n) olarak ifade edilen n sayıdaki firmanın pazar payı toplamını ifade eden değerlendirmedir. Aşağıda birleşme öncesi ve sonrası için J5B Türkiye pazarındaki yoğunlaşma oranları yer almaktadır:

Yoğunlaşma Oranları CR(n)	Birleşme Öncesi	Birleşme Sonrası
1	...	....
2	...	....
3	...	....
4	...	....
5	...	....

Bu bilgiler çerçevesinde, birleşme sonrasında öncesine nazaran daha yüksek oranların olduğu, özellikle CR(3) oranının, GW-SB birleşmesi sonrasında, Türkiye pazarında %...’ın üzerine çıkacak olması nedeniyle işlemin pazardaki rekabetin önemli ölçüde azalması sonucuna yol açacağı anlaşılmıştır.

Bir diğer değerlendirme olan Herfindahl-Hirshman İndeksi'nde (HHI) tüm firmaların pazar paylarının karelerinin toplamı alınmaktadır. Herhangi bir monopolün sözkonusu olduğu pazarda HHI değeri en yüksek değer olan 10.000'e ulaşmakta, bütün firmaların %1'lik paya sahip olduğu teorik bir pazarda bu endeks 100 değerini almaktadır. Dolayısı ile HHI indeksi yükseldikçe pazarda yoğunlaşma da artacaktır. Bildirim konusu birleşme işlemi öncesinde sözkonusu indeksin değeri olan ....., birleşme sonrasında %.... artarak .....’e ulaşmaktadır. Bu durumda pazarda önemli bir yoğunlaşma olduğu ortadadır.

Herhangi bir etken maddenin bulunması ve bir ilaç haline getirilmesi 10-12 yıllık bir süreç ve oldukça maliyetli bir Ar-Ge çalışması gerektirmektedir. Dolayısıyla, gerek giriş engeli barındırması gerekse yoğunlaşma değerlerinin yüksekliği, anılan işlem sonrasında Glaxo SmithKline'ın "J5B Anti-HIV dışındaki Antiviraller" pazarında hakim duruma geleceğini göstermektedir.

Bu durumda "J5B Anti-HIV dışındaki Antiviraller" pazarında, GW Türkiye'nin sahip olduğu Zovirax, Valtrex, Zeffix adlı ilaçların veya SB Türkiye'nin sahip olduğu Famvir adlı ilacın lisanslarının, taraflardan pazar payı yüksek olanın payının aşılmasını sağlayacak şekilde üçüncü kişilere devredilmesi koşuluyla işleme izin verilebileceği kanaatine varılmıştır.

SONUÇ

Glaxo Wellcome plc. ve SmithKline Beecham plc. ilaç firmalarının Glaxo SmithKline unvanlı yeni bir şirket çatısı altında birleşmelerinin 4054 sayılı Kanun ve 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilmesinde; dosya konusu işlemin, söz konusu şirketlerin Türkiye’de faaliyet gösterdikleri ilaç pazarlarından biri hariç hakim durum oluşturan veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi sonucunu doğuran bir işlem olmadığına, diğer taraftan, bir hakim durum oluşarak Türkiye’de rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunun doğabileceği "J5B Anti HIV harici antiviraller pazarı"nda, birleşme sonucunda, taraflardan pazar payı yüksek olanın payının aşılmasını sağlayacak şekilde gerekli lisans devirlerinin yapılması koşuluyla bildirim konusu birleşme işlemine izin verilmesine ve bu devir işleminden Rekabet Kurulu'nun haberdar edilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Dosya Konusu: Tüketici finansmanı ve bankacılık hizmetleri alanında, Boyner Holding A.Ş'ye (Boyner Holding) bağlı Benkar Tüketici

Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. (Benkar) ile Fiba Holding A.Ş. (Fiba Holding)'ye bağlı Fiba Bank A.Ş. (Fiba Bank) arasında akdedilen Ortaklık Sözleşmesi uyarınca, Boyner Holding tarafından bir tüketici finansmanı şirketi olan Benkar'ın hisselerinin %99,99'unun; Advantage marka ve logosu ile diğer belirli marka ve logoların ve ayrıca Advantage kart veri tabanının Fiba Holding tarafından hisseleri kontrol edilen Fiba Bank'a devredilmesi ve Fiba Bank hisselerinin %50'sine tekabül eden hisselerin Fiba Holding tarafından Boyner Holding'e devri ile meydana gelen bir ortak girişim oluşturulması sonucunu doğuracak işlemlere izin verilmesi talebi.

Dosya Sayısı : D4/1/L.K.-01/2 (Ortak Girişim)

Karar Sayısı : 01-44/433-111

Karar Tarihi : 18.9.2001

TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, A.Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL

RAPORTÖRLER : Lerzan KAYIHAN, Mehmet ÖZDEN, Uygur GAZİOĞLU

BİLDİRİMDE BULUNAN: - Boyner Holding A.Ş.

Vekili Prof. Dr. Arif ESİN
Akaretler Sıraevleri S. Seba Cad. No:67
80680 Beşiktaş/İSTANBUL

- Fiba Holding A.Ş.

Vekili Ferhan Olcayto ONUR

Büyükdere cad. No:129

Mecidiyeköy/İSTANBUL

- TARAFLAR:**
- Benkar Tüketici Finansmanı A.Ş.
Eski Büyükdere Cad. Noramin İş Merkezi Kat:B-3
86700 Maslak/İstanbul
  - Fiba Bank A.Ş.
Ebulula Cad. Maya Meridyen İş Merkezi
Akatlar/İstanbul

DOSYA KONUSU: Tüketici finansmanı ve bankacılık hizmetleri alanında, Boyner Holding A.Ş.'ye (Boyner Holding) bağlı Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. (Benkar) ile Fiba Holding A.Ş. (Fiba Holding)'ye bağlı Fiba Bank A.Ş. (Fiba Bank) arasında akdedilen Ortaklık Sözleşmesi uyarınca,

Boyner Holding tarafından bir tüketici finansmanı şirketi olan Benkar'ın hisselerinin %99,99'unun; Advantage marka ve logosu ile diğer belirli marka ve logoların ve ayrıca Advantage kart veri tabanının Fiba Holding tarafından hisseleri kontrol edilen Fiba Bank'a devredilmesi ve

Fiba Bank hisselerinin %50'sine tekabül eden hisselerin Fiba Holding tarafından Boyner Holding'e devri

ile meydana gelen bir ortak girişim oluşturulması sonucunu doğuracak işlemlere izin verilmesi talebi.

DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 13.7.2001 tarih, 3027 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 13.9.2001 tarih, D4/1/L.K.-01/2 sayılı Ortak Girişim Ön İnceleme Raporu 14.9.2001 tarih, REK.0.08.00.00/64 sayılı Başkanlık önergesi ile 01-44 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: - Daha önce Rekabet Kurulu tarafından, Benkar'ın mağaza taksit ve indirim kartı hizmetlerine ilişkin olarak ilgili taraflar ile imzaladığı üye işyeri ve "Advantage Card"

sözleşmesine verilen 28.4.1999 tarih ve 99-21/177-96 sayılı menfi tespit belgesi verilmesi kararının, söz konusu sözleşmelere menfi tespit belgesinin verildiği dönemdeki piyasa şartlarının tamamen değiştiği ve menfi tespit tanınan “karşılıklı münhasırlık” sisteminin Benkar’ın tek taraflı bir uygulamasına dönüştüğü, ayrıca mevcut durumda sözleşmenin içerdiği münhasırlık hükmünün piyasaya girişi zorlaştırıcı etki yarattığı kanaatine varılarak, 4054 sayılı Kanun’un “Muafiyet ve Menfi Tespit Kararlarının Geri Alınması” başlığını taşıyan 13. maddesinin “kararın alınmasına esas teşkil eden herhangi bir olayda değişiklik olması” şeklindeki (a) bendine dayanarak geri alınması gerektiği,

Boyner Holding’e bağlı Benkar ile Fiba Holding’e bağlı Fiba Bank arasında, tüketici finansmanı ve bankacılık hizmetleri alanında bir ortak girişim oluşturulması sonucunu doğuracak işlemlerin, tarafların ilgili pazardaki toplam ciroları ve pazar payları yönüyle 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi bir ortak girişim işlemi olduğu,

Anılan menfi tespit kararının geri alınmasını takiben, piyasa giriş engellerinin ortadan kalktığı bir ortamda, Kanun’un 7. maddesi anlamında bir hakim durumun güçlendirilmesine yönelik olarak rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacak olan söz konusu ortak girişim oluşturulmasına sebep olan işlemlere izin verilebileceği,

Bununla beraber piyasanın hassasiyeti de gözönüne alındığında, menfi tespit gerinin geri alınması kararının Benkar’a tebliğini takiben Kurul’un uygun göreceği bir süre içerisinde, Advantage Card sözleşmelerinde bulunan ve üye teşebbüslerin üzerine aynı anda rakip kart hizmetlerinden yararlanma yasağı getiren, buna karşılık Benkar tarafından da sisteme üye teşebbüslere rakip konumundaki diğer teşebbüslerle anlaşma yapmamayı öngören “karşılıklı münhasırlık” hükümlerinin kaldırıldığı hususunda, Kurumumuza bildirimde bulunulmasının yerinde olacağı, aksi takdirde 4054 sayılı Kanun’un 40. maddesi çerçevesinde soruşturma açılması gerektiği,

Ayrıca ilgili ürün pazarında faaliyetleri devam eden tüm teşebbüslerin, işyerlerinin (mağazaların), “taksitli alışveriş imkanı sunan kartları” pazarlayan farklı teşebbüsler arasından istedikleri sayıda teşebbüsle özgürce anlaşabilmelerini sağlamaya yönelik olarak düzenleme yapmaları gerektiği, bu bakımdan bilgilendirilmelerinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

1. İlgili Pazar

Ürün Pazarı: Ülkemizde, tüketici veri tabanı ile üye işyeri sistemine sahip teşebbüsler, tüketicilere dağıttıkları kartlar aracılığıyla, bu kartların geçerli olduğu iş yerlerinde taksitli olarak mal ya da hizmet sunabilmektedir. Taksitli alışveriş imkanı sağlayan benzer hizmetler, bazı bankalar tarafından piyasaya sunulan kartlar aracılığıyla da sürdürülmektedir. Pazarda bu hizmeti ikame ettiği düşünülebilecek visa ve master kartlar mevcut olmakla birlikte, bu kartların tüketiciye sunduğu hizmetler farklılık taşımaktadır. Şöyle ki, maksimum bir aylık vade süresi içerisinde ve tek seferde ödeme imkanı sağlayan visa ve master kartların, tüketici gözünde, 2-12 aya varan vade farksız eşit taksitlerle ödeme imkanı sağlayan taksitli alışveriş kartlarını ikame etmesi söz konusu değildir.

Bu çerçevede, anılan alışveriş kartlarının konusunu oluşturduğu ilgili ürün pazarı; kredi kartlarına kıyasla kullanım alanı çok daha dar ve sadece belirli mağazalarda veya mağazalar zincirinde geçerli olan, bankalar ya da tüketici finansmanı şirketleri tarafından pazarlanan “ileriki bir tarihte ödeme imkanı ya da taksitle alışveriş olanağı sağlayan ve belirli işyerlerinde geçerli olan tüketici finansmanına yönelik kart sistemleri” ya da kısaca “taksitli alışveriş imkanı sağlayan kartlar pazarı” olarak tespit edilmiştir.

Coğrafi Pazar: Taksitli alışveriş imkanı sağlayan söz konusu ürünün etkili olduğu coğrafi pazar, ilgili ürünün ülkemiz gereksinimlerinden ortaya çıkmış olması, sadece Türkiye sınırları dahilinde kullanılması ve uluslararası bir niteliğe sahip olmaması dikkate alınarak, Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak belirlenmiştir.

2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

2.1. 1997/1 Sayılı Tebliğ Açısından Ortak Girişim İşlemine İlişkin Değerlendirme

İşlem, tüketici finansmanı ve bankacılık hizmetleri alanında, Boyner Holding A.Ş.'ye bağlı Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. ile Fiba Holding A.Ş.'ye bağlı Fiba Bank A.Ş. arasında akdedilen Ortaklık Sözleşmesi uyarınca,

Boyner Holding tarafından bir tüketici finansmanı şirketi olan Benkar'ın hisselerinin %99,99'unun; Advantage marka ve logosu ile diğer belirli marka ve logoların ve ayrıca Advantage kart veri tabanının Fiba Holding tarafından hisseleri kontrol edilen Fibank'a devredilmesi ve

Fiba Bank hisselerinin %50'sine tekabül eden hisselerin Fiba Holding tarafından Boyner Holding'e devri ile meydana gelen bir ortak girişim oluşturulmasıdır.

4054 sayılı Kanun'un "Birleşme ve Devralma" başlıklı 7. maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" in "Birleşme ve Devralma Sayılan Haller" başlıklı 2. maddesinin (c) bendine göre ortak girişim; "amaçlarını gerçekleştirmek üzere işgücü ve malvarlığına sahip olacak şekilde bağımsız iktisadi bir varlık olarak ortaya çıkan ve taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmayan" oluşumlardır.

Bir ortak girişim anlaşmasının 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi (c) bendi kapsamında yoğunlaşma doğurucu bir işlem oluşturması için bu ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkması, taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmaması ve ortaklaşa kontrol ediliyor olması gerekmektedir.

a- Ortak Kontrol

1997/1 sayılı Tebliğ'in ilgili hükmünde, ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkması ve rekabetçi davranışların koordinasyonuna yol açmaması şeklinde ifade bulmuş unsurların ardında, ortak girişimin öncelikle ana teşebbüslerin ortak kontrolünde olan özerk bir yönetim anlayışına ve karar mekanizmasına sahip olması bulunmaktadır.

Ortak kontrol kısaca, iki ya da daha fazla teşebbüsün bir diğer teşebbüsün karar alma mekanizmasında belirleyici etkiye sahip olması olarak tanımlanabilir. Ortak kontrol, veto haklarının kullanılması, oylamalarda ortak hareket edilmesi ya da fiili kontrole sahip olunması gibi çeşitli yollarla sağlanabilir. Belirleyici etki, ana teşebbüslerin ortak girişimin stratejik ya da ticari faaliyetlerini ilgilendiren kararlarını veto etme hakkıdır. Ayrıca ortak kontrolün belirleyici etkiyi doğurması için uzun süreli olması gerekmektedir.

Öte yandan, tarafların akdettikleri "Ortaklık Sözleşmesi"nin, ortaklık prensipleri başlıklı 8. maddesinde, ana teşebbüslere, ortak girişim üzerinde eşit oy hakkı tanınmakta ve böylece karar alma organı olan yönetim kurulunun temsilinde eşitlik öngörülmektedir.

b. Ortak Girişimin Bağımsız Bir İktisadi Varlık Olma Ölçütü

Bir ortak girişimin faaliyetlerini sürekli şekilde yürütebilmesi, diğer bir anlatımla “bağımsız bir iktisadi varlık” gibi davranabilmesi, temelde söz konusu ortak girişimin, günlük işlerini yürüten ve faaliyetlerinin devamı için yeterli mali kaynakların yanısıra personel, finansman ve varlıkları da içeren diğer kaynaklara ulaşımını sağlayan bağımsız bir yönetim kadrosunun varlığına bağlıdır.

Söz konusu işlemler ile taraflar kendilerine ait mali kaynakları, gayrimaddi mülkiyet hakları ve insan kaynakları ile ana teşebbüsler tarafından yönetilen ve fonksiyonel bakımdan bağımsız nitelik arzeden bir teşebbüsün (Fiba Bank) çatısı altında birleşme amacı taşımaktadır. Dolayısıyla bu işlemlerde bağımsızlık kriteri sağlanmaktadır.

c- Ortak Girişimin Uzun Süreli Olarak Kurulma Ölçütü

Bir ortak girişim uzun süreli faaliyette bulunma niyeti ile kurulmalıdır. Söz konusu süre kalıcı yapısal bir değişikliği öngörecektedir kadar uzun olmalıdır. Bu ölçüt değerlendirilirken sadece anlaşmanın süresine değil, ana teşebbüslerin yatırımlarının ortak girişimin varlığını ve bağımsızlığını destekleyici nitelikte ve miktarda olup olmadığına da dikkat edilmektedir. Ayrıca bağımsız bir teşebbüs gibi davranabilme, anılan teşebbüsün uzun süre için kurulmuş olmasını da içerir.

İncelemeye konu işlemler uzun süreli olarak tasarlanmış bir oluşumdur. Esasen bildirim konu işlemler sonucu, “Advantage” sistemine sahip olan Benkar bir banka çatısı altına girerek daha sağlam mali kaynaklar ile tüketici finansmanı sağlamayı hedeflemektedir. Fiba Bank ise anılan işlemler ile in-store bankacılık, veri tabanı bankacılığı gibi yeni bireysel hizmet formatlarına işlerlik kazandırmak suretiyle bankacılık faaliyetlerini sürdürürken tüketici finansmanı işlemlerini de gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir. Söz konusu işlemler ile -özellikle bankacılık sektörünün yapısı dikkate alındığında- piyasalarda uzun süre faaliyette bulunmanın amaçlandığı anlaşılmaktadır.

d- Rekabetçi Davranışların Koordinasyonu

Bu ölçütün değerlendirilmesinde belirleyici faktör, ortak girişimi oluşturan taraflar arasındaki veya taraflar ile ortak girişim arasındaki davranışların, rekabeti sınırlayıcı amacı ya da etkisi olup olmadığı hususudur.

Ana teşebbüslerden sadece birisinin ortak girişimin faaliyetlerini sürdürdüğü ilgili ürün pazarında yer alması durumunda taraflar arasında rekabeti engelleyen bir işbirliği gerçekleşmeyecektir. Bu nedenle, taraflardan sadece bir tanesi tam olarak ilgili pazarda veya komşu

pazarlarda yer alsa bile bu durum taraflar arasında koordinasyon doğurucu nitelikte bir uygulama olarak kabul edilmeyecektir. Buna göre, Fiba Bank ortak girişimi ile Fiba Bank'ın ortak kontrolüne sahip taraflardan Fiba Grubu'nun, yavru şirketi Finansbank aracılığıyla aynı pazarda faaliyette bulunacak olması, anılan işlemlerin yoğunlaşma doğurucu olma özelliğini bozmayan bir unsurdur.

2.2. İncelemeye Konu Ortak Girişim İşleminin 1997/1 Sayılı Tebliğ Kapsamında İzne Tabi Bir İşlem Olup Olmadığına Dair Değerlendirme

1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesine göre, birleşme ve devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasındaki toplam pazar paylarının %25'i aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının 25.000.000.000.000 Türk Lirası'nı aşması halinde Rekabet Kurulu'ndan izin alınması zorunludur. Ayrıca bu maddenin (c) bendi, pazar payı ve cironun hesaplanması sırasında anılan işlemlere konu tarafların, doğrudan ya da dolaylı sermayesinin veya ticari malvarlığının ya da oy haklarının yarısından fazlasını kullanma yetkisine sahip oldukları teşebbüslerin de ilgili ürün pazarındaki pazar payları ya da cirolarının hesaba katılacağını belirtmektedir.

Taraflardan Benkar'ın 2000 yılı toplam cirosu ..... TL., ilgili pazardaki payı ise .....'tür. Yalnızca bu bilgiler dikkate alındığında dahi, bildirim konusu işlemlerin hem pazar payı hem de ciro bakımından 1997/1 sayılı Tebliğ'de belirtilen eşikleri aştığından, izne tabi olduğu anlaşılmaktadır.

2.3. İncelemeye Konu Ortak Girişim İşleminin 4054 Sayılı Kanun'un 7. Maddesi Kapsamında Değerlendirmesi

Kanun'un 7. maddesinde, "hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak ülkenin bütünü ya da bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu" doğuracak birleşme ve devralmalar hukuka aykırı bulunarak yasaklanmıştır. Kısaca, bu maddeyle rekabeti önemli ölçüde azaltacak şekilde hakim durum yaratan ya da var olan bir hakim durumu güçlendiren yoğunlaşmalar yasaklanmaktadır.

Pazarın Yapısı

Anılan işlemler sonucunda ilgili pazarda bir hakim durum yaratılarak ya da varolan hakim durum güçlendirilerek rekabetin önemli

ölçüde azaltılıp azaltılmadığının tespiti bakımından, öncelikle pazar yapısına ilişkin değerlendirme yapılmıştır.

Bir sisteme üye birbirinden farklı ve çok sayıda işyerinde geçerli olan taksitli alışveriş imkanı sağlayan kartlar pazarı yaklaşık üç yıldır faaliyet gösterilen (Bu pazarın alt pazarı sayılabilecek tek bir mağazada geçerli olan, bir mağazanın kendisinin çıkardığı ya da bir banka ile anlaşarak çıkardığı “mağaza kartları pazarı” ise ülkemizde daha eski yıllara dayanan bir uygulamadır.) bir pazardır.

2.3.1. Pazar Payları

Pazar payı hakim durumun tespitinde tek başına yeterli olmamakla birlikte, diğer faktörlere göre her zaman önceliklidir. Çok yüksek pazar payları ise, hakim durumun varlığına önemli bir delil oluştururlar.

Uzun bir süre boyunca sabit bir şekilde seyreden pazar payları, genelde bir pazarda faaliyet gösteren firmaların, o pazarda sahip oldukları pazar gücünün bir ifadesidir. Dolayısıyla uzun bir süre yüksek pazar payını koruyabilmiş olan teşebbüsün hakim durumda olduğu kabul edilebilir.

Yüksek pazar paylarının, hakim durumun varlığına işaret edebilecek şekilde seyretmesi gereken zamanın uzunluğu bir pazardan diğerine değişen bir nitelik göstermektedir. Burada pazara giriş engelleri önemli rol oynamaktadır. Gelişme sürecinin başlangıcında olan ve giriş engellerinin düşük olduğu bir piyasadaki mevcut yüksek pazar payları, hakim durumun varlığına ilişkin yeterli kanıt teşkil etmeyecektir.

Bir teşebbüsün pazar payının, en yakın rakiplerinin pazar payı ile karşılaştırılması sonucu ortaya çıkacak tablo da hakim durum tespitinde rol oynayabilmektedir. Hakim durumda olduğu iddia edilen firmanın pazar payı, yakın rakiplerinden açık farkla fazla ise, bu durum hakim duruma işaret eden önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir.

Anılan işlemler bakımından pazar paylarının hesaplanmasında üye işyeri sayısı, kart hamili sayısı ve ilgili pazarda yer alan teşebbüslerin işlem hacimleri kriterlerinden yararlanılabilir.

Pazar payı hesaplanmasında üye işyeri sayısına göre bulunan veriler, anılan kartların ne ölçüde kullanıldığını göstermede yeterli olmayabilir; çünkü bu veriler üye işyerleri arasındaki büyüklük ve özellik bakımından farklılıkları göz ardı etmektedir. Kart hamili sayısına göre hesaplanan pazar payları ise piyasadaki taksitli alışveriş imkanı sağlayan pek çok kartın aynı zamanda kredi kartı özelliği taşıması

nedeniyle (visa ve master kart olarak) sağlıklı veriler değildir. Dolayısıyla işlem hacmine göre tespit edilen pazar paylarının, taksitli alışveriş kartlarının pazardaki gerçek büyüklerini yansıtması bakımından diğer verilere kıyasla daha sağlıklı veriler olduğu düşünülmektedir. Çünkü işlem hacmine göre hesaplanan pazar payları, ilgili pazarda anılan kartların tam olarak ne kadar kullanıldığını göstermektedir.

Bu çerçevede, ortak girişim oluşturulması işlemlerine taraf teşebbüslerden Fiba Holding, anılan işlemler öncesinde ilgili ürün piyasasında, %100 sermayesi kendisine ait olan Finansbank aracılığıyla Galaxy Card (pazar payı %...) ile hizmet sunmaktadır. Anılan işlemler sonrası ise portföyüne Fiba Bank çatısı altında, %50'sini kontrolü altında bulunduracağı pazarda %..... paya sahip Advantage Card'ı da dahil etmiş olacaktır.

2.3.2. Giriş Engelleri

Herhangi bir teşebbüsün bir pazarda pazar gücüne dayanarak rekabetçi olmayan davranışlarda bulunabilmesi, potansiyel rekabet ile de yakından ilgilidir. Diğer bir anlatımla rakip teşebbüslerin pazara giriş imkanlarıyla da orantılıdır. Dolayısıyla hakim durum ya da varolan hakim durumun güçlenip güçlenmediğinin tespitinde bir pazara girişte karşılaşılan zorlukların düzeyi ve çeşidi de önem kazanmaktadır.

İlgili pazarda, Benkar'ın mevcut durumda Advantage sistemine üye kuruluşlarla yaptığı anlaşmalarda bir çeşit "münhasırlık" uyguladığı anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Kurulumuzun 31.8.2000 tarih ve 24156 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış Menfi Tespit Belgesi verilmesi kararı bulunmaktadır. Anılan karara konu şartlarda o tarihten bu yana değişiklik olmuştur.

Aşağıda detaylı şekilde yer verildiği üzere, Benkar'ın menfi tespit talebinde bulunduğu münhasırlık sistemi "karşılıklılık" esasına dayanmaktadır. Ancak Benkar, Advantage sistemini şartlar uygun olduğu sürece "tek taraflı" uygulamayı tercih ederek aynı sektörde yeralan ve birbirlerine rakip olan teşebbüsleri sistemine dahil etmektedir. Benkar, Advantage sistemi ile bir yandan sistemine dahil ettiği markaların satıldığı mağazalara diğer taksitli alışveriş kartlarının girmesini engellemekte, diğer yandan aynı sektörde bulunan birbirlerine rakip teşebbüsleri sistemine dahil etmeye çalışmaktadır. Bu durum özellikle küçük ve orta boy mağazalar bakımından yaptırım halini almakta ve bu mağazaları Advantage sistemine bağlı kılmaktadır.

Bu noktada, Advantage Card sistemi bakımından da etkili olan "şebeke dışsallıklarından" da kısaca bahsetmekte yarar bulunmaktadır.

Bir ürünün kullanıcı sayısı arttıkça, o ürünün tüketenlere sağladığı faydada bir artış görülüyorsa, anılan ürüne ait bir şebekenin varlığından söz edilebilir ve bu şebekeye olan yeni katılımın şebekenin diğer üyelerine sağladığı harici fayda “şebeke dışsallığı” olarak nitelendirilir.

Taksitli alışveriş kartı sistemleri, sistem sahibi firma, kart hamili tüketiciler, sisteme üye mağazalar olmak üzere üç temel tarafı bulunan ve çalışma prensipleri itibarıyla klasik kredi kartı sistemlerine büyük ölçüde benzerlik gösteren sistemlerdir.

İncelemeye konu ilgili ürün pazarında, kart hamili tüketiciler ve sisteme üye mağazaların oluşturduğu bir şebeke yer almaktadır.

Bu pazarın yapısı gereği taksitli alışveriş kartı sistemlerinin etkinliği, sisteme dahil olan tüketicilerin sayısına ve mağaza bazındaki yaygınlığına bağlıdır. Kart hamili tüketici açısından kullanmakta olduğu taksitli alışveriş kartının piyasadaki yaygınlığı büyük önem taşır; çünkü her tüketici sahip olduğu alışveriş kartını mümkün olduğunca fazla mağazada kullanabilmek ister. Benzer şekilde her mağaza sahibi de mümkün olduğunca fazla tüketici tarafından kullanılan alışveriş kartının sistemine dahil olmak ister. Bu anlamda taksitli alışveriş kartı sahibi olmak isteyen bir tüketicinin en geniş mağaza ağına sahip kartı seçmesi; aynı şekilde taksitli alışveriş sistemine dahil olmak isteyen bir mağazanın da, piyasadaki en geniş kart hamili tabanına sahip taksitli alışveriş kartını tercih etmesi rasyonel olacaktır.

Söz konusu şebeke dışsallığı taksitli alışveriş kartı sistemine üye mağaza sayısının artmasına, müşterilerin söz konusu karta yönelmelerine ve sonuç olarak kart hamili sayısının artmasına sebep olmakta; artan kart hamili sayısı ise sisteme yeni girecek mağazaların söz konusu taksitli alışveriş kartına yönelmelerini sağlamaktadır.

Yukarıda açıklanan sistemin taksitli alışveriş kartları pazarında faaliyet gösteren bütün teşebbüsler açısından geçerli olduğu ve hepsinin aynı döngü sayesinde yaygınlığını arttırabileceği düşünülebilir. Ancak aşağıda açıklanan nedenlerden dolayı incelenen pazarda söz konusu durumun farklı olduğu gözlemlenmiştir.

Benkar Türkiye’de tekstil ve konfeksiyon ürünleri ile aksesuarlarının üretimi, ithalatı ve mağazacılık sistemleri ile perakende ticareti ve ihracatı konusunda tecrübeli bir kuruluştur. Firma bu piyasaya ilk olarak kendi iktisadi bütünlüğü içerisinde bulunan mağazalarda kullanılan “mağaza kartları” (Çarşı Mağazaları Kartı, Beymen Kart...) aracılığıyla giriş yapmıştır. Benkar “web” (şebeke, ağ) olarak adlandırdığı sistemine dahil ettiği üye mağazalarla yaptığı sözleşmelerde yer alan

“münhasırlık” hükmü doğrultusunda “web” sistemine dahil olan bir mağazanın başka alışveriş kartlarının sistemlerine dahil olmasını engellemekte; ayrıca “web” sistemine girmek isteyen mağazaların farklı sistemlerin üyesi mağazalar olmaları durumunda da bu üyeliklerin sona erdirilmesi istenilmektedir. Buna göre, taksitli alışveriş kartı sistemlerinden birine dahil olmak isteyen mağazalar, Advantage Card ile diğer taksitli alışveriş kartları arasında bir seçim yapmak zorunda bırakılmışlardır. Böyle bir durumda doğal olarak Türkiye’deki en geniş üye mağaza ağı ve yüksek bir kart hamili sayısıyla Advantage Card, belirtilen mağazaların öncelikli tercihi olmaktadır. Piyasanın ilklerinden olmanın yanısıra piyasayı iyi tanımanın getirdiği avantaj ve uyguladığı münhasırlık sistemi sayesinde Benkar, ilgili pazardaki şebeke dışsallıklarından önemli ölçüde yararlanmaktadır.

Bu etkinin gücünü önemli ölçüde artıran ve piyasaya ciddi bir giriş engeline dönüşmesini sağlayan temel faktör “münhasırlık” sistemidir. Söz konusu pazarda münhasırlık sisteminin kalkması durumunda da şebeke etkisi teorik olarak var olacaktır ancak mağazalar ve tüketiciler açısından yeni bir kart sisteminin üyesi olmanın önemli bir maliyeti bulunmayacağından, söz konusu etki önemini yitirecek, piyasaya giriş engeli oluşturma özelliğini kaybedecektir.

Bu noktada, yukarıda ifade edilmeye çalışılan pazar payları, giriş engelleri ve şebeke dışsallıklarının bir sonucu olarak meydana gelen pazar koşulları çerçevesinde taksitle alışveriş imkanı sağlayan kartlar pazarı olarak tanımlanan ilgili ürün pazarında Benkar hakim durumdadır ve bu durumu yaratan şartların temelini “münhasırlık” sistemi oluşturmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere bu piyasaya yeni girişler olmakla birlikte bu durum potansiyel olarak pazarın rekabetçi bir yapıda olduğuna bir delil teşkil etmemektedir. Çünkü belli bir süre sonra münhasırlık sistemin bir sonucu olarak, şebeke dışsallıklarının da etkisiyle, pazarda en güçlü rakip konumundaki Advantage Card karşısında, pazarda yeni giriş yapacak teşebbüsler bakımından kendi ağlarına dahil olacak mağaza ya da mağazalar zincirlerinin bulunması zorlaşacaktır.

Bu durum ise piyasaya yeni giriş yapacak teşebbüslerin, sistemlerine katacakları üye bulabilme alternatiflerini daraltıcı ve pazarın mevcut durumundan kaynaklanan yapısal giriş engellerini arttırıcı rol oynamaktadır. Piyasada etkin rekabetin sağlanması ve geliştirilmesi bakımından, öncelikle aşağıda detaylı olarak incelenen menfi tespit kararına konu “münhasırlık” sistemi kaldırılmalıdır.

Buna göre mağazaların, “taksitli alışveriş imkanı sunan kartları” pazarlayan farklı teşebbüsler arasından istedikleri sayıda teşebbüsle özgürce anlaşma yapmaları söz konusu giriş engelinin ortadan kaldırılması ile mümkün olup, bu durumda sektörde yer alan teşebbüslerin çekinceleri de ortadan kalkacaktır. Sonuç olarak uyguladığı münhasırlık sistemi ile halihazırda hakim durumda bulunan Benkar’ın tarafı bulunduğu ortak girişim oluşturulmasına neden olan işlemler, piyasa giriş engelinin kaldırıldığıнын tevsikini takiben, 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesi kapsamında hakim durumun güçlendirilmesine yol açmayacaktır.

2.4. Rekabet Kurulu’nun 28.4.1999 Tarih ve 99-21/177-96 Sayılı Menfi Tespit Kararına İlişkin Değerlendirme

Anılan kararın konusunu Benkar’ın mağaza taksit ve indirim kartı hizmetlerinde taraflar ile imzaladığı üye işyeri ve Advantage Card sözleşmesine menfi tespit belgesi verilmesi talebi oluşturmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, bu sisteme Kanun’un 8. maddesine dayanılarak “Menfi Tespit Belgesi” verilmiştir. Başvuru konusuna ilişkin “gerekçeli karar” 31.8.2000 tarih ve 24156 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Öte yandan, Rekabet Kurulu’nun söz konusu kararı incelendiğinde, anılan menfi tespit tanındığı zamandaki söz konusu şartların günümüz koşullarından ve uygulamalarından farklılık arz ettiği görülmektedir;

Anılan menfi tespit 20 tane teşebbüsle yapılan anlaşmaya tanınmıştır.

Bu teşebbüslerin yaklaşık yarısı Boyner grubuna aittir.

Anlaşma şartları arasında taraflar bakımından “karşılıklı münhasırlık” hükümleri geçerli olduğu için, Advantage Card sistemine dahil olan teşebbüsler aynı anda rakip kart hizmetlerinden yararlanamayacağı gibi sistemde yer alan mağazalara rakip olan teşebbüslerin de Advantage Card sistemine girmesi söz konusu değildir. Ancak günümüzde Advantage Card’a üye kuruluşlar incelendiğinde pek çok sektörde birbirlerine rakip teşebbüslerin de bu sisteme dahil olduğu anlaşılmaktadır. Sistem daha çok_Benkar’ın gücü yettiği ölçüde uyguladığı tek taraflı bir münhasırlık halini almıştır.

Menfi tespit incelendiği dönemde, yukarıda üçüncü maddede aktarılan husus dolayısı ile “taksitli alışveriş kartı pazarına” rakiplerin girmesini engelleyen bir durum söz konusu olmadığından, rakip kart hizmetleri sunan teşebbüslerin değinilen dönem koşulları içerisinde sürekli olarak

üye yapabilecekleri mağazalar bulmalarını zorlaştırıcı giriş engelleriyle karşılaşmaları da mümkün değildir.

Ayrıca dosya üzerinde yapılan incelemelerden anlaşmaya menfi tespit verilmesindeki en önemli etken, o dönemde uygulanan Advantage Card sisteminin piyasayı potansiyel rakiplere kapatması ya da mevcutları piyasa dışına çıkarması olasılığının olmaması tespitidir. Bu tespitin yanısıra yine o dönemde, Advantage Card anlaşmasının ilgili ürün pazarının çok küçük bir kısmını kapsıyor olması ve içerdiği hükümlerin rekabeti önemli düzeyde etkilemeyecek olması hususları da, söz konusu anlaşma bakımından 4054 sayılı Kanun'un ihlaline yol açmadığı değerlendirilmesinde etkili olmuştur.

Yukarıdaki yer verilen hususlar ışığında menfi tespit kararına konu koşulların aradan geçen süre zarfında tamamen ortadan kalktığı ve söz konusu sistemin mevcut durumda rakiplerin dışlanması veya pazarın kapatılması etkisini doğuracak şekilde uygulandığı anlaşılmaktadır.

Bu durum, Benkar'ın ilgili ürün pazarına yeni girecek teşebbüsler üzerinde caydırıcı bir etki yaratmasına sebep olmaktadır. Ayrıca söz konusu münhasırlık uygulamasının devamı 4054 sayılı Kanun'un hakim durumun kötüye kullanılmasını düzenleyen 6. maddesinin "...ticari faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan engeller" şeklinde ifade edilen (a) bendine uygunluk gösterecektir.

Benkar'ın uygulamaları yukarıda detaylı olarak yer verilen münhasırlık sisteminin içerdiği şebeke dışsallıkları nedeniyle de, ilgili pazarda rakip teşebbüsler bakımından dışlayıcı bir etkiye neden olmaktadır.

Öte yandan yukarıda bahsedilen ve piyasaya giriş engeli oluşturduğu düşünülen münhasırlık sisteminin, hakim durumun bulunmadığı bir ortamda dahi 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine de aykırılık teşkil ettiği; ilgili ürün pazarının özellikleri de gözönüne bulundurulduğunda ise bu sisteme muafiyet verilmesinin yerinde olmayacağı kanaatine varılmıştır. Bilindiği üzere, bir anlaşmaya Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde muafiyet verilebilmesi için,

- malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin sağlanması ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,
- tüketicinin bundan yarar sağlanması,

- ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,
- rekabetin ilk iki amacın elde edilmesi bakımından zorunlu olandan fazla sınırlanmaması gerekmektedir.

Ancak söz konusu uygulama bu şartları taşımamaktadır.

Rekabet Kurulu'nun 28.4.1999 tarih ve 99-21/177-96 sayılı kararı ile "Menfi Tespit Belgesi" verilen "karşılıklı münhasırlık" sisteminin içinde bulunduğu piyasa şartları tamamen değişmiş ve sistem Benkar'ın tek taraflı uyguladığı ve dolayısıyla ilgili ürün pazarında hakim duruma gelmesine yardımcı bir hal almıştır. Dolayısıyla anılan menfi tespit kararının 4054 sayılı Kanun'un "Muafiyet ve Menfi Tespit Kararlarının Geri Alınması" başlığını taşıyan 13. maddesinin "kararın alınmasına esas teşkil eden herhangi bir olayda değişiklik olması" şeklinde düzenlenen (a) bendi gereğince geri alınmasının yanısıra, söz konusu Kurul kararının Benkar'a tebliğini takiben uygun görülecek bir süre içerisinde münhasırlık uygulamasının kaldırılması ve bu durumu Kurumumuza bildirmesi gerekmektedir.

Ayrıca değinilen sistemin, işyerlerinin (mağazaların) "taksitli alışveriş imkanı sunan kartları" pazarlayan farklı teşebbüsler arasından istedikleri sayıda teşebbüsle özgürce anlaşma yapmalarını sağlamaya yönelik olarak düzenlenmesi ve bu konuda ilgili pazarda faaliyet gösteren diğer teşebbüslerin de bilgilendirilmesi bir zorunluluktur.

Bu şartlarda, ilgili pazarda anılan işlemler öncesi taraflarından birisi hakim durumda bulunan ortak girişim oluşturulması sonucunu doğuracak işlemlere, piyasa giriş engelinin kaldırılması halinde 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında bir hakim durumunun güçlendirilmesi söz konusu olmayacağından izin verilebilecektir.

SONUÇ

Yukarıda yer verilen tespit ve değerlendirmelerin ışığında;

1- Daha önce Rekabet Kurulu tarafından, Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş.'nin mağaza taksit ve indirim kartı hizmetlerinde taraflar ile imzaladığı üye işyeri ve "Advantage Card" sözleşmesine verilen 28.4.1999 tarih ve 99-21/177-96 sayılı menfi tespit kararının; söz konusu sözleşmelere menfi tespit belgesinin verildiği dönemdeki piyasa şartlarının tamamen değiştiği ve menfi tespit tanınan "karşılıklı münhasırlık" sisteminin Benkar'ın tek taraflı bir uygulamasına dönüştüğü, ayrıca mevcut durumda sözleşmenin içerdiği münhasırlık hükmünün piyasaya girişi zorlaştırıcı etki yarattığı kanaatine varıldığından, 4054 sayılı Kanun'un "Muafiyet ve Menfi Tespit Kararlarının Geri Alınması"

başlığını taşıyan 13. maddesinin “kararın alınmasına esas teşkil eden herhangi bir olayda değişiklik olması” şeklindeki (a) bendine dayanarak geri alınmasına OYÇOKLUĞUYLA;

2- Bildirim konusu işlemlerin, tarafların ilgili pazardaki toplam ciroları ve pazar payları yönüyle 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi bir ortak girişim işlemi olduğuna OYBİRLİĞİ ile;

3- Tüketici finansmanı ve bankacılık hizmetleri alanında, Boyner Holding A.Ş.’ye bağlı Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. ile Fiba Holding A.Ş.’ye bağlı Fiba Bank A.Ş. arasında akdedilen Ortaklık Sözleşmesi uyarınca,

Boyner Holding tarafından bir tüketici finansmanı şirketi olan Benkar’ın hisselerinin %99,99’unun; Advantage marka ve logosu ile diğer belirli marka ve logoların ve ayrıca Advantage kart veri tabanının Fiba Holding tarafından hisseleri kontrol edilen Fiba Bank’a devredilmesi ve

Fiba Bank hisselerinin %50’sine tekabül eden hisselerin Fiba Holding tarafından Boyner Holding’e devri

ile meydana gelen bir ortak girişim oluşturulması sonucunu doğuracak işlemlerin, Kanun’un 7. maddesi anlamında hakim durumun güçlendirilmesine yönelik olarak rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağı tespiti ile söz konusu ortak girişim sonucunu doğuran işlemlere izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile,

4- Ortak girişim sonucunu doğuracak işlemlere ilişkin “Ortaklık Sözleşmesi”nin 8.9. maddesinde yer alan “... özellikle işbu sözleşme tarihi itibarı ve işbu sözleşme süresince Advantage ve Galaxy Card programlarındaki üye işyerlerine yönelik pazarlama yapmayacaklarını, bu tür geçişlerin olması halinde birbirlerinden izin almayı kabul ederler...” ifadesinin, ilgili maddede yer verilen hükümler arasından kaldırılması gerektiğine OYBİRLİĞİ ile;

5-a) Bu kararda öngörülen değişikliklerin yerine getirilmesi için Rekabet Kurulu kararının Benkar’a tebliği tarihinden itibaren 60 gün süre verilmesine ve öngörülen düzeltmelerin yapıldığına dair belgelerin bu süre içerisinde Kurum’a sunulmasına;

b) Aksi takdirde, 4054 sayılı Kanun’un 56. maddesi uyarınca sözleşmelerin geçersiz olacağına, Kurulumuzca öngörülen düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma

açılacağı ve aynı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağı ilgili taraflara bildirilmesine;

OYBİRLİĞİ ile;

6- İlgili ürün pazarında taksitli alışveriş olanağı sunan kartları pazarlayan diğer teşebbüslerin, Kurulumuzca alınan bu kararın kendilerine gönderilmesi yoluyla, işyerlerine (mağazalara) kart hizmeti sunan farklı teşebbüsler arasından istedikleri sayıda teşebbüs ile serbestçe anlaşma yapabilmeleri olanağının sağlanması gerektiği yönünde bilgilendirilmelerine OYBİRLİĞİ ile; karar verilmiştir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Boyner Holding A.Ş.'ne bağlı Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. ile Fiba Holding A.Ş.'ne bağlı Fiba Bank A.Ş. arasında tüketici finansmanı ve bankacılık hizmetleri alanında kurulacak ortak girişime izin veren 18.09.2001 tarih ve 01-44/433-111 sayılı Rekabet Kurulu kararının 1. maddesinde, Benkar A.Ş.'nin mağaza taksit ve indirim kartı hizmetleri ile ilgili olarak yaptığı üye işyeri ve advantage card sözleşmesine daha önce verilmiş bulunan menfi tespit kararının geri alınmasına karar verilmiş ise de; inceleme konusu ortak girişime izin verme işlemi sırasında 4054 sayılı Yasa'nın 13. maddesi uyarınca ayrı bir incelemeyi gerektiren ve ortak girişim izni ile doğrudan ilgisi bulunmayan ve kabul şekline göre ancak ortak girişim işleminin gerçekleşmesinden sonra tartışılabilir olan menfi tespit kararının geri alınması işlemine ayrıca karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle kararın bu kısmına katılmıyoruz.

R. Müfit SONBAY

Kurul Üyesi

Kubilay ATASAYAR

Kurul Üyesi

Dosya Konusu: Ensmet Elektrik Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ticaret ünvanlı ortak girişim şirketi kuruluşuna ilişkin olarak, Hepolux S.A., Güçsem Kalıp ve Plastik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., Nejdet Mete, Çiğdem Mete, Serdar Mete ve Uğur Gürdamar arasında imzalanan ortaklar sözleşmesine menfi tespit belgesi verilmesi talebi.

Dosya Sayısı : D2/1/M.B.-01/01 (Menfi Tespit)

Karar Sayısı : 01-37/366-98

Karar Tarihi : 31.7.2001

TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, A.Ersan GÖKMEN, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ

RAPORTÖR: Makbule BEKCAN

BAŞVURUDA BULUNAN: Hepolux S.A.
Vekili:Av. H. Ercüment Erdem

Kıbrıs Şehitleri Cad. No:7/4 35220
Alsancak İZMİR

- TARAFLAR:**
- Hepolux S.A.
672 rue de Neudorf L-2220 Findel,
Grand-Duchy Luxembourg
  - Güçsem Kalıp ve Plastik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Kaklıç Köyü, Yenimahalle No:4 35620 Çiğli-İzmir
  - Nejdet Mete
Mithatpaşa Cad. No:984/12 Göztepe-İzmir
  - Çiğdem Mete
Mithatpaşa Cad. No:984/12 Göztepe-İzmir
  - Serdar Mete
Mithatpaşa Cad. No:984/12 Göztepe-İzmir
  - Uğur Gürdamar
Moda Cad. Aylin Apt. 270/7 81300 Kadıköy-İstanbul

DOSYA KONUSU: Ensmet Elektrik Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ticaret ünvanlı ortak girişim şirketi kuruluşuna ilişkin olarak, Hepolux S.A., Güçsem Kalıp ve Plastik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., Nejdet Mete, Çiğdem Mete, Serdar Mete ve Uğur Gürdamar arasında imzalanan ortaklar sözleşmesine menfi tespit belgesi verilmesi talebi.

DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 12.3.2001 tarih, 987 sayı ile giren başvuru üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4, 7 ve 8 inci maddeleri uyarınca düzenlenen 26.7.2001 tarih, D2/1/M.B.-01/01 sayılı Menfi Tespit Ön İnceleme Raporu 30.7.2001 tarih, REK.0.06.00.00/61 sayılı Başkanlık önergesi ile 01-37 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

RAPORTÖRÜN GÖRÜŞÜ: Raportör tarafından;

- Hepolux S.A., Güçsem Kalıp ve Plastik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti⁴⁵, Nejdet Mete, Çiğdem Mete, Serdar Mete ve Uğur Gürdamar arasında imzalanan "Ortaklar Sözleşmesi" ile kurulması öngörülen Ensmet Elektrik Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.⁴⁶ ticaret ünvanlı ortak girişimin, 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2. maddesi birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında "birleşme ve devralma sayılan haller"den olduğu,

⁴⁵ Bundan sonraki bölümlerde kısaca "Güçsem" olarak ifade edilecektir.

⁴⁶ Bundan sonraki bölümlerde kısaca "Ensmet" olarak ifade edilecektir.

- Ancak aynı Tebliğ'in 4. maddesinde öngörülen eşiklerin aşılması nedeniyle işlemin Rekabet Kurulu'nun iznine tabi olmadığı,
  - Ortaklar Sözleşmesinin 8.03, 14.10 sayılı maddeleri nedeniyle Kanun'un 4. maddesi kapsamında bulunduğu,
  - Sözleşmenin 8.03 maddesinin birinci bölümünde tarafların yazılı açıklamalarına paralel olarak sözü edilen iştiraklerin faaliyetlerini kapsamayacak şekilde değişiklik yapılması, ikinci bölümünün sözleşme metninden çıkarılması ve gerek bu maddede öngörülen rekabet etme yasağının gerekse 14.02 maddede öngörülen bilgilerin gizliliği ile ilgili hükmün uygulanma süresinin Şirket'in kontrolünü elinde bulunduran taraflar bakımından ortaklar sözleşmesinin süresiyle sınırlandırılması, kontrole sahip olmayan tarafın ise bu kısıtlar ile bağlı olmaması yönünde sözleşme maddelerinde değişiklik yapılması ve yapılan değişikliklerin Kurul'a tevsik edilmesi halinde sözleşmeye menfi tespit belgesi verilebileceği,
  - Sözleşmeye verilecek muhtemel menfi tespit belgesinin ortaklar sözleşmesinin yürürlükte olduğu süreyle geçerli olduğunun taraflara bildirilmesinin yerinde olacağı,
  - Sözleşmeye verilecek muhtemel menfi tespit belgesinin, ilgili sözleşmede yapılacağı ifade edilen dağıtım sözleşmelerini ve girdi temini düzenlemelerini kapsamadığı konusunda taraflara bilgi verilmesinin uygun olacağı,
  - Bildirimde bulunulmayan ancak başvuruya konu Ortaklar Sözleşmesinin rekabet etme yasağına ilişkin maddesi nedeniyle dolaylı olarak haberdar olunan Mete grubunun Metesan A.Ş. hisselerinin Lexel A/S'ye devri işleminin bu dosyadan ayrıca incelenmesinin yerinde olacağı,
- ifade edilmiştir.

İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili Pazar

H.1.1. Ürün Pazarı: Şirket kuruluş sözleşmesinde ve bildirim formunda Ensmet'in faaliyet alanları çok daha geniş belirlenmekle birlikte dosya mevcudu bilgilerinde yer alan 17.7.2001 ve 23.7.2001 tarihli yazılardan, Ensmet'in imalatını yapacağı ürünlerin elektrik kablo kanalları, tesisat boruları, alçak gerilim kesici ve kontrol elemanları olarak bildirildiği görülmektedir. Söz konusu ürünler incelendiğinde; ürünlerin tüketici açısından kullanım amaçları ve kullanım yerlerinin birbirinden farklı olduğu ve başka ürünlerle ikame edilebilirliğinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum dikkate alınarak, ilgili ürün pazarı elektrik

kablo kanalları, tesisat boruları ve alçak gerilim kesici ve kontrol elemanları üretimi ve satışı pazarı olmak üzere 3 ayrı pazar belirlenmiştir.

H.1.2. Coğrafi Pazar: Yeni kurulacak şirketin yurt genelinde satış ve dağıtım faaliyetinde bulunması planlandığından ilgili coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak kabul edilmiştir.

H.2. Taraflar

Ensmet'in ortaklık yapısına aşağıda yer verilmiştir.

Hissedar Adı	Hisse Oranı	Hisse Grubu
Hepolux S.A.	%47	A
Mete Grubu	%47 ⁴⁷	B
Güçsem Kalıp ve Plastik Ltd. Şti.	%1	
Nejdet Mete	%44	
Çiğdem Mete	%1	
Serdar Mete	%1	
Uğur Gürdamar	%6	C

H.2.1. Hepolux S.A.

Şirketin faaliyet alanları; "ticari, sınai ya da finans şirketlerine sair şekillerde iştirak etmek, sair kıymetli evrakın iştirak, yatırım, aslen iktisap, aracılık yüklenimi ya da satım opsiyonu vesilesiyle iktisabı ve ayrıca bunların sair şekillerde nakde tahvili, patent ve lisansların iktisap, idare ve nakde tahvilleri, iştiraki olan işletmelere ödünç, avans ve kefalet türünden sair desteğin sağlanması ve nihayet şirketin amacı ile doğrudan veya dolaylı ilgisi bulunan ve 31 Temmuz 1929 tarihli Finans Katılım Şirketleri hakkındaki Kanun kapsamındaki her türlü faaliyet ve işlemin icrası" şeklinde bildirilmiştir.

Şirket'in Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde herhangi bir faaliyeti ve iştiraki bulunmamaktadır. Sermayesi 1000 adet hisseye ayrılmıştır. 700 adet hisseye Mino Miettinen sahiptir. Geriye kalan hisseler, 100'er adet olmak üzere Taru Miettinen, Anu Miettinen ve Marjo Raitavuo'ya aittir. Adı geçen Şirket ortaklarının da Türkiye'de herhangi bir faaliyeti veya iştiraki bulunmamaktadır.

⁴⁷ Hisselerin Mete grubu içinde dağılımı, bildirilen ortaklar sözleşmesinde yer almamaktadır. Söz konusu oranlar Ensmet Kuruluş Sözleşmesinin 7. maddesinden tespit edilmiştir.

H.2.2. Mete Grubu

H.2.2.1 Güçsem Kalıp ve Plastik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Şirket hisselerinin %90'ı Nejdet Mete'ye %10'u ise Çiğdem Mete'ye ait olup, Şirket Nejdet Mete'nin kontrolündedir. Kuruma gönderilen 6.4.2001 tarihli ek bilgilerde, bahse konu şirketin üretim ve satışını yaptığı ürün kategorileri plastik ve metal kesme/bükme kalıplar ile büro ve benzeri yerler için aksesuar malzemeleri olarak açıklanmış, 24.4.2001 tarihli yazıda ise, Güçsem'in ürettiği kalıpların Ensmet'in üreteceği ürün kategorileri için alt yapı malzemeleri oluşturacağı ifade edilmiştir.

H.2.2.2. Ges Elektrik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Hisselerinin %96.6'sı Nejdet Mete'ye, %2.4'ü Güçsem'e, %1'i ise Gülgün Mete'ye ait olup, Şirket Nejdet Mete'nin kontrolündedir.

Uranüs Tekstil Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. ticaret ünvanı ile 1994 yılında kurulan ve tekstil, turizm sektörlerinde faaliyet gösteren Şirket'in ünvanı 11.01.2001 tarihinde Ges Elektrik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.⁴⁸, faaliyet konusu ise elektrik malzemeleri üretimi ve satışı olarak tadil edilmiştir. 6.4.2001 tarihli yazı ile Şirket'in, ısıtıcılar dışında Ensmet'in üreteceği bütün ürünleri üreteceği bildirilmiş ve ticaret sicili gazetesinde faaliyet alanı daha geniş belirlenmiş olmakla birlikte, 17.7.2001 ve 23.7.2001 tarihli yazılarda aydınlatma armatürleri, aydınlanma ampulleri, kablo bağlama ve tespit elemanları, aydınlatma devreleri kontrol elemanları, dağıtım kutuları ve bağlama elemanları üretimine yönelik olarak faaliyet göstereceği, Ensmet ile üretim kalemlerinin birbirinden tamamen farklı olduğu, bu ürünlerin hiçbirinin diğerini ikame edebilir ürünler olmadığı ve henüz faaliyete geçmediği ifade edilmiştir. Ancak Ges tarafından üretilecek bağlantı elemanları (dübel, kroşe vb), Ensmet tarafından üretilecek kablo kanalları ve spiral boruların; yine Ges tarafından üretilecek dağıtım kutuları da, Ensmet tarafından üretilecek alçak gerilim kesicilerin monte edilmesinde kullanılacak ürünlerdir. Dolayısıyla iki şirket tarafından üretilecek ürünler birbirinin ikamesi olmamakla birlikte iki kategori bakımından tamamlayıcı niteliktedirler.

H.2.2.3. Nejdet Mete, Çiğdem Mete, Serdar Mete

Nejdet Mete, Çiğdem Mete ve Serdar Mete'nin ilgili pazarda herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır .

⁴⁸ Bundan sonraki bölümlerde kısaca Ges olarak ifade edilecektir.

H.2.2.4. Metesan Lexel Elektrik Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.⁴⁹

Ensmet'in kurucu ortakları Nejdete Mete, Çiğdem Mete ve Serdar Mete, bu Şirket'te bulunan hisselerini Mete ailesinin diğer fertleri ile birlikte 31.5.2000 tarihli devir sözleşmesi ile Lexel A/S'ye devretmişlerdir. Nejdete Mete'nin 31.5.2001 tarihine kadar söz konusu Şirket'te yönetim kurulu başkan vekili sıfatıyla görev yapması nedeniyle söz konusu Şirket'in pazar payı ve cirosunun hesaplamalara dahil edilip edilmeyeceği önem kazanmakla birlikte; dosya mevcudu bilgi ve belgelerden iki şirketin aynı pazarda faaliyette bulunmadıkları ve Nejdete Mete ile diğer Ensmet ortaklarının hisse devri sonrasında Metesan üzerinde 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesi birinci fıkrası (b) bendinde sayılan hak ve yetkilere sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle ciro ve pazar payı hesaplamalarında söz konusu Şirket'in pazar payı ve cirosu dikkate alınmamıştır.

H.2.3. Uğur Gürdamar

İlgili pazarda herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır.

H.2.4. Tarafların Pazar Payları ve Ciroları

Yukarıda ayrı ayrı açıklandığı üzere; Ensmet'in kurucu ortaklarının ilgili pazarda faaliyetleri dolayısıyla ciro ve pazar payları bulunmamaktadır.

H.3. Ensmet'in Hukuki Niteliği**H.3.1. Ortak Kontrol**

Ortak kontrol, ana teşebbüslerin ortak girişimin stratejik ya da ticari faaliyetlerini ilgilendiren konularda kararların alınmasında belirleyici etkiye sahip olmalarıdır. Bu nedenle ortak kontrolün varlığının anlaşılabilmesi için, eşit oy hakkı veya karar alma organlarında temsilde eşitlik, eşitlik olmasa dahi azınlık pay sahiplerinin ortak girişimin ticari davranış ve politikalarını belirleyen kararlarda veto haklarının bulunması ve oylamada ortak hareket edilmesi kriterleri gözönünde bulundurulmaktadır. Ortaklar Sözleşmesi'nin ilgili maddeleri bu bakımdan incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

Sözleşmenin 5.01 sayılı maddesi uyarınca %47 oranındaki A grubu hisselerin Hepolux S.A'nın., %47 oranındaki B grubu hisselerin Güçsem, Nejdete Mete, Çiğdem Mete ve Serdar Mete'nin, %6 oranındaki

⁴⁹ Bundan sonraki bölümlerde kısaca Metesan olarak ifade edilecektir.

C grubu hisselerin ise Uğur Gürdamar'ın namına yazılı olacağı belirtilmiştir.

Yönetim kurulunun oluşumu, genel kurul ve yönetim kurulunda karar ve toplantı nisabı ile genel müdürün atanması işlemlerine ilişkin sözleşmenin 5.06, 6.01, 6.02 ve 6.03 sayılı maddelerinin incelenmesi sonucunda; A ve B grubu hissedarlar bakımından;

- karar alma organlarında temsilde eşitliğin bulunduğu,
- her üyenin bir oy hakkının bulunması ve ayrıcalıklı oy hakkının olmaması nedeniyle tarafların eşit oy haklarının bulunduğu,
- yönetim kurulunun denetiminde genel müdürün tam yönetim yetkisinin bulunması nedeniyle işletme politikalarına ilişkin kararlarda ortak karar verme zorunluluklarının olduğu

anlaşılmaktadır. Dolayısıyla karar süreçlerinin işleminde ve şirketin yönetiminde A ve B grubu hissedarların etkin rol oynamaları gerekmekte, taraflardan sadece birinin onayı ile genel kurulda ve yönetim kurulunda karar alınması mümkün görülmemektedir. Bu çerçevede Ensmet, Hepolux S.A ve Mete grubunun ortak kontrolündedir; %6 oranında hissesi bulunan diğer kurucu ortak Uğur Gürdamar'ın ise karar alma mekanizmasında oy hakkı ve Şirket'in yönetiminde herhangi bir rolü bulunmamaktadır.

H.3.2. Bağımsız İktisadi Varlık Olması

"Bağımsız iktisadi varlık olma" kavramından; ortak girişimin pazarda bağımsız bir sağlayıcı ve alıcı olarak davranması, ticari politikalarını özerk bir şekilde belirleyebilmesi, faaliyetlerini devamlılık arz edecek şekilde yürütebilmesi ve buna imkan verecek yeterli işgücü ve mal varlığına sahip olması anlaşılmaktadır. Bu çerçevede araştırma-geliştirme, üretim, dağıtım ya da satış gibi ana teşebbüslerin faaliyet alanlarının sadece belirli bir bölümünde faaliyet göstermek üzere kurulan ve ürüne katkısı bulunmayan ortak girişimler ana teşebbüslerin ticari politikalarına bağımlı olduklarından bağımsız iktisadi varlık olma özelliğini taşımamaktadırlar. Buna karşılık ortak girişimin satın alımlarını ana teşebbüslerden gerçekleştirildiği durumlarda, ortak girişimin satın aldığı bu mal veya hizmetlere katkısı ile ana teşebbüslerin yanısıra rakip kaynaklardan da önemli miktarda mal tedarik etmesi, ortak girişimin işlevsel bağımsızlığa sahip olduğuna ilişkin önemli göstergelerdir. Bu nedenle bir ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlık olduğundan söz edebilmek için ana teşebbüsler ile ortak girişim arasındaki ilişkinin

mahiyetinin belirlenmesi gerekmektedir. Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden; Ensmet'in;

- Güçsem tarafından imal edilen ürünleri kendi üretiminde kullanacağı ve bu nitelikteki alımların toplam girdi alımlarının %5'ini oluşturacağı,
- Güçsem ürünlerini kendi satış teşkilatı aracılığı ile dağıtacağı, ancak bu aşamada dağıtım amaçlı satışın bulunmadığı,
- kullanım yeri ve amacı dikkate alındığında ürünlerinin Ges ürünleri ile ikame edilebilirliğinin bulunmadığı, ancak iki kategoride ürünlerin tamamlayıcı nitelikte olduğu,
- Ges ürünlerini kendi satış teşkilatı aracılığı ile dağıtacağı ve bu amaçla koşulları daha sonra "*olağan ticari koşullara*" göre belirlenecek bir dağıtım sözleşmesi yapılacağı,
- bu satışların toplam satışlar içindeki payının tahminen %.... olacağı,
- elektrik kablo kanalları, tesisat boruları, alçak gerilim kesici ve kontrol elemanları üreteceği, dolayısıyla sadece ana teşebbüslerden birinin ürünlerinin dağıtımını ve satışı amacıyla oluşturulmadığı,
- faaliyetin yürütülmesine ilişkin gerekli mal varlığının (merkez ofisi, üretime ilişkin bina ve arazi) kiralama yoluyla temin edileceği,
- kuruculardan ayrı üretim tesislerinin bulunacağı,
- tarafların ilk aşamada temin edecekleri sermaye tutarının 500.000 ABD Doları⁵⁰ olduğu,
- belirli bir projeyi gerçekleştirmek üzere kısa bir süre için kurulmadığı, başarılı olduğu sürece varlığını devam ettirecek ve piyasada aktif rol oynayan bir girişimin gerçekleştirilmesinin amaçlandığı

anlaşılmaktadır.

Bu hususlar gözönünde bulundurulduğunda Ensmet amaçlarını gerçekleştirmek üzere işgücü ve malvarlığına sahip bağımsız bir iktisadi varlık olarak teşekkül edecektir.

Ancak ortak girişimlerin, ana teşebbüslerden en az birinin rakibi, sağlayıcısı veya müşterisi olduğu hallerde, bağımsızlık ile tarafların rekabetçi davranışları birbiriyle etkileşim içindedir. Bu nedenle ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlık olduğuna ilişkin değerlendirmelerde,

⁵⁰ Şirket ana sözleşmesinin 7. maddesine göre Şirket esas sermayesi 1.000.000.000.000.- TL'dir ve yarısı ortaklar tarafından ödenmiştir, geri kalan kısmı ise Şirket'in kuruluşunu takiben 6 ay içinde ödenecektir.

tarafkların rekabetçi davranışları da dikkate alınmıştır. Bu konuya ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

H.3.3. Rekabeti Sınırlayıcı Amaç veya Etki

Hepolux S.A. ve Mete grubu ilgili pazarda faaliyette bulunmamaktadırlar. Bu nedenle ana teşebbüsler arasında rekabeti kısıtlayıcı işbirliği beklenmemektedir. Ancak Mete grubu ile Ensmet arasında girdi temini düzenlemeleri ile dağıtım anlaşmalarının yapılması planlandığından konunun bu yönüyle incelenmesi gerekmektedir. Zira bir teşebbüs tarafından kontrol edilmeyen, faaliyetleri ortak ve yeni bir irade tarafından yönlendirilen ortak girişimler, ana teşebbüslerle ekonomik birlik içinde değildir. Bu nedenle ana teşebbüsler ile ortak girişim arasındaki anlaşmalar grup içi işlem olarak değerlendirilmemektedir. Ortak girişimin veya ana teşebbüsün üretim miktarları, fiyatları, müşterileri ve benzeri konularda, ortak girişimin kurulması ve işletilmesi için gerekenden daha kısıtlayıcı olan düzenlemeler, ortak girişim ile ana teşebbüsler arasındaki bağımsızlık ilişkisinin etkilenip etkilenmediğini ve işlemin işbirliği doğurucu olup olmadığını belirleyici niteliktedir. Bu durum girdi temini ve dağıtım anlaşmaları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

H.3.3.1 Girdi Temini

Ortaklar Sözleşmesi'nde Güçsem ve Ensmet arasında tedarik düzenlemesi yapılacağına ilişkin herhangi bir ifade yer almamaktadır. Güçsem ve Ensmet arasında tedarik amaçlı alım-satıma ilişkin düzenlemelerin yapılacağı, dosya mevcudu belgelerden anlaşılmaktadır. Bu belgelere göre; Güçsem'in Ensmet'e temin edeceği girdi miktarı, Ensmet'in toplam girdi alımlarının tahminen %5'ini oluşturacaktır. Dolayısıyla tedarik ilişkisi ortak girişimin alımları içinde önemli bir yer tutmayacaktır. Ayrıca münhasır bir tedarik düzenlemesine dayanmamaktadır ve taraflarca pazar fiyatları üzerinden taraflara ayrıcalık getirmeden uygulanacağı ifade edilmektedir. Esas itibarıyla tarafların bu açıklamaları, bir niyet beyanı olması ve somut bir düzenleme olmaması nedeniyle gelecekte ticari ilişkilerin ne şekilde gelişeceğini açıklamamaktadır. Ancak Ensmet'in uzun vadede tedarik kaynağı seçimini özgürce yapma yeteneğini kısıtlamadan ve Ensmet'in isteği üzerine, münhasıran olmaksızın, pazar fiyatları üzerinden ve taraflara ayrıcalık sağlamaksızın, cüzi oranda girdi temini Ensmet'in bağımsızlığını zedelemeyecek ve rekabeti kısıtlayıcı işbirliği riski yaratmayacaktır.

H.3.3.2. Dağıtım Anlaşmaları

Sözleşmenin 4.03 maddesine göre; Ensmet, Güçsem ve/veya iştirakleri ile Nejdet Mete'nin Türkiye satışlarında tek satıcısı olarak faaliyet gösterecektir. Bir başka deyişle Ensmet ile Mete Grubunun kontrolünde olan Güçsem, Ges ve diğer şirketleri arasında ileride akdedilecek anlaşma ya da anlaşmalar ile Mete Grubu belirli malları ülkenin tamamında yeniden satış amacıyla yalnız Ensmet'e sağlamayı kabul etmektedir. Bu aşamada dosya mevcudu belgelerde bahse konu anlaşma ya da anlaşmaların içeriği konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak alıcıya tek satıcılık hakkı tanıyan dağıtım anlaşmaları, özü itibarıyla sağlayıcının aynı bölgede başka satıcılara mal satmasını engellemesi ve/veya sağlayıcının anlaşma bölgesine doğrudan satışlarını yasaklaması nedeniyle rekabeti kısıtlayıcı etkiye sahiptir ve 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamındadır.

Yukarıda yer verilen hususlar, sözleşme ve yazılı açıklamalar ile birlikte Mete Grubu şirketleri ile Ensmet arasında yapılacak dağıtım anlaşmaları açısından değerlendirildiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmektedir.

- Güçsem ile Ensmet "tüketici gözünde nitelikleri ve kullanım amaçları bakımından aynı sayılan" ürünleri imal etmemeleri nedeniyle birbirlerine rakip değildirler ve girdi tedariğine ilişkin alım-satım işlemleri tarafların toplam işlemleri içinde cüzi bir yer tutacaktır.
- Benzer şekilde Ges ve Ensmet tüketici gözünde nitelikleri ve kullanım amaçları bakımından aynı sayılan ürünleri üretmemeleri nedeniyle birbirlerine rakip değildirler. Bununla birlikte Ensmet tarafından üretilecek iki ürün grubunun montajında Ges tarafından üretilecek ürünler kullanılabilir. Bu açıdan Ges tarafından üretilen bu ürünler Ensmet'in ürettiği iki kategori ürün için tamamlayıcı niteliktedir. Ancak bu ürünlerin (dübel, kroşe, dağıtım kutusu) üretimi pazarları rekabetçidir ve giriş engeli bulunmamaktadır.
- Diğer taraftan birbirine ve ortak girişime rakip olmayan ana teşebbüslerden birisi ile ortak girişim arasında sağlayıcı-dağıtıcı ilişkisinin işlemin taraflarına ayrıcalık getirmeksizin, arz talebe bağlı fiyat vb. pazar değişkenleriyle şekillendirilmesi öngörülmektedir.
- Bu çerçevede değerlendirildiğinde, bu özellikleri taşıyan sağlayıcı-dağıtıcı ilişkisinin taraflar arasında karşılıklı bağımlılık yaratması beklenmemektedir.
- Aynı sözleşme maddesinde dağıtım anlaşmaları akdedileceği ifade edilen diğer iştiraklerin faaliyet konusu ve Ensmet ile ticari ilişkilerinin

niteliği ve kapsamı konusunda dosyada herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Ancak ticari ilişkilerin ne şekilde yürütüleceğine ilişkin açıklamaların somut bir düzenlemeye dayanmaması, sadece niyet açıklamasından ibaret olması nedeniyle, dağıtım anlaşması/anlaşmaları bu aşamada değerlendirilmemiş, bildirim konu işlem bu düzenlemelerden bağımsız incelenmiştir.

H.3.4. Bildirim Konusu İşlemin 1997/1 Sayılı Tebliğ'in 2. ve 4. Maddeleri Açısından Değerlendirilmesi

Bildirim konusu ortak girişim işlemi, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2/1 maddesinin (c) bendinde belirtilen unsurları taşıması nedeniyle aynı madde uyarınca "birleşme ve devralma sayılan haller"dendir.

Diğer taraftan, ortak girişim işleminin tarafları olan Hepolux S.A., Mete grubu ve Uğur Gürdamar'ın ilgili pazarda faaliyetleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla kurucuların ilgili pazarda payları ve ciroları bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ortak girişim işlemi, 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesinde belirtilen 25 trilyon TL ciro eşiği ve %25 pazar payı eşiği aşılmadığından Rekabet Kurulu'nun iznine tabi değildir.

H.4. Sözleşme Maddelerinin Değerlendirilmesi

H.4.1. Rekabet Yasağı Maddesi

Birleşme ve devralmalarla birlikte taraflara getirilen rekabet etme yasakları "taraflar açısından kısıtlayıcı olma", "yoğunlaşma ile doğrudan ilgili ve yoğunlaşmanın yürütülebilmesi için gerekli olma" ve "orantılı" olma kriterlerini karşılama halinde yan sınırlama, bu kriterleri karşılamaması ve sözleşmeden ayrılabilir nitelikte olması halinde 4. madde kapsamında sınırlama olarak değerlendirilmektedirler.

Ortaklar Sözleşmesi'nin rekabet yasağına ilişkin 8.03 maddesi;

"Diğerlerinin yazılı onayı olmadan ortaklardan hiç biri bir üçüncü kişi ile Şirket Ana Sözleşmesinde belirtilen şirket'in ticari faaliyetlerine ilişkin olarak hiçbir işbirliğine, ortaklığa, joint-venture ilişkisine veya herhangi bir ticari iş ilişkisine giremez, bu konularda görüşmelerde bulunamaz. Ortaklar, bu hüküm ile 31 Temmuz 2002 tarihine kadar Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde şema 8.3'de belirtilen ürünler hariç şema 8.2'de listelenen elektrik malzemeleri ve sistemlerinin gelişimi, imali, reklamı, satımı, tamiri ve kurulması ile ilgili işlemlerle uğraşmamayı kabul etmişlerdir."

şeklinde düzenlenmiştir ve iki konuda kısıtlamayı içermektedir:

- Ortakların Ensmet'in kuruluş sözleşmesinde belirtilen faaliyet alanlarına ilişkin işlemlerde diğer ortakların yazılı onayını alma zorunlulukları,
- Ortaklar tarafından belirli bir süre için bazı ürünlere ilişkin olarak herhangi bir işlem yapılmaması.

Sözleşmenin 8.03 maddesi, yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde iki ayrı başlıkta değerlendirilmiştir.

H.4.1.1. Ortakların Ensmet'in Kuruluş Sözleşmesinde Belirtilen Faaliyet Alanlarına İlişkin İşlemlerde, Diğer Ortakların Yazılı Onayını Alma Zorunlulukları

Bir ortak girişimin yoğunlaşma doğurucu nitelikte olabilmesi, ancak ana teşebbüslerin ortak girişimle rekabet etmemeleri halinde mümkündür. Zira ana teşebbüslerin potansiyel ya da fiili olarak ortak girişim şirketine rakip olmaları, bir yandan ortak girişim şirketinin varlığını anlamsız kılacak, diğer yandan ana teşebbüslerin ilgili pazardaki faaliyetlerini yeni kurulmuş olan ve pazarda tutunmaya çalışan ortak girişim üzerinde yoğunlaştırmamaları nedeniyle ortak girişimin başarı şansını ve etkinliğini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde diğer ortaklara teklif götürmeksizin rakip işletmelerin devralınmaması veya ilgili faaliyetlerde bulunulmaması sınırlaması, ortak girişim işlemi ile doğrudan ilgili ve işlemin yürütülmesi için gereklidir.

Ancak bu sınırlama, ortak girişim şirketinin ana sözleşmesinde belirtilen faaliyet konularını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Şirket ana sözleşmesinde ise, faaliyet konuları, tarafların 17-23-25.07.2001 tarihli ek bilgi içeren yazılarında bildirilen ürün gruplarından çok daha geniş olarak "*her türlü elektrik malzemeleri, iç ve dış mekanlarda kullanılabilir elektrikli aydınlatma cihazları ile bu cihazların ek ürünleri mahiyetinde olan elektrik aksesuarları ve takımları*" şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla ana sözleşmede belirtilen faaliyet konuları, yalnız kurulu işletmeler olan Ges ve Güçsem'in faaliyet konularını değil, tarafların ileride herhangi bir elektrik malzemesi üretimi ve satışı amacıyla kuracakları her işletmenin faaliyetini kapsayacak genişliktedir. Bu durumda üçüncü kişilerle ticari işlemlerde ortakların onayının aranması şartı, ortak girişim ile Mete Grubu şirketleri arasında ve ileride Hepolux ile ortaklarının da bu sektöre girmesi halinde bütün tarafların pazar davranışlarına ilişkin bilgi akışına, dolayısıyla da rekabetçi davranışlarının sınırlandırılmasına yol açabilecektir. Bu nedenle ortaklar

sözleşmesinin söz konusu maddesi, kapsamı açısından gerekli olandan fazla sınırlayıcı nitelikte olup, yan sınırlama değildir ve düzenlemenin, Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan 5.5.2001 tarihli yazılı açıklamada *anılan sözleşmenin hiçbir şekilde tarafların kendi bağlı şirketleri ile veya bu şirketlerin diğer şirketlerle olan ticari ilişkilerini (alım-satım vb) kapsamadığı, bu ilişkileri etkilemeyeceği, tarafların kendi bağlı şirketleriyle ve bağlı şirketlerin de diğer şirketlerle serbestçe ticari faaliyette bulunabilecekleri*, ifade edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere; sözleşme maddesi metni ile yazılı açıklama birbirinden farklıdır ve sözleşme maddesi kastını aşarak Ges, Güçsem ve ileride Ensmet'in fiili faaliyet alanı dışında faaliyette bulunacak tarafların iştiraki olan diğer bütün işletmeleri de kapsamaktadır. Sözleşme maddesinin, yazılı açıklamada ifade edildiği şekliyle sözü edilen şirketlerin ticari faaliyetlerini kapsamayacak şekilde düzenlenmesi halinde, ilgili olma, zorunluluk ve kapsam yönüyle orantılılık kriteri karşılanabilecektir.

Coğrafi uygulama alanı bakımından değerlendirildiğinde, söz konusu sözleşme maddesi ile ana teşebbüslere sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde rekabet etmeme yükümlülüğünün getirildiği, ihracat açısından herhangi bir kısıt getirilmediği anlaşılmaktadır.

Süre yönünden değerlendirildiğinde ise, sınırlamanın ne kadar bir süreyi kapsadığına ilişkin olarak sözleşmede herhangi bir ifade bulunmadığı görülmektedir. Ancak yazılı açıklamada "*şirket varolduğu sürece tarafların bu hükümlerle bağlı olduğu*" ifadesine yer verilmiştir .

Oysa ana teşebbüslere getirilen rekabet yasağının makul bulunabilmesi için ortak girişim şirketinin var olduğu süre veya ortak girişimde hissedar kalınması değil, hissedarların kontrol üzerinde etkili olması aranmakta ve bu etkinin son bulmasını izleyen döneme yönelik rekabet yasakları makul bulunmamaktadır. Zira ortak girişimlerde işlemin taraflarına getirilen rekabet yasağı, ana teşebbüslerin ortak girişimin faaliyet göstereceği pazardan çekileceğinin bir göstergesi olduğu sürece yoğunlaşmanın ilgili ve zorunlu unsurudur ve bu çerçevede ana teşebbüsler sadece ortak girişimin ömrü boyunca rekabet etme yasağıyla bağlanabilirler. Ortak girişimin ömrü ise yeni kurulmuş olan ortak girişim şirketinin ömrü değil, ortak girişim sözleşmesinin devam ettiği süredir. Nitekim ana teşebbüslerden birinin kontrolde söz sahibi olmasını sağlayan araçları, diğer ana teşebbüse ya da üçüncü kişilere devretmesi halinde; bu ana teşebbüs ortak girişim şirketinin bir miktar hissesini

elinde bulundurmaya devam etse dahi, ortak girişim sözleşmesi sona erecektir. Bu durumda taraflarca gerek görülüyor ve yan sınırlama olabilme koşullarını taşıyor ise kontrolde etkisiz olan teşebbüse artık sona ermiş bir ortak girişim sözleşmesi ile değil, yeni hisse devri sözleşmesi ile rekabet kısıtlamasının getirilmesi ve rekabet yasağının da ilgili olduğu bu işlem ile birlikte değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Diğer taraftan %6 hissesi bulunan Uğur Gürdamar'ın karar alma mekanizmasında ve Şirket yönetiminde herhangi bir rolü ve etkisi bulunmamaktadır. Uğur Gürdamar'ın ortak girişimin ticari politikalarına yön vermede herhangi bir rolünün bulunmaması nedeniyle bu teşebbüs ile ortak girişim arasında tarafların ticari davranışlarına ilişkin bilgi akışının gerçekleşmesi beklenmemektedir. Bu nedenle, kontrolde etkisi bulunmayan ortağın rekabet yasaklarıyla kısıtlanması, gereğinden fazla rekabeti kısıtlayıcı niteliktedir ve yoğunlaşmanın yürütülmesi ile doğrudan ilgili ve gerekli değildir.

H.4.1.2. Ortaklar Tarafından Belirli Bir Süre İçin Bazı Ürünlere İlişkin Olarak Herhangi Bir İşlem Yapılmaması

Bu madde ile ortaklar 31.7.2002 tarihine kadar belirli ürünlerin üretimi, gelişimi, reklamı, satımı, tamiri ve kurulması ile ilgili işlemlerle uğraşmamayı taahhüt etmektedirler. Esas itibarıyla maddenin gerekçesi, Ensmet'in kurucu ortakları Nejdet Mete, Çiğdem Mete ve Serdar Mete'nin, Metesan'da bulunan hisselerini Lexel A/S'ye devretmelerine ilişkin hisse devir sözleşmesinde bulunmaktadır. 31.5.2000 tarihli anılan hisse devir sözleşmesinin 8.02 maddesinde, devreden ortaklar tarafından belirli ürünlerin 31.7.2002 tarihine kadar dolaylı ya da doğrudan üretimi, gelişimi, reklamı, satımı, tamiri ve kurulması ile ilgili işlemlerde bulunulmaması taahhüt edilmiştir. Bu sözleşmede öngörülen rekabet etme yasağı ile aynı kapsamda ve sürede kısıtlamaya, Ensmet'in kuruluşuna ilişkin ortaklar sözleşmesinin 8.03 maddesinde de yer verilmiştir.

Tarafların yazılı açıklamalarından sözleşmede yer verilen söz konusu düzenlemenin temelinde, Metesan ile akdedilen sözleşmede öngörülen bu yükümlülüğün Ensmet ve ortaklarının aksine davranışı nedeniyle yerine getirilememesi ya da iyi niyetle çaba göstermelerine rağmen tarafların bu ürünlerin üretilmemesi konusunda anlaşamamaları ve bu nedenle yeni kurulan Şirket'in işlerini yürütemeyecek hale gelmesi kaygısının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ancak hisse devrinden sonra devralanın belirli bir dönem devreden rekabetinden korunması, mal varlığı transferinin tam

değeriyle gerçekleştirilebilmesi için zorunlu olsa dahi, yeni kurulan ortak girişim açısından değerlendirildiğinde, Ortaklar Sözleşmesi'nde yer alan benzer madde aracılığıyla hisse devri işleminin tarafına getirilen kısıtlamanın bu işleme taraf olmayan üçüncü kişilere yansıtıldığı, bu suretle sözleşme maddesinin ortak girişimi ortakların rekabetine karşı korumayı değil, üçüncü bir taraf olan Metesan'ı ortak girişimin rekabetinden korumayı sağladığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde; söz konusu kısıt, ilgili olma ve zorunluluk kriteri ile sadece taraflar açısından kısıtlayıcı olma kriterini karşılamamaktadır.

Ayrıca 17-23-25.07.2001 tarihli yazılarda Ensmet tarafından imal edilecek ürünler ile rekabet yasağı getirilen listede yer alan ürünlerin birbiriyle çakışmadığı bildirilmiştir. Dolayısıyla faaliyette bulunulmayan ürünlere ilişkin olarak ortak girişim işleminin taraflarına kısıtlama getirilmektedir. Bu nedenle ilgili sınırlama kapsam yönünden de gerekli olandan fazla sınırlamama (orantılılık) kriterini taşımamaktadır.

Sonuç olarak, ilgili sözleşme maddesinde öngörülen düzenleme, yan sınırlama değildir ve Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

H.4.2. Sırların İfşası ve Gizlilik

Sözleşmenin 14.02 (b) maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

"Her ortak işbu Sözleşme'nin veya bu sözleşmeyle öngörülen herhangi bir sözleşmenin ifasına ilişkin olarak diğer bir Ortak'tan elde edilmiş veya o Ortak'la ilgili olan veya mülkiyete katılımda ya da şirketin yönetimine katılma sırasında elde edilen bütün bilgiyi en titiz şekilde gizli tutmayı kabul eder. Her bir ortak burada açıkça öngörülmesi veya bu sözleşmeyle öngörülen diğer bir sözleşmede düzenlenmesi hali dışında, diğer ortakların önceden verdiği yazılı izin olmadan yukarıda anılan hükümler çerçevesinde herhangi bir bilgiyi yayınlamamayı, açığa vurmamayı, ifşa etmemeyi veya kullanmamayı ve o konuda haberleşmemeyi kabul eder..."

Bilginin gizli tutulması, rekabet yasağında olduğu gibi ana teşebbüslerin ortak girişimle aynı faaliyetlerde bulunmasını güçleştirdiğinden rekabetçi davranışların koordinasyonu riskini azaltmaktadır. Ancak sözleşmenin 14.10 sayılı maddesinde bu sözleşmenin sona ermesi halinde dahi, 14.02 hükümlerinin "baki kalacağı" belirtilmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere, ana teşebbüslerden birinin kontrolde söz sahibi olmasını sağlayan araçları, diğer ana teşebbüse ya da üçüncü kişilere devretmesi halinde; bu ana

teşebbüs ortak girişim şirketinin bir miktar hissesini elinde bulundurmaya devam etse dahi, ortak girişim sözleşmesi sona erecektir. Kontrolde etkisiz olan teşebbüse bu konuya ilişkin olarak bir kısıtlama getirilmesi düşünüyor ise, bu kısıtlamanın kapsam ve şartları artık sona ermiş bir ortak girişim sözleşmesi ile değil, yeni devir sözleşmesi ile birlikte düzenlenmeli ve söz konusu sınırlama da, rekabeti etkileyen yönleri açısından ilgili olduğu bu işlem ile birlikte o günün koşullarına göre değerlendirilmelidir.

Diğer taraftan %6 payla Uğur Gürdamar'ın Şirket'in kontrolüne sahip olmaması ve ortak girişim işleminin yürütülmesinde herhangi bir rolü ve etkisinin bulunmaması nedeniyle gizli bilgiye ulaşmasının fiilen mümkün olmaması dikkate alındığında bu yükümlülük ile sınırlandırılmaması gerekmektedir.

SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde;

- Hepolux S.A., Güçsem Kalıp ve Plastik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., Nejdete Mete, Çiğdem Mete, Serdar Mete ve Uğur Gürdamar arasında oluşturulan ortak girişimin 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi birinci fıkrası (c) bendi kapsamında "birleşme ve devralma sayılan hallerden" olduğuna,
- Ortak girişim işlemini gerçekleştiren teşebbüslerin ilgili pazarda faaliyetlerinin dolayısıyla pazar payları ve cirolarının bulunmaması ve 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesinde öngörülen eşiklerin aşılması nedeniyle ilgili ortak girişim işleminin Rekabet Kurulu'nun iznine tabi olmadığına,

Ortaklar sözleşmesinin;

- 8.03 sayılı maddesinde yer verilen "*diğerlerinin yazılı onayı olmadan ortaklardan hiç biri bir üçüncü kişi ile Şirket Ana Sözleşmesinde belirtilen şirket'in ticari faaliyetlerine ilişkin olarak hiçbir işbirliğine, ortaklığa, joint-venture ilişkisine veya herhangi bir ticari iş ilişkisine giremez, bu konularda görüşmelerde bulunamaz*" ifadesinin; Ensmet ana sözleşmesinde belirtilen faaliyet alanlarına girmekle birlikte, taraflarca 17.7.2001 ve 23.7.2001 tarihli yazılar ile Ensmet'in faaliyet göstereceği bildirilen alanların dışında bulunan pazarlarda faaliyet gösteren ya da gösterecek olan tarafların iştiraklerinin ticari

faaliyetlerini de kapsayacak nitelikte olması ve Şirket var olduğu sürece uygulanacağını ifade edilmesi,

- Aynı maddesinin devamında yer verilen ortakların 31 Temmuz 2002 tarihine kadar belirli ürünlerin gelişimi, imali, reklamı, satımı, tamiri ve kurulması ile ilgili işlemlerle uğraşmamayı kabul ettiklerine ilişkin düzenlemenin ortak girişimin gerçekleştirilmesi ve yürütülmesi ile ilgili ve gerekli olmaması, üçüncü kişilerin hareket özgürlüklerini kısıtlayıcı ve kapsam yönünden gereğinden fazla sınırlayıcı, dolayısıyla işleminden ayrılabilir nitelikte olması,
- 14.10 maddesinde, bilginin gizli tutulmasına ilişkin 14.02 maddesinin sözleşmenin sona ermesi halinde de baki kalacağını öngörülmesi ve sürenin gereğinden fazla uzun olması

nedenleriyle Kanun'un 4. maddesi kapsamında bulunduğu,

Sözleşmenin;

8.03 maddesinin birinci bölümünde;

- tarafların, Ensmet'in faaliyet alanları olarak bildirdikleri ve ilgili ürün pazarları olarak belirlenen pazarlar dışında faaliyet gösteren iştiraklerini kapsamayacak şekilde,
- maddenin uygulanma süresinin, ortak girişimin kontrolünü elinde bulunduran taraflar açısından, sözleşmenin süresiyle sınırlandırılması ve kontrolü elinde bulundurmayan tarafa bu yükümlülüğün getirilmemesi yönünde değişiklik yapılması,

8.03 maddesinin ikinci bölümünün sözleşme metninden çıkarılması,

- 14.10 maddesinde; 14.02 sayılı maddesinin uygulanma süresinin ortak girişimin kontrolünü elinde bulunduran taraflar açısından sözleşmenin süresiyle sınırlandırılması ve kontrolü elinde bulundurmayan tarafa bu yükümlülüğün getirilmemesi yönünde değişiklik yapılması

halinde bu düzenlemelerin yan sınırlama olarak kabul edileceğine,

- Sözleşme maddelerinde yukarıda belirtilen değişikliklerin yapılması halinde Kanun'un 8. maddesi uyarınca sözleşmeye menfi tespit belgesi verileceğine,
- Bu koşulların yerine getirilmesi için kararın tebliğinden itibaren ilgili taraflara 45 gün süre verilmesine ve bu süre sonunda, öngörülen düzeltmelerin yapıldığına dair belgelerin Kurum'a sunulmasına;

- Aksi takdirde 4054 sayılı Kanun'un 56. maddesi uyarınca sözleşmelerin geçersiz olacağına, Kurulumuzca öngörülen düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağına ve aynı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağına taraflara bildirilmesine;
- Sözleşmeye verilecek menfi tespit belgesinin ortaklar sözleşmesinin yürürlükte olduğu süreyle geçerli olduğunun taraflara bildirilmesine,
- Sözleşmeye verilecek menfi tespit belgesinin, girdi temini düzenlemelerini ve aynı sözleşmede yapılacağı ifade edilen dağıtım sözleşmelerini kapsamadığı konusunda taraflara bilgi verilmesine,
- Bildirimde bulunulmayan ancak başvuruya konu sözleşmenin rekabet etme yasağına ilişkin maddesi nedeniyle dolaylı olarak haberdar olunan Mete grubunun Metesan Lexel Elektrik Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. hisselerinin Lexel A/S'ye devri işleminin Başkanlıkça bu dosyadan ayrı incelenmesine,

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

DUYURU

1. Dergiye gönderilen yazılar, başka bir yerde yayımlanmamış veya yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Metinler bilgisayar ortamında bir disket ile beraber A4 kağıdının bir yüzüne çift aralıkla yazılmış üç kopya halinde teslim edilmelidir. Disket ile birlikte kullanılan yazılım programı, bilgisayar ismi ve dosya ismi gönderilmelidir. Teknik nedenlerden ötürü, daktilo ile yazılmış metinler kabul edilmez. Yayın Komisyonunca kabul edilmeyen yazılar iade edilmez.
2. Yazıyla birlikte, İngilizce başlık ve en çok 15 satırlık İngilizce bir özet teslim edilmelidir.
3. Tablo ve şekillere numara verilmeli, başlıklar tablo ve şekillerin üzerinde yer almalı kaynaklar ise tablonun altına yazılmalıdır. Denklemlerin sıra numarası parantez içinde, sayfanın sağ tarafında gösterilmelidir.
4. Kaynaklara yapılan göndermeler dipnotlar yerine, metin içinde açılan ayrıçlarla belirtilmelidir. Ayrıca içindeki bilgiler sırasıyla şöyle olmalıdır: Yazar(lar)ın soyadı, kaynağın yılı, sayfa numaraları: Örneğin:

